

USKALLUS
USKONNOT, KATSOMUKSET JA OSALLISUUS

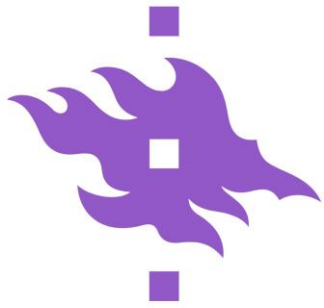
Uskonnot, katsomukset ja osallisuus perusopetuksessa

USKALLUS-hankkeen materiaaleja opetukseen

Toimittaneet

Anuleena Kimanen, Aino-Elina Kilpeläinen, Kia Kurunmäki ja Tapani Innanen

USKALLUS
USKONNOT, KATSOMUKSET JA OSALLISUUS

Toimittajat: Anuleena Kimanen, Aino-Elina Kilpeläinen, Kia Kurunmäki ja Tapani Innanen

Creative Commons Nimeä 4.0

Tekijänä on ilmoitettava kunkin materiaalin tekijä ja laajempina kokonaisuuksina
USKALLUS-hanke, Helsingin yliopiston teologinen tiedekunta.

ISBN 978-951-51-7321-8

Helsingin yliopisto, teologinen tiedekunta, Helsinki 2021

Uskonnot, katsomukset ja osallisuus perusopetuksessa

USKALLUS-hankkeen materiaaleja opetukseen

Lukijalle

USKALLUS eli Uskonnot, katsomukset ja osallisuus perusopetuksessa -hanke sai Opetushallituksen rahoitusta ja toimi Helsingin yliopiston teologisessa tiedekunnassa vuosina 2019–2021. Hanke kehitti tutkimusperustaista kulttuuriseen moninaisuuteen liittyvää oppimateriaalia perusopetuksessa käytettäväksi. Lähtökohtana oli, että kulttuurienväliseen osaamiseen tähtäävän opetuksen pitäisi olla myös kriittistä, voimaannuttavaa ja muutokseen inspiroivaa. Erityisesti hanke kiinnitti huomiota katsomukselliseen moninaisuuteen osana kulttuurista moninaisuutta. Näihin molempiin painopisteisiin teologisen tiedekunnan tutkimus tarjosi hyvin taustatukea.

Hanketta johti yliopistonlehtori, dosentti Tapani Innanen, ja sen tutkimustaustasta ja arviointitiedon kokoamisesta vastasi yliopistotutkija, dosentti Anuleena Kimanen, käytännön toiminnasta taas tohtorikoulutettava Aino-Elina Kilpeläinen sekä tutkimusavustaja Kia Kurunmäki. Hanke kokosi eri luokkatasoilla ja paikkakunnilla toimivan kehittäjäopettajaverkoston, joka toi käytännön näkökulmia ja toiveita hankkeelle sekä laati ison osan materiaaleista. Kehittäjäopettajaverkoston kuuluivat Kadi Pietarinen, Niina Anttila, Ulla Akso, Antti Heino, Atte-Veikko Kemppainen, Pirjo Rantala ja Sari Hajar Sorsa.

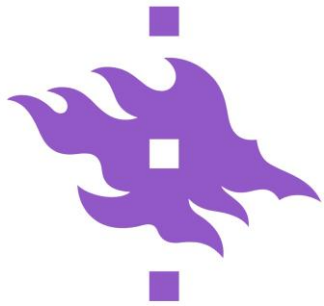
Tämä julkaisu tallettaa hankkeessa syntyneet opetukseen tarkoitetut tekstit, kuvat ja toiminnalliset harjoitteet. Alun perin ne on julkaistu hankkeen [nettisivuilla](#), joilla on ollut myös runsaasti linkkejä teologisen tiedekunnan yleistajuisesti esitettyyn tutkimukseen. Nykyinen muoto siis menettää jotain, ja materiaalia kannattaakin etsiä ensisijaisesti sivustolta, ja vasta toissijaisesti tästä julkaisusta. Kuitenkin kehittäjäopettajien, hankkeen työntekijöiden ja apuna käytettyjen asiantuntijoiden arvokas työ säilytetään tämän julkaisun avulla.

Oppitunneille tarkoitetut materiaalit on järjestetty luokkatason mukaan niin, että ensin on alakouluun, sitten yläkouluun ja lopuksi molemmille luokkatasoille tarkoitetut tekstit, kuvat ja harjoitukset. Niille löytyy myös temaattinen hakemisto, jossa teemat ovat Uskonnonvapaus ja uskonnon tunnustaminen, Uskontolukutaito, Katsomusten kohtaaminen ja Osallisuus ja oikeudenmukaisuus.

Vaikka materiaali on tarkoitettu perusopetukseen, osaa alakoulun materiaaleista voinee käyttää myös varhaiskasvatuksessa ja yläkoulun materiaaleista lukiossa. Lisäksi materiaali soveltuu harrastusryhmille tai vaikkapa kodeille katsomusten moninaisuuden käsitteeseen.

Anuleena Kimanen, Aino-Elina Kilpeläinen, Kia Kurunmäki ja Tapani Innanen

31.5.2021

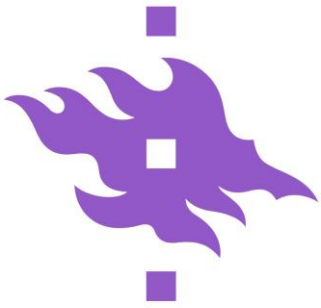

Sisällysluettelo

Uskallus-tarinat	1
• Tarinoiden henkilöt	3
• Tarinoiden hakemisto	4
• lid mubarak – hyvää juhlaa	6
• Inshallah – jos Jumala suo	8
• Monta katsomusta, monta rukouspaikkaa	9
• Ikoni, pyhä kuva	11
• Näkökulmia pääsiäiseen	12
• Ramadan – mikä se on?	14
• Ristinmerkki – pieni rukous	16
• Sama Salma, huivilla tai ilman	17
• Rippileiri vai Prometheus-leiri – vai molemmat?	19
• Mikä se Prometheus-leiri oikein on?	22
• Kripa eli kristinoppikoulu	24
• Lippu puolitangossa	26
• Hindujen monta jumalaa	28
• Karma iski	30
• Näkökulmia joulun aikaan	32
• Paavi ja kristinuskon kolme kirkkoa	34
• Parannuksen sakramentti ja rippituoli	36
• Sapatin jälkeen luistinradalle	37
• Taru kertoo	38
• Puhutaan syvällisiä	41
• Saako katsomus näkyä?	42
• Uudenvuoden juhlaa	44
Pihaleikit eri puolilla maailmaa	46
Minä olen -draamaharjoitus	58
Projektiiviset kuvat tiedostamisen välineenä	61
Martta ja Mikko tutustuvat kirkkoihin	66
• Luterilainen kirkko	67
• Katolinen kirkko	81
• Ortodoksinen kirkko	91
Katsomuksiin liittyvien stereotyyppien kumoaminen	101
Tapauskeskustelu nuorille	105

Etuoikeussimulaatio	118
Kuka on kristitty? -draamaharjoitus	120
Osallisuus -kuvatyöskentely	127
Osallisuus -tekstyöskentely	166
Osallisuus ja oikeudenmukaisuus kristinuskon historiassa: keskustelukysymyksiä	179
Osallisuus ja oikeudenmukaisuus kristinuskon historiassa: monilukutaitoa vahvistava ryhmätyö	181
Katsomusten kohtaaminen -draamaharjoitus	191
Oikeudenmukaisuus -ilmiötyöskentely	193
Osallisuus- ja oikeudenmukaisuusharjoituksia leikkivarjolla	195
Ristin ja rummun kipeä historia: Saamelaisten kristillistämisen tapa taustana kirkollisille sovintoprosesseille	197
Miten uskonnonvapaudesta puhuttiin antiikin Roomassa?	201
Uskonnot ja hyväksyvä tunnustaminen kouluympäristössä	205
Uskontojen välisestä yhdenvertaisuudesta yhdyskuntien rekisteröinnissä	209

USKALLUS-hankkeen harjoitukset oppitunneille

Erityisesti alakouluun sopivat harjoitukset:

USKALLUS-tarinat s. 1

Pihaleikit eri puolilla maailmaa s. 46

Minä olen -draamaharjoitus s. 58

Projektiiviset kuvat s. 61

Martta ja Mikko tutustuvat kirkkoihin s. 66

Erityisesti yläkouluun sopivat harjoitukset:

Katsomuksiin liittyvien stereotyyppien kumoaminen s. 101

Tapauskeskustelu s. 105

Etuoikeussimulaatio s. 118

Kuka on kristitty? Läntisen kristinuskon historian kertausta draamallisesti s. 120

Osallisuus-kuvatyoöskentely s. 127

Osallisuus-tekstityöskentely s. 166

Osallisuus ja oikeudenmukaisuus kristinuskon historiassa: keskustelukysymyksiä s. 179

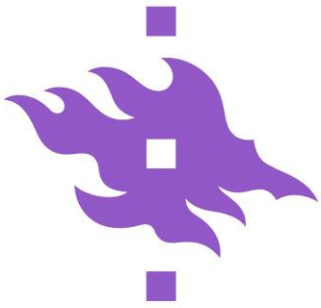
Osallisuus ja oikeudenmukaisuus kristinuskon historiassa – monilukutaitoa vahvistava ryhmätyö s. 181

Harjoitukset, jotka ovat sovellettavissa mille tahansa luokka-asteelle:

Katsomusten kohtaaminen -draamaharjoitus s. 191

Oikeudenmukaisuus-ilmiötyöskentely s. 193

Osallisuus ja oikeudenmukaisuus leikkivarjolla s. 195

USKALLUS-hankkeen harjoitukset teemoittain

Uskonnonvapaus ja uskonnon tunnustaminen

Uskonnonvapaus on keskeinen ihmisoikeus, joka velvoittaa niin viranomaisia kuin meitä jokaista. Viranomaiset saattavat joutua miettimään kiperiä kysymyksiä turvatessaan sekä kansalaisten oikeuden uskontoon että vapauden uskonnosta. He saattavat myös ajautua määrittelemään uskonnon käsitettä pohtiessaan, kuka on oikeutettu uskontoon perustuviin oikeuksiin. Uskonnon tai uskonottomuuden perusteella kukaan ei saa myöskään joutua muita huonompaan asemaan. Jotta tämä toteutuisi todella, täytyy jokaisen tiedostaa ja tunnistaa erilaisia tilanteita, joihin uskonto voi vaikuttaa.

Luettavaa aihepiiristä:

- Essi Mäkelä: Uskontojen välisestä yhdenvertaisuudesta yhdyskuntien rekisteröinnissä s. 209
- Maijastina Kahlos: Miten uskonnonvapaudesta puhuttiin antiikin Roomassa s. 201
- Minna Hietämäki: Uskonnot ja hyväksyvä tunnustaminen kouluympäristössä s. 205

Harjoituksia oppitunnille:

- Kuka on kristitty? -draamaharjoitus s. 120

Uskontolukutaito

Kyky tunnistaa erilaisia asioita, jotka voivat liittyä katsomuksiin tai katsomuksellisiin kysymyksiin, auttaa monissa asioissa. Toisaalta se avaa uusia näkökulmia tiloihin, merkkeihin ja tapahtumiin, joihin katsomukset jotenkin liittyvät. Toisaalta se auttaa myös eläytymään toisten ihmisen asemaan paremmin – ja tukemaan heidän uskonnonvapauttaan. Uskonto- ja katsomuslukutaitoon kuuluu myös taito välttää yleistyksiä ja ennakkoluuloja.

Harjoituksia oppitunnille:

- USKALLUS-tarinat (katsomusten moninaisuutta 3. – 6.-luokkalaisille) s. 1
- Minä olen -draamaharjoitus (luovuutta ja yhteishenkeä tukeva, ennakkotietoja aktivoiva harjoitus esimerkiksi oman uskonnon juhlien käsittelyyn 1. – 6.-luokkalaisille) s. 58
- Projektiiviset kuvat (omien ja toisten katsomuksellisten ajatusten pohdintaa 1. – 6.-luokkalaisille) s. 61
- Martta ja Mikko tutustuvat kirkkoihin (projektiivisten kuvien idealle perustuva materiaali 1. – 2.-luokkalaisille) s. 66
- Stereotypiaharjoitus (katsomuksiin liittyvien stereotyyppien tunnistamista 7. – 9.-luokkalaisille) s. 101

Katsomusten kohtaaminen

Kun ihmiset, joilla on eri katsomuksia, kohtaavat, he pärjäävät pitkälle ihan tavallisilla vuorovaikutustaidoilla. Moni kuitenkin kokee, että katsomusten kohtaamisessa on jotain erityisen vaikeaa tai mahdotonta. Katsomusten välisessä vuoropuhelussa ollaan kieltämättä kullekin ihmiselle tärkeiden, jopa pyhien asioiden äärellä.

Harjoituksia oppitunnille:

- Katsomusten kohtaaminen -draamaharjoitus (1. – 9.-luokkalaisille) s. 191
- Tapauskeskustelu (7. – 9.-luokkalaisille) s. 105
- Katsomusten välistä vuoropuhelua voidaan harjoitella myös Stereotypiaharjoituksen lopussa s. 101
- USKALLUS-tarinoissa katsomukset kohtaavat koko ajan, ja niitä vertaillaan sopuisti s. 1. Katsomusten kohtaamisen haasteita käsittelevät *Puhutaan syvällisiä* s. 41 ja *Saako katsomus näkyä?* s. 42.

Osallisuus ja oikeudenmukaisuus

Osallisuudella tarkoitetaan sekä yhteisöön kuulumista että mahdollisuutta vaikuttaa asioihin kyseisessä yhteisössä. Ilman sitä, että kaikille mahdollistetaan vaikuttaminen ja joukkoon kuulumisen tunne, oikeudenmukaisuus ei voi toteutua yhteisössä. Erilaisten lähtökohtien vaikutuksen tunnistaminen on kuitenkin tärkeää, kun halutaan lisätä kuulumisen tunnetta ja osallistumista.

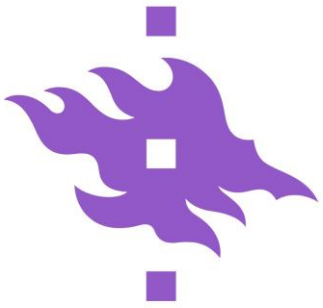
Luettavaa aihepiiristä:

- Helga West: Ristin ja rummun kipeä historia: Saamelaisten kristillistämisen taustana kirkollisille sovintoprosesseille s. 197

Harjoituksia oppitunneille:

- Eri kulttuuriryhmien osallisuutta lisäävät Pihaleikit (1. – 2.-luokkalaisille) s. 46
- Stereotypiaharjoitus (7. – 9.-luokkalaisille) s. 101
- Etuoikeussimulaatio (7. – 9.-luokkalaisille) s. 118
- Osallisuus-kuvatyöskentely (7. – 9.-luokkalaisille) s. 127
- Osallisuus-tekstityöskentely (7. – 9.-luokkalaisille) s. 166
- Oikeudenmukaisuus -ilmiötyöskentely (1. – 9.-luokkalaisille) s. 193
- Osallisuus ja oikeudenmukaisuus leikkivarjolla (1. – 9.-luokkalaisille) s. 195
- Osallisuus ja oikeudenmukaisuus kristinuskon historiassa: keskustelukysymyksiä (7. – 9.-luokkalaisille) s. 179
- Osallisuus ja oikeudenmukaisuus kristinuskon historiassa: monilukutaitoa vahvistava ryhmätyö (7. – 9.-luokkalaisille) s. 181

USKALLUS

USKONNOT, KATSOMUKSET JA OSALLISUUS

Tarinoiden tekijät:

Kirjoittajat: Sari Sorsa, Ulla Akso, Anuleena Kimanen ja Johanna Jylhä

Asiantuntijat: Anna-Riina Hakala, Riikka Tuori ja Johanna Jylhä

Toimittajat: Aino-Elina Kilpeläinen ja Kia Kurunmäki

USKALLUS-tarinat

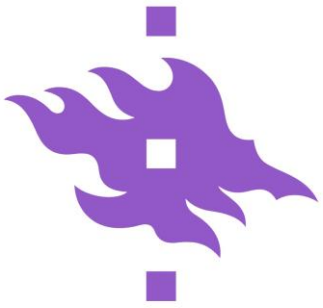
Kaislakuja 3:ssa asuu monta nuorta. Yhdessä he hengailivat pihalla ja koululla, mutta samalla myös tekevät asioita, jakavat elämäänsä ja tuovat mukanaan oman katsomuksensa. Näitä keskusteluita ja tapahtumia seurataan lyhyissä tarinanpätkissä, joihin on sisällytetty välikysymyksiä ja pohdinnan aiheita.

Kuvitus: Venla Poskela

Tietoa opettajille:

- **Kohderyhmä:** Sopii parhaiten 3.–6.-luokkalaisille, soveltuvin osin myös muuhun perusopetukseen.
- **Tavoite:** Materiaalin tavoitteena on tehdä uskontoja ja katsomuksia tutummaksi lyhyiden tarinoiden avulla. Tarinoita voidaan käyttää lähiopetuksessa virittämään keskustelua katsomuksiin liittyvistä aiheista tai etäopetuksessa herättämään oppilaan ajatuksia, kokemuksia ja kysymyksiä eri katsomuksista.
- **Kesto** (lähiopetuksessa): 10–20 min / tarina ja keskustelu tarinasta, jonka jälkeen voidaan perehtyä tarkemmin aihepiiriin tai katsomukseen. Tarinat soveltuvat myös sellaisenaan ajatusten vaihtoon ja katsomusten välistä ymmärrystä lisäävän keskustelun pohjaksi.
- **Opetussuunnitelma:** Katsomusaineet / suomen kieli / yhteiskuntaoppi. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: L3, L7.

Tarinoiden henkilöt

Kaislakuja 3:ssa asuu monta nuorta:

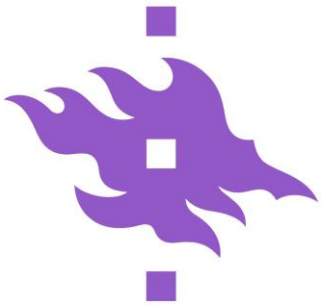
- Viktoria on venäläistaustaisen perheen ainokainen, joka kuuluu ortodoksiseen kirkkoon.
- Muhis ja Salma ovat somalitaustaisen perheen sisarukset, katsomuksena islam.
- Karri ja Bella ovat suomalaiset puolisisarukset, jotka eivät kuulu mihinkään uskonnolliseen yhteisöön. He opiskelevat koulussa elämäntietoa.
- Taru on kiinalaistaustaisen perheen tyttö, jonka katsomus on buddhalaisuus.
- Sasu ja Roope ovat kaksospojat, joiden perhetausta on suomalainen ja jotka kuuluvat evankelis-luterilaiseen kirkkoon.
- David on suomalais-israeliläisen perheen kuopus, jonka katsomus on juutalaisuus.
- Zachary on etiopialaistaustaisen perheen esikoinen, joka on katsomukseltaan katolilainen.
- Ambar ja Kiran ovat intialaistaustaisen perheen työt, joiden katsomus on hindulaisuus.

USKALLUS-tarinoiden hakemisto

	Tarinan otsikko	Tarinan tapahtuma-aika	Tiivistelmä tarinan asiasisällöstä
1.	Tarinoiden henkilöt	Taustaa tarinoihin.	Kaislakuja 3:n nuorten nimet ja katsomukset.
2.	lid Mubarak – hyvää juhlaa	Tarinaa ei ole sidottu mihinkään vuodenaikaan, mutta se sopii erityisesti id-juhlien yhteyteen.	Tarinassa käydään läpi id-juhlien merkitystä, ajoitusta ja viettotapoja.
3.	Inshallah – jos Jumala suo	Tarinaa ei ole sidottu vuodenaikoihin.	Tarinassa käydään läpi muslimien, juutalaisten ja kristittyjen tapaa puhua Jumalasta.
4.	Monta katsomusta, monta rukouspaikkaa	Tarina sijoittuu kevääseen.	Synagogan, moskeijan, ortodoksikirkon, luterilaisen kirkon, buddhalaisen temppelin ja hindulaisen temppelin yhteiset piirteet ja eroavuudet.
5.	Ikoni, pyhä kuva	Tarinaa ei ole sidottu vuodenaikoihin.	Ikonin merkitys ortodoksisuudessa.
6.	Näkökulmia pääsiäiseen	Tarina sijoittuu kevääseen.	Juutalainen pesah ja pääsiäinen ortodoksisuuden, katolilaisuuden, luterilaisuuden ja islamin näkökulmista.
7.	Ramadan – mikä se on?	Tapahtuu kesäkuussa.	Tietoa paastokuukaudesta ja pohdintaa siitä, mitä kuoleman jälkeen tapahtuu.
8.	Ristinmerkki – pieni rukous	Tarinaa ei ole sidottu vuodenaikoihin.	Ortodoksisen kirkon ja jumalanpalveluksen keskeisiä asioita.
9.	Sama Salma, huivilla tai ilman	Tarina sijoittuu kesään.	Islamin moninaisuus, huivin käyttöön liittyviä tapoja ja myös musliminaisten uima-asu burkini.
10.	Rippileiri vai Prometheus-leiri – vai molemmat?	Tapahtuu syyskuussa.	Tietoa rippikoulusta ja kasteesta.
11.	Mikä se Prometheus-leiri oikein on?	Tapahtuu syyskuussa.	Tarina on suora jatko edelliseen ja kertoo Prometheus-leireistä.
12.	Kripa eli kristinoppikoulu	Tapahtuu syyskuussa.	Tarina on jatkoa edelliseen ja kertoo ortodoksien kristinoppikoulusta.
13.	Lippu puolitangossa	Tapahtuu syyskuussa.	Siunaus- ja hautausperinteet pääosin luterilaisesta näkökulmasta.
14.	Hindujen monta jumalaa	Tarinaa ei ole sidottu vuodenaikoihin.	Hindulaisuuden keskeisiä piirteitä.

15.	Karma iski	Tapahtuu marras- joulukuussa.	Eri katsomusten juhlia, erityisesti joulu ja diwali; hindulaisuuden sielunvaellusoppi sekä tuonpuoleisuus islamissa ja ortodoksisuudessa.
16.	Näkökulmia joulunaikaan	Tapahtuu joulukuussa.	Joulu kristinuskon ja kirkkokuntiin kuulumattomien näkökulmista.
17.	Paavi ja kristinuskon kolme kirkkoa	Tarinaa ei ole sidottu vuodenaikoihin.	Tarinassa käsitellään Paavin roolia ja kristikunnan jakautumista eri kirkkokuntiin sekä ekumeniaa.
18.	Parannuksen sakramentti ja rippituoli	Tarinaa ei ole sidottu vuodenaikoihin.	Katolinen avioliittoon vihkiminen, katoliset sakramentit.
19.	Sapatin jälkeen luistinradalle	Tarina sijoittuu talveen.	Tietoa sapatista.
20.	Taru kertoo	Tarinaa ei ole sidottu vuodenaikoihin.	Buddhalaisuuden keskeisiä piirteitä.
21.	Puhutaan syvällisiä	Tarinaa ei ole sidottu vuodenaikoihin.	Tarinassa käsitellään katsomuksista puhumista sekä erilaisia mielipiteitä liittyen katsomuksiin.
22.	Saako katsomus näkyä	Tarinaa ei ole sidottu vuodenaikaan.	Tarinassa käsitellään katsomusten näkymistä koulussa ja kiusaamista.
23.	Uudenvuoden juhlaa	Tapahtuu vuodenvaihteen jälkeen.	Tarinassa käsitellään vuodenvaihdetta eri katsomuksissa.

lid mubarak - hyvää juhlaa

Salma ja Muhis ovat laittaneet lahjaksi saadut uudet vaatteet päälle. He lähtevät perheensä kanssa läheiselle palloiluhallille iid-rukoukselle. On toinen muslimien juhlapäivistä, iideistä. Halliin kerääntyy paljon ihmisiä, tuttuja ja tuntemattomia, mutta jokainen mahtuu tiiviisiin riveihin rukoilemaan. Melkein jokaisella on mukanaan rukousmatto, joka asetetaan lattialle, ja sen päällä tehdään määrättyt rukousliikkeet ja sanotaan arabian kielellä Jumalalle suunnatut sanat ja rukoukset. Yhteisrukouksen jälkeen alueen imaami pitää pienen puheen, jossa hän neuvoo ihmisiä tekemään hyväntekeväisyyttä ja muita hyviä tekoja. Pois lähtiessä nuoret jakavat ovella ilmapalloja ja karkkeja lapsille. Perhe lähtee kotiin syömään kakkua, tänään saa juhlaa!

Salma ja Muhis pyytävät naapurin nuoriakin heille juhlistamaan päivää. Sen jälkeen he lähtevät paikalliseen ostoskeskukseen leffaan ja syömään.

- *Oletko nähnyt muslimeita viettämässä juhlaa? Mitä he silloin tekevät?*
- *Hyväntekeväisyys tarkoittaa toisten auttamista. Mitä hyviä tekoja olet tehnyt toisille ihmisille?*
- *Miten muslimit rukoilevat? Etsikää yhdessä lisätietoa. Englanninkielisiä videoita voi etsiä esimerkiksi sanoilla 'muslim prayer guide'. Selvittäkää, mitä suomeksi tarkoittavat sanat, jotka rukouksessa sanotaan.*

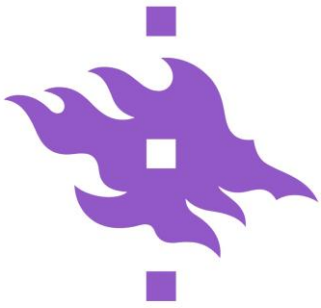
Muhis kertoo, kuinka muslimeilla on kaksi isompaa juhlaa, iidiä. Toinen juhla on heti ramadan-paastokuukauden päätyttyä. Sen nimi on iid al fitr, paaston päätösjuhla. Silloin juhlistetaan siunatun kuukauden loppumista. Toinen juhla on reilu kaksi kuukautta tämän jälkeen, iid al adha, uhrijuhla. Tämä juhla on pyhiinvaelluksen, hajjin aikana ja siinä muistellaan profeetta Ibrahimia ja hänen perheensä tapahtumia. Uhrijuhlaan liittyy lampaan tai lehmän teurastaminen, jota sanotaan uhraamiseksi. Moni perhe hankkii lihakauppiaan kautta uhratun lampaan lihaa ja jakaa sitä sukulaisille sekä köyhille, jotta hekin saisivat juhlan tunnetta. Koska islamilaiset kuukaudet vaihtuvat uuden kuunsirpin mukaan, juhlapäivä selviää paaston lopussa yhtä iltaa aiemmin kahdesta vaihtoehtoisesta päivästä. Uhrijuhlan tarkka päivä tiedetään jo kymmenen päivää aiemmin. Islamilaisen kuukalenterin vuosi on 10–11 päivää lyhyempi kuin Suomessa käytössä olevan gregoriaanisen kalenterin vuosi, joten juhlien sijainti aikaistuu joka vuosi. Tämän vuoksi juhlaa ei voi merkata pysyvästi meidän kalenteriimme.

– Intiassa perheet vierailevat toistensa luona noina päivinä, Ambar kertoo.

– Samoin Somaliassa, Muhis nyökkäilee, – Suomessa meillä ei ole montaa sukulaista, siksi vietämme juhlapäivät usein ostoskeskuksissa, trampoliinipuistoissa tai muissa leikkipaikoissa ja käymme ulkona syömässä. Lapset saavat yleensä lahjaksi uudet vaatteet ja muita lahjoja tai rahaa. Kotia koristellaan ja erilaisia herkkuja leivotaan. Lisäksi meillä Salma ja siskot tekevät hennavärillä käteensä kauniit koristelut. Muslimit toivottavat toisilleen hyvää juhlaa sanomalla esimerkiksi "iid mubarak".

– lid mubarak, Kiran toistaa, – iid mubarak, Salma ja Muhis!

- *Selvitä, milloin kyseiset iidit ovat tänä vuonna. Voit käyttää apuna juhlakalenteria www.juhlakalenteri.fi/kalenteri/*
- *Mikä on sinulle tärkeä juhlapäivä? Miten sitä vietät?*
- *Islamin juhlien ajankohta määrittyy kuun vaiheiden perusteella. Ota selvää, mikä kuun vaihe nyt on.*

Inshallah – jos Jumala suo

Zachary, David ja Muhis ovat Muhiksen luona pelaamassa Fifaturnausta. Turnaus on tiukka, sillä jokainen poika tahtoo voittoa.

- Mä voitan vielä tämän turnauksen inshallah, Muhis toteaa ohjain tiukasti kädessään.
- Siis mitä sä sanoit, insa, mitä se tarkoittaa? Zachary kyselee.

- *Tiedätkö, mitä sana inshallah tarkoittaa? Missä tilanteissa sitä käytetään?*
- *Tunnetko muita muslimien lausumia yleisiä sanoja?*

Muhis laittaa turnauksen paussille ja kertoo sanan tarkoittavan ”Jos Jumala suo”. Muslimit usein käyttävät sanaa tulevaisuudesta puhuttaessa, sillä he uskovat asioiden olevan Jumalan käsissä. Itse voi tehdä vaan parhaansa. Muslimit käyttävät monesti Jumalasta arabiankielistä sanaa Allah. Se tarkoittaa samaa kuin suomeksi Jumala, englanniksi God ja ranskaksi Dieu.

Islamissa Jumala on yksi, kaikkivaltias, joka on kaiken luoja ja näkee kaiken. Hän on aina ollut olemassa, ei koskaan kuole, eikä Hänellä ole vanhempia tai lapsia. Jumalasta voidaan myös käyttää muita nimiä, kuten al Rahman, Armelias tai al Nur, Valo. Yhteensä näitä Jumalan ominaisuuksista kertovia nimiä on 99.

-Me juutalaisetkin uskomme yhteen Jumalaan, mutta emme lausu Jumalan nimeä ääneen, David toteaa, - käytämme Jumalasta puhuttaessa esimerkiksi nimeä Adonai, joka tarkoittaa herra.

Zachary miettii hetken: -Me kristitytkin uskomme yhteen Jumalaan, mutta ajattelemme, että Jumala on kolmiyhteinen: Isä, Poika ja Pyhä Henki. Uskomme, että Jeesus on Jumalan Poika.

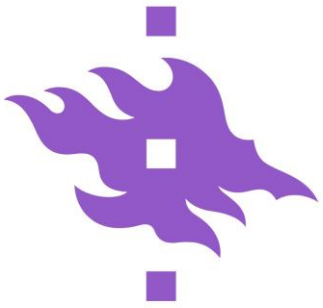
-Muslimit myös kunnioittavat Jeesusta, mutta uskomme hänen olleen yksi Jumalan profeetoista, Muhis kertoo.

-Ai, tuota en tiennytkään, Zachary toteaa.

Muhis näytti vielä olohuoneen seinällä olevaa koristetaulua, missä luki arabian kielellä sana Allah. Muslimit eivät piirrä Jumalasta tai profeetoista kuvia tai ikoneita, joten koristeena ja muistutuksena Hänestä he käyttävät arabiankielisiä koristeellisia kalligrafitekstejä ja -tauluja.

- *Mitä eri katsomukset uskovat Jumalasta/jumalista?*
- *Etsikää netistä erilaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä tauluja, osaatteko yhdistää ne oikeaan katsomukseen?*

Monta katsomusta, monta rukouspaikkaa

On pihatalkoopäivä ja koko naapurusto on laittamassa pihaa kuntoon. Osa haravoi pihanurmea, osa istuttaa kevään kukkia paikoilleen. Tytöt kikattavat Sasun hassuttelulle mulatasäkin kanssa. Lopulta nuoriso istahtaa pihanurmelle ihastelemaan kauniisti laitettua pihaa. Keskustelut kääntyvät synagogaan, juutalaisten rukouspaikkaan, sillä David kertoo menevänsä illemmalla sinne juhlistamaan purim-juhlaa. Kukaan ei ole tiennyt Suomessa olevan synagogia, joten nuoret vaativat nähdä kuvia paikasta. Iso sali, koristellut seinät, hienot kattokruunut, penkkirivit, menora-kynttelikköjä ja kaappi, jossa säilytetään Toora-kääröjä eli viiden Mooseksen kirjan tekstejä. David kertoo laittavansa synagogaan mennessään kipa-päähineen päähän ja rukoilevansa siellä useimmiten rabbin johdolla.

Salman mielestä paikka muistuttaa moskeijaa, muslimien rukouspaikkaa, paitsi että moskeijassa ei ole penkkirivejä. Rukous tapahtuu liikesarjojen avulla rukousmatoilla, jotka yleensä peittävät koko lattian. Seinissä on arabiankielisiä jakeita Koraanista, islamin pyhästä kirjasta. Edessä on imaamin saarnastuoli, jonka nimi on minbar. Rukousta imaami johtaa syvennyksestä, jonka nimi on mihrab. Yhteinen osuus tehdään aina arabian kielellä, muissa pyynnöissä ja rukouksessa jokainen käyttää omaa kieltään. Monissa maissa rukouskutsu kuuluu minareettitorneista.

- *Etsikää kuvia moskeijasta ja synagogasta. Mitä yhtäläisyyksiä ja eroja löydätte?*

Viktoria kertoo, ettei ortodoksikirkossakaan ole penkkejä kuin vanhuksille. Jumalanpalveluksen aikana seistään pappien toimittaessa sitä. Rukoukseen osallistutaan esimerkiksi tekemällä ristinmerkkiä. Seinillä on koristeltuja ikoneita ja tuohuksien lisäksi kirkossa tuoksuu voimakas suitsuke. Zachary kertoo, että katolisissa kirkoissakin on pyhien kuvia seinillä ja suitsukkeita. Sen lisäksi kirkoissa on useampia ristejä sekä Jeesuksen ja Marian patsaita. Ja heilläkin tehdään ristinmerkkejä pappien toimittaessa jumalanpalvelusta. Katolisessa kirkossa on penkit, mutta paljon myös seistään tai ollaan polvillaan. Sasun mielestä katolinen kirkko kuulostaa vähän samanlaiselta kuin evankelisluterilainen. Siellä tosin jumalanpalvelukseen osallistutaan laulamalla virsiä, eikä ristinmerkin tekeminen ole niin yleistä kuin katolisessa ja ortodoksisessa kirkossa. Kirkkoon kutsutaan soittamalla kelloja.

– Te puhutte ristinmerkin tekemisestä. Miten niitä oikein tehdään? Bella ihmettelee. Viktoria näyttää: hän koskettaa sormillaan ensin otsaansa, sitten rintaansa ja lopuksi olkapäitään, ensin oikeaa sitten vasenta.

- Katolilaiset koskettavat ensin vasenta olkaa, sitten vasta oikeaa, Zachary huomauttaa.
- Samoin luterilaiset, Sasu tietää.
- Siinäkin on siis monia tapoja! Bella naurahtaa.

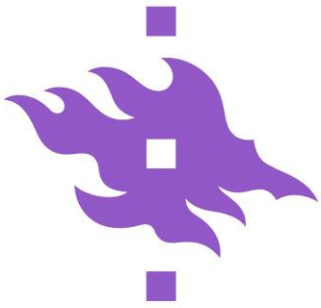
- *Etsikää kuvia kolmen kristillisen kirkon (katolisen, ortodoksisen ja luterilaisen kirkon) sisältä. Mitä samaa, mitä eri asioita huomaatte?*

Bella toteaa, ettei hänellä ole ateistina tarvetta rukouspaikkaan, mutta hän mielellään kuuntelee kavereiden kertomuksia. Kaveruksien katseet kääntyvät Taruun ja Ambariin. Onko buddhalaisuudessa tai hindulaisuudessa rukouspaikkoja? Tytöt tirskahtavat nauramaan ja kaivavat kännykät taskuistaan. Molemmat näyttävät sekä kotialttarin että lomamatkojensa temppeleiden kuvia. Onpa koristeellista!

Ambar näyttää viime kesän matkaltaan kuvan eteläintialaisesta temppeleistä ja kertoo, että hindutemppeleiden arkkitehtuuri on usein hyvin yksityiskohtaista. Eteläintialaiset temppelet voivat olla valtavia rakennuskokonaisuuksia, joita hallitsee yksi tai useampi korkea ja runsaasti koristeltu porttitorni. Ambar esittää vielä toisen kuvan pohjoisintialaisesta temppeleistä. Hän kertoo temppelein katolla olevan lipun osoittavan, että temppeli on ”elävä”, siis käytössä. Astuessaan temppeleihin, kävijä usein soittaa kelloa kiinnittääkseen jumalan huomion.

- Mitä hindutemppeleissä sitten oikein tapahtuu? kysyy Viktoria.
- Kutsumme jumalanpalvelusta pujaksi, ja suuri temppelepuja on elämyksellinen kokemus. Jumalalle resitoidaan hymnejä ja lisäksi ohjelmassa voi olla musiikkia, kuten rummutusta, kotilotorven puhaltamista, kellojen soittoa ja tanssia. Temppeleissä on myös voimakas suitsukkeiden ja kamferin tuoksu. Lisäksi pujaan liittyy esimerkiksi arati, seremonia, jossa tulenliekkejä heilutetaan tietyn hymnin tahtiin jumalpatsaan edessä. Tämän jälkeen liekki tuodaan osallistujien luo, he kohottavat kätensä tulen ylle, koskettavat liekkiä ja tämän jälkeen otsaansa ja päälakeaan. Tällöin ihmiset saavat jumalan siunauksen. Hindutemppeleissä käydään tapaamassa jumalaa, mutta minkäänlaista julistusta tai saarnaa pujaan ei liity, Ambar kertoo.
- Kuulostaapa eksoottiselta. Onko Suomessakin temppeleitä? Bella kysyy.
- On, mutta paljon pienempiä kuin Intiassa, Ambar vastaa.

- *Etsikää hindujen ja buddhalaisten temppeleiden kuvia. Jos haluatte, voitte valita temppeleistä kiinnostavia esineitä, joiden nimen ja merkityksen selvitätte.*
- *Askarrelkaa kaupunki, missä talojen ja muiden rakennusten lisäksi eri katsomuksien rukouspaikkoja.*

Ikoni, pyhä kuva

Viktoria on kutsunut naapurin tytöt leffailtaan. Salma, Bella ja Taru tulevat nyyttäriherkkui-
neen paikalle. Tytöt valmistavat dipit, asettavat herkut lautasille ja istahtavat olohuoneen
sohvalle. Tarun katse osuu olohuoneen nurkkaukseen, jossa on kiinnostavan näköisiä ku-
via ja esineitä. Hän nousee ylös ja menee tarkastelemaan lähemmin.

– Tämä on meidän kotialttarimme, eli rukoilemme iltarukouksen tässä, Viktoria kertoo

- *Oletko nähnyt kotialttaria?*
- *Mitä tavaroita siellä voisi olla?*
- *Näkyykö teidän kotonanne uskonto tai muu katsomus? Jos näkyy, niin miten?*

Viktoria esittelee kotialttaria tarkemmin:

– Tämä taulu on ikoni, siihen on kuvattu Jeesus pienenä lapsena ja hänen äitinsä Maria.
Ikonit ovat meille ortodokseille kuvallinen ilosanoma, evankeliumi, sillä ne kertovat erilai-
sista tapahtumista.

Taru katselee ikonia ja ihmettelee:

– Mitä nuo pyörylät pään ympärillä ovat?

– Ympyrät pään ympärillä ovat sädekehiä. Ne kuvastavat Jeesuksen ja Jumalanäidin ase-
maa ja pyhyyttä, Viktoria selittää. – Iltaisin teen ristinmerkin, lausun mielessäni rukouksen
ja annan ikonille pusun osoittaakseni kunnioitusta ikonin henkilöille. Usein sytytän tällaisen
mehiläisvahakynttilän, tuohuksen, ja sanon rukoukseni. Ikoni auttaa minua keskittymään
rukoukseeni.

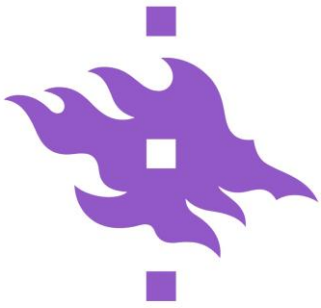
– Meilläkin on alttari kotona, Taru kertoo innostuneena, – siinä on Buddhan patsas ja suit-
sukkeita.

Salma ja Bellakin nousevat katsomaan ikonia. Viktoria kertoo, kuinka ortodokseilla on ih-
meitätekeviä ikoneja, joiden edessä lausutut rukoukset ja pyynnöt ovat toteutuneet useasti.
Ikoneita kunnioitetaan ja ne ovat esillä muistuttamassa pyhistä henkilöistä tai tapahtumista.

– Vähän samalla tavalla meillä on esillä sukulaisten valokuvia, Bella miettii, – ne muistut-
tavat meitä meille tärkeistä ihmisistä. Kun katson mummoni kuvaa, muistelen ja kaipa-
n häntä.

Tytöt innostuvat googlettelemaan erilaisia ikoneita ennen leffaa, Viktoria kertoo ikonien
henkilöistä ja tapahtumista. Tämän jälkeen on aika keskittyä leffaan, ja siihen tärkeimpään,
herkkuihin!

- *Etsikää yhdessä kuvia ikoni-hakusanalla. Valitkaa näistä muutama tarkemmin tar-
kasteltavaksi: mitä yhtäläistä niissä on, mitä eroja? Tunnistatteko ikonin tapahtuman
tai henkilön?*
- *Etsikää ja tehkää luettelo, mistä kaikkialta voi löytää alttarin.*

Näkökulmia pääsiäiseen

David ja Viktoria tapaavat lähikaupassa eräänä keväisenä iltana. He pysähtyvät hämmästelämään suklaahyllyä, joka on täynnä erilaisia keväisiä konvehteja, toinen toistaan suurempia suklaapupuja ja kirjaviin kääreisiin pakattuja suklaamunia. Nuoria alkaa naurattaa tuo riemunkirjava suklaavalikoima, jota kauppias yrittää naapurustolle myydä.

Paikalle ilmaantuu suklaahyllyn takaa Sasu, joka on lähetetty ostamaan määmiä ja pashaa viikonloppua varten.

– Mitäs te täällä juonitte, meinaatteko ostaa kaupan kaikki suklaat? Sasu kysyy.

Viktoria kertoo, että hänen perheensä valmistautuu pääsiäisjuhlaan. Hetken aikaa nuoret puhuvat juhlaruuista. Sasu kertoo, mitä hänet on lähetetty ostamaan. Viktoria toteaa, että hänen perheensä valmistaa pashan aina itse puisessa muotissa, joka on ollut Viktorian vanhemmillä niin kauan kuin he ovat asuneet yhdessä.

Sasu ja Roope ovat päättäneet uskonnon koetta varten, ja Sasu päättääkin nyt osoittaa fiksuutensa naapureilleen ja tiedottaa, että pääsiäisen ajankohta määräytyy täydenkuun ja kevätpäiväntasauksen mukaan. Pääsiäissunnuntai eli ensimmäinen pääsiäispäivä on aina 22.3.–25.4. Viktoria toteaa Sasulle, että asiaa kannattaa tutkia eri näkökulmista. Suomen ortodoksisen kirkon jäsenet viettävät pääsiäistä samaan aikaan luterilaisten kanssa. Venäjän ortodoksisen kirkon kalenteri on erilainen: välillä pääsiäinen osuu samaan ajankohtaan, yleensä taas ei. Sasu jää ihmettelemään tätä tietoa.

- *Tiedätkö, mikä on kevätpäiväntasaus? Muistatko kuun vaiheet eli kuun eri tavat näkyä maahan? Voit halutessasi etsiä näistä lisätietoa.*

Silloin Viktoria kysyy Davidilta, miten juutalaiset viettävät pääsiäistä.

– Me emme vietä samaa pääsiäistä, jota te vietätte, korjaa David, - me vietämme pesah-juhlaa Egyptin orjuudesta vapautumisen muistoksi. Pesah-juhla alkaa nisan-kuun 15. päivänä, ja tätä happamattoman leivän juhlaa vietetään seitsemän päivän ajan. Nisan-kuun lasketaan alkavan silloin, kun kevätpäiväntasauksen jälkeen ilmestyy kuunsirppi näkyviin. Siksi kahta viikkoa myöhemmin, pesahin aikaan, kuu on aina täysi. Toisinaan pesah ja luterilaisten pääsiäinen osuvat samaan ajankohtaan, yleensä taas eivät.

Tämä on Viktorialle ja Sasulle uutta.

– Näistähän voisi vihjaista matikanopettajille. Saisimme koko kevääksi laskettavaa, kun ajoittaisimme pesah-juhlaa ja pääsiäistä, suunnittelee Viktoria.

– Älä vain tee tuota! varoittaa Sasu ja nauraa.

Viktoria jatkaa ostoslistansa tutkimista ja muistuttaa, että ortodokseilla on alkanut suuri paasto kuusi viikkoa ennen palmusunnuntaita ja että pääsiäinen on juhlien juhla: silloin juhlitaan Kristuksen ylösnousemusta. Sasu toteaa siihen, että hänkin kyllä tietää pääsiäisen tärkeän aseman kristinuskossa, mutta heidän perheessään pääsiäinen ja varsinkin helluntai jäävät kyllä joulua pienemmiksi juhliksi.

– Meillekin juhla-ateria, erityisesti seder-ateria pääsiäisaattona, on tärkeä, kertoo David, – ja lisäksi meillä on erityisiä sääntöjä siivoamiseen ennen juhlaa. Kaikki hapatettu ruoka täytyy siivota pois pienintäkin murua myöten.

Sasu ja Viktoria hämmästelevät, kuinka vähän he yhä tietävät juutalaisesta kulttuurista. Silloin paikalle osuu kolmaskin kristillisen pääsiäisen viettäjä eli naapurin Zachary:

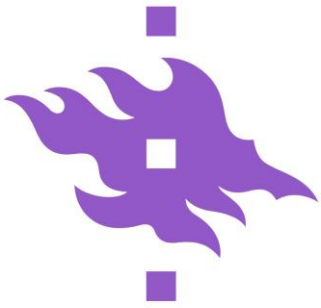
– Mikäs kokous täällä on? Oletteko löytäneet hyvää lammasta? Minun pitäisi löytää myös artisokkia.

Naapurit auttavat Zacharya löytämään etsimänsä, ja kaikki maksavat omat ostoksensa. Kotimatalla seurue kohtaa Salman. Päivän teemaan liittyen kysytään myös Salman ajatuksia pääsiäisestä. Salma toteaa:

– Ai pääsiäisestä? Me muslimit emme juhli pääsiäistä. Vaikka arvostamme Jeesusta suuresti profeettana, emme kuitenkaan usko hänen ristinkuolemaansa ja kuolleista heräämiseen. Uskomme, että Jumala suojeli profeettaansa ja nosti hänet luokseen taivaaseen jo ennen kuin hänet saatiin kiinni. Uskomme, että ristille naulittiin joku muu, joka vain näytti Jeesukselta.

Zachary, David, Viktoria ja Sasu hämmästelevät tätä itselleen uutta näkökulmaa ja kiittävät Salmaa uusista ajatuksista. Karri on tulossa roskakatokselta ja kuulee muiden keskustelun. Hän kutsuu kaikki kaverit kotiinsa katsomaan Monty Pythonin Brianin elämän.

- *Vietetäänkö sinun perheessäsi jotakin juhlaa kevätpäiväntasauksen aikaan? Miten vietätte sitä?*
- *Etsi lisätietoa kevään juhlapäivistä osoitteesta <https://juhlakalenteri.fi/>. Tutki juhlakalenteria:*
  1. *Minä päivänä tänä vuonna juhlitaan pääsiäispäivää?*
  2. *Minä päivänä Venäjän ortodoksit juhlivat pääsiäispäivää?*
  3. *Minä päivinä juhlitaan pesah-juhlaa (voidaan kirjoittaa myös 'pesach')?*
  4. *Kevätpäiväntasauksen aikaan vietetään myös muita juhlia. Etsi juhlakalenterista tietoa persialaisten perinteisestä nouruz-juhlasta (21.maaliskuuta). Juhlan nimi voidaan kirjoittaa monella tavalla. Voit etsiä siitä lisätietoa googlaamalla sanalla 'nawroz' tai 'nowruz'. Ehkä huomaat nouruz-juhlan ja pääsiäisen muistuttavan joissakin asioissa toisiaan.*

Ramadan – mikä se on?

Aurinko paistaa kirkkaalta taivaalta. Muutama hattarapilvi eksyy taivaalle. Kaislakuja kolmosen nuoret makaavat pihanurmella ja ihastelevat taivasta. Kesäloma on juuri alkanut ja reput heitetty nurkkaan! Nuoret ovat tunteneet toisensa useampia vuosia, sillä naapurusto viettää paljon aikaa pihallaan ja moni käy samoja koulujakin.

Tänään pihalla hengaavat Sasu ja Roope, Viktoria sekä Muhis ja Salma. Osa taloyhtiön nuorista on jo reissussa. Nuoret keskusteleivat kesälomasuunnitelmistaan. Sasu ja Roope kertovat, kuinka seuraavalla viikolla he lähtevät perheen kanssa Päijänteen mökille pariiksi viikoksi. Viktoria kertoo löytäneensä kesätyön ja lähtevänsä vasta loppulomasta käymään isovanhempiensa luona Moskovassa. Muhis ja Salma kertovat lähtevänsä perheen kanssa Ramadanin viimeisinä päivinä sukuloimaan Dubaihin. Sasu ja Roope katsovat toisiaan: – Ramadan on se muslimien erityinen kuukausi, se paastokuukausi. Milloin se siis on?

- *Tunnetko jonkun, joka viettää ramadania? Mitä erityistä siinä on?*
- *Ramadan on muslimien paastokuukausi. Mitä tarkoittaa paasto? Ota selvää, miten ja milloin muissa uskonnoissa ja katsomuksissa paastotaan.*

Muhis kertoo, että ramadan muuttaa ajankohtaa joka vuosi. Ramadan on yhden islamilaisen kalenterin kuukauden nimi. Siinä kalenterissa se on yhdeksäs kuukausi. Kuukauden vaihtuminen katsotaan taivaalta kuun uudesta sirpistä. Yhdessä islamilaisessa kuukaudessa on vain 29 tai maksimissaan 30 päivää. Joka vuosi ramadanin alku aikaistuu 10-11 päivällä, koska islamilainen vuosi on vähän lyhyempi kuin gregoriaanisen kalenterin vuosi, eli sen kalenterin, joka on Suomessa käytössä. Ramadan on nyt touko-kesäkuussa, mutta kymmenen vuoden päästä se on jo loppupalvesta.

– Onko nyt siis ramadan? Viktoria huudahtaa.

– Kai sä olet huomannut, etten hörpi juomapullosta? Salma kysäisee ja jatkaa, – Ramadan on yksi islamin peruspilareista eli jos tahdomme harjoittaa uskontoa, terveen aikuisen pitäisi olla syömättä, juomatta ja riitelemättä noina päivinä. Ennen auringon sarastusta nousen syömään aamupalan. Aamurukouksen tultua en enää syö tai juo mitään, kunnes aurinko laskee ja on iftar-ruoan aika. Silloin syön hyvää linssikeittoa, sambuuseja, riisiä lihalla ja kaikkea hyvää muuta. Tosi moni aina kauhistelee, että ei edes vettä? Ja ei, koska tavoitteena on juurikin oppia itsehillintää ja samalla kasvattaa myötätuntoa köyhiä kohtaan. Yrittän muutenkin tsemppata tuossa kuussa, että lukisin enemmän pyhää kirjaa Koraania ja miettsin uskon asioita.

Viktoria ja kaksospojat kuuntelevat nyökytellen:

– Aika paha, he toteavat. – Mitä jos sun tarttee ottaa lääkettä?

Muhista ja Salmaa naurattaa:

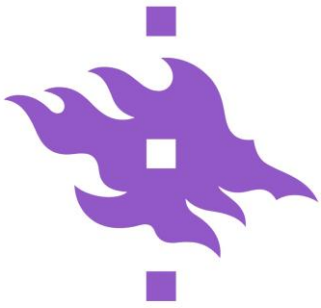
– Sitten otamme lääkkeen, sillä sairaana ei paastota, samoin kuin esimerkiksi raskaana ollessa, imettäessä, kuukautisten aikana tai matkustaessa. Ei se ole kidutuskuukausi, vaan

siunattu kuukausi ja siihen on helpottavia säännöksiä. Eli sairastamispäivät voidaan korvata myöhemmin, esimerkiksi talvella. Vanhukset tai pysyvästi sairaat tarjoavat päivittäin ruoan köyhälle, jolloin he saavat samat palkkiot kuin paastoava.

– Siis saako siitä rahapalkkion? Sasu kysyy.

– Ei, vaan muslimit uskovat Tuonpuoleiseen eli kuoleman jälkeen jokaisen teot katsotaan ja punnitaan ja silloin paasto ja muut hyvät teot auttavat pääsemään Paratiisiin, Muhis totea.

- *Ota selvää: Mitä eri uskonnoissa ja katsomuksissa ajatellaan siitä, mitä tapahtuu kuoleman jälkeen?*
- *Mitä itse ajattelet: onko kuoleman jälkeen elämää? Jos on, millaista se on? Onko se kaikilla samanlainen, vai vaikuttavatko tämän elämän teot siihen?*

Ristinmerkki – pieni rukous

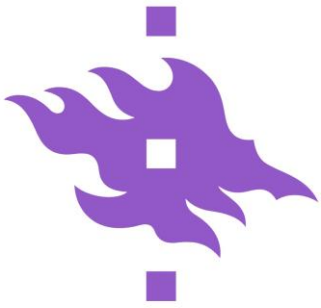
Viktoria saa Karrilta skootterikyödin kaupungin toisella puolella olevaan kirkkoon. Heidän päästyään perille Karri pyytää lupaa tulla mukaan sisälle, sillä häntä kiinnostaa nähdä, millainen ortodoksinen kirkko on sisältä. Heidän kävellessään lähemmäksi Karri huomaa sipulinmuotoiset kupolit kirkon katolla. Kupolin päällä on risti. Karri tietää, että ristissä voi olla yhdestä kolmeen poikkipuuta. Risti ja sen poikkipuut muistuttavat Jeesuksen ristiinnaulitsemisesta. Tämän verran Karri muistaa elämäkatsomustiedon tunneiltaan. Sisälle astuessaan Karri kiinnittää heti huomiota voimakkaaseen tuoksuun.

– Se on meidän suitsukkeissamme käytetyn pihkan tuoksu, Viktoria kuiskaa. Viktoria sytyttää tuohuksen, laittaa sen tuohustelineeseen ja tekee samalla ristinmerkin yhdistämällä oikean käden peukalon, etusormen ja keskisormen. Nämä kolme sormea kuvaavat Pyhää Kolminaisuutta, eli Isää, Poikaa ja Pyhää henkeä. Yhdistetyillä sormilla kosketetaan otsaa, rintaa, olkapäitä oikeasta aloittaen ja kumarretaan. Ristinmerkillä rukoilija ikään kuin ristiinnaulitsee itsensä ja liittää näin itsensä Jeesuksen elämään ja kirkkoon. Ortodokseille tämä ristinmerkki on jo itsessään pieni rukous. Sitä tehdään esimerkiksi kotoa lähdeittäessä, nukkumaan mennessä ja ruokaa siunattaessa. Näin pyydetään Jumalan siunausta sekä tunnustetaan uskoa Kolminaisuuteen.

- *Oletko käynyt ortodoksikirkossa? Mitä muistat sieltä?*
- *Katsokaa video ristinmerkin tekemisestä.*

Karri huomaa, ettei ortodoksikirkossa ole paljon penkkejä. Jumalanpalveluksen ajan seis-tään. Samoin kirkossa ei käytetä urkuja, vaan ihmisääni ja sillä resitointi korvaavat urku-musiikin. Karri varmistaa Viktorialta, voiko jäädä katsomaan hetkeksi jumalanpalvelusta. – Tietysti, Viktoria vastaa, – Tarjoan sinulle blinit tämän jälkeen kiitokseksi kyydistä. Sitten alttarin ovet avautuvat ja koristeellisiin, perinteisiin vaatteisiin pukeutuneet papit siirtyvät salin puolelle aloittaen jumalanpalveluksen.

- *Etsikää kuvia ortodoksikirkoista.*
- *Etsikää kuvia pappien pukeutumisesta ja tuohuspöydistä.*
- *Etsikää video resitoinnista. Oletko ennen kuullut resitointia?*

Sama Salma, huivilla tai ilman

Salma on uimassa Bellan ja Kiran kanssa läheisessä maauimalassa. Päivä on helteinen, joten altaan vesi raikastaa mukavasti auringonoton välissä. Salma on tyytyväinen, että hänkin pääsee kavereidensa kanssa uimaan, sillä hänen äitinsä oli tuonut hänelle ulkomaanreissultaan tuliaiseksi burkinin, musliminaisten uimapuvun. Se on aivan samaa uimapukukangasta kuin Bellan bikineissä ja Kiran uikkareissakin. Mutta kangasta vain on enemmän.

- *Oletko nähnyt burkinia, millainen se on? Googlettakaa kuvahaulla se.*
- *Miksi Salma pitää sitä?*
- *Burkinin käyttö on kiellettyä joissakin uimahalleissa. Mistä luulet sen johtuvan? Miltä Salmasta ehkä tuntuisi, jos maauimalassa ei saisi käyttää burkinia?*

Salman puku näyttää tyttöjen mielestä melkein samanlaiselta kuin sukelluksessa käytettävä märkäpuku, erona hieman pidemmät hihat ja lahkeet sekä uimahappu päässä. He vitsailevatkin Salmalle, että tämä sekoitetaan vielä märkäpukuun pukeutuneisiin uimavalvojiin. Salmaa se ei haittaa, hän on käynyt uimakoulut ja jopa hengenpelastuskurssin, joten osaisi auttaa hätätilanteissa. Uiminen on myös islamissa tärkeä taito, jota suositellaan opeteltavan.

Suihkutiloissa Salma käy mieluummin suihkuverhollisessa kopissa, aivan kuten Kirankin. He eivät välitä olla alasti julkisesti, vaikka ympärillä olisikin vain naisia. Saunaan he pukevat ympärilleen pyyhkeen, näin he saunovat perheidensäkin kanssa. Bella taas on pienestä pitäen tottunut saunomaan alasti perheensä kanssa ja uimahalleissa. Lauteille mahtuu jokainen, eri tavoilla ja säännöillä.

- *Minkälaisia uimiseen tai saunomiseen liittyviä sääntöjä tai tapoja sinulla on?*

Pukuhuoneessa tytöt laittautuvat ja kuivattelevat hiuksensa. Lopuksi Salma asettaa päähänsä huivin. Kiran ja Bella katsovat vierestä, kuinka näppärästi kangas pyörähtää Salman pään ympäri ja pienien koristeneulojen avulla Salma asettaa sen paikoilleen.

-Onpa ihanan värinen huivi, Bella sanoo ja jatkaa, - muistan kun ensimmäisen kerran laitoin huivin kouluun kuudennella luokalla.

- Joo, pienempänä pidin sitä vain käydessäni moskeijalla tai rukoillessa, mutta sitten kuudennella minulle tuli tunne, että tahdon pitää sitä muuallakin. Ensimmäisinä päivinä minua jännitti, kuinka te kaverit reagoitte. Mutta olittekin ihan normaalisti!

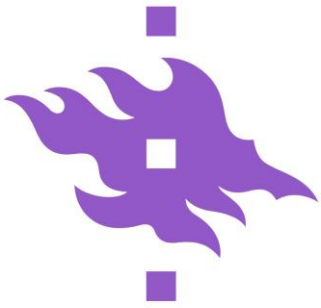
- Miksi ei oltais oltu? Sehän on vain kangaskaistale, sinä olet edelleen ihan sama Salma kuin ennen huiviakin! Kiran totesi.

Salma kertoo, kuinka Koraanissa on mainittu siveästi ja peittävästi pukeutuminen sekä naisille että miehille. Sen lisäksi siellä on kohta, missä kehoitetaan laittamaan vaate pään yli. Eri maissa ja perheissä on erilaisia tulkintoja tästä kohdasta, enemmistön mukaan se tarkoittaa hiusten peittämistä ja säädyllystä pukeutumista sellaisissa tilanteissa, missä on lähisuvun ulkopuolisia miehiä. Jotkut musliminaiset haluavat peittää kasvonsakin, toiset eivät pidä huivia. Päätöksen tulee olla naisen oma, koska hän sitä huivia kantaa ja se vaiuttaa hänen elämäänsä. Se on islamin moninaisuutta, eli perheet ja näkemykset sekä tavat harjoittaa islamia vaihtelevat.

-Tämä on nykyään osa minua ja sitä, millaiseksi ajattelen itseni, Salma toteaa asetellen huiviaan, - vaikka kotona olenkin ilman sitä. Naapurin pikku poika kysyi yhtenä päivänä, miten pesen hiukset? Tai onko mulla niitä? Kun selitin asian, nauroimme lopulta makeasti yhdessä.

- *Tiedätkö, mikä on moskeija? Entä Koraani? Ellet tiedä, ota selvää. Mitä muuta tiedät islamista? Mitä haluaisit tietää?*
- *Oletko nähnyt/tunnetko jonkun huivia pitävän?*
- *Minkälaisia pukeutumiseen liittyviä tapoja on muissa uskonnoissa?*

Rippileiri vai Prometheus-leiri – vai molemmat?

Karri ja Bella juttelevat syyskuisena viikonloppuna keskenään siitä, miltä tuntuu kuunnella kavereiden rippileirijuttuja. Bellasta tuntuu vähän oudolta, että skootterin voi saada pelkästään sillä, että käy rippikoulun ja pääsee ripille. Onko kovin kristillistä ajaa skootterilla, ja pitäisikö ainakin käyttää jotakin ekopolttoainetta? Karria naurattaa ajatus rippilahjasta, johon liittyisi ehto tankata vain tiettyä polttoainetta. Karri ja Bella päättävät kysyä Sasulta ja Roopelta, mistä oikein on kysymys. Karri nauraa Bellalle, että pitikin mennä hommaan se skootteri itse omilla säästöillä heti tammikuussa, kun oli täyttänyt 15 vuotta. Jos olisi vähän miettinyt näitä leirijuttuja etukäteen, olisi voinut tehdä toisenlaisia ratkaisuja...

Ulkona on kaunis ja aurinkoinen syyspäivä, joten nuoret päättävät tavata pihakeinussa. Juttelun lomassa käy ilmi, että Sasu ja Roope ovat kesän ja alkusyksyn aikana käyneet peräti kolmissa rippijuhlissa. Ensimmäiset juhlat pidettiin jo toukokuussa, koska heidän pikkuserkkunsa oli käynyt rippikoululeirin talvilomalla. Rippileiri oli ollut lasketteluteemainen, ja pikkuserkku, joka olisi muutenkin lomallaan lasketellut, oli suorittanut samalla rippikoulun.

- *Oletko sinä käynyt konfirmaatiotilaisuudessa? Millaista siellä oli? Mitä eroa siinä oli tavalliseen jumalanpalvelukseen verrattuna?*
- *Oletko ollut rippijuhlissa? Mitä erilaista niissä oli muihin juhliin verrattuna?*

Karri ja Bella ihmettelevät, miksi konfirmaatiota ja rippijuhlaa on joutunut odottamaan toukokuuhun asti, vaikka on jo helmikuussa ollut rippileirillä. Roope selittää, että rippikoulu kestää oikeastaan puoli vuotta ja että rippileiri ja konfirmaatio ovat vain kaksi osaa – toki kaksi tärkeää osaa – rippikoulusta.

Sasu oli ihmetellyt pikkuserkkunsa rippijuhlissa, miten seurakunnalla on ollut varaa lähettää koko ryhmä rippikoululaisia viikoksi Kainuuseen laskettelemaan. Pikkuserkku oli ker-tonut, ettei rippileiri olekaan ilmainen. Halvin tapa käydä ripari olisi ollut osallistua kaupunkirippikouluun, jonka aikana asutaan kotona ja käydään vain päivisin seurakunnan tiloissa opiskelemassa rippikouluun kuuluvia asioita. Leirimuotoisesta rippikoulusta muodostuu aina enemmän kuluja, tietysti! Majoitus, ruokailu, matkat... Tämän Sasu ja Roope toki ymmärsivät, samoin Karri ja Bella.

- *Millaisilla leireillä sinä olet ollut? Onko jokin niistä ollut seurakunnan järjestämä? Onko seurakunnan järjestämällä leireillä tapoja ja perinteitä, jotka ovat erilaisia kuin muiden järjestäjien leireillä?*

Laskettelu-, vaellus- ja muut liikuntarippikoulut ovat vielä kalliimpia kuin tavalliset rippikoulut, koska leiriosuuteen liittyy enemmän kuluja. Lasketteluriparin hinta ei silti sisällä hissilippuja, joten ne oli pitänyt maksaa vielä rippileirin lisäksi.

- Entäs silloin, jos perheellä ei ole varaa maksaa lapsen rippileiriä? hämmästelee Bella.
  - Sitten perhe voi anoa seurakunnalta vapautusta rippikoulumaksuista, tietää Sasu.
- Se kuulostaa nuorista reilulta.

– Mutta entäs ne rippilahjat sitten? kysyy Bella.

Monet Bellan yhdeksäsluokkalaisista kavereista ovat alkaneet nyt käyttää kultaista tai hopeista ristikorua, vaikka heillä ei ole aiemmin ollut mitään näkyviä kirkkoon kuulumisen symboleja.

– Vai voiko ussankirjan laskea symboliksi kirkkoon kuulumisesta? jatkaa Bella pohdintaansa.

– No ei voi! huudahtavat Roope ja Karri yhteen ääneen.

– Roopen ja Sasun luokalla on ainakin kaksi kirkkoon kuulumatonta oppilasta, jotka eivät kuitenkaan käy elämänkatsomustiedon tunneilla vaan osallistuvat samoille UE-tunneille kuin Roope ja Sasu, tietää Karri.

– Ristikorun käyttäminen liittyy varmaan siihen, että rippikoulun aikana moni nuori alkaa ajatella uskontoon liittyviä asioita syvällisemmin kuin nuorempana, ja lisäksi kummeilta ja muilta sukulaisilta saatuja rippilahjoja on mukavaa ja kohteliasta käyttää, arvelee Sasu.

- *Tunnetko sinä jonkun, joka käyttää oman katsomuksensa symboleja päivittäin? Millaisia symboleja olet nähnyt?*

Sasu ja Roope kertovat, että rippikoulu alkaa itse asiassa jo silloin, kun nuori ilmoittautuu rippikouluun, ja viimeistään oman ryhmän aloitustapaamisen jälkeen tietää olevansa rippikoululainen. Alkujaksolla tutustutaan omaan rippikouluryhmään, ja sen jälkeen on tehtävänä osallistua seurakunnan toimintaan. Sasun ja Roopen pikkuserkun ryhmälle oli pappi luvannut aloitustapaamisessa, että mikäli joku rippikoululaisista haluaisi tulla lukemaan Raamatun tekstiä jumalanpalvelukseen, piirtäisi hän kukkasen ja hymynaaman rippikoulupassiin.

- *Oletko sinä joskus osallistunut jumalanpalveluksen toteuttamiseen koulussa tai vapaa-ajallasi?*

Rippikoulu perustuu Jeesuksen antamaan kaste- ja lähetyskäskyyn, on Sasulle ja Roopeelle opetettu uskontotunneilla. Rippikoulun tarkoituksena on vahvistaa nuoren uskoa Jumalaan ja opettaa elämään kristittyinä.

– Onko rippikoulu teille siis pakollinen? kysyy Karri ja toteaa, että onneksi häntä ei ole veloitettu sellaiseen.

– Ei rippikoulu mikään pakollinen ole kirkkoon kuuluvallekaan nuorelle, rauhoittelee Sasu.

– Rippikoulun ja konfirmaation jälkeen voi kuitenkin päästä kummiksi ja mennä kirkossa naimisiin, muistuttaa Roope.

– Ai! Naimisiinko olet menossa? Kenen kanssa? kiusoittelee Bella nyt jo punastuvaa Roopea.

– Nyt, Bella, hei! Ei ole ihan asiallista, huomauttaa Karri.

– Joo, ei ollutkaan, myöntää Bella ja pyytää samalla Roopelta anteeksi.

Sasu jatkaa, että riparilla heidän pikkuserkkunsa oli saanut laskettelun lisäksi miettiä monia sellaisia asioita, joita ei arjessa kavereiden kanssa yleensä tule puhuneeksi. Leirillä oli pohdittu erilaisissa ryhmissä kaikenlaisia elämässä eteen tulevia tilanteita. Hyvään elämään liittyviä asioita oli mietitty nimenomaan kristillisen uskon näkökulmasta.

Vauvana kastettu lapsi ei ole voinut ottaa kasteeseen mitään kantaa, ja uskontotunnit koulussa kahdeksan vuoden aikana ovat perustuneet opetussuunnitelmaan, joten niillä on käsitelty monenlaisia ja monentasoisia asioita. Eikä se oma opetusryhmä koulussa ole aina helpoin paikka alkaa miettiä syvällisiä näkemyksiä, ainakaan ääneen. Tämän kaikki

ymmärsivät. Joku saattaa koulussa nauraa toisen ajatuksille, ja siitä voi tulla paha mieli. Sitten ei tee mieli sanoa ääneen enää mitään henkilökohtaista. Rippikoulu on paikka, jossa näitä asioita voi turvallisesti miettiä yhdessä ohjaajien kanssa.

- *Oletko miettinyt, kenen kanssa olisi turvallista ja mukavaa pohtia hyvää elämää ja myös elämään liittyviä vaikeita asioita?*

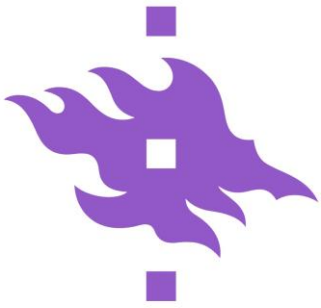
Sasun ja Roopen pikkuserkun konfirmaatiotilaisuudessa kirkossa pappi oli puhunut paljon siitä, miten rippikoulun aikana oli rukoiltu yhdessä ja vietetty hartaushetkiä sekä leirin omia jumalanpalveluksia. Välillä oli tuntunut siltä, että oltaisiin kuin millä tahansa leirillä: oli saunottu, pelailtu, laulettu, syöty hyvin – ja usein! – juteltu, kirjoitettu omia ajatuksia, piirretty ja vietetty mukavaa vapaa-aikaa. Laulut olivat liittyneet joko nuorten elämään yleisesti tai olleet hengellisiä lauluja tai tuttuja virsiä. Erityisesti lauluista ja keskusteluista oli muistunut mieleen se, että oltiin rippikoululeirillä.

– Ja rippikouluun voi osallistua, vaikkei olisikaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäsen, muistuttaa Sasu.

– Kirkon jäseneksi voi liittyä eli ottaa vastaan kasteen myös rippikoulun aikana, tarkentaa Roope ja kertoo, että pikkuserkun kanssa lasketteluriparilla oli ollut luokkakaveri, joka oli rippikoulun aikana miettinyt, haluaako liittyä kirkkoon ja tulla kastetuksi ja konfirmoiduksi. Rippikoulusta saa kyllä todistuksen, jonka perusteella voi liittyä kirkkoon myöhemminkin, vaikka sitten halutessaan päästä kummiksi – tai sitten halutessaan mennä siellä kirkossa naimisiin. – Etkä naura nyt, Bella! lisää Roope ja mulkaisee Bellaan.

Ennen kuin on aika lähteä kotiin syömään, Sasu muistaa kuulleensa myös Prometheus-leiristä. Hän kysyy vielä lähtiessään, tietävätkö Karri ja Bella siitä enemmän. Yksi koulun yhdeksäsluokkalaisista on nimittäin kertonut käyneensä kesällä rippileirin lisäksi myös Prometheus-leirin. Karri ja Bella lupaavat kysellä asiasta lisää lounaan yhteydessä, koska he arvelevat, että Karrin äiti voisi tietää asiasta enemmän. Nuoret lupaavat tavata pihalla uudestaan myöhemmin iltapäivällä ja jatkaa keskustelua Prometheus-leireistä silloin.

- *Tunnetko sinä jonkun, joka on käynyt Prometheus-leirin? Mitä hän on kertonut sinulle leiristä?*

Mikä se Prometheus-leiri oikein on?

Tämä tarina on jatkoa tarinaan ”Rippileiri vai Prometheus-leiri – vai molemmat?”

Lounaan jälkeen Karri ja Bella ryntäävät takaisin pihalle innoissaan. Karrin äiti on kertonut lounaalla omat tietonsa Prometheus-leiristä, jonka hän itse on käynyt 1990-luvun alkupuolella. Silloin Prometheus-leirit olivat aivan uusi asia ja vain harvat nuoret kävivät leirillä.

Karri ja Bella ovat ehtineet vilkaista myös Prometheus-leirin tuki ry:n nettisivuja ja ovat nyt valmiimpia vastaamaan Sasun kysymyksiin aiheesta – ja tietysti ohjaamaan Sasun hakemaan itse tietoa aiheesta. Eihän Prometheus-leirienkään ideana ole kaataa valmista faktaa kenenkään päähän!

Saman koulun yhdeksäsluokkalaista, joka oli kertonut käyneensä kesällä rippileirin lisäksi myös protuleirin, ei kukaan Kaislakuja 3:n nuorista tunne vielä kovin hyvin, joten he päättävät lukea yhdessä lisätietoa Prometheus-leireistä ja kysellä leiriläisen kokemuksia sitten, kun tietävät itse vähän enemmän aiheesta.

– Kuka se Prometheus taas olikaan? kysyy Roope muilta.
– Kreikkalaisen mytologian kavereita taisi olla, vastaa Taru ja jatkaa, että historiassa on kyllä käsitelty kreikkalaistakin tarustoa, joten muillakin kuin hänellä pitäisi olla asiasta tietoa.

Kaikki nauravat Tarun vitsille ja toteavat, että täytyisi kerrata antiikin historiaa. Karri lukee sitten lisätietoa nettisivuilta ja palauttaa muillekin mieleen, että mytologian mukaan Prometheus loi ihmiset ja varasti jumalilta tulen ihmisten käyttöön.

– No miten se liittyy leireihin? kysyy Roope.
– Kun elämäkatsomustiedon opiskelijat halusivat 1980-luvun lopulla perustaa oman leiri-järjestelmänsä heille, jotka eivät kuuluneet kirkkoon, valittiin nimihahmoksi Prometheus, kertoo Karri äitinsä muistelleen.
– No, onhan se ihan ymmärrettävää! Prometheus oli ikään kuin ihmisten puolella ja halusi ihmisen osaavan ja ajattelevan itse, lisää Bella.
– Kertokaa lisää niistä leireistä, pyytää Sasu.

Nettisivuilta nuorille selviää, että ET-opiskelijat halusivat oman aikuistumisleirin, joka ei olisi sidottu mihinkään tiettyyn aatteeseen tai maailmankatsomukseen. Protu eli Prometheus-leirien tuki ry on perustettu vuonna 1990 järjestämään näitä poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumattomia leirejä. Samoilta sivuilta selviää, että Protu on ollut myös mukana perustamassa Nuorten filosofiatapahtumaa.

– Hei, tuosta puhuttiin et-tunnilla! muistaa Bella ja lisää, että nykyisin Nuorten filosofiatapahtuman järjestämisestä vastaa Helsingin nuoret ajattelijat ry.
– Pitäisikö mennä? kysyy Karri Bellalta.

Muutkin innostuvat asiasta ja päättävät etsiä siitä lisää tietoa. Ensin otetaan kuitenkin selvää siitä, paljonko Prometheus-leirille osallistuminen maksaisi. Sasu ja Roope laskevat, paljonko maksaisi, jos kumpikin heistä haluaisi osallistua sekä lasketteluriparille että protuleirille.

- *Ota selvää Prometheus-leireistä ja mieti, olisitko kiinnostunut osallistumaan sellaiselle.*
- *Onko Suomessa muita aikuistumiseen liittyviä leirejä tai kursseja järjestäviä tahoja kuin seurakunnat ja Protu? Etsi tietoa.*

Kun leirien hinnat ovat selvillä, Sasu ja Roope toteavat, että heidän täytyy hommata ajoissa kesätyöpaikat. Täysin ilman neuvottelua ei molemmille kahta aikuistumisleiriä taatusti järjestyisi. Isovanhemmat olisivat varmasti valmiit osallistumaan rippikoululeirien kustannuksiin, mutta tätä Prometheus-juttua heille täytyisi kyllä selittää enemmän, miettivät Sasu ja Roope.

Karri muistuttaa kavereitaan siitä, että Prometheus-leirille ei tarvitse mennä tietyn ikäisenä, vaan leirille voi mennä sitten, kun siltä tuntuu.

– Mennään vaikka porukalla sitten, kun ollaan kaikki vähintään 15-vuotiaita! innostuu Taru.

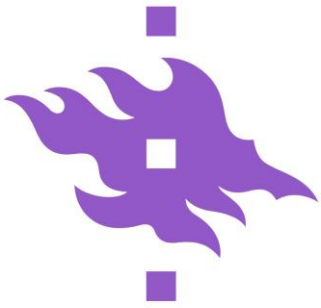
– Se ei välttämättä ole viisasta, huomauttaa Bella.

– Tosiaan! Siellä nettisivuillahan neuvottiin, ettei välttämättä kannata mennä samalle leirille tuttujen kanssa vaan valita eri aika. Siellä leirillä saa sitten kavereita, tarkoittaa Karri.

– Olisiko nyt fiksuinta sopia tapaaminen sen ysiluokkalaisen kanssa ja kysellä häneltä kokemuksia ja neuvoja? kysyy Sasu.

Näin päätetään tehdä, ja Bella lupaa sopia tapaamisen.

- *Miten sinä toimitisit päästäksesi juttelemaan itsellesi vieraamman koulukaverin kanssa?*
- *Voisitko kysyä apua sellaiselta opettajalta, joka opettaa teitä kumpaakin?*
- *Luotatko sinä tapahtuman tai tilaisuuden järjestäjän jakamaan tietoon vai haluatko kuulla tai lukea myös osallistujien kokemuksia?*

Kripa eli kristinoppikoulu

Tämä tarina on jatkoa tarinaan ”Rippileiri vai Prometheus-leiri – vai molemmat?” ja ”Mikä se Prometheus-leiri oikein on?”

Viktoria oli pysytellyt hiljaksen rippileiri- ja Prometheus-leirikeskusteluissa. Lopulta hän kertoi muille:

- Minä kävin viime kesänä kripan.
- Ai kripan? Mikä se on? muut kyselivät yhteen ääneen.

Viktoria kertoi, että ortodokseillakin on luterilaisten rippikoulua vastaavaa opetusta 15-vuotiaille. Sitä kutsutaan kristinoppikouluksi tai -leiriksi, eli kripariksi tai kripaksi. Sen voi käydä seurakunnan järjestämänä päiväkristinoppikouluna tai mennä leirille.

Muita alkoi kiinnostaa kovasti ja kysymyksiä tuli monta yhtä aikaa.

- No, mitä siellä sitten tehtiin? Oliko siellä samanlaista kuin luterilaisten rippileirillä? Entä samanlaisia asioita kuin Prometheus-leirillä?

Viktoria alkoi kertoa:

- Kripalla tutustuttiin ortodoksisuuteen ja ortodoksiin tapoihin. Meillä oli muutamia oppitunteja, keskustelimme paljon eettisistä asioista, söimme, leikimme, pelasimme, lauloimme, uimme, saunoimme ja kävimme kirkossa muutaman kerran päivässä. Leivoimme myös kirkkoleipiä, joita käytettiin jumalanpalveluksessa. Siellä oli ohjaajina hiukan meitä vanhempia nuoria ja tietysti pappi ja kanttori. Kanttorin kanssa opettelimme kirkkolauluja ja vähän muitakin lauluja. Papin kanssa oli mukavaa jutella, hänen luonaan kävin myös synnintunnustuksella. Siinä kerroin kaikista mieltä painavista asioista ja vähän hölmöyksistä, joita olin tehnyt.
  - Eikö tuntunut nololta kertoa tyhmistä teoista ja vielä papille? Sasu kysyi.
  - No, ei oikeastaan, hän osasi kysellä ja tarkentaa asioita ja sitä paitsi hän ei saa puhua niistä asioista kenellekään, ne ovat minun ja Jumalan välisiä asioita.
- Muiden mielestä asioista kertominen papille kuulosti kummalliselta, mutta Zachary nyökkäili ja totesi:
- Meillä katolilaisilla on vastaava toimitus.

Viktoria jatkoi kertomusta:

- Eri pyhiin toimituksiin tutustuimme käytännössä. Minä sain olla morsian, kun leirikirkossa toimitettiin leikisti avioliittoon vihkiminen. Sain heittää morsiuskimpunkin!
- Ai, kenen kanssa sinä sitten menit naimisiin?” muut alkoivat kiusoittelemaan.
- Se oli yksi tosi mukava poika Järvenpäästä, Jyri, me olemme tavanneet muutaman kerran leirin jälkeenkin, Viktoria kertoi vähän punastellen.
- No, nythän sinulla onkin sitten lupa mennä sen kanssa naimisiin oikeasti! Roope huuhahti. Viktoria punastui lisää ja kertoi, että kripan käyminen ei ortodoksisessa kirkossa ole ehto kummiksi pääsemiseen tai avioliittoon vihkimiseen kirkossa, kuten luterilaisilla. Ortodoksiset lapset voidellaan hyväntuoksuksella voiteella, mirhalla, kasteen yhteydessä, se vastaa luterilaisilla rippikoulun jälkeen olevaa konfirmaatiota.

- *Kripalla voidaan harjoitella käytännössä pyhiä toimituksia. Selvitä, mitä muita pyhiä toimituksia ortodoksisessa kirkossa on.*

Viktoria kertoi, että koska ortodokseja on Suomessa vähän, kripalle tuli leiriläisiä eri puolilta Suomea.

– Oli mukavaa, kun sai tutustua ortodoksiin nuoriin muualtakin Suomesta. Minut houkutteli mukaan eräs tyttö uskontoryhmästäni. Hän olikin ainoa, jonka tunsin leiriläisistä ennestään ja meitä oli melkein 40. Leirin aikana leiriläisten yhteishenki kehittyi todella mahdolliseksi! Nyt minulla on uusia ystäviä ympäri Suomea, aiomme kaikki tavata nyt syksyllä jatkokripalla, se onkin muutaman viikon päästä viikonloppuna. Lähistöllä asuvia olen tavannut jo monta kertaa.

- *Paljonko ortodoksisen kirkon jäseniä on Suomessa? Entä muiden kirkkojen ja uskontojen edustajia?*
- *Mitkä asiat vaikuttavat siihen, että ennestään toisilleen vieraiden nuorten kesken muotoutuu hyvä yhteishenki?*

Kysymykset jatkuivat edelleen. Bellaa ja Karria kiinnosti kovasti juhliminen ja lahjat:

– Oliko sinullakin juhlat? Saitko sinä tuon ristin lahjaksi? Entä saitko muita lahjoja?

Viktoria sanoi heille:

– Olettehan te nähneet ristin kaulassani jo ennen viime kesää. Minulla risti on ollut jo kasteesta lähtien. Jokainen ortodoksi saa kasteessa ristin kaulaansa. Ja oli minulla pienet juhlatkin. Kripa on oikeastaan vain suomalaisten ortodoksien perinne, venäläistaustaiset sukulaiset eivät oikein tienneet, mistä on kyse, mutta tulivat kirkkoon leirin päätösjuhlanpalvelukseen ja kotiin kahville. Sain minä lahjojakin. Kummini antoi minulle oikein hienon käsinmaalatun ikonin omasta suojeleuspyhästäni marttyyri Viktoriasta.

Karri ihmetteli:

– Mikä ihmeen suojeleuspyhä ja marttyyri?

Viktoria jatkoi kärsivällisesti:

– Jokainen ortodoksi saa nimensä jonkun pyhän ihmisen mukaan. Tämä on samalla oma suojeleuspyhä. Ortodoksisessa kirkossa kunnioitetaan pyhiä ihmisiä. Marttyyrit ovat yksi pyhien ihmisten ryhmä, he kuolivat uskonsa vuoksi. Marttyyri Viktoria oli roomalainen nuori nainen, joka tapettiin 200-luvulla, koska hän ei suostunut menemään naimisiin hänelle määrätyn ei-kristityn miehen kanssa.

– Onneksi nykyaikana ei määrätä, kenen kanssa pitää mennä naimisiin, saati tapeta sen takia, että ei suostu siihen! huokailivat muut yhteen ääneen.

- *Liittyvätkö marttyyrit vain historiaan vai kuoleeko ihmisiä nykyäänkin uskontonsa vuoksi?*
- *Saavatko nuoret naiset ja miehet joka puolella maailmaa valita itse tulevat puolisonsa?*

Viktoria vilkaisi kelloa ja totesi, että taitaa olla aika lähteä kotiin. Leiristä hän lausahti loppuksi:

– Minulla oli siellä kripalla tosi kivaa. Minusta tuntuu, että joistakin uusista tutuista tulee varmasti elinikäisiä ystäviä minulle.

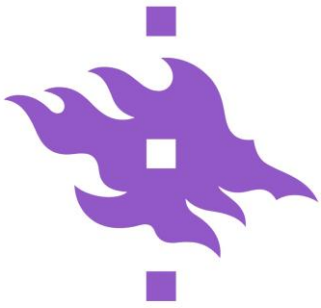
Sasu naurahti ja kysyi:

– Onko se Jyri yksi niistä?

Bella tönäisi leikillään Sasua ja kysyi:

– Oletko sinä mustasukkainen?

Kaikkia nauratti, ja muutkin alkoivat suunnata kohti omaa kotiaan.

Lippu puolitangossa

Kaislakujan nuoret ovat lähdössä syyskuisena tiistaina yhtä matkaa kouluun. Pihalla Salma huomaa, että lipputangossa on lippu, joka on jäänyt tangon puoliväliin roikkumaan.

– Eikö liputus ole tarkkaa hommaa? Miksi lippu roikkuu keskellä tankoa? Salma ihmettelee.

– Tuo tarkoittaa suruliputusta, selittää Sasu.

– Onko joku meidän talostamme kuollut? Salma kysyy huolestuneena.

– Ei kai nyt taas, huokaa Roope, - eiköhän kyse ole Lahtisen tädistä, joka menehtyi sairaalassa silloin kaksi viikkoa sitten. Tänään taitaa olla Lahtisen tädin siunaustilaisuus. Äiti lähetti adressin Lahtisen tädin tyttärelle viime viikolla.

– Hautajaisiako tarkoitat? varmistaa Muhis.

Roope nyökkää vakavana.

– Miksi sitten sanoit ”siunaustilaisuus”? Muhis kysyy.

Roope ja Sasu selittävät Muhikselle, että kristillisessä seurakunnassa vainajalle järjestetään siunauskappelissa tai kirkossa siunaustilaisuus, jonka jälkeen suoritetaan joko arkkuhautaus tai tuhkaus ja uurnanlasku. Tuhkaus ja uurnanlasku eivät tapahdu samana päivänä.

- *Oletko ollut joskus hautajaisissa? Millaiset hautajaiset ne olivat?*
- *Ota selvää suruliputuksen ohjeistuksesta.*

Salma ihmettelee asiaa:

– Onpa outoa! Joku kuolee, ja sitten odotetaan kaksi viikkoa ennen siunaamista ja vielä lisääkin, ennen kuin vainaja pääsee hautaan!

– Täällä kylmässä ilmanalassa on mahdollista odotella siunaustilaisuutta, järjestellä asioita, kutsua suku koolle ja leipoa maustekakkuja, toteaa Bella rationaalisesti.

– Joo, aika isoja tilaisuuksia hautajaiset voivat olla, vahvistaa Sasu.

– Surevat omaiset saavat muuta ajateltavaa, kun laskevat kahvikuppeja ja miettivät, pitääkö tarjota karjalanpaistia, koska täti siitä kovasti tykkäsi, vai voidaanko syödä sellaista, mistä saattoväki pitää, Karri melkein hihittää.

- *Voiko kuolemaa mielestäsi käsitellä huumorin kautta? Millaisissa tilanteissa?*

Muhis katsoo Karria ihmeissään, koska ei voisi ajatellakaan vitsailevansa tällaisella asialla. Samalla hän miettii kavereidensa äsken käyttämiä, mutta itse harvoin kuulemiaan sanoja tuhkaus, saattoväki ja urna.

– Niin, vaaliurna! Muhis muistaa äkkiä mistä yksi sanoista on hänelle tuttu.

– No tuota..., aloittaa Roope, vaaleissakin on kyllä urna, mutta tuhkaurna on aivan omanlaisensa esine. Vaaliurna avataan, kun äänestys päättyy, mutta vainajan tuhkat suljetaan urnaan ja yleensä lasketaan uurnahautaan.

– Hei, voidaanhan ne myös sirotella muistolehtoon! tarkoittaa Sasu. - Etkö muista, miten isovaarinkin tuhkat siroteltiin sinne muistolehtoon?

Bella alkaa miettiä, mitä on lukenut vainajan tuhkien käsittelyyn liittyen. Hän hakee nopeasti netistä aluehallintoviraston sivut ja lukee sieltä, että vainajan tuhka on vuoden kuluessa tuhkaamisesta joko haudattava tai muuten sijoitettava pysyvästi yhteen paikkaan. Sekä haudaukseen että maa- tai vesialueelle sirotteluun on oltava alueen omistajan tai haltijan suostumus, joka kannattaa pyytää kirjallisena.

– Siis saako tuhkat sirotella minne vain? Vaikka mökkijärveen? kysyy Viktoria ällistyneenä.

– En tule enää teidän mökillenne uimaan, hän ilmoittaa.

– Ei meidän mökkijärveemme ole ketään siroteltu, ainakaan nykyaikana, rauhoittelee Bella ja jatkaa, että säädösten mukaan tuhkan haudaukseen ei tarvita aluehallintoviraston lupaa, jos paikalle ei tule hautamuistomerkkiä tai muuta näkyvää merkkiä haudasta eli jos ei muodosteta yksityistä hautapaikkaa.

– Eli mökille siis voisi perustaa yksityisen haudan muistomerkkeineen, jos siihen saisi aluehallintoviraston luvan, jatkaa Karri pohdintaa.

Viktoria pyytää kavereitaan lopettamaan puheet, koska hänen ihonsa on jo ihan kananlihalle. Häntä kammottavat toisten arkiset puheet kuolemasta ja vainajan tuhkien käsittelystä. Hän on tottunut siihen, että haudaus pyritään järjestämään kolmen päivän kuluessa kuolemasta ja että vainaja haudataan arkussa. Ajatuskin arkun sulkemisesta polttouuniin ja tuhkasta uurnassa tuntuu hänestä suorastaan kammottavalta. Hän tietää kyllä, että polttohaudaus on ortodoksisessakin kirkossa mahdollinen, jos vainaja on eläessään sitä toivonut, mutta hänen suvussaansakin niin ei ole tehty.

Koulun pihalla Bella jatkaa tiedonhakuja ja löytää Yleisradion nettisivuilta uutisen hautauskulttuuristamme. Uutisessa kerrotaan, että moni kokee siunaustilaisuuden ja uurnanlaskun erillisinä tilaisuuksina raskaaksi järjestelmäksi. Esimerkiksi silloin, jos lähiomaiset asuvat kaukana, on kaksivaiheinen haudautapa pitkä ja vaivalloinen.

– Hei, täällä kerrotaan asiasta lisää! huutaa Bella kavereilleen.

– Tähän uutiseen on haastateltu teologia, jonka mukaan ei olisi mitään estettä sille, että vainaja olisi tuhkattu jo ennen hautajaisia, Bella kertoo.

– Ai että siellä kappelissa olisi pelkkä tuhkauurna, jota muisteltaisiin ja joka siunattaisiin? hämmästelee Sasu.

– Niin, vahvistaa Bella ja jatkaa, että uutisen mukaan kristinuskon kannalta sillä ei ole väliä, siunataanko vainaja arkussa vai tuhkana. Kysymys on tapakulttuurista.

Yhdessä nuoret pohtivat sitä, että hautajaisissa on eri kulttuureissa ja katsomuksissa kautta aikojen ollut kyse siirtymäriitistä. Läheisestä täytyy luopua ja siirtää hänet lopullisesti maan alle.

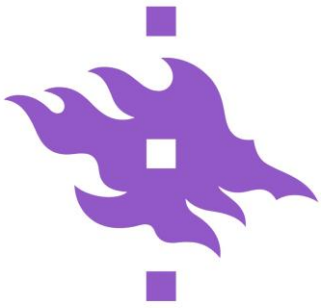
- *Ota selvää oman sukusi tai lähipiirisi tavoista hautajaisiin liittyen.*

Lähteet:

Kuka haluaa kahdet hautajaiset? Luterilaisessa kirkossa arkkua seuraa urna. Marjo Rein, 7.5.2017. Yle.fi (<https://yle.fi/uutiset/3-9584711>)

Haudustoimilaki. 6.6.2003/457. Finlex.fi (<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/2003/20030457>)

Hindujen monta jumalaa

Ambar ja Kiran valmistavat maukasta kasviscurrya. He olivat kutsuneet Karrin ja Bellan luokseen syömään. Yhdessä nuoret kattavat pöydän ja asettelevat tuoksuvat kattilat pöydään. Ennen ruokailua Ambar ja Kiran asettavat pienen kupillisen ruokaa perheen kotialtarille ja lausuvat lyhyen rukouksen. Tytöt kertovat vierailleen ruuan uhraamisen olevan kiitollisuuden osoitus jumalalle: he pyytävät jumalaa ottamaan vastaan uhrauksen ja siunaavan ruuan. Ideana ei toki ole se, että jumala tarvitsisi ihmisten ruokaa, vaan se, että halutaan kiittää jumalaa ruoka-aineksista, herkullisista resepteistä, sekä myös keittotaidosta. Ambar kertookin näkevänsä ruuan siunaamisen yksinkertaisena ja kauniina tapana osoittaa kiitollisuutta jumalalle. Karri ja Bella kuuntelevat kiinnostuneena ja kehuvat sitten tyttöjen kokkaustaitoja, niin maukasta kasvisruokaa he eivät olleet pitkään aikaan syöneet!

Ruokapöydässä keskustelu siirtyy parhaimmista intialaisista ruokaresepteistä hindulaisuuteen.

– Ope kertoi meille et:n tunneilla, etteivät hindulaiset useinkaan syö lihaa, tai ainakaan nautanlihaa. Onko se näin? Karri varmistelee.

- *Tiedätkö, miksi hindut eivät syö nautanlihaa?*
- *Onko muissa katsomuksissa ruokasäännöksiä, mitä?*

Kiran syö viimeisen haarukallisen currya lautaseltaan ja vastaa:

– Lehmää kohdellaan kunnioittavasti, koska sillä on keskeinen asema ihmisten elinkeinossa: se tarjoaa pyyteettömästi maitotuotteita ravinnoksi ja lantaa pelloille maanviljelykseen ja polttoainetuotantoon. Näin ollen se on hinduille eräänlainen äitihahmo, jota arvostetaan eikä lehmiä teurasteta syötäväksi. Lehmä siis symboloi äitijumalatarta.

– Siis please, kertokaa lisää, Bella toteaa.

– Niin, siis meidän jumalista... Hindulaisuus ei ole tiukka yhtenäinen uskonto, vaan siihen kuuluu lukuisia, hieman erilaisia suuntauksia, Ambar kertoo.

– Hindulaisuus on maailman vanhimpia uskontoja, joka on syntynyt Intian niemimaalla jo ainakin 2000 vuotta ennen Jeesuksen syntymää ja nykyisen ajanlaskun alkua, jatkaa Kiran.

– Hindulaisuuden mukaan maailmassa vallitsee ikuinen järjestys tai jumalallinen laki eli dharma. Hindulaisuudessa on myös useita jumalia, ja näiden eri jumalhahmojen ajattelun ilmaisevan perimmäisen jumaluuden tai todellisuuden eri puolia. Jokaisella näistä jumalista on oma nimensä, tarinansa ja omat ominaisuutensa, kertoo Ambar.

– Hindulaisuudessa naispuoliset jumalattaret ovat todella tärkeässä asemassa, Kiran jatkaa.

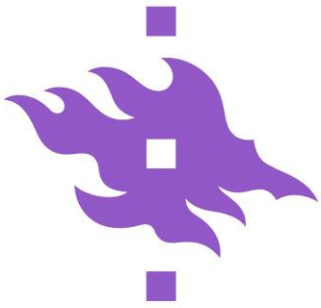
– Miesjumalien ajatellaan saavan voimansa feminiinisen shakti-voiman kautta, ja lukuisat jumalattaret puolestaan edustavat eri puolia tästä luovasta shakti-voimasta. Jumalhahmot esitetäänkin hindulaisuudessa usein jumalallisina pariskuntina, kuten esimerkiksi jumalat Shiva ja hänen puolisonsa Parvati, kertoo Kiran.

– Rukoilletteko te näitä jumalia, Karri kysyy.

Tytöt vievät vieraansa koristeellisen kotialttarin äärelle. Siinä on erilaisia patsaita ja värikkäitä kuvia useista eri jumalista.

– Tässä rukoilemme, laitamme suitsukkeita palamaan ja mietiskelemme. Tavoitteena on saada yhteys omaan jumalaan ja rauhoittua, tytöt kertovat.

- *Etsikää kuvia Googlesta hindujen kotialttareista ja temppeleistä. Mihin huomio kiinnittyy?*
- *Valikoi yksi hindujen jumala, josta etsit lisää tietoa. Millainen jumala on?*

Karma iski

Viktoria, Salma ja Kiran ovat shoppailemassa läheisessä ostoskeskuksessa. Kaikki tahtovat etsiä joulujuhlaan kauniit vaatteet. Yhdessä he kiertävät liikkeitä kaupasta kauppaan ja kokeilevat välillä parhaimpia löytöjään.

– Mitä te toivotte joululahjaksi? Viktoria kysyy.

Tytöt vilkaisevat toisiaan ja naurahtavat yhteen ääneen:

– Me ei juhli joulua! Mutta koulun joulujuhlaan me osallistumme, sillä se on mukava aloitus lomalle.

– Meillä on muita juhlia, jolloin saamme lahjoja, Salma selventää.

– Me juhlimme reilu kuukausi sitten diwalia, joka on valon juhla, Kiran kertoo.

– Silloin sytytetään lampuja ja järjestetään ilotulituksia. Juhlassa muistellaan hyvyyden voittoa pahuudesta. Tarinaan liittyy useampi jumala, erityisesti vaurauden ja onnen jumalatar Lakshmi, sekä erilaisia rituaaleja. Diwalia juhliin jopa viiden päivän ajan, ja meidän perheessämme annamme tällöin toisillemme myös pienet lahjat, Kiran kertoo.

- *Mitä muita eri katsomuksien juhlia tiedät?*

Salma oli jo löytänyt itselleen sopivan mekon, mutta Viktoria ja Kiran etsivät edelleen.

Salma auttaa heitä parhaansa mukaan ehdottelemalla näkemiään ihanoituksia.

– Katsokaa, miten ihana tunika, Salma huudahtaa.

Molemmat tytöt huokaisevat ihastuksesta, ja Kiran ehtii napata tunikan Salman käsistä.

Sovituskopista tullessaan Kiran suuntaa suoraan kassalle ja ostaa upean löydön Viktorian harmitellessa vieressä.

– Nopeat syövät hitaat, Kiran nauraa.

Lopulta myös Viktorialle löydetään joulujuhlavaate, vaikka ei Kiranin tunikan vertaista. Kotiin lähdeäessä Kiran kaivaa laukkuaan, sillä hän ei löydä mistään bussikorttiaan.

– Hah, karma iski, Viktoria naurahtaa hieman vahingoniloisena muistaen Kiranin nappaa-man tunikan.

– Tiedättekö muuten, että karma-sana tulee hindulaisuudesta? Kiran kysyy.

– Hindulaisuuden mukaan ihmisellä on ikuinen, kuolematon sielu atman. Kun ihminen kuolee, tämä sielu siirtyy uuteen ihmiseen tai eläimeen. Ihmisen elämä ja teot määrittävät, millaiseen ruumiiseen sielu siirtyy seuraavassa elämässä. Tätä sielunvaellusta kutsutaan samsaraksi ja siinä toteutuu karman laki – se, miten ihminen elää tässä elämässä, vaikuttaa hänen seuraavaan elämäänsä. Hyvät ja oikeudenmukaiset teot vievät parempaan elämään, kun taas itsekkäät ja epäoikeudenmukaiset teot tuovat kärsimystä. Tavoitteena hinduilla on tietysti aina saada hyvää karmaa ja päästä kastissa eli yhteiskuntaluokassa ylemmäksi, Kiran kertoo.

– En ole tiennytkään tuota, Salma toteaa kiinnostuneena ja jatkaa, – miten sielu sitten kuolee vai eikö sitä ikinä tapahdu?

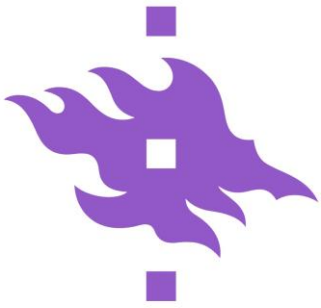
– Hindulaisuudessa tavoite on sielun vapautuminen eli moksa, joka tarkoittaa oikeastaan syvimmän olemuksemme oivaltamista. Tähän pääsee kolmea tietä pitkin kulkemalla. Tiedon tie sopii filosofisille tyypeille ja tähän polkuun kuuluu pyhien tekstien opiskelu, medi-

taatio ja jooga. Tekojen tiellä työskennellään epäitsekkäästi ja pyhitetään omat arjen askareet jumalille. Sielua voidaan puhdistaa myös rituaalein, esimerkiksi kylpemällä pyhässä Ganges-joessa Intiassa. Rakkauden tiellä ihminen palvoo valitsemaansa jumalaa ja yrittää saada henkilökohtaisen, syvän yhteyden tähän, kertoo Kiran.

– Kaikkien näiden tekojen avulla hyvä karma lisääntyy ja huono pienenee. Lopulta ihmisen ymmärtäessä syvimmän olemuksensa sielu vapautuu samsarasta eli sielun jälleensyntymästä, Kiran kertoo.

Salma ja Viktoria kuuntelevat tarkkaavaisesti. Heidän uskonnoissaan kuoleman jälkeen sielu ei siirry toiseen ruumiiseen, vaikkakin ihmisen teot vaikuttavat tuonpuoleiseen elämään. Samalla Kiran löytää laukkunsa pohjalta bussikorttinsa ja heiluttaa sitä iloisena. Kotimatka alkakoon.

- *Mitä eri katsomuksissa uskotaan tapahtuvan kuoleman jälkeen?*
- *Kastijärjestelmä on perustuslaissa kielletty Intiassa. Kuitenkin se vaikuttaa edelleen sosiaalisesti. Mitä seuraamuksia ja haasteita kastijärjestelmästä on?*

Näkökulmia joulun aikaan

Kaislakuja 3:n nuoret kokoontuvat talon kerhohuoneella välitodistuksiaan vertailemaan. Kaikilla on alkanut loma, ja lomasta ollaan iloisia. Sasu ja Roope tuulettavat villisti sitä, että syyslukukauden koulutyö on vihdoinkin takana ja he pääsevät valmistelemään joulua yhdessä perheen ja lähisuvun kanssa. Myös Viktoria odottaa joulua ja erityisesti paaston päättymistä joulupäivänä.

- Eikö teillä syödä jouluateriaa aattoiltana? kysyy Roope ihmeissään.
- Ei syödä. Ortodoksit paastoavat vielä jouluaattona, vahvistaa Viktoria.
- Huhhuh, huokaa Sasu. – Meillä paistetaan kinkku jo ensi yönä. Nam! Sasun katse kirkastuu hänen miettiessään asunnon valtaavaa tuoksua.

David ja Muhis katsovat toisiaan merkitsevästi, ja Sasu punastuu. Eri katsomukset, eri ruokalajit – se on tullut Kaislakuja 3:n nuorille varsin selväksi. Kukin tyylillään, nuoret nau ravat yhdessä. Muhis kertoo, että heidän perheessään on tykätty makeaan ja mausteiseen glögiin ja saatetaan syödä sen kanssa pipareitakin. Varsinaisesti joulua ei heillä kuitenkaan juhlita, vaikka Jeesus on islamissakin profeetta.

Sasu ja Roope kertovat, että heidän äitinsä aikoo lähteä jouluaamuna kirkkoon seitsemäksi. Sasu ja Roope vielä miettivät, jaksavatko lähteä mukaan.

- Riippuu vähän siitä, kauanko lahjojen kanssa menee jouluyönä, Sasu myöntää.
- ”Kello löi jo viisi, lapset herätkää! Sasuli ja Roope – muuten matka jää.” laulelee Bella kiusoitellen.
- Nyt kyllä! huudahtaa Sasu ja nappaa kourallisen pehmeää lunta, jolla uhkaa Bellaa.
- ”Tässä vesimalja, silmät huuhtokaa!” jatkaa Roope Bellan aloittamaa laulua.
- Joo, joo, joo! Lopetan! lupaa Bella, ja nuoret rauhoittuvat.

Karri ja Bella kertovat, että hekin aikovat viettää juhlaa, vaikkakin ilman kirkkokäyntejä.

- Ettekö te käy edes viemässä kynttilöitä haudoille? ihmettelee Sasu.
- No, kyllä me taidamme käydä, tarkoittaa Karri, - minun suvussani on aiemmin kuuluttu kirkkoon, ja isomummoni kuuluu yhä.
- Jouluperinteet kietoutuvat niin monella tavalla yhteen, että täytyy oikein erikseen miettiä, mistä mikäkin tapa on peräisin, muistuttaa Bella.
- Jouluperinteiden alkuperää täytyykin tutkia! hoksaa Sasu.

Viktoria kertoo, että hänen perheensä osallistuu jouluaaton suureen ehtoopalvelukseen, jonka jälkeen palataan kotiin ja seuraavana päivänä vietetään joulua. Toinen kiinnostava vaihtoehto on joulupäivän aamupalvelus.

Zachary kertoo, että hänen perheensä kävi viime vuonna jouluyön messussa. Tänä vuonna hän aikoo katsoa jouluyönä televisiosta paavin toimittaman messun Pyhän Pietarin basilikasta Roomasta ja mennä messuun vasta joulupäivänä.

- Joulupäivänä paavi lukee televisiossa myös Urbi et orbi –siunauksen. Kannattaa katsoa ja kuunnella! Zachary mainostaa.
- Mikä urbi...? kysyy Bella.
- ”Urbi et orbi” tarkoittaa kirjaimellisesti ”Kaupungille ja maailmalle”, ja toivotukset lausutaan sekä pääsiäisenä että jouluna, joskus jopa kymmenillä kielillä, Zachary selittää.
- No, täytyypä liittää tuo osaksi joulupäivän ohjelmaa, toteaa Bella.

Karri päättää ottaa mukaan keskusteluun Davidin, joka on tähän asti ollut hiljaa.

- David, teidän ikkunassa on näkynyt paljon kynttilöitä. Mitä juhlaa teidän kotona on vietetty?
- No, meillä on ollut ikkunassa öljyihmeestä muistuttava hanukia-kynttelikkö, joka liittyy hanukan viettämiseen, kertoo David.

Muut kiinnostuvat hanukasta, joka ei heidän perheissään näy mitenkään, eikä sen puoleen juuri koulussa ja kaupoissakaan. He haluavat tietää, miten hanukan vietto näkyy Davidin kotona.

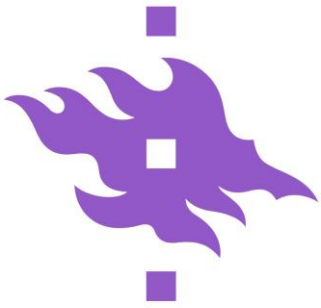
David selittää, että hanukia-kynttelikköön mahtuu yhdeksän kynttilää. Yksi kynttilöistä on valaisua varten, ja kynttilöitä sytytetään ensimmäisenä iltana yksi, toisena kaksi ja niin edelleen. Kynttilät vaihdetaan aina uusiin siten, että liekit palavat samalla tasolla. Juhlan aikana kuluu yhteensä 44 kynttilää.

- Ohhoh! Aika paljon, Bella hämmästy, – Minkä vuoksi hanukkaa vietetään?

David kertoo, että hanukka on valon ja ilon juhla, jota vietetään vieraan kansan vallasta vapautumisen muistoksi. Juutalaiset vapauttivat Jerusalemin temppelin kreikkalaisilta vuonna 165 eaa., ja vanhan perinteen mukaisesti lapsille annetaan lahjoja jokaisena kahdeksana päivänä. Koti koristellaan paperinauhoilla, Daavidin tähdillä ja paperikynttilöillä. Ja kaikki herkut paistetaan tietysti öljyssä!

Kaislakuja 3:n nuoret juttelevat vielä hetken lomasuunnitelmistaan ja hajaantuvat sitten koteihinsa näyttämään todistuksiaan perheilleen.

- *Vietetäänkö sinun perheessäsi talvipäivänseisauksen aikaan jotakin juhlaa?*
- *Mitä juhlia eri katsomuksissa ja kulttuureissa vietetään keskitalvella? Ota selvää.*
- *Moniin juhliin liittyy lahjojen antamista. Kenelle sinä haluaisit antaa lahjan tänä vuonna? Mitä itse toivoisit lahjaksi?*
- *Mistä on peräisin tapa pitää joulukuusta sisällä asunnossa? Ota selvää.*

Paavi ja kristinuskon kolme kirkkoa

Zachary oli ollut perheensä kanssa reissussa Roomassa. Taru ja David ovat häntä vastassa kotipihalla. He tahtovat kuulla parhaat palat Roomasta. Zachary toi Davidille tuliaisiksi essun, sillä David tykkäsi kokata, erityisesti juutalaisten juhlapäivinä. Taru sai italialaista pastaa.

Esitellessään tuliaisia Zachary näyttää itselleen ostamaansa Vatikanivaltion kalenteria, jossa on paavin kuva kannessa. Zachary selittää:

– Vatikanivaltio on Rooman sisällä. Sen valtionpäämies ja katolisen kirkon ylin johtaja on paavi. Nykyinen paavi on Franciscus, jonka kardinaalien kokous valitsi vuonna 2013. Katolilaiset ajattelevat, että Jeesus uskoi apostoli Pietarille kirkon ylimmän esipaimenen tehtävän ja, että Pietarin kuoltua paavi hoitaa tätä tehtävää hänen seuraajanaan. Paavi on hengellinen johtaja yli miljardille katolilaiselle.

– Näittekö te paavin? Taru kysyi.

– Itse asiassa kyllä, hän kävi tervehtimässä virka-asuntonsa ikkunasta, joka on lähellä Pietarinkirkkoa.

Zachary näyttää Tarulle ja Davidille ottamiaan kuvia Pietarinkirkosta.

– Kävimme myös kirkon sisällä. Se oli todella kaunis ja koristeellinen.

Taru ja David näkevät kuvia pääalttarista, sen yläpuolella olevasta baldakiinista eli alttari-
katoksesta, upeasta, koristeellisesta Pyhän Pietarin istuimesta ja Michelangelon suunnit-
telemasta kupolista sekä Pietà-patsaasta.

- *Selvitä, mitä vaatimuksia paaviksi tulemiseen on.*
- *Tutkikaa yhdessä kuvia Pietarinkirkosta ja sen taiteesta.*

David katselee kuvia ja kysyy:

– Katolilaiset ovat kristittyjä, mutta ortodoksit ja luterilaiset ovat myös. Miksi teillä on useampia eri ryhmiä?

Zachary miettii hetken ja vastaa:

– Noh aika paljon se taitaa riippua siitä, etteivät ortodoksit ja luterilaiset ajattele paavin olevan heidän johtajansa.

Zachary jatkaa:

– Lyhyesti selitettynä kristityillä on pitkään ollut erimielisyyksiä koskien paavin asemaa ja joitakin opillisia asioita. Jo ennen keskiaikaa kristillinen kirkko oli hyvin erilainen lännessä ja idässä. Lännen kirkon ja idän kirkon välillä oli kulttuurieroja, ja ne myös painottivat erilaisia opillisia kysymyksiä. Lännen kirkosta tuli katolinen kirkko ja idän kirkosta ortodoksinen kirkko. Myöhemmin katolisesta kirkosta erosi protestanttiryhmiä, joilla oli erimielisyyksiä katolisen kirkon kanssa. Yksi näistä protestanttiryhmistä oli luterilaisuus.

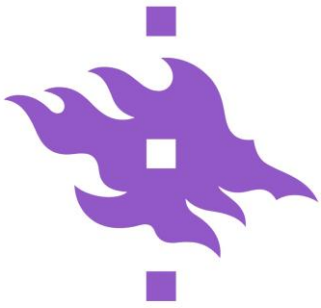
David huokaa:

– No jopa on ollut kiistelyä! Oletteko te yhä riidoissa keskenänne?

Zachary rauhoittelee:

– Vaikka kaikilla kristillisillä kirkkoilla ja ryhmillä on hieman erilaiset uskonopit, sakramentit, jumalanpalvelukset ja näkemykset asioista, harjoittavat he yhdessä myös ekumeniaa eli tekevät yhteistyötä ja pyrkivät keskenään läheisempään yhteyteen. Kirkot järjestävät esimerkiksi ekumeenisia rukoushetkiä ja konserteja, joissa eri kristillisiin kirkkoihin kuuluvat kokoontuvat yhteen.

- *Selvitä, mitä käytännön eroja näiden kolmen kristillisen kirkon toiminnassa on, esim. jumalanpalveluksissa, sakramenteissa, suhtautumisessa naispappeuteen.*
- *Etsi esimerkkejä ekumeenisen liikkeen toiminnasta. Mitä haasteita ekumeenisuudessa on?*

Parannuksen sakramentti ja rippituoli

Zacharyn sisko on menossa naimisiin. Myös Sasu ja Roope olivat saaneet kutsun häihin, sillä Zacharyn sisko oli usein heillä lapsenvahtina heidän ollessaan pieniä. Vihkiminen tapahtuu katolisessa kirkossa. Sasu ja Roope seuraavat tarkasti toimitusta ja muutenkin huomioivat katolisen kirkkosalin eroja luterilaiseen kirkkorakennukseen.

- *Mitä näkyviä eroja katolisessa ja luterilaisessa kirkkosalissa on? Katselkaa valokuvia molemmista ja vertailkaa.*

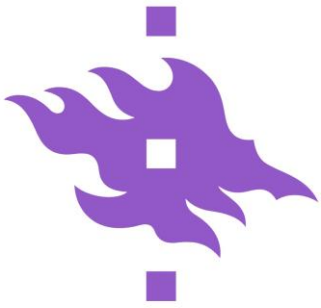
Zachary kertoo, kuinka avioliittoon vihkiminen on katolisessa kirkossa yksi sakramentti eli pyhä toimitus. Sakramenttien avulla kirkko ja sen jäsenet kohtaavat Jeesuksen ja hänen sanansa sekä Jumalan armon. Sananmukaisesti sakramentti tarkoittaa salaisuutta ja pyhää asiaa. Yhteensä katolisilla on seitsemän sakramenttia: avioliiton lisäksi kaste, vahvistus, ehtoollinen, rippi eli parannuksen sakramentti, sairaiden voitelu sekä papiksi vihkiminen.

Sasu ja Roope nyökkäilevät:

- Meilläkin on sakramenteja, mutta vain kaksi: kaste ja ehtoollinen. Tarkoittaako rippi siis rippikoulua?

- Ei tarkoita, Zachary naurahtaa. - Katolilaisillakin on oma ”rippikoulunsa”, jota sanotaan vahvistusopetuksiksi, mutta rippi on eri asia. Se liittyy pahojen tekojen katumiseen ja tunnustamiseen. Rippi tapahtuu tuolla salin toisella puolella olevassa rippituolissa. Ennen sinne menoa on tarkoitus tutkia omaatuntoa, mitä pahaa on mahdollisesti tehnyt. Tässä parannuksen sakramentissa me tunnustamme syntimme papille, samalla päättäen lopettaa niiden teon. Pappi antaa synninpäästön ja määrittää katumustyön eli sen, mitä hyvää ripittäytyjän tulee tehdä myöhemmin. Katumustyönä on usein rukouksia, hyväntekeväisyyttä ja pohdiskelua. Ajatellaan, että näin ihminen pääsee sovintoon Jumalan ja kirkon kanssa sekä saa anteeksi tekonsa. Samalla hänen omatuntonsa keventyy ja yhteys Jumalaan paranee. Papilla on vaitiovelvollisuus kuulemiinsa asioihin, eli hän ei saa kertoa niistä muille. Tätä sakramenttia tulisi tehdä ainakin kerran vuodessa, mielellään jopa useammin, Zachary kertoo.

- *Katsokaa kuvia rippituoleista. Miksi ihmisen omatunto kevenee tässä sakramentissa?*
- *Kuinka muissa katsomuksissa pyydetään anteeksi omia pahoja tekoja?*
- *Tutustukaa muihin katolisen kirkon sakramentteihin ja selvittäkää, mitä niissä tehdään.*

Teksti: Anuleena Kimanen, Sari Sorsa
ja Ulla Akso
Tarinan hahmot: Sari Sorsa ja Ulla Akso
Asiantuntijana: Riikka Tuori

Sapatin jälkeen luistinradalle

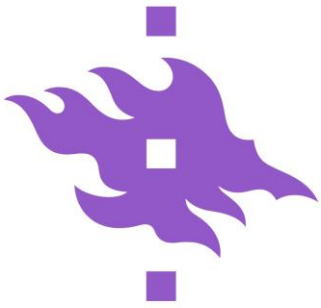
Sunnuntaiaamupäivänä Davidin kotona soi ovikello. Ovella ovat Muhis ja Karri, jotka ovat tulleet hakemaan Davidia luistelemaan läheiselle tekojälle. David saa vanhemmiltaan luvan lähteä luistelemaan, koska sapatti on jo ohi.

- Eilenkö et olisi saanut lähteä luistelemaan? kysyy Karri.
- Niin, sapatti alkaa perjantai-iltana ja päättyy lauantai-iltana, vahvistaa David ja muistuttaa, että sapatin vuoksi hän lähtee aina perjantaina suoraan koulusta kotiin siivoamaan perheensä avuksi ja valmistelemaan sapattipäivällistä.
- Käyttökö te synagogassa aina perjantaisin? kysyy Muhis.
- No ei aina, vastaa David. – Perjantai-iltaisoin tervehdimme sapatin saapumista kotona. Äiti sytyttää ja siunaa sapattikynttilät, lauletaan, ja sitten syödään hyvin. Joskus käydään sapatin alettua synagogassa jumalanpalveluksessa. Muuten ollaan kotona perheen kanssa ja vietetään aikaa rauhassa. Mutta nyt olen siis ihan vapaa vaikka luistelemaan.

Sasu ja Roope odottavat jo kentällä ja syöttelevät kiekkoa toisilleen. Kirkonkellojen ääni kuuluu etäämpää.

- No mitäs nyt, kiusoittelee Muhis Sasua ja Roopea, – eikö teidän pitäisi olla matkalla kirkkoon?
- No mitäs sitten vaikka olisimme? kysyy Sasu. Karri muistaa, että Zachary ei pääse yleensä sunnuntaisin ulos ennen iltaa, koska hän on äitinsä kanssa messussa ja usein sen jälkeen on muuta seurakunnan toimintaa tai pyhälounas joidenkin katolilaisten ystävien luona.
- Meidän pitää lähteä tästä kahdeltatoista, koska lähdemme koko perhe mummin luokse syömään, kertoo Roope. – Mummin ruuat ovat *niin* hyviä, ja sunnuntaisin on aina jälkiruokaakin.
- Muhis, miten teillä on? kysyy Sasu. – Onko teillä mitään pyhäpäivää tai lepopäivää viikossa?
- No perjantaisin on perjantairukoukset moskeijassa, mutta me pääsemme lähinnä lomilla, koska on koulua ja vanhemmilla usein töitä, kertoo Muhis. – Se yksi kevät oli kiva, kun meillä loppui perjantaisin kahdeltatoista. Isä otti joskus perjantaisin vapaapäivän tai sellaisen työvuoron, että päästiin yhdessä moskeijaan. Olisi tietysti kiva päästä sinne useammin, mutta ei se ole mitenkään niin, että perjantaisin ei saisi tehdä töitä ollenkaan.
- Joo, meilläkin usein siivotaan sunnuntaisin, koska lauantaisin on harrastuksia, kertoo Roope. – Mutta mummi on kertonut, että hänen lapsuudessaan se ei olisi tullut kuuloonkaan.
- No, peli alkaa! huutaa Karri kaukalon toisesta päästä. – Tänne ei tultu lepäämään, vaan pelaamaan!

- *Onko sinun perheessäsi mitään tiettyä aikaa, jolloin ollaan perheen kesken eikä lähdetä kaverien kanssa ulos?*
- *Millainen lepopäivä olisi sinulle rentouttava ja virkistävä?*

Taru kertoo

Taru juttelee Salman, Ambarin, Kiranin ja Bellan kanssa lukujärjestyksestään. Hän toteaa, että elämäkatsomustiedon tunti on hyvässä kohdassa päivää, joten tunnilla jaksaa olla virkeä.

– Miksi muuten sinäkin, Taru, käyt elämäkatsomustiedon tunneilla? Mikset käy oman uskontosi opetuksessa? ihmettelee Bella.

– Jotta saisin buddhalaisen uskonnon opetusta, täytyisi meidän kaupungistamme useamman buddhalaisen perheen vaatia lapsilleen oman uskonnon opetusta, selittää Taru, – ja oppitunnit olisivat todennäköisesti illalla ja lisäksi ehkä toisella puolella kaupunkia, joten minusta on helpompaa näin, Taru jatkaa.

Bella on huolissaan siitä, saako Taru tarpeeksi tietoa omasta katsomuksestaan. Taru kysyy, eikö Bella muista, että heillä on kotona alttari, jonka ääressä he rukoilevat ja hiljentyvät. Toki Bella muistaa koristeellisen kotialttarin, jolla on Buddhan patsas ja suitsukkeita.

- *Mitä sinä tiedät buddhalaisuudesta? Kerro toisille.*
- *Millaisia suuntauksia buddhalaisuudessa on? Hae tietoa.*
- *Paljonko Suomessa on buddhalaisia? Selvitä.*
- *Löysitkö jotakin tuttua, kun etsit buddhalaisuuteen liittyviä tietoja? Missä yhteyksissä buddhalaisuus näkyy meidän arjessamme?*

Bella muistaa, että Karrin äiti käy välillä meditaatiotunneilla.

– Mitenkäs meditaatio, liittyykö se jotenkin buddhalaisuuteen? Bella kysyy Tarulta.

– Aivan oikein tiedetty, kehuu Taru, – Todennäköisesti sellainen ”jumppameditaatio” ei ole mitenkään uskonnollista, mutta taustalla on kyllä buddhalainen perintö.

Salma huomaa, että seurueessa on Aasian uskontojen asiantuntijoita, ja päättää selvittää itseään pitkään mietityttäneen asian:

– Siis onko Kiinassa lupa harjoittaa mitä tahansa uskontoa, ja onko buddhalaisuus kotoisin Kiinasta vai Intiasta?

– Kiinassa on erilaisilla uskonnollisilla yhteisöillä perustuslaillinen oikeus rekisteröityä ja harjoittaa uskontoaan tiloissa, jotka on rekisteröity siihen tarkoitukseen. Välttämättä tämä oikeus ei kaikilla alueilla kuitenkaan toteudu, vaan uskonnonvapaustilanteessa on ongelmia, kertoo Taru.

– Buddhalaisuuden syntysija osuu kyllä Intian puolelle, Ambar ja Kiran huikkaavat malttamattomina väliin.

Tämän asian vahvistaa myös Bella, joka on juuri opiskellut elämäkatsomustiedossa Aasian alueen katsomuksiin liittyviä asioita. Bella muistuttaa, että Intiasta ovat kotoisin hindulaisuus ja buddhalaisuus sekä jainalaisuus ja sikhiläisyys. Opettaja oli antanut vinkin, että näistä neljästä uskonnosta ainakin hindulaisuudesta ja buddhalaisuudesta, jotka ovat maailman 3. ja 4. suurimmat uskonnot, kannattaa tällä haavalla hallita perusasiat. Taru on samaa mieltä Bellan opettajan kanssa ja lupaa kertoa naapureilleen perustietoa buddhalaisuudesta:

– Buddhalaisuus syntyi noin 500 vuotta ennen länsimaisen ajanlaskun alkua Intiassa. Karman laki ja jälleensyntyminen saatiin hindulaisuudesta, jolla oli tuolloin jo kahdentuhannen vuoden historia Indus-jokea ympäröivän alueen kulttuurissa. Buddhalaisuudessa on vähän kuin kristinuskon Jeesusta vastaava henkilö Siddhartha Gautama. Hänen kerrotaan olleen ruhtinaan poika ja eläneen suojatun lapsuuden, koska hänen ei haluttu näkevän maailman kärsimystä. Syntymähoroskoopissa oli nimittäin ennustettu, että Siddharthasta tulisi suuri hallitsija, jos hän pysyttelisi hovin suojissa. Jos hän taas pääsisi näkemään maailman kärsimystä, hän ryhtyisi munkiksi.

– No, kuinka siinä kävi? haluaa Salma tietää.

– Kerrotaan, että vartuttuaan Siddhartha alkoi tuntea levottomuutta ja päätti tehdä tutkimusretkiä palatsialueen ulkopuoliseen maailmaan. Tällöin Siddhartha näki vanhuksen, sairaan, kuolevan ja askeetin, ja tästä kokemuksesta hän tajusi, että elämä on kärsimystä: sairaus, vanhuus ja kuolema ovat myös hänen kohtalonaan, vaikka häntä on yritetty niiltä palatsin yltäkyläisyydessä täysin suojella.

– Askeetin esimerkkiä seuraten Siddhartha Gautama lähti etsimään kärsimyksen syytä sekä tietä, joka johtaa kärsimyksestä vapautumiseen.

Salma pohtii, olisiko se niin yksinkertaista, ja jos olisi, niin minkä ihmeen vuoksi maailmassa yhä vielä 2000-luvullakin ihmiset joutuvat kärsimään sairauksista, vanhenevat ja lopulta kuolevat. Ambar, Kiran ja Bella pyytävät Tarua jatkamaan.

– Gautama ei saavuttanut äärimmäisellä askeesilla totuutta, jatkaa Taru.

– Hän oivalsi, että äärimmäisyydet, siis askeesi tai nautinnot, eivät johda oikeaan tietoon, joten hän vetäytyi yksinäisyyteen etsimään totuutta ja mietiskelemään. Hänen kerrotaan nähneen näyn, jossa paholainen tarjosi hänelle rikkauksia, jos hän suostuisi luopumaan tavoitteestaan kokea valaistuminen ja selvittää kärsimyksen ja katoavaisuuden ongelma.

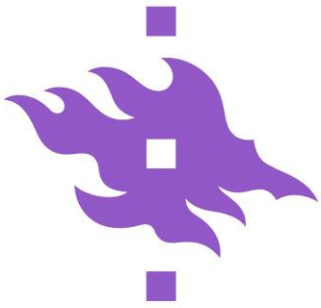
– Siddhartha Gautama piti pintansa, ja lopulta hänestä tuli Buddha, valaistunut. Hän saavutti nirvanan eli tilan, jossa elämänjano sammui. Tämän elämänjanon sammumisen ymmärrän itse niin, että silloin Gautama vapautui tämän maailman asioiden haluamisesta: loputtomista vaatimuksista, toiveista ja haluista, joita ei voi koskaan täydellisesti saavuttaa ja joista sen vuoksi seuraa kärsimystä. Gautama myös opetti kokemustensa perusteella, että kaikki on katoavaista ja väliaikaista. Koska mikään ei ole pysyvää, on myös kokemamme onnen tunne häilyväistä. Kaikkiin maanpäällisiin asioihin liittyy siis myös kärsimys tai vähintäänkin turhautuminen. Lopulta halujensa sammuttua ja nirvanan saavutettuaan Gautama vapautui sekä kärsimyksestä että jälleensyntymisen kiertokulusta, Taru kertoo.

Salma haluaa vielä tietää, miten tämä Siddhartha Gautama Buddha sai seuraajia eli miten hänen mietiskelystään syntyi kokonainen maailmanuskonto, ja Taru jatkaa vielä selostustaan:

– Kun Siddhartha Gautama oli löytänyt etsimänsä rauhan keskiteiltä, siis ylenpalttisten nautintojen ja ankaran askeesin välistä, ja saavuttanut nirvanan, hän päätti olla julistamatta löytämänsä oppia. Myöhemmin hän kuitenkin tunsu niin paljon sääliä tietämättömyydessä kamppailevia ihmisiä kohtaan, että hän sittenkin lähti julistamaan oivallustaan. Entiset askeettiverit, jotka olivat aiemmin hylänneet Siddharthan, ryhtyivät hänen ensimmäisiksi oppilaikseen.

Muut huokaavat, että kertomus on todella pysäyttävä ja rauhoittava. Taru muistuttaa vielä ystävilleen, että alkuperäinen buddhalaisuus korostaa sitä, että Siddhartha Gautama Buddha oli ihminen, ei jumala, ja sen, mitä yksi on tehnyt, sen voivat muutkin tehdä. Tätä kuvastaa sekin, että isolla alkukirjaimella kirjoitettuna ”Buddha” viittaa Gautama Buddhaan, mutta pienellä kirjoitettuna muihin samalla tavoin valaistuneisiin.

- Buddhan kerrotaan eläneen noin 80-vuotiaaksi. Hänet haudattiin intialaiseen tapaan polttamalla, ja hänen tuhkansa sekä muu jäämistönsä on jaettu useisiin pyhiinvaelluskohdeiksi tehtyihin stupa-torneihin, lisää Taru.
  - Ei siis ole niinkään hämmästyttävää, että buddhalaisuus on levinnyt ympäri Aasiaa ja näkyy myös länsimaissa arjessa meditaatiotunteina ja mindfulness-ajatteluna eli tietoisuustaitoina, toteaa Bella.
- *Mitä syitä arvelet olevan buddhalaisuuden herättämään kiinnostukseen ja suosiioon myös länsimaissa?*
  - *Oletko sinä lukenut mindfulness-harjoitusten ohjeita? Onko niissä viitattu buddhalaisuuden erilaisiin suuntauksiin?*

Puhutaan syvällisiä

Zachary, Roope, Bella ja Viktoria ovat pyöräilleet retkeilyalueelle. He ovat tehneet nuotion, paistaneet makkaraa, syöneet voileipiä, nauraneet ja höpöttäneet. Illan vähitellen lähestyessä he odottavat, että hiillos kylmenee tarpeeksi. He ovat raukeita kaikesta ilonpidosta ja juttelevat nyt rauhallisemmin kaikenlaisista syvällisistä asioista.

Keskustelun lomaan syntyy hetken hiljaisuus, jonka Bella rikkoo varovaisesti:

– Hei, saanko kysyä teiltä yhtä asiaa? Ihan totta, en tarkoita mitään pahaa.

Kaverukset nyökkäilevät uteliaina.

– Eikö olekin niin, että te kaikki uskotte jotenkin jumalaan? Bella kysyy. Zachary, Roope ja Viktoria vilkaisevat toisiaan ja myöntävät. Bella jatkaa:

– Minusta se on ihan ok, mutta minä en vain oikein... ymmärrä sitä. Kun yleensä kaikesta on joitain todisteita ja...

Bella näyttää avuttomalta. Hän pelkää loukkaavansa ystäviään.

- *Onko sinun ollut joskus vaikea kysyä jotain asiaa joltain tutulta ihmiseltä? Miten olet sen ratkaissut?*
- *Millä tavalla voit muotoilla kysymyksen, jos pelkää, että se loukkaa?*

– No kyllä minä olen kuullut aika ihmeellisiä juttuja, jotka ovat oikeasti tapahtuneet. Ei niitä voi selittää millään muulla kuin Jumalalla, aloittaa Zachary. Hän huomaa, että muut vähän vilkuilevat toisiaan, ja jatkaa: – Joo, mutta ei niitä siis tarvitse uskoa. En minä oikeastaan mieti todisteita niin paljon. Uskon vain ja se tuntuu hyvältä.

Roope nyökkää:

– Niin minäkin. Mutta se kyllä vähän vaihtelee. Joskus uskon enemmän ja joskus vähemmän. Ja uskon kyllä alkuräjähdykseen ja sellaiseen, koska minusta se ei tarkoita, ettei Jumala voisi olla siellä taustalla.

– Minä luulen, että isoin juttu siinä on se, että olen lapsesta lähtien kuullut joka käännteessä Jumalasta, tuumii Viktoria. – Siitä on tullut luonnollinen osa elämää. Enemmän mietin, miksi en uskoisi.

– No minusta se uskominen vain on vaikeaa, sanoo Bella.

– Meidän mummi joskus sanoo, että hän rukoilee meidän lastenlasten puolesta, että me löytäisimme uskon tai miten sen nyt sanoisi, sanoo Roope varovasti.

– Oikeasti? puuskahtaa Bella. – Onko se teistä painostavaa? hän kysyy.

Roope hämmentyy.

– No ei minusta, hän vastaa. – Hyvää mummi tarkoittaa.

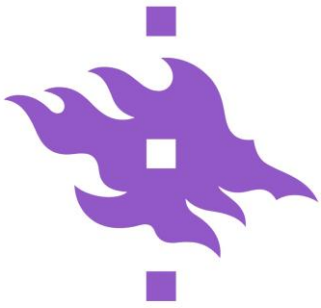
Hetken mietittyään Roope lisää:

– Ainakin meidän mummi rakastaa kaikkia lapsenlapsiaan, uskoivat he tai eivät.

– No entä te, Bella kysyy. – Vieläkö te hyväksytte minut?

– No tietysti, vastaavat Zachary ja Viktoria kuin yhdestä suusta, ja Roopekin virnistää.

- *Miksi uskosta puhuminen joskus johtaa väärinkäsitykseen, että ei hyväksytä toisin ajattelevia?*
- *Miksi jotkut ihmiset toivovat, että muut alkaisivat uskoa niin kuin he?*
- *Mitä itse haluaisit sanoa aiheesta? Miten toivoisit että sitä kysyttäisiin sinulta?*

Saako katsomus näkyä?

Sasu, Roope ja Karri pyöräilevät koulusta Kaislakuja 3:een. Seuraavalla viikolla koulussa on liikenneturvallisuuspäivä, ja he kehittelevät jotain tapaa, jolla voisi osallistua, ilman että vaikuttaa nössöltä.

– Osallistutaan siihen taitoajokisaan, mutta pukeudutaan ihan vappumeiningillä, ehdottaa Sasu innoissaan. Yhtäkkiä he kuitenkin huomaavat, että Viktoria istuu aidalla roskakatoksen vieressä. He moikkaavat Viktoriata, mutta tämä hädin tuskin nostaa päätään.

– Viktoria, mikä sinulla on? kysyy Karri. Pojat menevät Viktorian luokse yhdessä Salman kanssa, joka sai heidät juuri kiinni omalla pyörällään.

– Ei mikään, Viktoria vastaa, mutta välttelee ystäviensä katsetta.

– No nyt et puhu totta, sanoo Roope. – Alahan kertoa.

Viktoria huokaa ja näyttää, mitä hänellä on kädessään. Hän on riisunut kaulaketjunsä, jossa on pieni risti.

– En halua mennä enää kouluun tämä kaulassa, hän sanoo vihaisesti. – Se on ollut minulla vauvasta asti, enkä ole peitellyt sitä koskaan. Mutta tänään yhdet rinnakkaisluokkalaiset osoittelivat sitä ja sanoivat, että taidan olla vähän vajaa, kun pidän tällaista. Sanoin, että onhan täällä muillakin ristejä. He vain pilkkasivat, että ei tällaista ole muilla.

Muut katsovat Viktorian ristiä. Siinä erottuu Jeesuksen hahmo, tämän yläpuolella pieni poikkipuu ja alapuolella vino poikkipuu.

- *Oletko nähnyt risti-kaulariipuksia?*
- *Oletko nähnyt samanlaista ristiä kuin Viktorialla? Missä?*
- *Onko asioita, joita teidän luokallanne ei haluta tehdä, koska pelätään nössöksi tai tyhmäksi haukkumista? Mitä asialle voisi tehdä?*

Salma haluaa Viktoriata ja sanoo:

– Tuollaiset ihmiset ovat tosi tyhmiä itse. Ei saa antaa periksi. Arvaa, mitä minä saan kuulla tämän huivin takia – koulussa aika vähän nykyään, mutta muualla ja ihan tuntemattomilta ihmisiltä.

Pojat katsovat hämmentyneinä. He eivät ole tulleet ajatelleeksi, millaista Salmalla voi joskus olla.

– Minä keksin, huutaa Sasu yhtäkkiä. – Mennään kaikki kouluun jonain päivänä sillä tavalla, että jokaisella on oman uskonnon symboli kaulassa tai jossain! Sanotaan kaikille kavereille ja otetaan heidätkin mukaan. Minulla ei kyllä ole omaa ristiä, mutta voin askarrella.

Muut tuijottavat Sasua hetken hiljaa.

– Mutta Sasu, sanoo Karri sitten. – Nyt taidat unohtaa, että ei minulla esimerkiksi ole mitään, mitä vois laittaa kaulaan. Minulla ei ole uskontoa, kuten on juteltu.

Sasu menee hetkeksi hämilleen, mutta Salma keksii nopeasti uuden idean:

– No joo, jotain muuta tärkeää sitten. Sinähän voit laittaa vaikka futispaidan päälle.

– Ja minullakin voisi olla vaikka risti ja futispaita, innostuu Sasu.

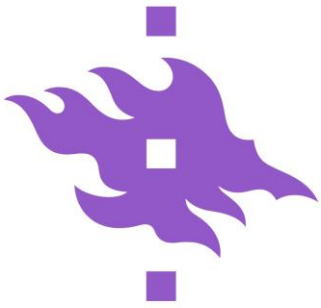
– Minähän voisin ehdottaa vaikka oppilaskunnan hallituksessa, että järjestetään tällainen teemapäivä, sanoo Roope ja yrittää näyttää siltä, kuin asia olisi maailman arkipäiväisin. Oikeasti häntä hermostuttaa esittää tällainen ehdotus, mutta hän on valmis tekemään sen ystäviensä takia.

Viktoria hymyileekin jo ja kiinnittää kaulaketjun takaisin kaulaansa.

– Olette ihania, hän sanoo, – tosi ystäviä.

Kaveruksista on mukava kuulla tämä, ja he lähtevät sisälle jutellen huomisesta liikenneturvallisuuspäivästä.

- *Saako teidän koulussanne tuoda esiin omaa katsomustaan?*
- *Mitä itse tekisit, jos kaverisi katsomusta pilkattaisiin?*
- *Mitä teidän koulussanne voisi tehdä, jos katsomuksia pilkattaisiin?*

Uudenvuoden juhlaa

Koulu on alkanut joululoman jälkeen. Kaislakuja 3:n nuoret huomaavat olevansa samaa matkaa menossa kouluun. On vielä aikaa, joten he hidastavat vauhtia. Zachary nostaa ilotulitusraketin roskan tienposkesta.

– Vieläkin täällä on näitä! Mutta oli kyllä upeat ilotulitukset tässä koulun kentällä silloin uudenavuotena! hän muistelee.

– Jos haluatte nähdä lisää ilotulituksia, tulkaa mukaan kiinalaiseen uudenvuoden juhlaan! kehottaa Taru.

– Kerro lisää, innostuvat muut.

– Aivan, ilotulitteethan on keksitty Kiinassa! hoksa Sasu.

– Uusivuosi on meille vuoden tärkein juhla. Sitä sanotaan myös kevätfestivaaliksi, vaikka täällä Suomessa se on aika hassua, kun on vuoden kylmin aika, nauraa Taru. – Juhla kestää useita päiviä ja se osuu eri vuosina eri päiville tammi-helmikuussa. Sitä siis vietetään kiinalaisen kuukalenterin mukaan. Kiinalaisessa kalenterissa jokaista vuotta hallitsee yksi 12:sta eläinmerkistä.

– No miten te sitten vietätte kiinalaista uuttavuotta? kysyy Ambar.

– Siinä pitää jättää vanha vuosi taakse ja toivottaa uusi vuosi tervetulleeksi. Ennen uudenvuoden aattoa tehdäänkin kunnon suursiivous ja koristellaan ovet ja ikkunat punaisilla paperikoristeilla, sillä punainen tarkoittaa kiinalaisessa kulttuurissa onnea, vaurautta ja hyvinvointia. Meillä valmistetaan aattoa varten kasapäin mykyjä eli esimerkiksi kasviksilla täytettyjä nyyttejä. Aattoa vietetään perheen kesken, syödään niitä mykyjä ja lopuksi ammutaan ilotulitteita. Tiedättekö mitä varten niitä ammutaan? kysyy Taru.

– Minä arvaan! huudahtaa Zachary. – Pahojen henkien karkottamiseksi.

– Ihan oikein, nauraa Taru. – Aaton jälkeen kyläilemme sukulaisten ja ystävien luona toivottamassa onnea ja menestystä uudelle vuodelle. Vanhemmat antavat lapsille rahalahjat punaisissa kirjekuorissa.

– Ok, siinä on paljon samaa kuin joulussa kuin uudessavuodessa täällä Suomessa. Mitä tekemistä muuten kiinalaisella uudellavuodella on buddhalaisuuden tai yleensä uskonnon kanssa? kysyy Bella. Tarun pitää miettiä vähän.

– No ei se meillä kotona kauhean uskonnollinen juhla ole, ennemminkin se on kiinalaista kulttuuria. Mutta tarut, joita uuteenvuoteen liittyy, ovathan ne tietysti uskonnollisia. Niissä voi olla buddhalaisuutta, taolaisuutta tai kiinalaista kansanuskontoa. Muutama vuosi sitten olimme muuten perheen kanssa uutta vuotta vastaanottamassa Pohjois-Kiinassa sukulaississa. Siellä jatkoimme juhlaa aaton jälkeen markkinoilla ja buddhalaisen temppelin seremoniassa. Markkinoilla näimme muun muassa lohikäärmetanssin. Niitä järjestetään täällä Suomessakin, mutta siellä oli isompi ja tietysti katsojat enemmän mukana tunnelmassa. Temppeleissä oli juhla-aikaan vaikka minkälaisia koristeita, ja saimme siellä munkkeilta siunauksen uudelle vuodelle. Jotkut kävivät samaan aikaan taolaisten munkkien luona, ja sama juhlatunnelma oli sielläkin.

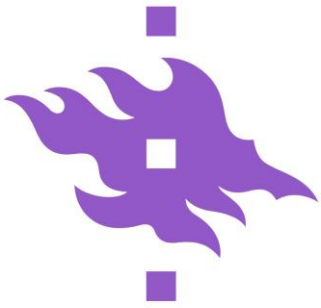

- Mutta sitä minä en ymmärrä, miten vuosi voi vaihtua eri aikaan, pohtii Sasu otsa rypyssä.
- No mietipä vähän, neuvoo Salma. – Vuosi on kuin ympyrä. Ei kai siinä ole eroa, mihin aikaan sen katkaisee. Mutta tässä sinulle lisää päänvaivaa: Islamissa on kuukalenteri. Vuosi vaihtuu joka vuosi muharram-kuun alussa. Mutta koska islamilainen kuuvuosi on lyhyempi, uudenvuoden juhla liikkuu vähitellen pitkin vuotta ja voi muutaman vuoden kulluttua olla jo ihan eri vuodenaikaan. Muut ovat ihmeissään. Muhis jatkaa tyytyväisenä muiden huomiosta:
- Silloin muistellaan Profeetan muuttoa Mekasta Medinaan, rauhallisempaan paikkaan. Siitä alkaa islamilainen ajanlasku. Muutto on arabiaksi al hijra, eli vuosi tavallaan alkaa muutosta!

Zacharykin haluaa esitellä tietojaan:

- Kirkkovuosi alkaa adventista! Se tarkoittaa tulemistä.
- Eikä ala, vaan syyskuun ensimmäisestä päivästä, vastaa Viktoria, ja tönäisee Zacharya leikkisästi.
- Meillä se alkaa roš hašanasta, joka tarkoittaa aika loogisesti vuoden alkua, kuuluttaa David Zacharyn ja Viktorian nahistelun päälle. Silloin kuuluu koulun kellojen soitto, ja nuoret pinkaisevat juoksuun.

- Selvittäkää, mikä ero on kuukalenterilla ja aurinkokalenterilla.
- Etsikää kuvia tai videoita kiinalaisesta lohikäärmetanssista.
- Miksi vuosia lasketaan? Mitä ajanlaskuja tiedätte?
- Mitä vuoden alku merkitsee sinulle?

Pihaleikit eri puolilla maailmaa

- Kohderyhmä: Sopii parhaiten alaluokille.
- Tavoitteet: Kehittää yhteisöllisyyttä, kannustaa toimimaan yhdessä sekä rikastaa opetuksessa käsiteltävää kulttuuriperintöä eri puolilla maailmaa leikittävien leikkien kautta. Tavoitteena on myös pyrkiä vahvistamaan niiden oppilaiden identiteettiä, joiden kulttuuriperintö ei välttämättä muulloin pääse opetuksessa esille.
- Kesto: 20 min.
- Opetussuunnitelma: monialaiset kokonaisuudet / teemapäivät. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: L2.

Harjoituksen kulku:

1. Pihaleikkeihin orientoidutaan tutustumalla lyhyesti jokaiseen maahan, josta leikit ovat peräisin hyödyntämällä seuraavan sivun ”Pihaleikkien maat” -tiedostoa. Tämän jälkeen voidaan aloittaa leikkiminen.
2. Leikkejä on Suomesta, Intiasta, Venäjältä, Israelista, Somaliasta, Kiinasta ja Etiopiasta. Leikkien säännöt ja ohjeet soveltavaan versioon löydät myöhemmästä tiedostosta ”Pihaleikit eri puolilla maailmaa”.

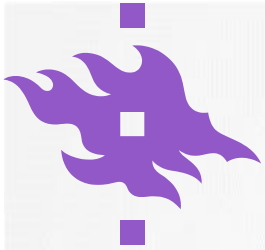

USKALLUS
USKONNOT, KATSOMUKSET JA OSALLISUUS

Tekijä: Khadan Ahmed

PIHALEIKIT ERI PUOLILLA MAAILMAA

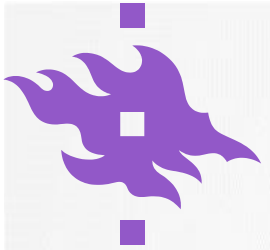
PIHALEIKKIEN MAAT

KUVIIN LIITTYVIÄ KYSYMYKSIÄ

Kysymyksiä, joita voi esittää oppilaille kuviin tutustuttaessa:

1. Mistä maasta on kyse?
2. Tunnistaako joku, mikä nähtävyys kuvassa näkyy?
3. Onko joku teistä vierailut tässä maassa?
4. Mitä ihmiset tekevät?
5. Mitä kysymyksiä sinulla herää kuvista?

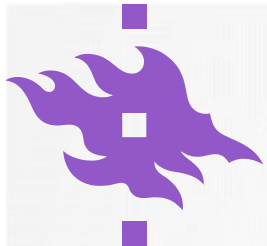
ETIOPIA

USKALLUS
USKONNOT, KATSOMUKSET JA OSALLISUUS

Kuvat vasemmalta oikealle: Rod Waddington, Pixabay, Pixabay, Pixabay.

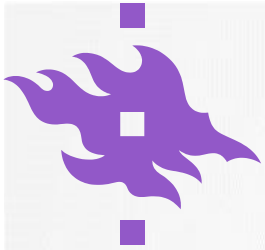
ISRAEL

USKALLUS
USKONNOT, KATSOMUKSET JA OSALLISUUS

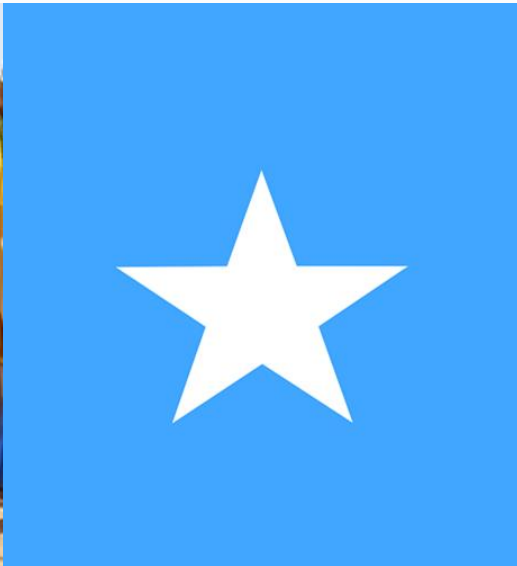

Kuvat vasemmalta oikealle: Pikrepo, Pixabay, Pixabay.

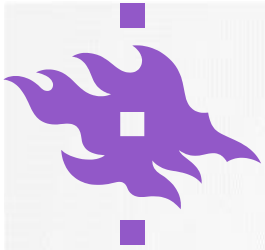

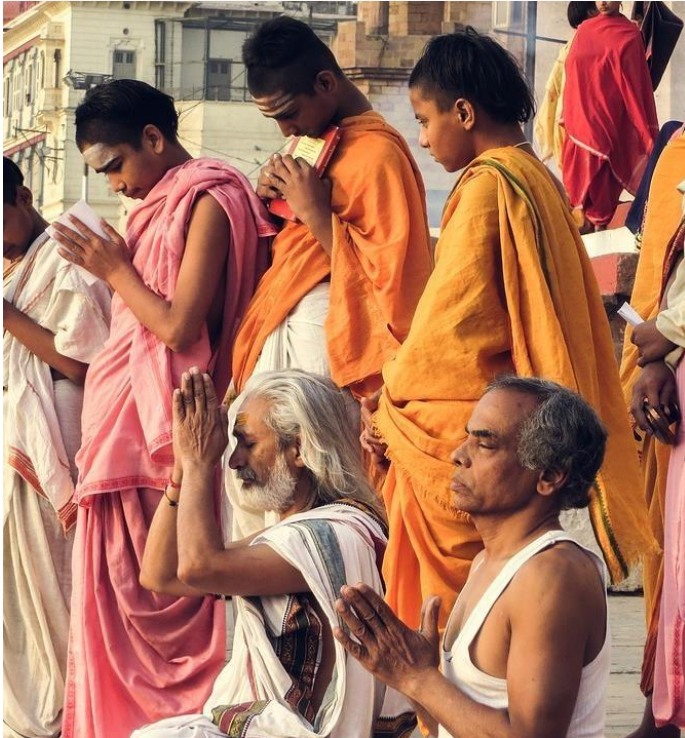
SOMALIA

Kuvat vasemmalta oikealle: Pexels, Pixabay, Pixabay.

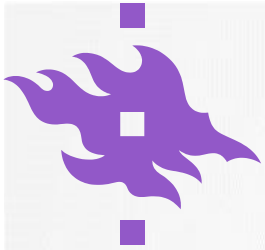

INTIA

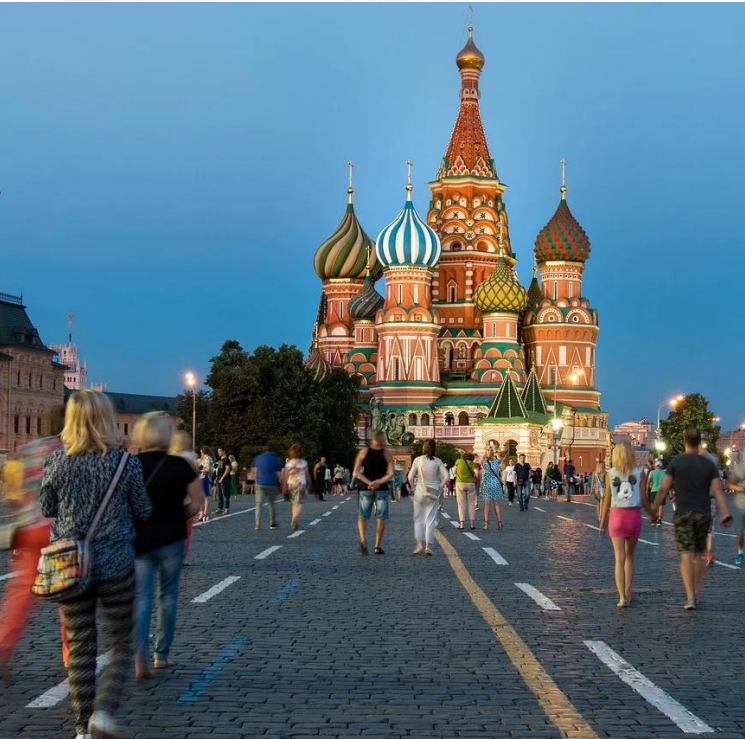
Kuvat: Pixabay.

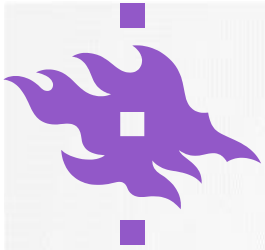

VENÄJÄ

USKALLUS
USKONNOT, KATSOMUKSET JA OSALLISUUS

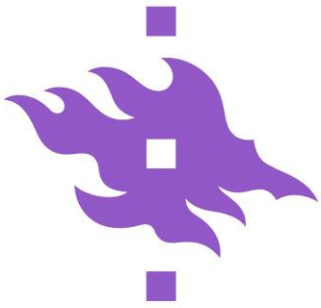
Kuvat: Pixabay.

SUOMI

Kuvat: Pixabay.

Pihaleikit eri puolilla maailmaa

Intialainen piirileikki (INTIA)

Leikkijät jaetaan ykkösiin ja kakkosiin. Ykköset muodostavat oman piirin, jonka ympärille kakkoset muodostavat toisen piirin. Piirit pyörivät eri suuntiin toinen myötäpäivään ja toinen vastapäivään. Johtajan viheltäessä tai taputtaessa käsiään haetaan oma pari toisesta piiristä mahdollisimman nopeasti ja istutaan käsistä kiinni pitäen maahan tai lattialle. Halutessa viimeinen pari voidaan pudottaa pelistä pois.

Lähde: <http://kuulunmaailmalle.partio.fi/kansainvalisyys/leikit/>

Tervapata (SUOMI)

Piirrä maahan ympyrä ja sen kehälle jokaiselle pelaajalle puoliympyrän muotoinen paikka. Piirrä ympyrän sisälle vielä pieni ympyrä, joka on tervapata.

Pelaajat asettuvat paikoilleen paitsi yksi, joka jää kiertäjäksi. Kiertäjä kulkee pelaajien takana tikun kanssa ja pudottaa sen mahdollisimman huomaamattomasti jonkun pelaajan taakse. Pelaaja nappaa tikun ja lähtee juoksemaan vastakkaiseen suuntaan kuin kiertäjä. Kummankin tavoite on päästä tyhjäksi jääneeseen paikkaan. Hitaammasta tulee kiertäjä.

Lähde: <https://leikkipankki.xn--leikkipiv-12ac.fi/Leikit/Tiedot/375>

Lattia, nenä ja katto (VENÄJÄ)

Tämä leikki on hyvä tarkkavaisuuden harjoitus. Opettaja on leikin ohjaaja. Hän osoittaa hitaasti lattiaa ja sanoo ”Lattia”, lapset tekevät samaa. Sitten ohjaaja koskee nenäänsä ja sanoo ”Nenä” ja sen jälkeen hän osoittaa kattoa ja sanoo ”Katto”, lapset tekevät samaa. Sen jälkeen ohjaajan tehtävä on yrittää saada lapset harhautettua. Ohjaaja sanoo ”Nenä”, mutta osoittaa kattoa. Lasten on oltava tarkkoja, huomattava virhe ja osoittaa oikeaa kohdetta. Ohjaaja saa antaa hauskoja kommentteja. Leikkiä nopeutetaan ja voittaja on se, joka ei ole tehnyt virheitä.

Lähde: <https://peda.net/orivesi/hankkeet/oriveden-kielipolku2/vk/vkj/vl/vll:file/download/e092b61cecce1dbf82772130a868cf8d2126d090/ven%C3%A4l%C3%A4iset%20leikit.pdf>

Israelilainen sokkoleikki (ISRAEL)

Valmistelut:

- Valitaan joukosta karjapaimen.
- Jaetaan muu ryhmä lehmiksi joukkueisiin (esim. kolme neljän hengen ryhmää).
- Piirretään maahan lähtöviiva.

1. Lehmät asettuvat ryhminä rinnakkain viivalle. Jokaisen lehmän silmät peitetään huivilla.
2. Karjapaimen huutaa lehmille tavan, jolla lehmien tulee edetä (esim. marssien, kontaten, yhdellä jalalla hyppien).
3. Lehmien on välittömästi lähdettävä liikkeelle karjapaimenen antaman ohjeen mukaisesti. Lehmäryhmän tulee pysytellä mahdollisimman kasassa.
4. Kun karjapaimen huutaa "Halt!", lehmien tulee pysähtyä.
5. Lehmäryhmä, joka on pysynyt parhaiten kasassa voittaa.
6. Vaihdetaan karjapaimen ja tehdään uudet lehmäryhmät. Uusi karjapaimen keksii uuden etenemistavan.

Lähde: https://www.gloaalikoulu.net/wp-content/uploads/2016/11/Gloaalien_pihaleikkien_ideapakka.pdf

Piirileikki (SOMALIA)

Lapset ovat piirissä ja pyöritään käsi kädessä piirissä. Yksi lapsista menee keskelle. Keskellä olija koittaa päästä läpi leikkijöiden keskeltä ja sanoo: "mistä voisin päästä läpi". Muut leikkivät vastaavat hänelle: "Et mistään". Näin leikki jatkuu kunnes keskellä olija pääsee läpi piiristä. Valitaan uusi keskellä olija.

Lähde: Khadan Ahmed

Lohikäärmehippa (KIINA)

Ryhmä asettuu jonoksi kädet edellisen takissa kiinni. Jonon ensimmäinen yrittää ottaa viimeistä kiinni, jonka tehtävä taasen on pysytellä saavuttamattomissa. Kun "häntä" on saatu kiinni, siirtyy jonon ensimmäinen viimeiseksi.

Lähde: https://www.kll.fi/filebank/233-taidon_leikkiopas_valmis.pdf

Leijonaleikki (ETIOPIA)

Yksi leikkijöistä valitaan leijonaksi, joka asettuu piirin keskelle pesäänsä. Leikkijöille on kaksi eriväristä nauhaa hännäksi. Kun leijona saa kiinni yhden leikkijän, hän joutuu luopumaan yhden hännästään. Molempiensa häntänsä menettänyt leikkijästä tulee saalistava leijona. Leikin voittaa se, joka on säilyttänyt yhden tai molemmat häntänsä.

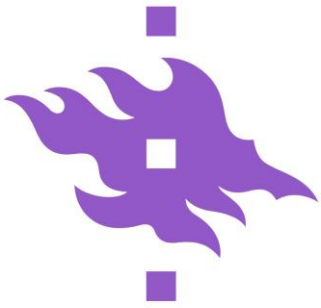
Lähde: Khadan Ahmed

Soveltavat versiot:

Kun leikkejä on leikitty koulussa, lapsille annetaan tehtäväksi tuoda seuraavalle oppitunnille vanhemmilta, isovanhemmilta tai kotoa opittu perinteinen leikki, loru, laulu tai (lyhyt) satu.

Oppilaiden tuomiin leikkeihin, satuihin, loruihin ja lauluihin tutustutaan seuraavalla oppitunnilla. Näin voidaan rikastaa opetuksessa käsiteltävää kulttuuriperintöä entisestään sekä tehdä erilaisten kulttuuriperintöjen käsittelystä normaalia.

Opettaja voi halutessaan antaa oppilaille myös jonkin teeman, johon liittyviä leikkejä, loruja tms. kerätään. Mahdollisia teemoja voivat olla esimerkiksi eläimet, vesi, numerot, oikea ja väärä, oppiminen, onni. Näin saadaan myös tietoa lasten mahdollisista esiymmärryksistä eri oppiaineiden sisältöjen oppimisen pohjaksi.

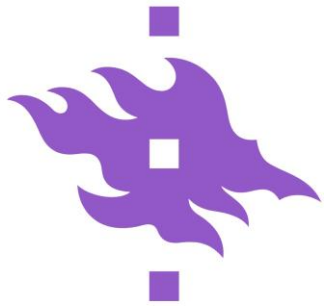
Minä olen -draamaharjoitus

- **Kohderyhmä:** Sopii parhaiten 1.-6.-luokkalaisille. Mahdollisesti myös vanhemmille oppilaille.
- **Tavoitteet:** Harjoituksen tavoitteena on johdattaa oppilaita käsiteltävään katsomusaineiden oppitunnin aiheeseen kehollisuuden ja leikillisyyden kautta. Oppilaat harjoittelevat käyttämään mielikuvitusta ja muodostamaan oman, yhteisen tulkinsa annetusta aiheesta.
- **Kesto:** 5 – 15 min. Riippuu myös siitä, kuinka monta kuvaa tehdään.
- **Opetussuunnitelma:** Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: L1, L2.
- **Huomioitavaa:** Harjoitus voi johdattaa oppilaita käsiteltävään katsomusaineiden oppitunnin aiheeseen, mutta se sopii myös aiemmin käsiteltyjen aiheiden kertaukseen. Harjoitus on sovellettavissa lähes kaikkiin opetettaviin aiheisiin.

Harjoituksen kulku

1. Luokassa siirretään pulpetteja syrjään, jotta oppilaat mahtuvat istumaan lattialle yleisöksi "lavan" eteen. Oppilaiden tehtävänä on muodostaa still-kuva opettajan antamasta aiheesta.
2. Jokainen oppilas menee vuorollaan osaksi kuvaa jatkaen lausetta "Minä olen.." asettumalla siihen kohtaan kuvaa, joka tuntuu sopivimmalta ja siihen asentoon, joka kuvaa parhaiten roolin olemusta. Oppilas muuttuu siis patsaaksi ja osaksi tehtävää kuvaa.
3. Ensimmäisillä kerroilla ja varsinkin pienempien vuosiluokkien kanssa opettajan on hyvä toimia aloittajana. Kuva voi muodostua erilaisista henkilöistä, esineistä ja tiloista, yhtä oikeaa tapaa ei ole. Aiheen tulee olla sellainen, ettei se sisällä valmiiksi tarkkoja oikeita vastauksia vaan jättää oppilaille erilaisia mahdollisuuksia valita ja tulkita siihen kuuluvia rooleja.
4. Lopuksi opettaja ottaa käsillään muodostamallaan kameralla kuvan tehdystä kuvasta ja sanoo "klik", mikä on merkki myös kyseisen kuvan päättymisestä. Harjoitus voidaan tehdä 1–3 kertaa varioidusti tunnin aiheeseen tai käsitteisiin liittyen.

Tarkemman opettajan ohjeen löydät seuraavalta sivulta!

Minä olen -draamaharjoitus

Opettajan ohje

Harjoituksen kulku:

1. Luokassa siirretään pulpetteja syrjään, jotta oppilaat mahtuvat istumaan lattialle yleisöksi "lavan" eteen. Oppilaiden tehtävänä on muodostaa still-kuva opettajan antamasta aiheesta. Harjoitus on sovellettavissa lähes kaikkiin opetettaviin aiheisiin.
2. Jokainen oppilas menee vuorollaan osaksi kuvaa jatkaen lausetta "Minä olen.." asettumalla siihen kohtaan kuvaa, joka tuntuu sopivimmalta ja siihen asentoon, joka kuvaa parhaiten roolin olemusta. Oppilas muuttuu siis patsaaksi ja osaksi tehtävää kuvaa.
3. Ensimmäisillä kerroilla ja varsinkin pienempien vuosiluokkien kanssa opettajan on hyvä toimia aloittajana. Kuva voi muodostua erilaisista henkilöistä, esineistä ja tiloista, yhtä oikeaa tapaa ei ole. Aiheen tulee olla sellainen, ettei se sisällä valmiiksi tarkkoja oikeita vastauksia vaan jättää oppilaille erilaisia mahdollisuuksia valita ja tulkita siihen kuuluvia rooleja.
4. Lopuksi opettaja ottaa käsillään muodostamallaan kameralla kuvan tehdystä kuvasta ja sanoo "klik", mikä on merkki myös kyseisen kuvan päättymisestä. Harjoitus voidaan tehdä 1–3 kertaa varioidusti tunnin aiheiseen tai käsitteisiin liittyen.
5. Yhteen kuvaan voi osallistua koko luokka tai vaihtoehtoisesti esimerkiksi kymmenen oppilasta. Opettaja päättää, milloin kuva on valmis kuvanottoa varten.
6. Harjoitus voi toimia johdatuksena uuteen aiheeseen tai vastaavasti muistinpalautuksena, läksynkertauksena tai esimerkiksi luetunymmärtämistä tukevana harjoituksena, mikäli se tehdään esimerkiksi kirjasta luetun kappaleen jälkeen.

Kuvitteellinen esimerkki, jossa aiheena on kaste:

Oppilas: Minä olen kastemalja. Asettuu keskelle lavaa kyykkyyyn kädet ilmassa.

Oppilas: Minä olen kummi. Asettuu maljan ääreen.

Oppilas: Minä olen vauva. Asettuu kiinni kummiin ja ottaa ilmeen kuin itkisi.

Oppilas: Minä olen kastemekko. Asettuu vasten edellisen oppilaan jalkoja.

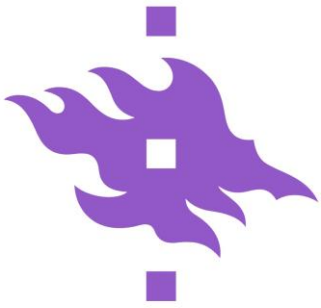
Oppilas: Minä olen pappi. Asettuu kastemaljan taakse ja laittaa käden vauvan otsalle.

Oppilas: Minä olen äiti. Asettuu toiselle puolelle maljaa.

Oppilas: Minä olen kastemaljan vesi. Laittaa kätensä vedeksi kastemaljana olevan oppilaan käsien väliin. Jne.

Muutamia esimerkkiaiheita:

- Erilaiset katsomuksiin liittyvät tilat esim. kirkko, synagoga, moskeija jne.
- Erilaiset toimitukset ja rituaalit esim. kaste, häät, jumalanpalvelus jne.
- Pyhien kirjojen kertomukset.
- Abstraktimmat tai etiikkaan liittyvät käsitteet esim. lähimmäisen rakkaus, ystävyys, kiusaaminen jne.

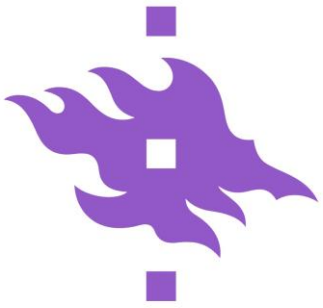

Projektiiviset kuvat tiedostamisen välineenä

- **Kohderyhmä:** Sopii parhaiten 1.-6.-luokkalaisille.
- **Tavoitteet:** Harjoituksen tavoitteena on saada oppilas kuvan avulla tuottamaan omia ajatuksiaan. Keskustelun kautta pyritään hahmottamaan omaa ja toisten ajattelua sekä sitä kautta rakentamaan empatiaa.
- **Kesto:** 45 min / useamman oppitunnin projektityöskentely.
- **Opetussuunnitelma:** Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: L1, L2. Sisältöalueet: S1, S2.

Harjoituksen kulku:

1. Näissä tehtävissä on kuvia lapsista. Kuvapareissa on samantapaiset tytön ja pojan kuvat. Keskustelu käynnistetään näyttämällä kuvat (rinnakkain) sekä vihjelause tai kysymys. Kuvat voidaan näyttää myös erikseen siten, että vain opettaja näkee kysymykset ja johtaa keskustelua niiden avulla. Kuvat ja kysymykset löydät seuraavalta sivulta.
2. Lapset saavat vapaasti tuottaa ajatuksia, opettaja korostaa, että näihin kuviin ei ole oikeita tai vääriä vastauksia. Keskustelun päämääränä on antaa lapselle turvallinen kokemus erilaistenkin ajatusten esiintuomisesta. Jos joku tuo ajatuksia esiin pilkkaavaan tai halventavaan sävyyn, opettaja ohjaa keskustelua rakentavaan suuntaan. Voi sanoa vaikka: "Miten voisit toisin sanoen tuoda ajatuksesi esiin?"
3. Opettaja voi halutessaan kirjoittaa vastauksia muistiin jatkotyöskentelyä varten.
4. Vanhemmat oppilaat (4.-6.-luokkalaiset) voivat kirjoittaa reaktionsa kuviin ensin paperille ja sen jälkeen opettaja käynnistää keskustelun vastausten pohjalta.
5. Oppilaita rohkaistaan itsekkin tekemään kysymyksiä keskustelun edetessä.

Projektiiviset kuvat tiedostamisen välineenä

Kuva 1.

”Jesse”

”Jenna”

Kysymykset:

”Jesse / Jenna miettii, mitä on uskonto?”

”Millaisia ajatuksia hänelle tulee mieleen uskonnosta?”

Keskustelun ylläpitämiseksi:

“Onko uskonto tärkeätä?”

“Miten uskonto näkyy?”

“Mitä uskontoja tiedät?”

“Mihin ihmiset uskovat?”

Mitä ajatuksia herää jos:

“... kaveri uskoo johonkin mihin itse ei usko?”

“... itse uskoo johonkin, mihin kaveri ei usko?”

Kuva 2.

”Mari”

”Miika”

Kysymykset:

“Mari / Miika tutkii oman uskontonsa tärkeitä kirjaa. Mitä hän miettii?”

“Mitä uskonnollisia kirjoja sinä tiedät?”

“Mistä tiedät, että jokin kirja on uskonnollinen?”

“Tunnetko jonkun, joka lukee uskonnollisia kirjoja?”

“Miksi ihmiset lukevat uskonnollisia kirjoja?”

Kuva 3.

"Henna"

"Markus"

Kysymykset:

"Hennalle / Markukselle tuli juuri mieleen jokin tosi kiva juttu, josta hän tuli oikein iloiseksi. Mikä asia se mahtaa olla?"

"Mistä sinä tulet iloiseksi?"

"Miten voit ilahduttaa muita?"

"Tuletko iloiseksi, jos autat toisia?"

"Onko sinua autettu? Miltä se tuntui?"

Kuva 4.

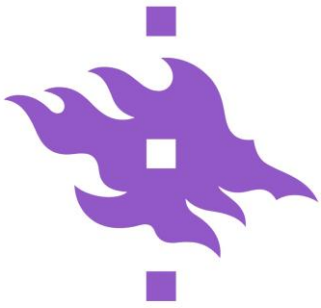
”Ella”

Kysymykset:

“Ella kuuli miten kaverit kinastelivat siitä, kuka on oikeassa. Ella miettii, miten asiasta syntyisi sopu. Millaisia asioita Ella pohtii?”

“Millaiset asiat saattoivat olla kinastelun aiheina?”

“Miten jatketaan sovussa, vaikka oltaisiin eri mieltä jostakin?”

Martta ja Mikko tutustuvat kirkkoihin

- **Kohderyhmä:** 1. – 2.-luokkalaiset
- **Kesto:** n. 30 min / kirkko
- **Yhteys opetussuunnitelmaan:** Uskontoaineissa materiaali liittyy sisältöalueisiin Suhde omaan uskontoon (S1) (kristinuskon oppimäärät) ja Uskontojen maailma (S2). Laaja-alaisesta osaamisesta: ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) sekä kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2).
- **Tavoitteet:** Materiaalin tavoitteena on kasvattaa kulttuurista lukutaitoa, aktivoida kirkkorakennukseen liittyviä omia tietoja, kokemuksia ja ajatuksia sekä herättää empatiaa eri tavoin uskovia kohtaan. Materiaalin sisältämiin kysymyksiin vastaaminen ei edellytä kristillistä vakaumusta tai aikaisempaa tietoa kirkkorakennuksista.

Harjoituksen kulku

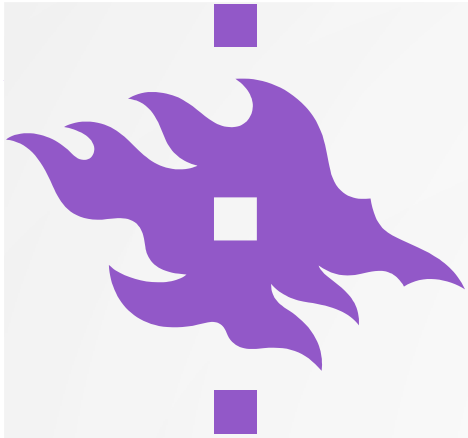
Harjoituksessa tutustutaan luterilaiseen, katoliseen ja ortodoksiseen kirkkorakennukseen kuvien, tarinan ja kysymysten avulla.

Opettaja näyttää kuvia ja lukee niihin liittyvät tekstit. Eri katsomusten kirkkoihin liittyvät kuvat ja tekstit löydät seuraavilta sivuilta.

Lähes jokaiseen kuvaan liittyy kysymys, joka liittyy oppilaan omiin tulkintoihin kuvasta ja kuvissa esiintyvien lasten ajatuksista.

Lopuksi voidaan pohtia vielä yhdessä seuraavia asioita:

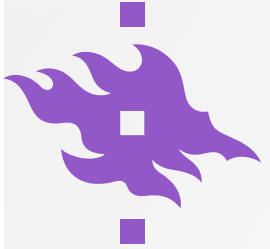
- Mitä yhteistä eri kirkoissa oli? Nimetkää ja kirjatkaa vastauksia esim. vihkoon
- Missä kirkossa haluaisit käydä?
- Mikä on sinulle tutuin kirkko?
- Mikä tekee rakennuksesta kirkon?
- Mitä muita kristillisiä kirkkoja tiedät? (esim. vapaakirkko, helluntaikirkko, baptisti-kirkko, anglikaaninen kirkko)
- Voiko kirkkoon mennä kuka tahansa?
- Lopuksi lapset voivat suunnitella ja piirtää oman kirkkorakennuksen.

MARTTA JA MIKKO TUTUSTUVAT KIRKKOIHIN OSA 1. LUTERILAINEN KIRKKO

Kuvat: Niina Anttila

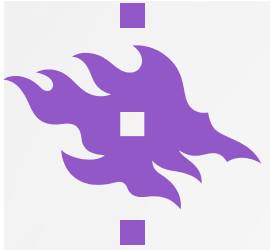

LUTERILAINEN KIRKKO 1.

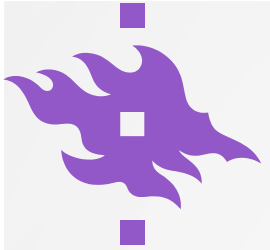

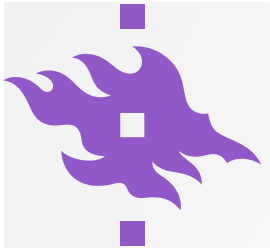
LUTERILAINEN KIRKKO 2.

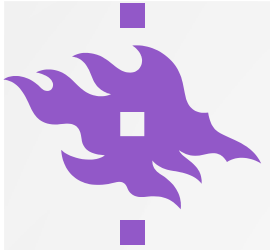
LUTERILAINEN KIRKKO 3.

LUTERILAINEN KIRKKO 4.

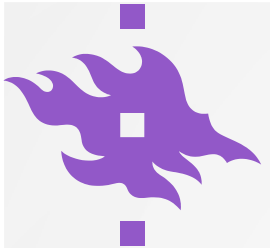

LUTERILAINEN KIRKKO 5.

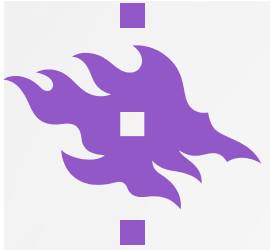

LUTERILAINEN KIRKKO 6.

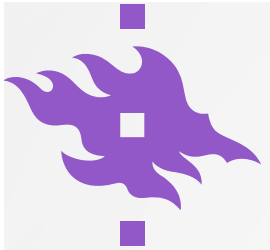

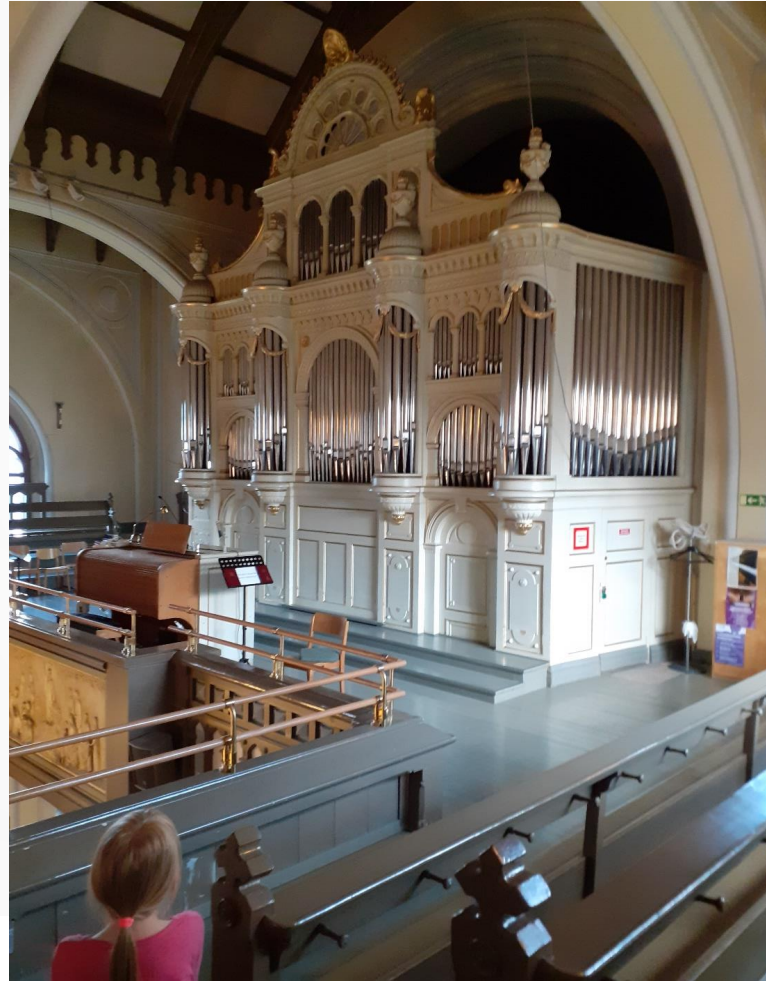

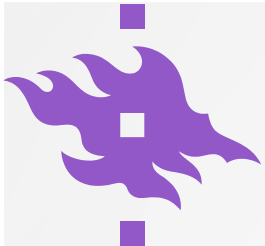
LUTERILAINEN KIRKKO 7.

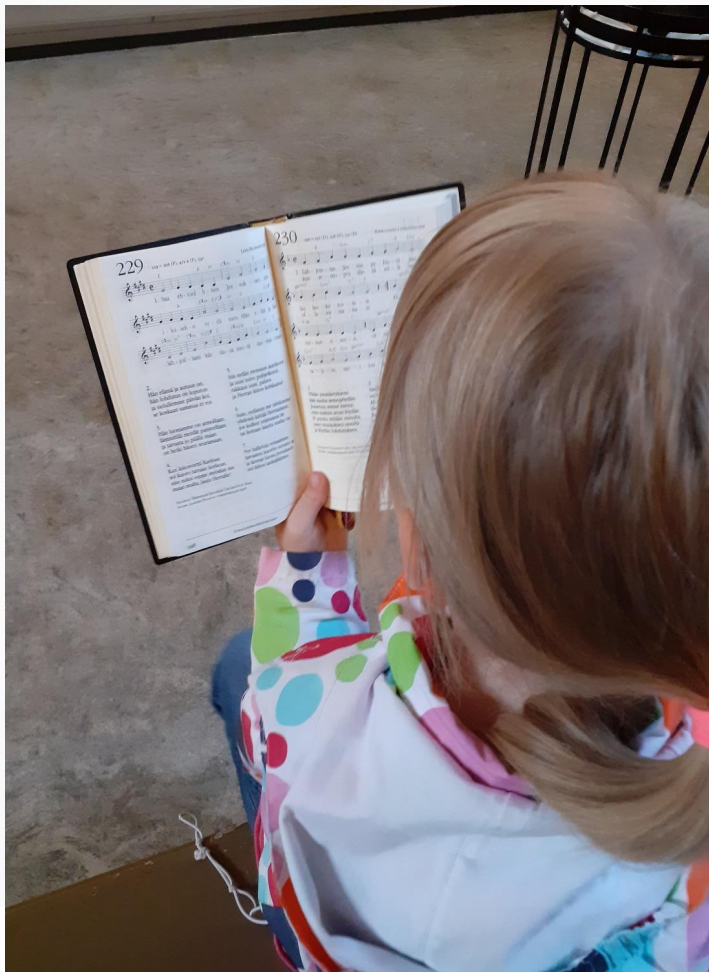

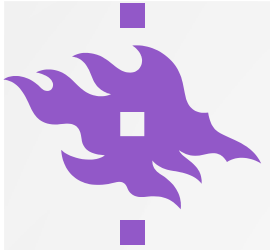
LUTERILAINEN KIRKKO 8.

LUTERILAINEN KIRKKO 9.

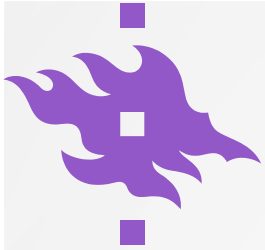

LUTERILAINEN KIRKKO 10.

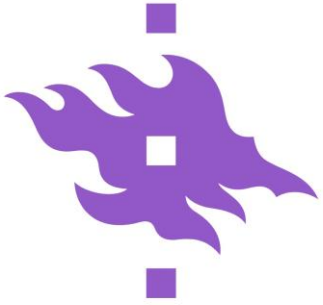

LUTERILAINEN KIRKKO 11.

Martta ja Mikko tutustuvat kirkkoihin: Osa 1. Luterilainen kirkko

Kuva 1.

Martan kotitalon vieressä seisoo iso kirkko, jota Martta katselee usein.

Mistä voi arvata, että kyseessä on kirkkorakennus? Millaisia kirkkoja sinä olet nähnyt kotisi tai koulusi lähellä?

Kuva 2.

Tänään Martan äiti on luvannut viedä Martan ja hänen ystävänsä Mikon tutustumaan kirkkoon.

Mitähän Martta miettii katsellessaan huikean korkeaa tornia?

Kuva 3.

Ensimmäiseksi lapset suuntaavat kohti kaiteella ympäröityä pöytää. Martan äiti kertoo, että se on alttari.

Mitä kaikkea alttarin ympärillä näkyy? (alttaritaulu, saarnatuoli, virsitaulu, alttaripöytä)

Kuva 4.

Mikko haluaa istahtaa alttarikaiteelle.

Mitähän Mikko ajattelee?

Kuva 5.

Martta on löytänyt alttarin vierestä maapallon muotoisen kynttelikön.

-Haluatko laittaa kynttilän palamaan? äiti kysyy ja kertoo, että ihmiset rukoilevat jonkun asian puolesta sytyttäessään kynttilän. Äiti laittaa hiukan rahaa kynttelikön alaosaan olevaan lippaaseen ja kertoo, että rahat menevät lähetystyöhön. Martta sytyttää kynttilän ja muistelee ystävänsä, joka muutti toiselle paikkakunnalle.

Miltä sinusta tuntuisi sytyttää kynttilä kirkossa? Mitä yleensä mietit, kun näet kynttilän liekin?

Kuva 6.

-Mikäs pönttö tuossa töröttää? nauraa Mikko. Martta muistaa, että pappi on kiivennyt sinne puhumaan jumalanpalveluksen aikana.

Tiedätkö sinä, mikä sen nimi on? (saarnatuoli)

Kuva 7.

Seuraavaksi lapset haluavat kiivetä kirkon yläkertaan. Lapsia alkaa hiukan jännittää korkealla. - Kaikki näyttää ihan erilaiselta täältä ylhäältä, Martta kuiskaa.

Oletko sinä ollut joskus kirkon urkuparvella?

Kuva 8.

Ylhäällä lapset huomaavat upeat urut. -Olisi hienoa päästä joskus kokeilemaan niitä! Mikko haaveilee.

Oletko kuullut joskus urkujen soittoa? Miltä se sinusta kuulostaa?

Kuva 9.

Kanttoria ei näy tällä kertaa kirkossa, mutta lapset päättävät laulaa ilman säestystä.

Minkä kirjan Martta on löytänyt kirkosta? Tiedätkö joitain virsiä?

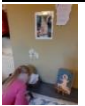

Kuva 10.

Sitten lapset palaavat takaisin alakertaan. Rappuset ovatkin tosi jyrkät!

Rappusten vierestä Martta löytää pöydän täynnä erilaisia esitteitä. Martta löytää myös lapsikuoron esitteen ja haluaisi mukaan kuoron.

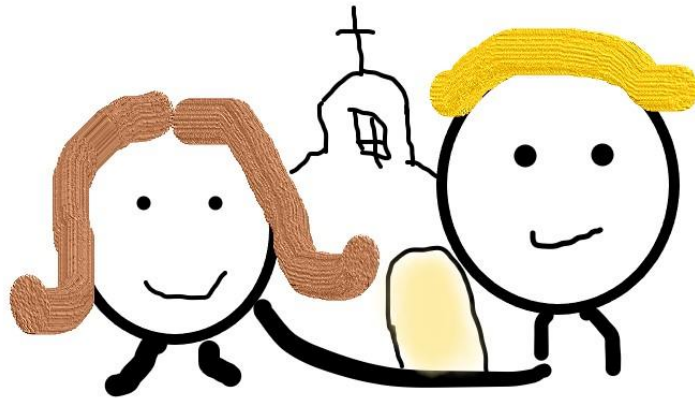
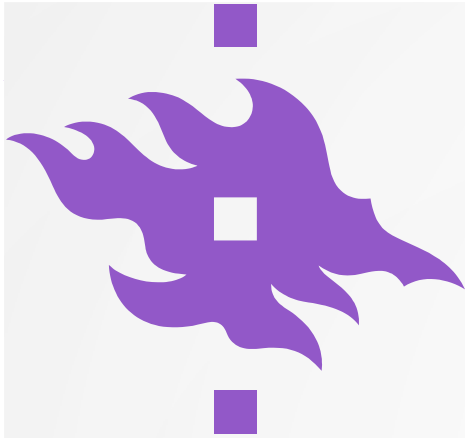
Mitähän seurakunnan lapsikuorossa tehdään? Mitä muuta lapset voisivat mielestäsi tehdä kirkossa?

Kuva 11.

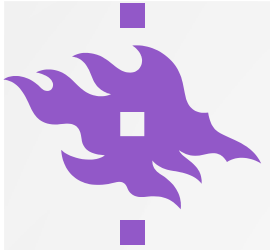
Kotiin lähtiessä Martta haluaa vielä kirjoittaa rukouksen lasten alttarille.

Mitähän Martta kirjoittaa rukouslappuun?

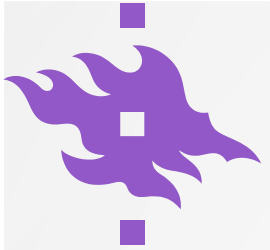
MARTTA JA MIKKO TUTUSTUVAT KIRKKOIHIN OSA 2. KATOLINEN KIRKKO

Kuvat: Niina Anttila

KATOLINEN KIRKKO 1.

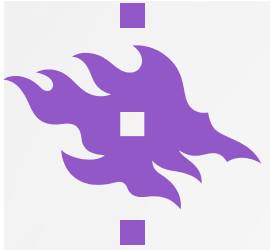

KATOLINEN KIRKKO 2.

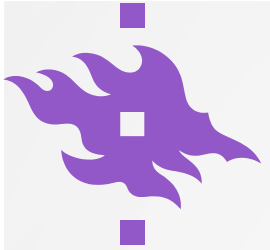

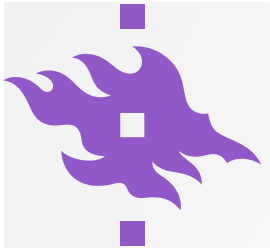
KATOLINEN KIRKKO 3.

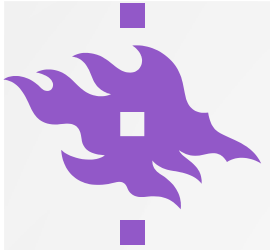
KATOLINEN KIRKKO 4.

KATOLINEN KIRKKO 5.

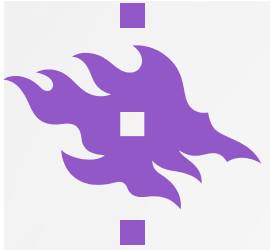

KATOLINEN KIRKKO 6.

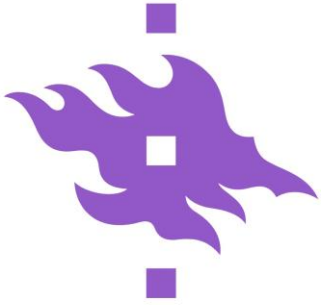

KATOLINEN KIRKKO 7.

Martta ja Mikko tutustuvat kirkkoihin: Osa 2 Katolinen kirkko

Martta ja Mikko olivat vierailemassa Mikon serkkujen luona. Oli sateinen päivä ja lapset eivät keksineet tekemistä. Mikon Lukas-serkku ehdotti, että lähdettäisiin tutustumaan kirkkoon, jossa heidän perheensä käy. Martta ja Mikko innostuivat mukaan.

Kuva 1.

Lapset huomasivat ensimmäisenä kirkon seinissä olevat valkeat patsaat. Lukaksen isä kertoi, että patsaissa on kuvattuna Pyhä Paavali ja Pyhä Pietari sekä ylimpänä Pyhä Henrik, jonka mukaan kirkko on saanut nimensä.

Miltä kirkko sinusta näyttää? Millaisissa kirkoissa sinä olet vierailut?

Kuva 2.

Lapset astuivat sisälle kirkkoon ja kulkevat pitkin keskikäytävää.

Mitä kirkossa olevia asioita sinä osaat nimetä?

Huomaat ehkä penkkejä, ristin, värikkäitä ikkunoita ja alttaripöydän.

Kuva 3.

Myös kirkon sisältä lapset löysivät patsaita.

Tiedätkö, mitä tämä patsas esittää?

Lukas kertoi, että Jeesuksen äiti, Neitsyt Maria, on heidän kirkossansa tärkeä pyhimys, jota kunnioitetaan ja jolta voi pyytää esirukousta.

Kuva 4.

Altтарin luokse päästyään Martta huomaa useita kuvia Jeesuksesta. Hän astuu jo ensimmäiselle askelmalle mennäkseen katsomaan tarkemmin, mutta Lukas ottaa häntä kädestä kiinni. ”Pysytään vain täällä. Alttarialue on pyhä”, kertoo Lukas.

Mitähän Martta miettii?

Kuva 5.

-Rukoillessa voimme polvistua näitä penkkejä vasten, Lukas kertoi. Mikko halusi kokeilla.

Missä eri paikoissa voi sinun mielestäsi rukoilla? Entä missä asennoissa voi rukoilla?

Kuva 6.

Myös Martta istahti kirkon penkkiin ja huomasi kauniit lasimalaukset ikkunassa.

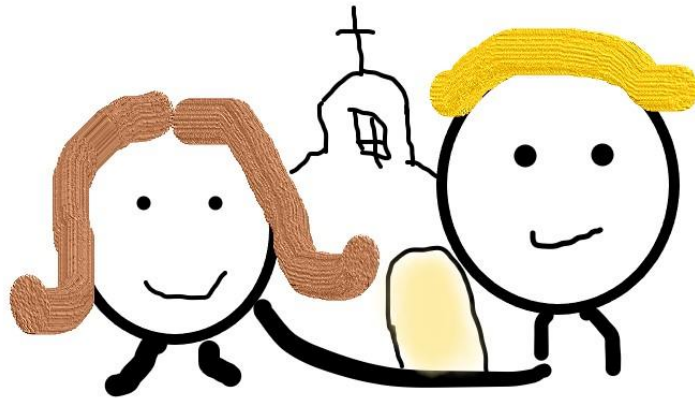
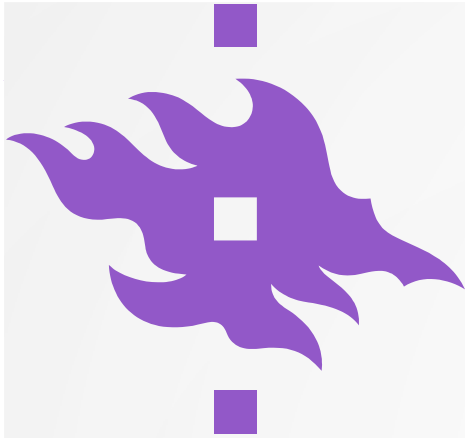
Mitähän Martta miettii nyt?

Kuva 7.

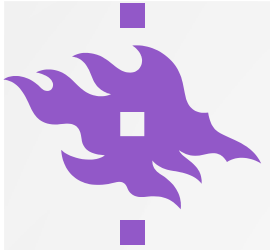
Kun lapset ovat lähtemässä takaisin Lukaksen kotiin, Mikko huomasi monta ovea ulko-oven vieressä. -Pääseekö näistäkin ulos? Mikko kyselee. Lukaksen isä kertoi, että niiden ovien takana on rippituoli. Silloin kun toisen oven takana on pappi, toisen oven taakse voi mennä tunnustamaan pienen luukun kautta pahat tekonsa ja saada ne anteeksi.

Miltä tuntuu tunnustaa virheet, joita on tehnyt? Miltä tuntuu, kun saa anteeksi?

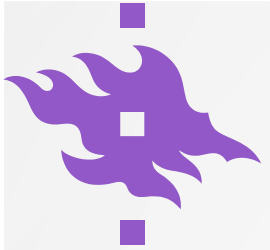
MARTTA JA MIKKO TUTUSTUVAT KIRKKOIHIN OSA 3. ORTODOKSINEN KIRKKO

Kuvat: Niina Anttila

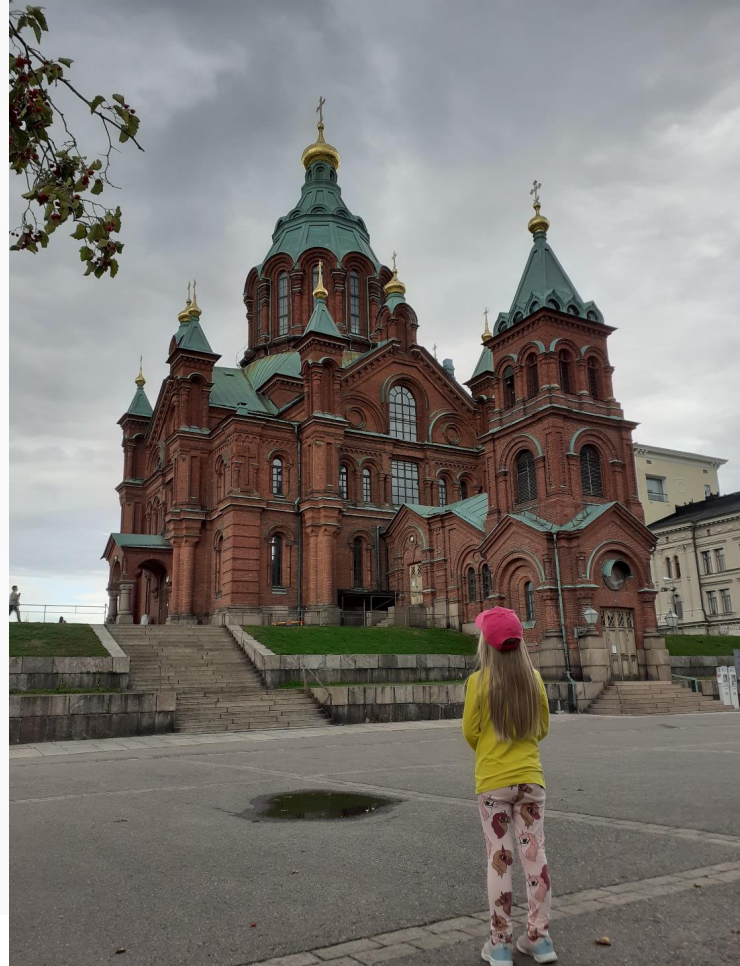

ORTODOKSINEN KIRKKO 1.

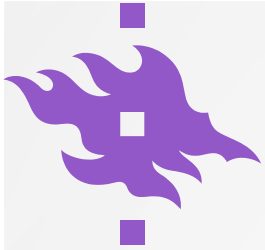

ORTODOKSINEN KIRKKO 2.

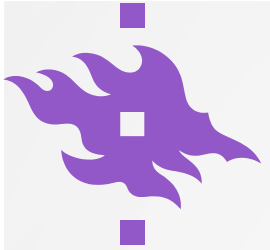

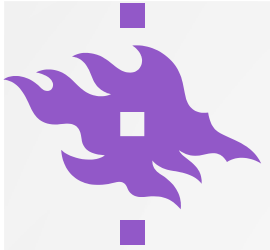
ORTODOKSINEN KIRKKO 3.

ORTODOKSINEN KIRKKO 4.

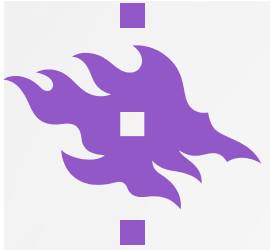

ORTODOKSINEN KIRKKO 5.

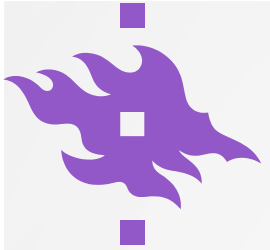

ORTODOKSINEN KIRKKO 6.

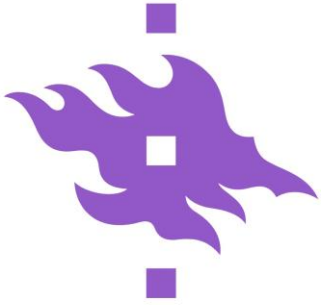

ORTODOKSINEN KIRKKO 7.

Martta ja Mikko tutustuvat kirkkoihin: Osa 3. Ortodoksinen kirkko

Kuva 1.

Martta ja Mikko ovat retkellä Helsingissä. Auton ikkunasta lapset huomaavat suuren rakennuksen ylhäällä kukkulalla. -Ihan kuin palatsi, hihkuu Mikko. Äiti tietää, että kyseessä on Uspenskin katedraali. – Voimme käydä tutustumassa kirkkoon iltapäivällä, lupaa isä.

Millaiselle paikalle sinä rakentaisit kirkon, jos saisit itse päättää?

Kuva 2.

Kaupunkiretkensä päätteeksi perhe kapuaa Uspenskin katedraalille. -Läheltä katsottuna kirkko näyttää vieläkin suuremmalta! Martta tuumaa.

Kirkossa on liekin muotoiset kupolit joiden päällä on ristit. Liekin muoto kuvastaa rukouskynttilän liekkiä, joka nousee taivaisiin. Montako liekin mallista kupolia löydät?

Kuva 3.

Lapset astuvat sisään kirkkoon ja heidän huomionsa vie heti kirkon katto. -Ihan kuin katselisi taivasta, ihastelee Martta.

Mihin asioihin sinä kiinnität huomion ensimmäiseksi kun astut isoon tilaan?

Kuva 4.

Alttaripöytää ei täällä näy, sillä sen peittää seinä, joka on täynnä värikkäitä ja kullalla koristeltuja maalauksia. -Kuvaseinää kutsutaan ikonostaasiksi, tietää äiti.

Mitähän Mikko mieltii?

Kuva 5.

Mikko löytää palavia kynttilöitä erään maalauksen vierestä. Äiti kertoo, että ohut kynttilä on tuohus, joita sytytetään ikonien viereen rukouksen merkiksi.

-Mitä ne ikonit ovat? kyselee Mikko. – Ne ovat pyhiä kuvia, joiden tarkoitus on auttaa keskittymään rukoukseen, äiti kertoo.

Miten kuva voi auttaa rukoilemiseen keskittymisessä?

Äiti käy ostamassa oven vierestä molemmille lapsille tuohukset.

Kuva 6.

Lapset löytävät kirkosta Jeesuksen kuvan ja sytyttävät tuohuksensa sen viereen.

Mikko pyörii ikään kuin etsisi jotain. – Onko täällä ollenkaan urkuja? Mikko kyselee. – Tässä kirkossa laulut lauletaan ilman soittimia, tietää äiti kertoa.

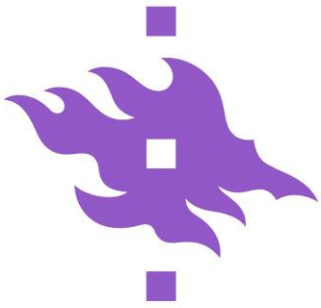
Oletko kuullut ortodoksista kirkkolaulua? Miltä se sinusta kuulostaa?

Kuva 7.

Muu perhe on jo lähdössä, mutta Mikko jää vielä katselemaan palavaa tuohusta ja maalausta, jonka vieressä se on.

Mitä maalaus esittää?

Katsomuksiin liittyvien stereotyyppien kumoaminen

- **Kohderyhmä:** Sopii parhaiten 7.–9.-luokkalaisille. Oppilaat tarvitsevat jotain tietoa harjoitukseen valituista katsomuksista ja niiden sisäisestä moninaisuudesta.
- **Tavoite:** Harjoituksessa tunnistetaan ja haastetaan stereotyyppisiä eri katsomuksista. Vaikka katsomusten sisäistä moninaisuutta painotetaan opetuksessa, se ei välttämättä jää mieleen, jos oppilaat eivät pääse työstämään sitä.
- **Kesto:** 30 – 45 min
- **Opetussuunnitelma:** Katsomusaineet / yhteiskuntaoppi / monialaiset kokonaisuudet. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: L2, L7.
- **Huomioitavaa:** Koska harjoituksessa saatetaan käsitellä jonkun oppilaan omaa identiteettiä, opettajan ohjausta tarvitaan ryhmä- ja yhteiskeskustelussa, samoin purkukeskustelua tai palautetta.

Harjoituksen kulku:

1. Kullekin ryhmälle annetaan tehtäväksi keksiä hahmo, jonka katsomus on esimerkiksi joku seuraavista (opettaja voi valita näistä sopivat):
  - luterilainen
  - muslimi
  - juutalainen
  - Jehovan todistaja
  - katolilainen
  - ortodoksi
  - lestadiolainen
  - uskonnoton
2. Ryhmä saa ryhmätyöpohjan (ryhmätyöpohjan löydät tätä ohjetta seuraavalta sivulta) ja keksii hahmolleen iän ja asuinpaikan (Suomessa). Ne kirjoitetaan keskelle paperia.
3. Ryhmä keksii hahmon ympärillä oleville **ylemmille** viivoille asioita, joita hahmosta yleisesti oletetaan. Esimerkiksi jos hahmon katsomus on uskonto, josta tiedät, että sitä on Intiassa, saatetaan olettaa, että henkilö on syntynyt Intiassa. Tai jos hahmon katsomus on uskonto, jossa on joku ruokaan liittyvä sääntö, saatetaan olettaa, että henkilö noudattaa tätä sääntöä kaikissa tilanteissa. Ryhmä voi kirjoittaa oletuksia, jotka eivät ole heidän omia oletuksiaan, vaan tavallisia tai mahdollisia oletuksia.
4. Ryhmä kirjoittaa kunkin oletuksen alapuolelle (**alemmille** viivoille) sen vastakohtan. Esimerkiksi oletuksen ”syntynyt Intiassa” vastakohta voisi olla ”syntynyt Suomessa” tai jopa ”suomalaista sukua”. Sen sijaan oletuksen ”ei syö sianlihaa” vastakohta voisi olla ”tykkää makkarasta”.

5. Ryhmä pohtii, voisivatko sekä oletukset että niiden vastakohtat pitää paikkansa hahmosi kohdalla niin, että hahmon katsomus kuitenkin pysyy samana. Jokaisen vastakohtan kohdalle merkitään joko
  - oikein-merkki, jos se voi pitää paikkansa
  - väärin-merkki, jos hahmon katsomus ei olisi sama, jos vastakohta pitäisi paikkansa
  - molemmat, jos asia on kahtalainen
  - kysymysmerkki, jos tarvitaan lisää tietoa
  - VINKKI! Yleensä vastakohtat voivat pitää paikkansa. Kaikkiin katsomuksiin kuuluu hyvin erilaisia ihmisiä. Vaikka ihminen kokisi kuuluvansa johonkin uskontoon, hän ei välttämättä noudata tarkasti kaikkia sen sääntöjä. Hänellä voi olla erilaisia tulkintoja siitä, mikä uskonnossa on tärkeää. Voi silti olla oletuksia, jotka ovat jo katsomuksen määritelmässä, jolloin vastakohta ei voi pitää paikkaansa. Esimerkiksi jos ateisti uskoisi jumaliin, hän ei olisi enää ateisti.
6. Ryhmä kirjoittaa tai piirtää hahmonsa tavallisen päivän. Siihen valitaan piirteitä, jotka ovat mahdollisimman pitkälle oletusten vastaisia – hahmon katsomuksen tulisi kuitenkin pysyä annettuna! VAIHTOEHTO: Ryhmät valitsevat hahmolleen piirteet, jotka ovat mahdollisimman pitkälle oletusten vastaisia, ja esittävät hahmoa. Ryhmät käyvät keskustelua keskenään hahmojensa rooleissa.
7. Yhteisessä purkukeskustelussa keskustellaan myös stereotyyppien haitoista: Mil-laista on elää, jos itsestä oletetaan paikkaansa pitämättömiä asioita? Miten se voi vaikuttaa omiin valintoihin? Miten se vaikuttaa osallisuuden tunteeseen? Entä millä tavalla stereotyyppit voivat joskus estää oikeudenmukaista kohtelua?

1. Keksikää hahmo, jolla on valitsemanne katsomus. Antakaa hahmollenne nimi, ikä ja asuinpaikka (Suomessa).
2. Kirjoittakaa ympärillä oleville *ylemmille* viivoille asioita, joita kyseisen katsomuksen edustajasta yleisesti oletetaan.

---

luterilainen / muslimi / juutalainen / Jehovan todistaja /
katolilainen / ortodoksi / lestadiolainen / uskonnoton
(ympyröikää valinta)

Nimi: _____

Ikä: ____

Asuinpaikka (Suomessa): _____

USKALLUS

USKONNOT, KATSOMUKSET JA OSALLISUUS

Tekijä: Anuleena Kimanen ja
USKALLUS-työryhmä

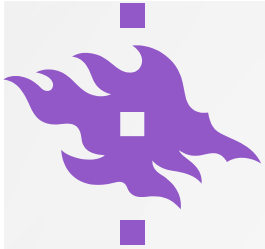

---

3. Keksikää kullekin oletukselle vastakohta (esimerkiksi rukoilee joka päivä -> ei rukoile koskaan) ja kirjoittakaa alemmille viivoille.

4. Keskustelkaa siitä, voisivatko sekä oletus että sen vastakohta pitää paikkansa hahmonne kohdalla.

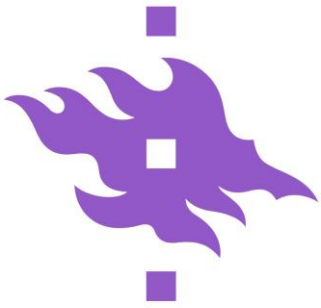

5. Kirjoittakaa tai piirtäkää hahmonne tavallinen päivä. Valitkaa siihen piirteitä, jotka ovat mahdollisimman pitkälle oletusten vastaisia – hahmon katsomuksen tulisi kuitenkin pysyä annettuna!

TAI

5. Valitkaa hahmolenne piirteet, jotka ovat mahdollisimman pitkälle oletusten vastaiset (kuitenkin niin, että hahmon katsomus pysyy annettuna). Käykää kuvitteellista keskustelua toisen ryhmän hahmon kanssa jostain katsomuksellisesta kysymyksestä!

Tapauskeskustelu nuorille

- **Kohderyhmä:** Sopii parhaiten 7. – 9.-luokkalaisille.
- **Tavoitteet:** Lisätä ymmärrystä kulttuurista ja katsomuksellista moninaisuutta kohtaan. Kehittää oppilaan kykyä pohtia toisen tunteita ja ajatuksia, asettua toisen asemaan sekä tuntee empatiaa toista kohtaan. Kannustaa oppilasta tarkastelemaan kulttuurista ja katsomuksellista moninaisuutta sekä siihen liittyvää vuorovaikutusta reflektiivisesti, monesta eri näkökulmasta käsin sekä omat oletuksensa ja etuoikeutensa tiedostaen.
- **Kesto:** 45 min / useamman oppitunnin projektityöskentely.
- **Opetussuunnitelma:** katsomusaineet / monialaiset kokonaisuudet / teemapäivät. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: L1, L2. Uskonnon sisältöalueet: S1, S2. Elämäkatsomustiedon sisältöalueet: S1.
- **Huomioitavaa:** Taustatietoa tapauskeskustelusta sekä ohjeet aikuisille suunnattuun tapauskeskusteluun löydät täältä: [linkki KuKaS-hankkeen julkaisuun](#). Aikuisille suunnattua tapauskeskustelua voi hyödyntää esimerkiksi pedagogisten koulutuspäivien ohjelmana.

Harjoituksen kulku:

Opettaja valitsee etukäteen ryhmän tarkasteltavaksi soveltuvan tapauskertomuksen.

Tapauskertomukset löydät tätä ohjetta seuraavilta sivuilta.

Tapauskertomukset ovat autenttisia, katsomuksellisiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden kertomia muistoja kulttuurien ja katsomusten kohtaamiseen liittyvistä vuorovaikutustilanteista koulussa.

1. Oppilaat lukevat ryhmissä tapauskertomuksen ja pohtivat yhdessä tapaukseen liittyviä kysymyksiä. Oppilaat kirjaavat keksimiään vastauksia ryhmän omaan tapauskeskusteluarkkiin.
2. Opettaja tukee, motivoi ja ohjeistaa ryhmien itsenäistä työskentelyä. Opettaja kannustaa tarkastelemaan tapausta monesta eri näkökulmasta sekä tiedostamaan mahdollisia oletuksia ja etuoikeuksia. Opettaja voi tarvittaessa esittää omia ideoitaan ja jatkaa tyrehtynyttä keskustelua. Opettaja tarjoaa toisenlaisia näkökulmia, jos keskustelussa esiintyy stereotyyppistä tai halventavaa ajattelua.

3. Lopuksi tapauskeskustelu puretaan opettajan johdolla. Purun voi toteuttaa esimerkiksi keskustelemalla yhteisesti oppilaiden vastauksista ja kirjaamalla ylös keskustelun havaintoja. Toinen vaihtoehto on koota vastaukset sähköiselle alustalle. Keskustelun päätteeksi oppilaat pohtivat kokoavasti mitä koko harjoituksesta voisi oppia.

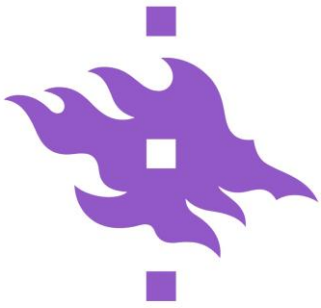
Vaihtoehtoisia toteutustapoja

RASTITYÖSKENTELY

Rastityöskentelyä toteutetussa tapauskeskustelussa valikoidut tapaukset laiteaan rasteiksi eri puolille luokkaa. Oppilaat kiertävät pienryhmissä rastilta toiselle pohtien yhtä tapauksen kysymystä jokaisen rastin kohdalla.

”KUUMA TUOLI”

Keskustelu on sovellettavissa myös draamaharjoitukseksi, jossa opettaja lukee tapauksen ääneen (tai se heijastetaan näkyville). Luokan edessä oleva tyhjä ”kuuma tuoli” on vuorollaan tapauksen kertojan tai mahdollisesti jonkun muun tapauksessa esiintyneen henkilön istumapaikka. Vapaaehtoiset oppilaat voivat käydä tuolissa kertomassa, mitä tapauksen henkilö tuntee ja vastaamassa muihin hänelle esitettyihin kysymyksiin.

Tekijät: Kurssin *Katsomusten välinen vuorovaikutus koulussa* opiskelijoiden keräämistä kertomuksista valikoineet Kia Kurunmäki ja Aino-Elina Kilpeläinen

Tapauskeskustelun ohjaajalle:

Kaikki nimet ovat peitenimiä. Myös muita yksityiskohtia on voitu muuttaa tunnistamisen vaikeuttamiseksi.

Tuuli

Tuuli on Jehovan todistaja eikä hän siksi ole osallistunut koulun uskonnonopetukseen tai kaikkiin koulun juhliin. Joskus koulussa Tuuli tunsikin olevansa erilainen kuin muut, vaikka hänellä olikin kavereita. Hänen ystävänsä pitivät hänen erilaisuuttaan siistinä. Tuulia ei kuitenkaan esimerkiksi pyydetty koskaan bileisiin, vaikka kaikki muut luokkakaverit pyydettiin. Hän ajatteli sen saattaneen johtua siitä, ettei hänen oletettu voivan osallistua, sillä hän ei osallistunut syntymäpäivillekään. Tuuli ei kuitenkaan yleensä kokenut ulkopuolisuutta ja vapautukset tietyiltä oppitunneilta sekä koulun juhlilta olivat Tuulista mieluisia. Hän kertoo myös saaneensa lapsesta lähtien niin vahvan käsityksen siitä, miksei esimerkiksi joulujuhliin saa osallistua, ettei poissaolo harmittanut Tuulia lainkaan.

Ala-asteella eräs luokan pojista nimitteli Tuulia vääräuskoiseksi ja saatananpalvojaksi. Muut oppilaat eivät kuitenkaan lähteneet mukaan tähän kiusaamiseen eikä Tuuli kokenut sitä erityisen ahdistavaksi – hän myös kuittaili pojalle takaisin. Poika oli kiusannut ja nimitellyt myös Tuulin ystäviä samoilla nimityksillä, vaikka toinen ystävästä kävi ET:n tunneilla ja toinen evankelisluterilaisen uskonnon tunneilla kuten poikakin. Poika ei Tuulin mukaan ollut erityisen uskonnollisesta perheestä. Toisinaan hän kuitenkin osoitti myös kiinnostusta Tuulin uskontoa kohtaan.

Kysymykset:

1. Mitä tunteita sinulla herää tapauksesta?
2. Mitä tunteita tapauksen henkilöillä on?
3. Mitä haluisitte kysyä henkilöiltä?
4. Miksi Tuulia ei pyydetty mukaan bileisiin?
5. Miten sinä olisit toiminut Tuulin luokkakaverien asemassa?

Viima

Viima on vakaumukseltaan uskonnoton. Viima kokee voineensa olla koulussa avoimesti oma itsensä ja hänellä on rakkaita muistoja eri uskontoja ja katsomuksia omaavien kavereidensa kanssa käydyistä keskusteluista. Viima keskusteli usein välitunnilla ja koulun ulkopuolellakin kavereidensa kanssa maailmankuvaan liittyvistä asioista. Lisäksi hän muistelee lämmöllä erään vähemmistöuskontoon kuuluneen opettajan kanssa käymiään keskusteluja elämän tarkoituksesta. Viima näkeekin, että katsomuksellisesti moninaisessa koulussa hän saattoi kasvaa ihmisenä sellaiseksi, joka ei pidä uskonnoista tai arvoista puhumista tabuna.

Ikävä kyllä Viimalle on kertynyt kouluajoilta myös kielteisiä kokemuksia. Viimaa hermostutti etenkin eräs kristitty oppilas, joka yritti vaikuttaa Viiman pukeutumiseen. Kielteisenä Viima koki myös maallistuneiden kristittyjen kanssa tapahtuneet väittelyt rippikoulutyöhön osallistumiseen liittyen. Nämä kouluaikaiset kielteiset kokemukset johtivat ainakin siihen, että kielteiset stereotyyppit kristityistä vahvistuivat Viiman mielessä.

Kysymykset:

1. Mitä tunteita sinulla herää tapauksesta?
2. Mitä tunteita tapauksen henkilöillä on?
3. Mitä haluisitte kysyä henkilöiltä?
4. Miksi Viima halusi keskustella eri uskontoihin ja katsomuksiin kuuluvien henkilöiden kanssa?
5. Miten sinä olisit toiminut Viiman asemassa?

Jaana

Jaana oli ala-asteella koulun ainoa Jehovan todistaja. Muut oppilaat eivät erityisemmin kiusanneet Jaanaa, vaan hän oli osa koulun sekalaista porukkaa. Joskus harvoin isommat oppilaat huuTELIVAT ja haukkuivat Jaanaa ”jehovaksi”. He tosin haukkuivat muitakin oppilaita esimerkiksi ”kom-mariiksi”, ”sossuksi”, ”uskovaiseksi”, ”läskiksi”, ”tikuksi” tai ”köyhäksi” riippuen hyvin pitkälti oppilaiden perhetaustasta.

Jaanasta oli mukavaa, että hänet oli vapautettu koulun uskonnon tunneilta, mutta toisaalta Jaana olisi kuitenkin halunnut tietää, mitä uskonnon tunneilla puhuttiin. Jaana oli vapautettu myös koulun juhlista, mikä oikeastaan harmitti häntä. Jaanaa harmitti koulun juhlista pois jääminen varsinkin yhtenä jouluna, jolloin Jaanan luokka esitti ”Tontut ja keijut”- tanssinäytelmän. Kaikki luokan tytöt Jaanaa lukuun ottamatta olivat näytelmässä ihania keijuja, ja esitystä oli harjoiteltu liikunta-tunneilla melkein koko syksyn ajan. Kolmannella luokalla Jaana sai jo vanhemmiltaan luvan tulla luokan kevätjuhlaan.

Jaanan mielestä koulun ruokala oli lähestulkoon ainoa paikka, jossa hän tunsi olevansa erilainen. Tämä tunne riippui paljon siitä mitä oli ruokana. Jos ruoaksi oli maksalaatikkoa, maksakastiketta tai verilettuja, ei Jaana voinut syödä kyseistä kouluruokaa, sillä Jehovan todistajat eivät syö veri-tai sisäelinruokia.

Kysymykset:

1. Mitä tunteita sinulla herää tapauksesta?
2. Mitä tunteita tapauksen henkilöillä on?
3. Mitä haluisitte kysyä henkilöiltä?
4. Miksi Jaana tunsi itsensä erilaiseksi?
5. Miten sinä olisit toiminut Jaanan koulukaverien asemassa?

Salma

Salma on alakouluikäinen muslimi, joka käy islamin tunneilla kerran viikossa. Islamin tunneilla Salma muun muassa piirtää, opettelee kuukausia ja harjoittelee YouTubesta kuunneltavia rukouksia. Salmasta on mukavaa käydä islamin tunneilla. Hänen mielestään siellä saa kokea vähän enemmän.

Salma on huomannut, että koulussa on joitain hänen uskontoonsa liittyviä rajoitteita. Salma esimerkiksi käy eri uskonnon tunneilla kuin muut ja joutuu ruokalassa menemään eri tiskille. Jos koulussa on aamunavaus, Salma ei osallistu siihen, eikä hän koulun joulujuhlassa laula samoja lauluja kuin muut. Kun ev.lut. uskontoon kuuluvat oppilaat lähtevät kirkkoon, on eri uskontoon kuuluville oppilaille salissa muuta toimintaa.

Kysymykset:

1. Mitä tunteita sinulla herää tapauksesta?
2. Mitä tunteita tapauksen henkilöillä on?
3. Mitä haluisitte kysyä henkilöiltä?
4. Miksi Salma pitää islamin tunneista?
5. Miten sinun kokemuksesi koulusta eroaisivat nykyisistä kokemuksistasi, jos olisit Salma?

Niko

Niko on uskonnoton, mutta hän on koko kouluaikinsa osallistunut ev.lut. uskonnonopetukseen. Niko jatkoi uskonnon tunneilla käymistä senkin jälkeen, kun erosi kirkosta. Nikon kokemukset uskonnon tunneilta ovat pääosin positiivisia. Hän on nimittäin aina ollut uskonnoista kiinnostunut ja varsinkin muiden uskontojen käsittely oppitunneilla on ollut mielenkiintoista.

Nikon mukaan muita oppilaita ei ole koskaan kiinnostanut hänen katsomuksellisen taustansa erillaisuus, sillä Nikon mielestä ”se nyt on nykypäivänä aika perus”. Ala-asteella Niko oli välillä kokenut, ettei kuulu joukkoon. Tämä oli tosin ollut Nikolle positiivinen kokemus, sillä hän on aina pitänyt siitä, että on erilainen kuin muut. Esimerkiksi uskonnon tunneilla Niko piti omaa katsomuksellista taustaansa ja omia näkemyksiään aktiivisesti esillä.

Kysymykset:

1. Mitä tunteita sinulla herää tapauksesta?
2. Mitä tunteita tapauksen henkilöillä on?
3. Mitä haluisitte kysyä henkilöiltä?
4. Miksi Niko piti erillaisuuden kokemusta positiivisena?
5. Miten sinä olisit toiminut Nikon asemassa? Entä muiden oppilaiden asemassa?

Jaakko

Jaakko on uskonnoton. Erityisesti alakoulussa Jaakko koki kuuluvansa katsomukselliseen vähemmistöön. Tähän vaikutti se, että suurin osa Jaakon kavereista osallistui uskonnon tunneille ja esimerkiksi koulun joulukirkkoon. Elämäkatsomustiedon ryhmään kuuluvia oppilaita oli myös Jaakon koulussa hyvin vähän. Kun koulun aamunavauksissa ja juhlatilaisuuksissa laulettiin uskonnollisia lauluja, Jaakosta tuntui siltä, että nämä laulut kuuluivat enemmän muille kristilliseen uskontokuntaan kuuluville oppilaille, eikä Jaakko yleensä osallistunut niiden laulamiseen.

Yläkoulussa Jaakon elämäkatsomustiedon ryhmä oli jo isompi, eikä Jaakko enää tuntenut samalla tavalla kuuluvansa vähemmistöön. Jaakko kävi Prometheus-leirin, vaikka suurin osa hänen kavereistaan kävi rippikoulun. Vaikka Jaakon läheiset suhtautuivatkin Prometheus-leirille menoon hyvin, saattoi katsomukselliseen vähemmistöön kuulumisen kuitenkin ilmetä leikillisinä "protuhippi"-kommentteina, joita joku saattoi joskus pahaa tarkoittamatta heitellä.

Lukion aikana Jaakon kokemus vähemmistöön kuulumisesta väheni entisestään. Monet Jaakon kavereista kertoivat, että heitä olisi uskonnon tuntien sijaan tai niiden lisäksi kiinnostanut osallistua myös elämäkatsomustiedon tunneille. Jaakon mielestä elämän- tai maailmankatsomusten erilaisuus ei ollut enää selkeästi jakautunut sen mukaan, osallistuiko henkilö elämäkatsomustiedon vai uskonnon tunneille.

Kysymykset:

1. Mitä tunteita sinulla herää tapauksesta?
2. Mitä tunteita tapauksen henkilöillä on?
3. Mitä haluisitte kysyä henkilöiltä?
4. Miksi Jaakko ajatteli, ettei henkilön elämän- tai maailmankatsomusta voi päätellä sen perusteella mihin katsomusopetukseen hän osallistuu?
5. Miten Jaakko tunsu itsensä erilaiseksi?

lida

lida oli peruskoulussa yksi koulunsa muutamasta vanhoillislestadiolaisesta nuoresta. lidan mukaan hänen uskontonsa nousi esille aina joka vuosi liikuntatunneilla tanssin yhteydessä, koska hän ei tanssinut. Toiset oppilaat kyselivät usein lidalta, miksei hän tanssi. Joskus liikuntatunnilla oli perinteisempien tanssien lisäksi myös zumbaa ja afroa, eikä lida silloin aina tiennyt, mihin lajiin osallistuminen on vanhoillislestadiolaiselle sopivaa ja mikä ei. Useimmiten lida istui salin reunalla ja katsoi, kun muut tanssivat. Joskus lida myös tanssi, mikä sai hänet tuntemaan huonoa omaatuntoa ja toiset oppilaat kyselemään lisää kysymyksiä, joihin lida ei osannut vastata.

Myös elokuvien katsominen koulussa aiheutti lidalle toisinaan päänvaivaa, sillä hän ei aina tiennyt onko hänen sopivaa katsoa niitä. lidalle on jäänyt vahvasti mieleen eräs oppitunti, jolla vanhoillislestadiolainen aineenopettaja näytti lidan luokalle elokuvan. lida mietti, voiko hän katsoa elokuvaa ja mitä vanhoillislestadiolainen opettaja mahtaa ajatella siitä, että lida katsoo elokuvaa yhdessä muiden kanssa.

lidan mukaan häntä ei ole ikinä kiusattu vanhoillislestadiolaisen taustansa takia, mutta hän kokee, että luokkatoverit ovat pitäneet häntä jollain tapaa outona tai toisenlaisena. lida arvelee, ettei häntä tästä syystä pyydetty aina kaikkialle mukaan.

Kysymykset:

1. Mitä tunteita sinulla herää tapauksesta?
2. Mitä tunteita tapauksen henkilöillä on?
3. Mitä haluisitte kysyä henkilöiltä?
4. Miksi lida tunsu itsensä erilaiseksi?
5. Miten koulussa voitaisiin toimia, jotta lida tuntisi kuuluvansa joukkoon?

Venla

Venla on ortodoksi ja hän kokee, ettei hänen uskonnostaan puhuttu koulussa juuri lainkaan. Venlan uskonto näkyi koulussa enimmäkseen siinä, että hän kävi eri uskonnon tunneilla kuin muut. Venlan mukaan vuorovaikutus eri uskontojen ja katsomusten välillä on hänen kohdallaan ollut lähinnä ihmettelyä. Vain harva hänen koulukavereistaan tiesi, mitä ortodoksisuus on. Venlan mukaan ortodoksisuus sekoitettiin joskus roomalaiskatolisuuteen. Venla kokee, että suurin osa ihmisistä on suhtautunut hänen uskontoonsa ystävällisen uteliaasti. Osalle asia taas on ollut yhdenmukaista ja osa on ajatellut, että Venlan uskonto on hänen oma henkilökohtainen asiansa.

Venla muistaa, että alakoulun lopulla ja yläkoulussa koulukavereiden keskuudessa nousi silloin tällöin ajatus, että kristinusko olisi paha asia. Koska Venlan uskonto oli eri kuin valtaväestön, Venla koki, että hän joutui perustelemaan muita useammin omaa kristillistä uskoaan. Venlalla on myös ollut kokemuksia siitä, että ortodoksinen usko ja venäläisyys liitetään helposti toisiinsa. Venlalta on kysytty useamman kerran, osaako hän puhua venäjää koska on ortodoksi. Muutaman kerran Venlaa on myös haukuttu ”ryssäksi” hänen uskontonsa takia.

Nykyään Venla vertaa kokemustaan ortodoksina olemisesta kaksikielisyyteen. Hän ymmärtää luterilaisuutta ja sen vaikutuksia suomalaiseen kulttuuriin, mutta hän ”puhuu” sujuvaa ortodoksia. Venla kokee ylpeyttä omasta uskonnostaan ja sen perinteistä.

Kysymykset:

1. Mitä tunteita sinulla herää tapauksesta?
2. Mitä tunteita tapauksen henkilöillä on?
3. Mitä haluisitte kysyä henkilöiltä?
4. Miksi Venlasta tuntui, että hän joutui perustelemaan uskoaan muita enemmän?
5. Miten sinä olisit toiminut Venlan koulukavereiden asemassa?

Anna

Anna on ortodoksi ja hän kertoo kokeneensa toisinaan koulussa toiseuden ja erilaisuuden tunnetta. Erilaisuuden tunnetta Anna koki varsinkin silloin, kun hänen piti lähteä luokasta kesken tunnin oman katsomusaineensa tunnille, sillä silloin Anna joutui helposti muiden huomion keskipisteeksi. Anna ei kuitenkaan ikinä kokenut huomiota varsinaisesti negatiivisena, sillä hän on aina pitänyt uskontoaan ylpeydenaiheena. Anna ei ole koskaan kokenut häpeää siitä, että hän kuuluu uskonnolliseen vähemmistöön.

Annan kokemukset uskontojen ja katsomusten välisestä vuorovaikutuksesta ovat olleet pääosin myönteisiä. Hänestä on aina ollut mielenkiintoista, jos opettaja tai muut oppilaat ovat kyselleet, miten esimerkiksi jokin asia hänen uskonnossaan eroaa luterilaisuudesta. Tällaista keskustelua oli erityisesti yläasteella, jossa Anna kävi samoilla uskonnontunneilla valtauskontoon kuuluvien kanssa, mutta teki oman katsomusaineensa oppikirjan tehtäviä. Anna on kokenut muiden oppilaiden kyselyt siitä, miksei hän osallistu muiden kanssa yhteisille evankelis-luterilaisen uskonnon oppitunneille positiivisena uteliaisuutena. Anna on aina pitänyt siitä, kun hän pääsee kertomaan omasta uskonnostaan.

Kysymykset:

1. Mitä tunteita sinulla herää tapauksesta?
2. Mitä tunteita tapauksen henkilöillä on?
3. Mitä haluisitte kysyä henkilöiltä?
4. Miksi Anna koki uskontojen ja katsomusten välisen vuorovaikutuksen positiivisena?
5. Miten uskonnoista ja katsomuksista pitäisi keskustella koulussa?

Jenna

Jenna on konservatiivinen helluntailainen, ja Jennan uskonto näkyi hänen mukaansa koulun arjessa useilla tavoilla. Jenna ja hänen sisaruksensa eivät esimerkiksi saaneet osallistua koulun diskoihin, koska tanssiminen oli perheessä kiellettyä. Jenna ja hänen sisaruksensa olivat myös ainoita koulussa, jotka eivät saaneet syödä verilettuja. Lippua nostettaessa he eivät voineet laulaa ”Sulle valan vannomme” muiden mukana, sillä valan vannominen oli myös kiellettyä.

Muut oppilaat suhtautuivat Jennaan oudoksuen. Jennaa pidettiin outona, ja hänen erilaisuutensa koettiin kiusallisena eikä siihen osattu suhtautua luonnollisesti. Muut oppilaat myös puhuivat pilkkaavasti Jeesuksesta kiusatakseen Jennaa. Jenna ja hänen sisaruksensa eivät katsoneet TV-sarjoja tai kuunnelleet suosittua musiikkia, joten he tunsivat usein itsensä ulkopuliseksi välitunnilta. Muiden oppilaiden puhuessa TV-sarjoista ja musiikista, Jennasta tuntui, ettei hän kuulu porukkaan.

Kysymykset:

1. Mitä tunteita sinulla herää tapauksesta?
2. Mitä tunteita tapauksen henkilöillä on?
3. Mitä haluisitte kysyä henkilöiltä?
4. Miksi muut oppilaat suhtautuivat Jennaan negatiivisesti?
5. Miten muut oppilaat voisivat toimia, jotta Jenna ei kokisi itseään ulkopuoliseksi?

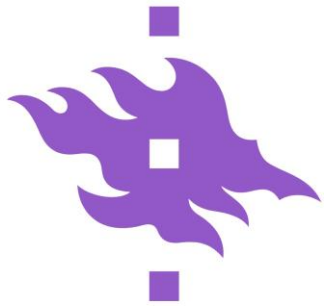
Derya

Derya on Suomessa syntynyt Turkin tataari. Hänen perheensä uskonto on islam, mutta Derya ei itse halua määritellä omaa uskontoaan. Koulussa Derya osallistui elämäkatsomustiedon tunneille, joilla käymisestä hän piti todella paljon. Deryasta oli mukavaa, että opettajat olivat usein kiinnostuneita siitä, kuinka hänen perheessään vietetään juhlapäiviä ja minkälaisia omia perinneruokia hänen kotonaan syödään.

Ikävänä Derya koki sen, että hänen piti aina selittää muille oppilaille miksi hän ei syö sianlihaa. Deryasta tuntui, etteivät muut oppilaat usein uskoneet hänen selitystään, vaan luulivat, että hän sai erilaista ruokaa, koska ei pitänyt ruoasta, jota muut joutuivat syömään. Jotkut oppilaat myös kyseenalaistivat, uskoiko Derya edes Jumalaan, koska hän ei syönyt sianlihaa. Derya koki kuitenkin suurimman osan oppilaista suhtautumisen positiivisena ja kiinnostuneena.

Kysymykset:

1. Mitä tunteita sinulla herää tapauksesta?
2. Mitä tunteita tapauksen henkilöillä on?
3. Mitä haluisitte kysyä henkilöiltä?
4. Miksi muut oppilaat eivät uskoneet Deryan selitystä siitä, miksei hän syö sianlihaa?
5. Miten sinä olisit toiminut Deryan asemassa?

Etuoikeussimulaatio

- **Kohderyhmä:** Sopii parhaiten 7.–9.-luokkalaisille.
- **Tavoite:** Harjoituksessa harjoitellaan sekä itsetuntemusta että empatiaa: opetellaan ymmärtämään ihmisten taustatekijöiden vaikutusta elämän mahdollisuuksiin ja tunnistamaan omia taustatekijöitä ja niiden mahdollisia vaikutuksia omaan elämään. Lisäksi pohditaan, miten elämän taustatekijöiden mahdollisesti aiheuttamiin esteisiin voisi vaikuttaa yksilönä tai yhteiskunnassa.
- **Kesto:** 75 – 90 min
- **Opetussuunnitelma:** yhteiskuntaoppi / katsomusaineet (S3 hyvä elämä/ S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus) / monialaiset kokonaisuudet. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: L1, L7.
- **Huomioitavaa:** Koska harjoituksessa saatetaan käsitellä jonkun oppilasryhmän jäsenen omaa identiteettiä, opettajan ohjausta tarvitaan ryhmä- ja yhteiskeskustelussa, samoin purkukeskustelua tai palautetta.

Harjoituksen kulku

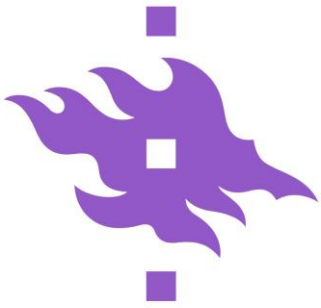
1. Tässä harjoituksessa kokoat hahmon. Heittämällä noppaa arvot hahmolle taustatekijät oheisen taulukon mukaan:

Taustatekijä	Vaihtoehdot noppaluvun mukaan		
Lapsuuden perhetausta	1-2 yksinhuoltaja	3-4 vanhemmat eronneet, yhteishuoltajuus	5-6 vanhemmat yhdessä
Lapsuuden perheen varallisuus	1-2 pienituloisen	3-4 keskituloisen	5-6 suuri-tuloisen
Sukupuoli	1-2 mies	3-4 nainen	5-6 muu
Seksuaalinen suuntautuneisuus	1-2 hetero	3-4 homo	5-6 bi
Asuinpaikka	1-2 kaupungin keskusta	3-4 maaseutu	5-6 kaupungin lähiö
Ystäväpiiri	1-2 ei ystäviä	3-4 muutama ystävä	5-6 laaja ystäväpiiri

Katsomus	1-2 uskonnoton	3-4 enemmistöuskonto tai lähellä sitä (kristinusko)	5-6 vähemmistöuskonto (esim. islam, juutalaisuus, buddhalaisuus)
Etnisyys	1-2 vähemmistö (esim. romani, somali...)	3-4 kantasuomalainen	5-6 monikansallinen
Terveys	1-2 terve, vammaaton	3-4 fyysinen vamma tai sairaus	5-6 mielen-terveyden ongelmia

- Hahmosi on nuori aikuinen (20 – 28-vuotias). Voit keksiä hänelle nimen, tarkan iän ja asuinpaikan sen mukaan, mitä sait noppaa heittämillä. Voit piirtää hahmostasi kuvan.
- Keskustelkaa pienryhmissä hahmoistanne. Miten hahmojen taustatekijät voivat vaikuttaa heidän elämän mahdollisuuksiinsa / millaisia esteitä ne voivat aiheuttaa? Elämän mahdollisuuksia ovat esimerkiksi opiskelu- ja työntekomahdollisuudet, mutta myös hyvinvointi, terveys ja itsetunto. Verratkaa hahmojanne taustatekijäkohdittain.
- Etuoikeudella tarkoitetaan sitä, että tiettyjä oletuksia vastaavilla ihmisillä on helpompaa yhteiskunnassa, koska yhteiskunta on suunniteltu heitä varten. Heidän ei tarvitse perustella tarpeitaan eikä taistella oikeuksiensa puolesta. Verratkaa hahmojanne, miltä osin kukin niistä on etuoikeutettu, miltä osin ei?
- Millaisia yhteyksiä on eri taustatekijöiden välillä? Voiko esimerkiksi katsomus, seksuaalinen suuntautuminen tai etninen tausta vaikuttaa ystävien määrään?
- LISÄTEHTÄVÄ:** Vertaa hahmoa itseesi. Missä kohdin itselläsi on hahmoosi verrattuna paremmat lähtökohdat, missä kohdin huonommat?
- Keskustelkaa koko luokan kanssa opettajan johdolla: Millaisia ajatuksia nousi pienryhmäkeskusteluissa? Miten taustatekijöiden aiheuttamiin mahdollisiin esteisiin voi vaikuttaa?
  - Mitä hahmo voisi itse tehdä?
  - Mitä esimerkiksi hahmon opiskelu- ja työtoverit ja työnantajat voisivat tehdä parantaakseen hänen asemaansa?
  - Millaisia lakeja voitaisiin säätää esteiden vähentämiseksi?
- Kotitehtäväksi voi antaa etsiä lisää tietoa yhdestä kiinnostavasta taustatekijästä ja sen vaikutuksesta!

Kuka on kristitty? Läntisen kristinuskon historian kertausta draamallisesti

- **Kohderyhmä:** 7.–9. luokat
- **Kesto:** 60–90 min
- **Opetussuunnitelma:** Sopii luterilaisen uskonnon sisältöalueen 1 Suhde omaan uskontoon kertaamiseen, osittain myös muihin kristinuskon oppimääriin.
- **Tavoitteet:** Harjoituksessa käytetään tietoja kristinuskosta ja pyritään huomaamaan, että eri aikoina kristityn tai oikean kristityn määrittely on ollut kiinni siitä, kuka on vallassa. Voidaan käsitellä uskon ja tekojen merkitystä määritelmässä. Huomataan myös, että vallankäyttö vaikuttaa siihen, miten ihmiset määrittelevät ja perustelevat identiteettiään.

Harjoituksen kulku:

Opettaja jakaa roolikortit ryhmille ja antaa ryhmien valmistautua n. 10 minuuttia.

Roolikortit löydät tätä ohjetta seuraavilta sivuilta.

Roolikortin henkilöä esittää joko yksi ryhmäläisistä tai koko ryhmä osana vuoropuhelua. Jos koko ryhmä esittää henkilöä, he voivat esimerkiksi jakaa muistettavat asiat keskenään. Vuoropuhelun toisena osapuolena voi toimia opettaja tai oppilas jostain toisesta ryhmästä. Tämä toinen osapuoli saa ohjeet juuri ennen vuoropuhelun esittämistä. Kunkin vuoropuhelun alussa opettaja kertoo, missä ajassa ja paikassa ollaan, ehkä kuvailee tilannetta muutenkin.

Jos harjoitukseen halutaan lisätä pelillisyyttä, kukin ryhmä voi saada pisteitä sen mukaan, kuinka monta historialliseen ajankohtaan sopivaa tekijää ryhmä keksi.

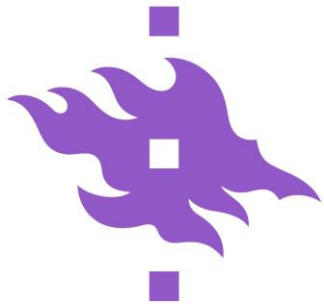
Opettaja voi ottaa käyttöön omalle ryhmälleen ja kerrattavaan alueeseen sopivat vuoropuhelut.

Purku:

Jokaisen vuoropuhelun jälkeen kerrataan esitetyt perustelut ja korjataan mahdolliset aika-kauteen sopimattomat yksityiskohdat. Lopuksi keskustellaan vielä esim. seuraavista kysymyksistä:

- Mitä yhteistä kaikilla vuoropuheluilla oli? (esim. kyse uskovaisen määrittelystä, kyse vallasta)

- Kaikki roolikorttien henkilöt olivat asemassa, jossa he joutuivat ottamaan huomioon, miten vallankäyttäjät määrittivät uskonnon, kristinuskon tai uskonnon merkityksen. Millä eri tavoilla se vaikutti heihin? (esim. joku joutui pelkäämään, joku ehkä valehtelemaan, joku tuli ehdottomammaksi vakaumuksessaan)
- Millä tavalla vallankäyttäjät olisivat voineet käyttää valtaa viisaammin?
- Määrittelevätkö tavalliset ihmiset nykyään uskontoa tai oikeaa uskontoa? (esim. some-keskustelut, suvivirsikeskustelu, oppikirjoissa tavallinen jako kristillisiin ja kristillisperäisiin uskontoihin)
- Mitä tästä harjoituksesta voi oppia? (faktaa ja asenteita)

Kuka on kristitty?

Kristinuskon historian kertausta draamallisesti

Luokka-asteet: 7–9

Kesto: 60–90 min

Opetussuunnitelma: Sopii luterilaisen uskonnon sisältöalueen 1 Suhde omaan uskontoon kertaamiseen, osittain myös muihin kristinuskon oppimääriin.

Tavoitteet: Harjoituksessa käytetään tietoja kristinuskosta ja pyritään huomaamaan, että eri aikoina kristityn tai oikean kristityn määrittely on ollut kiinni siitä, kuka on vallassa. Voidaan käsitellä uskon ja tekojen merkitystä määritelmässä. Huomataan myös, että vallankäyttö vaikuttaa siihen, miten ihmiset määrittelevät ja perustelevat identiteettiään.

Harjoituksen kulku:

Opettaja jakaa roolikortit ryhmille ja antaa ryhmien valmistautua n. 10 minuuttia. Roolikortin henkilöä esittää joko yksi ryhmäläisistä tai koko ryhmä osana vuoropuhelua. Jos koko ryhmä esittää henkilöä, he voivat esimerkiksi jakaa muistettavat asiat keskenään. Vuoropuhelun toisena osapuolena voi toimia opettaja tai oppilas jostain toisesta ryhmästä. Tämä toinen osapuoli saa ohjeet juuri ennen vuoropuhelun esittämistä. Kunkin vuoropuhelun alussa opettaja kertoo, missä ajassa ja paikassa ollaan, ehkä kuvailee tilannetta muutenkin.

Jos harjoitukseen halutaan lisätä pelillisyyttä, kukin ryhmä voi saada pisteitä sen mukaan, kuinka monta historialliseen ajankohtaan sopivaa tekijää ryhmä keksi.

Opettaja voi ottaa käyttöön omalle ryhmälleen ja kerrattavaan alueeseen sopivat vuoropuhelut.

Vuoropuhelut 1–2 Roomalainen kuulustelee kristityksi epäiltyä

Roolikortti 1: marttyyri

Olet kristitty 200-luvun Rooman valtakunnassa. Kristittyjen vainoissa naapurisi on ilmiantanut sinut. Olet intoutunut marttyyrikertomuksista ja haluat käyttää tämän tilaisuuden todistaa uskosi. Et suostu uhraamaan keisarin hengelle tai valtion jumalille. Voit kuitenkin mainita, että kristityt voivat kyllä rukoilla keisarin puolesta eli heillä ei ole mitään itse keisaria vastaan.

Ryhmän tehtävä: 1.) Keksiä vähintään kaksi syytä, miksi henkilö ei voi uhrata keisarin hengelle tai valtion jumalille. 2.) Painaa rooli mieleen ja esittää tätä henkilöä hetken päästä.

Roolikortti 2: uskonsa kiistäjä

Olet kristitty 200-luvun Rooman valtakunnassa. Kristittyjen vainoissa naapurisi on ilmiantanut sinut. Olet varustautunut tilanteeseen hankkimalla todistuksen siitä, että olet suorittanut vaaditut uhrin, vaikkeet itse käynytkään paikalla. Todistus ei kuitenkaan ole mukana.

Ryhmän tehtävä: 1.) Keksiä vähintään kaksi seikkaa, jotka todistavat, että henkilö on hyvä Rooman kansalainen. 2.) Painaa rooli mieleen ja esittää tätä henkilöä hetken päästä.

Ohjeet roomalaiselle kuulustelijalle:

Olet roomalainen virkamies 200-luvun Rooman valtakunnassa. Keisari on määrännyt saattaa vatsuseen kaikki, jotka eivät uhraa keisarin hengelle tai valtion jumalille. Sinulle tuodaan kuulusteltavaksi kaksi henkilöä, jotka on ilmiannon perusteella vangittu.

Tehtäväsi:

- Kysy, ovatko he kristittyjä vai eivät.
- Jos he ovat, joudut rankaisemaan heitä, mikä tarkoittaa lisää töitä. Siksi kysyt, voivatko he todistaa uhranneensa valtion jumalille tai vaikka uhrata tässä saman tien. Sinun on vaikea ymmärtää, miksi joku ei tekisi niin.
- Saatuasi vastaukset julista tuomio.

Vuoropuhelu 3: Virantäyttö Roomassa 300-luvun lopulla

Roolikortti 3: kunnianhimoinen nuorukainen

Haluat tulla nimitetyksi hyvään virkaan Rooman valtakunnassa 300-luvun lopulla. Tiedät, että sinun pitää päästä jonkun arvostetun henkilön suosioon, jotta hän voi suositella sinua avoimeksi tuleviin virkoihin. Tapaat nyt arvovaltaisessa asemassa olevan henkilön ja pyrit vakuuttamaan hänet siitä, että olet hyvä kansalainen ja hänen mielensä mukainen henkilö, esimerkiksi kunnan kristitty. Meneillään on kiista siitä, ketkä ovat oikeita kristittyjä, ja tiedät tämän arvovaltaisen henkilön kannattavan nikealaista uskontunnustusta. Sen mukaan Kristuksen jumaluudesta ei ole epäilystä.

Ryhmän tehtävä: 1.) Keksiä vähintään kaksi asiaa, jotka osoittavat arvovaltaiselle henkilölle, että roolihenkilönne on nikealaista uskontunnustusta kannattava kristitty ja muutenkin luotettava. 2.) Painaa rooli mieleen ja esittää tätä henkilöä hetken päästä.

Ohjeet ”patronukselle”:

Olet arvovaltainen roomalainen. Olet tutustumassa nuorukaiseen, joka haluaisi löytää uran Rooman valtakunnan palveluksessa. Hän vaikuttaa lahjakkaalta ja eteenpäin pyrkivältä, mutta haluat auttaa eteenpäin vain niitä, jotka ovat kristittyjä ja kannattavat nikealaista uskontunnustusta eli erityisesti uskovat Kristuksen jumaluuteen.

Tehtäväsi:

- Kysy, millaisia toiveita nuorukaisella on tulevaisuuden suhteen.
- Kysy, onko nuorukainen kastettu ja millaista uskontunnustusta hänelle on opetettu.
- Saatuasi vastaukset ilmoita, aiotko auttaa häntä.

Vuoropuhelut 4–5: Harhaoppisuussyytöksiä katolisessa kirkossa keskiajalla ja uuden ajan taitteessa

Roolikortti 4: harhaopista syytetty

Elät jossain päin läntistä kristikuntaa keskiajalla. Sinua syytetään harhaoppiseen lahkoon kuulumisesta. Olitkin uteliaisuudesta osallistunut kotiseudullasi vaikuttavan lahkon menoihin, mutta se jäi väliaikaiseksi. Nyt haluat osoittaa, että olet koko elämäsi ollut kunnan kristitty.

Ryhmän tehtävät: 1.) Keksiä vähintään kaksi asiaa, jotka keskiajan katolisessa kirkossa kuuluivat uskonnollisiin velvollisuuksiin. 2.) Painaa rooli mieleen ja esittää tätä henkilöä hetken päästä.

Roolikortti 5: protestantti

Kuulut 1500-luvulla johonkin protestanttiseen suuntaukseen (voitte valita vapaasti). Asut alueella, jossa se on kielletty. Sinua syytetään harhaopista. Puolustaudut kertomalla, miksi juuri sinun suuntauksesi edustaa oikeita kristittyjä.

Ryhmän tehtävät: 1.) Miettiä vähintään kaksi tämän protestanttisen suuntauksen uskoa tai tapaa ja niiden perustelut. 2.) Painaa rooli mieleen ja esittää tätä henkilöä hetken päästä.

Ohjeet harhaoppisten kuulustelijalle:

Tehtäväsi:

- Kerro, että kuulusteltavaa epäillään sellaisesta uskosta ja uskonnon harjoittamisesta, joka ei ole kirkon opetuksen mukaista.
- Kysy, pitääkö tämä paikkansa.
- Kysy, onko tähän jotain lisättävää.
- Saatuasi vastaukset ilmoita, aiotko auttaa häntä.

Vuoropuhelu 6: Kysymys siviilivihkimisestä 1900-luvun alun Suomessa

Roolikortti 6: naimisiin haluava

Olet vakaumuksellinen ateisti 1900-luvun alun Suomessa. Et ole käynyt rippikoulua omantunnon syistä. Nyt sinulla olisi rakastava kumppani (vastakkaista sukupuolta, 1900-luvun alun Suomessa kun ollaan), joka haluaisi solmia kanssasi avioliiton, mutta sitä varten olisi käytävä rippikoulu ja osallistua ehtoolliselle.

Ryhmän tehtävät: 1.) Keksiä vähintään kaksi syytä, miksi ei halua teeskennellä kristittyä käymällä rippikoulu. 2.) Painaa rooli mieleen ja esittää tätä henkilöä hetken päästä.

Ohje kumppanille:

Haluaisit naimisiin nais-/miesystäväsi kanssa (vastakkaista sukupuolta, 1900-luvun alun Suomessa kun ollaan). Matkassa on kuitenkin mutkia, koska kumppanisi ei ole käynyt rippikoulua, ja sitä vaaditaan. Hän on vakaumuksellinen ateisti, eikä haluakaan konfirmoitua.

Tehtäväsi:

- Kerro, että haluaisit naimisiin nais-/miesystäväsi kanssa.
- Kysy, miksi hän ei voi ajatella käyvänsä rippikoulua.
- Yritä ymmärtää kumppaniasi, vaikka se on vaikeaa. Saatuasi vastauksen kerro, hylkäätkö hänet.

Vuoropuhelu 7: Nuoren uskonnonvapaus nyky-Suomessa

Roolikortti 7: nuori, joka haluaa erota kirkosta

Olet 14-vuotias nuori nykypäivän Suomessa ja haluaisit erota luterilaisesta kirkosta heti, kun täytät 15. Tarvitset siihen kuitenkin vanhempiesi suostumuksen ja tiedät, etteivät vanhempasi ole oikein innostuneita.

Ryhmän tehtävät: 1.) Keksiä vähintään yksi syy, miksi henkilö haluaisi erota kirkosta, ja yksi syy, miksi vanhempien kannattaisi antaa siihen lupa. 2.) Painaa rooli mieleen ja esittää tätä henkilöä hetken päästä.

Ohje vanhemmalle:

Olet 14-vuotiaan nuoren vanhempi nykypäivän Suomessa.

Tehtäväsi:

- Kerro, että tiedät lapsesi haluavan erota kirkosta.
- Ehdota, että hän kävisi ensin rippikoulun ja päättäisi vasta sitten.
- Kuunneltuasi perusteluja kerro, aiotko antaa luvan erota kirkosta.

Vuoropuhelu 8: Turvapaikkahaastattelu

Roolikortti 8: turvapaikanhakija

Olet turvapaikanhakija 2010–2020-luvun Suomessa. Olet odottanut turvapaikkapäätöstä pitkään, saanut sinä aikana tukea kristillisestä seurakunnasta (voitte valita, mistä) ja kääntynyt kristityksi. Lähtömaassasi on paljon väkivaltaa, ja erityisen hankalaa siellä on uskonnollisilla vähemmistöillä. Et halua mistään hinnasta joutua takaisin lähtömaahasi. Vainotuksi joutuminen on peruste turvapaikalle.

Ryhmän tehtävät: 1.) Keksiä vähintään kaksi seikkaa, jotka osoittavat, että et ole kääntynyt kristityksi vain saadaksesi turvapaikan. 2.) Painaa rooli mieleen ja esittää tätä henkilöä hetken päästä.

Ohje turvapaikkahaastattelijalle:

Sinun pitää selvittää, onko hakija todella kääntynyt kristityksi vai ainoastaan näön vuoksi. Sinun on työssäsi epäiltävä kaikkea, mutta muuten pysyttävä neutraalina.

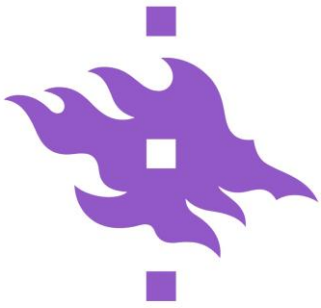
Tehtäväsi:

- Pyydä hakijaa kertomaan, miten hän kääntyi kristityksi Suomessa.
- Kysy, onko jotain lisättävää.
- Kerro, mitä aiot jälkikäteen kirjoittaa lausuntoosi: pidätkö kääntymystä aitona?

Purku:

Jokaisen vuoropuhelun jälkeen kerrataan esitetyt perustelut ja korjataan mahdolliset aikakauteen sopimattomat yksityiskohdat. Lopuksi keskustellaan vielä esim. seuraavista kysymyksistä:

- Mitä yhteistä kaikilla vuoropuheluilla oli? (esim. kyse uskovaisen määrittelystä, kyse val-
lasta)
- Kaikki roolikorttien henkilöt olivat asemassa, jossa he joutuivat ottamaan huomioon, miten
vallankäyttäjät määrittivät uskonnon, kristinuskon tai uskonnon merkityksen. Millä eri ta-
voilla se vaikutti heihin? (esim. joku joutui pelkäämään, joku ehkä valehtelemaan, joku tuli
ehdottomammaksi vakaumuksessaan)
- Olisivatko jotkut vallankäyttäjät voineet käyttää valtaa viisaammin?
- Määrittelevätkö tavalliset ihmiset nykyään uskontoa tai oikeaa uskontoa? (esim. some-
keskustelut, suvivirsikeskustelu, oppikirjoissa tavallinen jako kristillisiin ja kristillisperäisiin
uskontoihin)
- Mitä tästä harjoituksesta voi oppia? (faktaa ja asenteita)

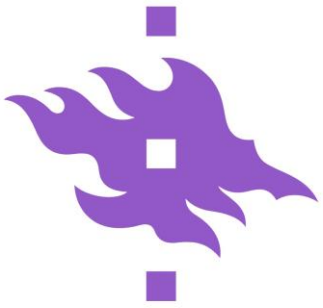

Osallisuus -kuvatyöskentely

- **Kohderyhmä:** Sopii parhaiten 7. – 9.-luokkalaisille.
- **Tavoitteet:** Tarkastella osallisuutta ja siihen liittyviä näkökulmia toiminnallisesti sekä harjoitella monilukutaitoa työskentelemällä kuvamateriaalin parissa.
- **Kesto:** 45 – 60 min.
- **Opetussuunnitelma:** katsomusaineet / yhteiskuntaoppi / monialaiset kokonaisuudet. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: L4.
- **Huomioitavaa:** Osallisuuteen liittyvät kuvatyöskentelyn ja tekstityöskentelyn voi halutessaan toteuttaa yhdessä laajempuna kokonaisuutena.

Harjoituksen kulku:

1. Opettaja tulostaa etukäteen oppilaille suunnatun kuvamateriaalin ja asettaa sen näkyville luokkatilaan. Kuvamateriaalin löydät tätä ohjetta seuraavilta sivuilta.
2. Jokainen oppilas valitsee kuvien joukosta itseään kiinnostavan kuvan.
3. Oppilaat jakautuvat pienryhmiin, joissa he keskustelevat kuvista. Kysymys: miten kuva voisi liittyä osallisuuteen? Oppilaat koittavat ryhmissä määritellä termin osallisuus.
4. Purku opettajajohtoisesti:
  - Miksi oppilaat valitsivat tietyn kuvan?
  - Miten osallisuus näkyy kuvassa?
  - Miten oppilaat määrittivät termin osallisuus?
5. Lyhyt opettajajohtoinen tietoisku valmiiden diojen avulla. Diat löydät kuvamateriaalia seuraavilta sivuilta.

USKALLUS

USKONNOT, KATSOMUKSET JA OSALLISUUS

Koonnut: Kia Kurunmäki

Kuvilla on CC0-lisenssi
ja ne ovat vapaasti
käytettävissä.

Osallisuus toiminnallisesti – kuvatyöskentely

Kuvamateriaali

Helene Schjerfbeck (1862-1946): The Convalescent / Toipilas / Konvalescenten

**Eero Järnefelt (1863-1937): Under the Yoke (Burning the Brushwood) / Raatajat rahana-
laiset**

Werner Holmberg (1830–1860): Road in Häme (A Hot Summer Day) / Maantie Hämeessä (Helteinen kesäpäivä)

Robert Wilhelm Ekman (1808–1873): Kreetta Haapasalo Playing the Kantele in a Peasant Cottage / Kreetta Haapasalo soittaa kannelta talonpoikaistuvassa

Yrjö Ollila (1887–1932): Hearing the Homework / Läksyn kuulustelu

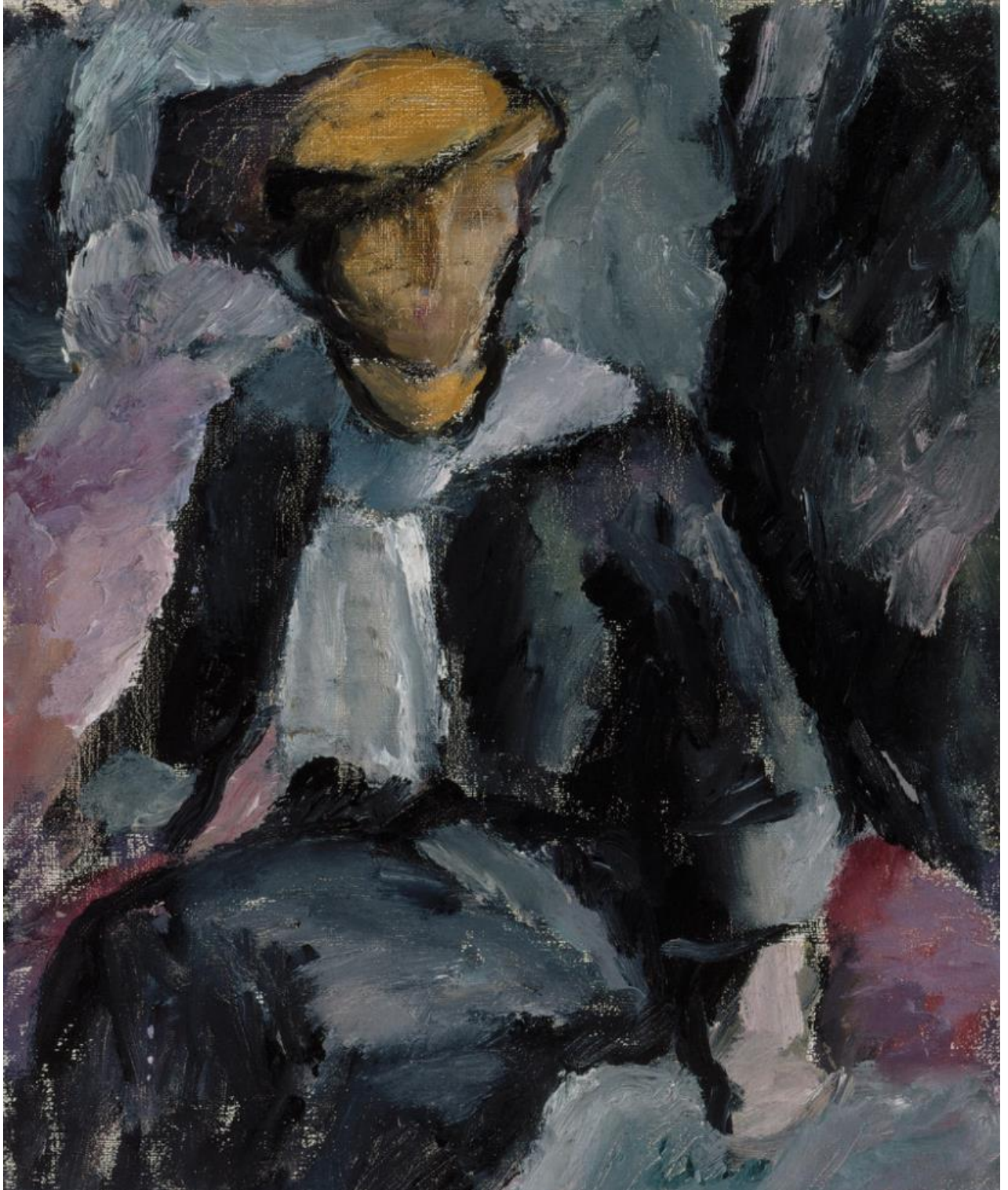
Vilho Lampi (1898–1936): Self-Portrait / Omakuva

Väinö Kunnas (1896–1929): The Grey Dance / Harmaa tanssi

Valle Rosenberg (1891–1919): Seated Lady (Artist's Sister Ina Rosenberg) / Istuva nainen (Taiteilijan sisar Ina Rosenberg)

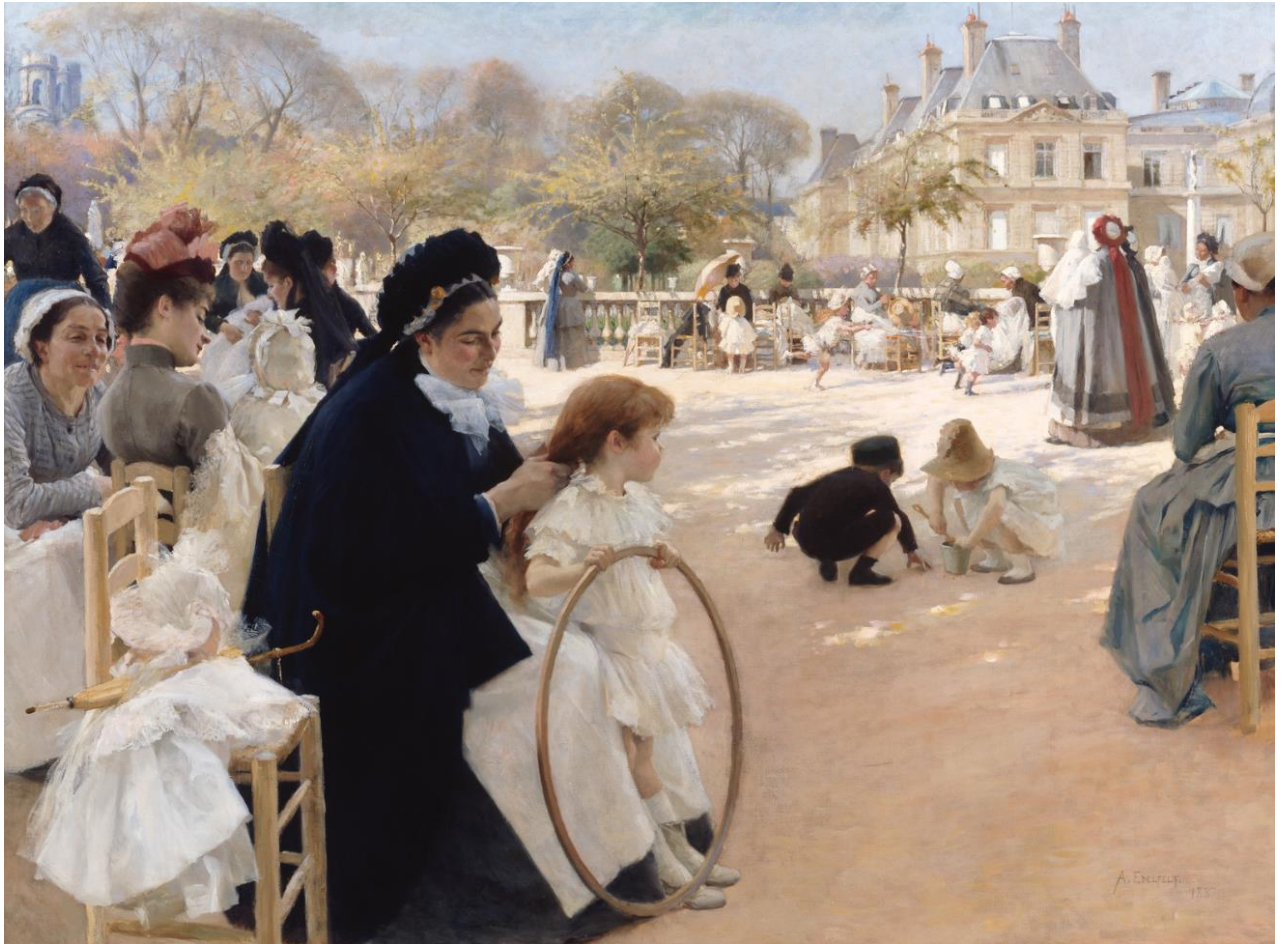

Hugo Simberg (1873–1917): The Wounded Angel / Haavoittunut enkeli

Maria Wiik (1853–1928): Out into the World / Maailmalle

Albert Edelfelt (1854–1905): The Luxembourg Gardens, Paris / Pariisin Luxembourgin puistossa

Anthony Jansz. van der Croos (1606/07–1665 after / jälkeen / efter): The Park of the Palace of Huis ten Bosch / Huis ten Bosch -linnan puisto / Parken vid slottet Huis ten Bosch

Govaert Flinck (1615–1660): Joseph's Blooded Cloak / Joosefin verinen viitta / Josefs blod-
iga mantel

François Lagrenée (1774–1832): Portrait of a Lady / Naisen muotokuva / Porträtt av en kvinna

Henri-François Riesener (1767–1828): Portrait of a Mother with her Daughter / Muotokuva äidistä tyttärensä kanssa / Porträtt av en mor med sin dotter

Ivan Aivazovski (1817–1900): The Bay of Naples / Napolinlahti / Neapelbukten

Alexander Roslin (1718–1793): Baron Thure Leonard Klinkowström / Vapaaherra Thure Leonard Klinkowström / Friherre Thure Leonard Klinkowström (1735–1821)

Silvestr Feodosievitš Štšedrin (1791–1830): A View from St. Petersburg / Näkymä Pietarista / Vy från Petersburg

Carl Fredrik von Breda (1759–1818): Beata Charlotta Gripenwaldt, née Wennerstedt / Beata Charlotta Gripenwaldt, o.s. Wennerstedt / Beata Charlotta Gripenwaldt, f. Wennerstedt

Hieronimus Francken II (1578–1623): *Connoisseurs at a Gallery* / Taiteenystäviä galleriassa / Konstkännare i ett galleri

Rembrandt Harmensz. van Rijn (1606–1669): Monk Reading / Lukeva munkki / Läsande munk

Antoine Watteau (1684–1721): The Swing / Keinu / Gunga

Gerard ter Borch (1617–1681): Lady seated holding a Wineglass / Viiniä juova nainen kirje kädessään / Vindrickande kvinna

Giovanni Boccati (c. / n. / ca. 1420–1480/88): The Adoration of the Magi / Kuninkaitten kunnunnus / Konungarnas tillbedjan

Nicolaes van Helt-Stockade (c. / n. / ca. 1614–1669): Portrait of a Family / Perhemuotokuva / Familjeporträtt

Nicolaes Eliasz. Pickenoy (1588–1650/56): Portrait of a 22-year-old woman / 22-vuotiaan naisen muotokuva / Porträtt av 22-årig dam

Cornelis Dusart (1660–1704): A Kermess / Markkinakuva / Marknadsscen

Jan van Goyen (1596–1656): A Stormy Seascape / Myrskyinen merimaisema / Stormigt hav

Antonie Palamedesz. (1601–1673): A Musical Company / Soittoa ja seurustelua / Musik och sällskapande

unknown / tuntematon / okänd (Cornelis de Vos?): Two sisters / Kaksi sisarta / Två systrar

Jacopo Bassano (c. / n. / ca. 1510–1592): Virgin and Child with John the Baptist and Saint Anthony the Abbot / Neitsyt Maria, Jeesus-lapsi, Johannes Kastaja ja Pyhä Antonius Apotti / Jungfru Maria, Jesusbarnet, Johannes Döparen, S. Antony Abbot

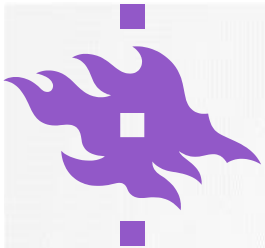
HS Familjeliv 1914 232, 1914

USKALLUS
USKONNOT, KATSOMUKSET JA OSALLISUUS

Tekijät: Kia Kurunmäki, Aino-Elina Kilpeläinen

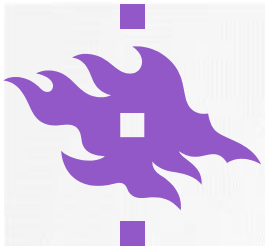
OSALLISUUS TOIMINNALLISESTI – KUVATYÖSKENTELEY

MITÄ ON OSALLISUUS 1/2

- Mitä osallisuus tarkoittaa?
- Miten määrittelisit termin osallisuus?

MITÄ ON OSALLISUUS 2/2

- Osallisuuden tarkka määrittely hankalaa.

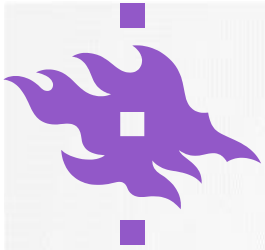
- **Yksi tapa määritellä osallisuus:**

Ihminen on osallinen yhteisössä, kun hän:

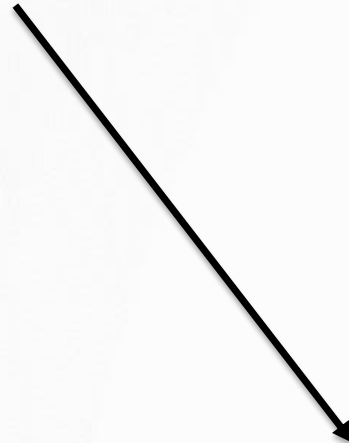
1. On osa yhteisöä (*kuuluu johonkin*).
2. Toimii osana yhteisöä (*osallistuu*).
3. Kokee olevansa osa yhteisöä (*tuntee kuuluvansa*).

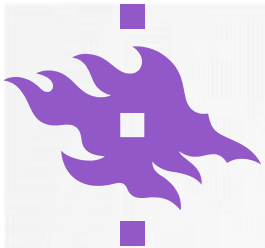
→ Kaikkien kohtien toteuduttava!

(Lähde: Nivala & Rynänen, 2013)

OSALLISUUS PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEISSA (POPS 2014)

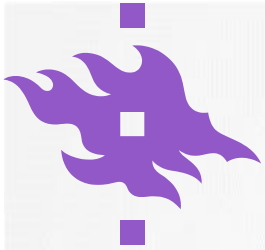

MITEN EDISTÄÄ OSALLISUUTTA?

- Osallisuuden toteutuminen edellyttää:
  1. Yhteisöjä, joissa ihminen voi toimia, olla oma itsensä sekä tulla nähdyksi tärkeänä yhteisön jäsenenä.
  2. Yhdessä toimimista siten, että kaikki voivat vaikuttaa.
- Osallisuuteen kuuluu myös vastuun kantaminen.
→ Päätetään yhdessä parantaa yhteisiä asioita!

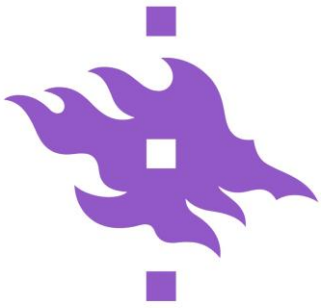
(Lähde: Nivala & Ryyänen, 2013)

LÄHTEET:

- Nivala, E. & Rynänen, S. 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja 2013, 14, s. 9-41.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.

Osallisuus -tekstityöskentely

- **Kohderyhmä:** Sopii parhaiten 7.-9.-luokkalaisille.
- **Tavoitteet:** Tarkastella osallisuutta ja siihen liittyviä näkökulmia toiminnallisesti, harjoitella monilukutaitoa työskentelemällä tekstimateriaalin parissa sekä herättää oppilas pohtimaan osallisuuteen liittyviä kysymyksiä omakohtaisesti ja innostaa vaikuttamaan.
- **Kesto:** 45 min / useamman oppitunnin projektityöskentely.
- **Opetussuunnitelma:** katsomusaineet / yhteiskuntaoppi / monialaiset kokonaisuudet. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: L4, L7.
- **Huomioitavaa:** Osallisuuteen liittyvät kuvatyöskentelyn ja tekstityöskentelyn voi halutessaan toteuttaa yhdessä laajempuna kokonaisuutena.

Harjoituksen kulku

TEKSTEIHIN TUTUSTUMINEN

1. Opettaja tulostaa oppilaille tekstimateriaalin. Tekstimateriaalin löydät tätä ohjetta seuraavilta sivuilta. Tekstit on jaoteltu aihepiirin mukaan: *Osallisuus ja vaikuttaminen, Uskonnonvapaus ja katsomuksellinen moninaisuus, Kulttuurinen moninaisuus ja kielipolitiikka, Ihmisoikeudet ja inklusiivisuus*. Opettaja voi myös käyttää itse valitsemiaan tekstejä ja hyödyntää oheisia tekstejä vain esimerkinomaisesti. Opettaja voi myös valita materiaalista sopivimmat ja monistaa niitä sopivan määrän – lähteiden on kuitenkin jätävä näkyvin.
2. Jokainen oppilas valitsee tekstien joukosta itseään kiinnostavan tekstin. Ei haittaa, jos useampi kuin yksi oppilas saa saman tekstin.
3. Oppilaat jakautuvat pienryhmiin siten, että kussakin ryhmässä on eri aihepiirien tekstejä. Oppilaat lukevat ensin omat tekstinsä ja kertovat niistä muille. Teksteistä keskustellaan apukysymysten avulla. Apukysymykset löydät tekstimateriaalia seuraavilta sivuilta.
4. Purku opettajajohtoisesti: Esim. ryhmät valitsevat teksteistä yhden kiinnostavimman ja esittelevät sen vuorotellen lyhyesti. Tämän jälkeen ryhmät kertovat pohdintansa viimeiseen kysymykseen, eli mitä uutta teksti heidän mielestään kertoo osallisuudesta / osallisuuden puuttumisesta?

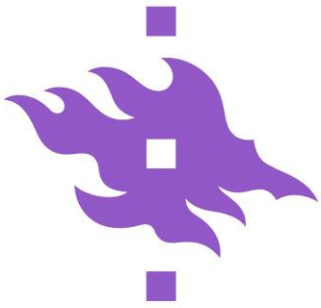
RYHMÄTYÖ

- Ryhmät valitsevat yhden teksteistä nousseen heitä kiinnostavan aihepiirin liittyen osallisuuteen ja pohtivat, miten sitä voisi edistää omassa koulussa.

Ryhmätyön ohjeistus:

- Valitse ryhmässä yksi teksteistä noussut kiinnostava aihe osallisuuteen liittyen.
- Tehkää aiheesta ryhmätyö valitsemallanne tavalla (esimerkiksi powerpointesitys, esitelmä, näytelmä, posterit, video yms.)
- Ryhmätyössä tulee olla:
  1. **Aiheen esittely.** Määritellä käsitteet, kertokaa taustatietoa aiheesta. Etsikää tietoa aiheesta esimerkiksi netistä, oppikirjoista ja käytettyjen tekstien linkeistä. Kirjoittakaa ylös käyttämäne lähteet.
  2. **Kehitysidea.** Keksikää konkreettisia keinoja, joiden avulla osallisuutta voisi edistää kyseisen aiheen osalta koulussamme. Mitä me voisimme tehdä omassa koulussamme asian edistämiseksi?
- Esimerkkejä: muutoksia koulun arkkitehtuuriin / sisustukseen / toimintakulttuuriin. Kyseistä aihetta käsittelevä teemapäivä tai tapahtuma.

→ Mitä konkreettista koulussa muutettaisiin? Mitä teemapäivä tai tapahtuma pitäisi sisältää? Miten nämä ideat edistäisivät osallisuutta?

Osallisuus ja vaikuttaminen

1. **Tavallinen tarina nuorten ulkopuolisuudesta.** Anna Juntunen, 2015, Teologia.fi (<https://teologia.fi/2015/09/tavallinen-tarina-nuorten-ulkopuolisuudesta/>) (Katkelma, julkaistaan kirjoittajan ja Teologia.fi:n luvalla.)

”Mä sanoin, että en mä halua mitenkään teennäisesti ruveta tunkee itteeni mihinkään. Kyl mä tän yhen vuoden vielä kestä ja mä lähen sitten johonkin uuteen paikkaan ja mä saan siellä sitten uusia kavereita.”

(Tyttö 15v.)

Edellä olevassa lainauksessa 15-vuotias tyttö kertoo kokemastaan ulkopuolisuudesta. Nuori käy yläkoulun 9. luokkaa ja haaveilee muuttavansa asuinpaikkakunnaltaan opintojen perässä. Tytön mukaan hänellä ei ole kouluyhteisössä yhtään kaveria. Hänellä ei ole ketään, kenen kanssa jutella välitunnilla ja se, ettei tyttö polta tupakkaa, erottaa häntä muista. Nuori aikoo sinnitellä vielä viimeisen peruskouluvuotensa ja sitten hän on vapaa lähtemään. Sitten hän saa uusia kavereita.

Aineistonäytteen tytön kertomus on tavallinen tarina nuorten ulkopuolisuudesta. Nuori ei oikein itsekään tiedä, miksi hän on jäänyt sivuun vertaisryhmässään, ja tietä valitsemattomasta ulkopuolisuudesta sisään pääsemiseen ei ole näkyvissä. Kouluarki on tytölle sinnittelemistä ja kestämistä. Myös huono itsetunto ajaa nuorta eristyksiin muista. Ulkopuolisuuden kokemus horjuttaa nuoren kokemusta yhteenkuuluvuudesta ja kouluyhteisön tarjoama sosiaalinen pääoma on heikkoa. Millaista toimijuutta nuori osoittaa vaikeassa tilanteessaan?

Nuorten ulkopuolisuus on paikallisissa yhteisöissä puheenaiheena tabu. Nuoret eivät uskalla tai halua puhua ulkopuolisuuden kokemuksistaan muille. Nuorille ulkopuolisuus tarkoittaa yksinäisyyttä, kavereiden vähäisyyttä, kelpaamattomuuden kokemusta ja sosiaalista tyhjiötä. Ulkopuolisuus voi olla joko valittua tai valitsematonta. Valittuun ulkopuolisuuteen liittyy mahdollisuus vaikuttaa, ja ihminen voi päättää itse oman ryhmään kuulumisensa asteen. [--] Valitsematon ulkopuolisuus on nuorten kohdalla raastavampaa, sillä vallinnan mahdollisuutta ei ole. [--] Tilanteissa, joissa nuoret ovat kokeneet ulkopuolisuutta, näyttäytyy heidän toimijuutensa usein sietämisenä (kuten artikkelin alussa olevassa aineistonäytteessä), tyytymisenä tai eristäytymisenä.

2. ”Mitä vähemmän yhteiskunnassa on eriarvoisuutta, sitä vähemmän on yksinäisyyttä”. Henrietta Grönlundin haastattelu, Teksti: Pekka Rautio, 2018, Helsingin yliopisto (<https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/opetus-ja-opiskelu-yliopistossa/mita-vahemman-yhteiskunnassa-on-eriarvoisuutta-sita-vahemman-on-yksinaisyutta>) (Katkelma, julkaistaan kirjoittajan ja Helsingin yliopiston luvalla.)

– Tutkimusten mukaan 18–24-vuotiaista suomalaisista 15 prosenttia kokee yksinäisyyttä usein tai jatkuvasti ja joka viides suomalaisista nuorista aikuisista ilmoittaa kokevansa, ettei kuulu mihinkään ryhmään. Seuraavaksi eniten yksinäisyyden kokemuksia on yli 70-vuotiailla, [kaupunkiteologian professori Henrietta] Grönlund kertoo. Pitkittänyt yksinäisyys liittyy usein masennukseen ja fyysiseen sairastavuuteen, esimerkiksi sydän- ja verenkiertoelimiä sairauksiin.

Kyse on kokemuksellisesti ja biologisesti elimistön hälytystilasta samalla tavalla kuin nälkä tai jano. Yksinäisyyden tunteessa elimistö kertoo, että ihmiseltä puuttuu jotain elintärkeää. Keho viestittää, että tee jotain ja hankkiudu toisten ihmisten läheisyyteen.

– Jos tämä ei onnistu, hälytystila jää päälle ja kroonistuu, mikä vahingoittaa ihmistä biologisesti, fyysisesti ja henkisesti, Grönlund toteaa. [--]

Yksinäisyyden vähentämisessä ja ennaltaehkäisemisessä tulisi Grönlundin mielestä lähteä liikkeelle hyvän elämän edistämisestä. Tässä yhteiskunta voi tehdä osansa, kuten myös erilaiset yhteisöt.

– Yhteiskunnallisella tasolla voimme pyrkiä vähentämään eriarvoisuutta ja vaikuttaa esimerkiksi siihen, millaiset luokkakoot kouluissa on ja minkälaista toimintaa lapsille ja nuorille pystytään järjestämään. [--]

Grönlundin mukaan jokainen voi vähentää yksinäisyyttä kiinnittämällä huomiota siihen, miten kohtelemme ja kohtaamme toisiamme.

– Toisen ihmisen ei edes tarvitse olla yksinäinen, jotta hän ilahtuu rupattelusta vaikkapa työpaikan kahvihuoneessa tai tervehtimisestä ja silmiin katsomisesta.

Kroonisissa tapauksissa yksinäisyys on voinut alkaa jo lapsuudessa. Taustalla saattaa olla esimerkiksi kiusaamista ja pettymyksiä. Tällöin ihminen alkaa psykologisesti suhtautumaan varauksella toisiin ja käyttäytyminen johtaa herkästi itseään vahvistavaan kehään: muut ihmiset huomaavat varautuneen ja pelokkaan käyttäytymisen ja ajattelevat, että henkilö ei edes halua, että häneen otetaan kontaktia.

– Tällaisten kehityskulkujen jatkuessa pitkään on täysin mahdotonta vain yhtäkkiä omin avuin reipastua ja hakeutua toisten seuraan. Mutta tukea on tarjolla eikä kukaan ole toivon tapaus, vaikka olisi ollut yksin vuosikymmeniä, Grönlund sanoo.

3. **Osallistuminen avustustyöhön ja kansalaistoimintaan viimeksi kuluneen vuoden aikana.** Kimmo Ketola, Maarit Hytönen, Veli-Matti Salminen, Jussi Sohlberg, Leena Sorsa, 2016, Osallistuva luterilaisuus, Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012-2015: Tutkimus kirkosta ja suomalaisista. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 125 (https://evl.fi/documents/1327140/47692525/Kirkon+nelivuotiskertomus_II+osa_Osallistuva+luterilaisuus_netiti.pdf/3dcadd52-154c-8693-2eb7-0920fe6a99b5) (Julkaistaan Kirkon tutkimuskeskuksen luvalla)

Kuvio 5.1

Osallistuminen avustustyöhön ja kansalaistoimintaan viimeksi kuluneen vuoden aikana, "Kyllä" vastanneiden osuus %. Gallup Ecclesiastica 2015, N=4 275.

Uskonnonvapaus ja katsomuksellinen moninaisuus

4. **Uskonnonvapaus ulkopoliitiikan ytimessä.** Janina Hasenson, 2017. http://www.ekumenia.fi/blogi/uskonnonvapaus_ulkopolitiikan_ytimessa/ Kirjoitus on julkaistu myös Katsomukset.fi:ssä <https://katsomukset.fi/2018/08/01/uskonnonvapaus-ulkopolitiikan-ytimessa/>. (Lyhennetty, julkaistaan kirjoittajan, Suomen ekumeenisen neuvoston ja Katsomukset.fi:n luvalla.)

Euroopan unionista ei välttämättä ensimmäisenä nouse mieleen uskonto tai uskonnonvapaus. Monen ajatuksissa EU liittyy lähinnä kauppapolitiikkaan, vapaaseen liikkuvuuteen tai Brysselin hallintokoneistoon. Harvempi tulee ajatelleeksi sitä, että EU ja sen jäsenmaat ovat aktiivisia ulkopoliitiikan toimijoita ja siinä kontekstissa myös uskonnon- ja vakaumuksen vapauden vankimpia puolestapuhujia maailmassa.

Uskonnon-, omantunnon ja vakaumuksen vapauden osalta ollaankin ihmisoikeuksien kovassa ytimessä. Sitä koskeva artikla löytyy niin YK:n yleismaailmallisesta ihmisoikeuksien julistuksesta, kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevasta yleissopimuksesta kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksesta. Luonnollisesti myös EU:n perusoikeuskirjaan ja Suomen omaan perustuslakiin on kirjattu vastaavat pykälät.

Keskeistä on muistaa, että uskonnon ja omantunnon vapaus on jokaiselle henkilölle kuuluva oikeus, ja valtiovallan velvollisuus on sitä suojella. Näin ei ikävä kyllä aina ole, vaan monet joutuvat valtiollisen häirinnän, vainon, pahimmillaan jopa väkivallan kohteeksi sen vuoksi mihin uskovat tai miten ajattelevat. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat usein uskontoaan vaihtaneet ja henkilöt, joita syrjintään monella eri perusteella (esimerkiksi vähemmistöuskontoa harjoittavat naiset ja tytöt).[--]

Suuntaviivojen ohjaamana Euroopan unioni – ja Suomi sen aktiivisena jäsenmaana – puolustaa kunkin henkilön oikeutta uskoa (tai olla uskomatta) riippumatta siitä, mikä uskonto on kyseessä. EU tukee uskonnonvapauden toteutumista joka puolella maailmaa – kaikista maanosista raportoidaan uskontoon ja vakaumukseen liittyvää sortoa, ja hyvin harva maa (jos mikään) on siitä täysin vapaa.[--]

EU puolustaa uskonnonvapautta – ja nostaa esille loukkauksia – julkilausumilla ja puheenvuoroilla YK:n ihmisoikeusneuvostossa sekä muissa kansainvälisissä toimielimissä. Joskus tämä ”naming and shaming” –toimintamalli toimii. Usein on kuitenkin tehokkaampaa vaikuttaa yksittäisen henkilön asemaan hiljaisen diplomatian kautta. Silloin esimerkiksi vangitun uskonmiehen tai –naisen puolesta vedotaan suoraan kyseisen maan viranomaisiin – kulissien takana ja julkisuuden ulkopuolella.

Onkin ehdottoman tärkeää muistaa, ettei ihmisoikeustyötä tehdä ensi sijassa julkisuuden tai medianäkyvyyden saavuttamiseksi. Päättävänä on aina varmistaa uskontonsa – tai muun henkilöön liittyvän syyn – vuoksi vangitun, kadonneen tai vainotun henkilön ihmisoikeuksien mahdollisimman laaja toteutuminen.

Molempia – sekä julkista että hiljaista diplomatiaa – kuitenkin tarvitaan. Yksittäistapauksellisesti tulee arvioida, mikä keino on kussakin tilanteessa tehokkain ja turvallisin vainon kohteeksi joutuneen henkilön näkökulmasta.

Ihmisoikeuksia ei edistetä nopeiden pistevoittojen toivossa. Pitkäjänteinen mutta kuitenkin päättäväinen toiminta tuo yleensä myös parhaimmat tulokset.

5. Uskontojen ja katsomusten moninaisuudesta. Dialogikasvatus.fi (<https://dialogikasvatus.fi/yhteisymmarrysviikko/uskonto-ja-katsomusdialogi/>) (Julkaistaan Fokus ry:n luvalla.)

Uskonnot ja katsomukset eivät ole yhdenmukaisia oppeja, jotka toistuisivat muuttumattomina rakenteina kulttuurista toiseen. Katsomuksia ei tulisi nähdä ainoastaan uskonnollisina tai filosofisina järjestelminä, vaan osana ihmisten käyttäytymistä, elämysmaailmaa ja itseymmärrystä.

Uskonnollisen ja katsomuksellisen moniäänisyyden kohtaaminen voi auttaa purkamaan usein esimerkiksi mediassa luotua kuvaa uskontojen ja katsomusten yksinkertaistettua ja kapea-alaista kuvaa, jossa ei tunnusteta elämänkatsomusten sisäistä moninaisuutta. Jokaisessa uskonnossa on erilaisia ryhmiä ja suuntauksia, jotka tulkitsevat omaa perinnettään erilaisista lähtökohdista käsin. Tämä merkitsee sitä, että eri uskontojen edustajien näkemykset yhteiskunnallisista ja eettisistä kysymyksistä voivat olla lähempänä toisiaan kuin jonkin uskonnon eri suuntauksien edustajilla.

Tärkeää on siis paitsi uskontojen ja katsomusten välinen myös niiden sisäiden dialogi, jonka kautta voidaan luoda keskusteluyhteyttä saman uskonnon tai katsomuksen piiriin kuuluvien erilaisten yksilöiden ja ryhmien välille. Vaikka katsomuksissa on tärkeää niiden yhteiskunnallinen ja yhteisöllinen ulottuvuus on kuitenkin syytä muistaa, että kohdatessamme toisen uskonnon tai katsomuksen edustajan kohtaamme yksilöllisen ihmisen ajatukset ja hänen eletyn todellisuutensa, emme tiivistettyä opaskirjaa siitä mitä kyseinen katsomus merkitsee yleisellä tasolla.

Uskonto- ja katsomusdialogin yksi tärkeimmistä tavoitteista on tämän inhimillisen moniäänisyyden tiedostaminen ja sen kautta omien ennakkoluulojen purkaminen.

Koulun ja katsomusyhteisöjen tehtävänä on lasten ja nuorten oman kulttuurisen ja katsomuksellisen itseymmärryksen vahvistaminen. Sen ohella on hyvä tarjota välineitä eri perinteiden tulkintaan sekä lisätä tietoisuutta eri uskonnoista ja maailmankatsomuksista ja niiden sisäisestä moninaisuudesta.

Kasvaakseen aidosti ymmärtämään uskontojen ja katsomusten kirjoa maailmassa sekä monikulttuurista yhteiskuntaa, erilaisten maailmankatsomusten tulee voida olla avoimesti esillä nuorten koulu- ja muussa ympäristössä. Nuorille tulee myös antaa valmiuksia pohdita, tiedostaa ja tulkita katsomuksellista, uskonnollista ja kulttuurista käyttäytymistä.

6. **Ristin ja rummun kipeä historia: Saamelaisten kristillistämisen tapa taustana kirkollisille sovintoprosesseille.** Helga West, 2019. Uskallus-hanke (<https://blogs.helsinki.fi/uskallus-hanke/saamelaiset-ja-sovinto/>) (katkelma)

Kun luterilainen lähetys organisoidusti alkoi 1600-luvun lopussa, iski se kaikkiin keskeisiin saamelaisuuden erityispiirteisiin, jotka kannattelivat kokonaisvaltaista uskomusjärjestelmää. Luterilainen käännytystyö tuhosi niin aineellista kuin aineetonta osaa saamelaisessa filosofiassa. Aineellisena tuhona voidaan mainita saamelaisten alkuperäiskansahengellisyiden fyysiset ilmenemismuodot, jotka tuhottiin tai takavarikoitiin: noitarummut ja niihin liittyvä esineistö sekä seidat. Seitojen tuhoamiseen tarvittiin saamelaisten itsensä apua, mikä herätti saamelaisyhteisöissä hajaannusta ja riitoja. Todellisuudessa kuitenkin saamelaisen ei ollut mahdollista säilyttää esivanhempien uskonnollisuutta, koska kristillinen kirkko ulotti kontrollinsa kaikkiin elämän osa-alueisiin, olihan kirkko osa valtion julkishallinnollista koneistoa. 1800-luvulle tultaessa noitarummut oli hävitetty, mutta saamelaisten läheiset suhteet kuolleisiin esivanhempiin aiheuttivat edelleen harmia lähetystyöntekijöille.

Monet saamelaisuuden keskeiset elementit, joita voisi kuvailla kognitiivisiksi tai aineettomiksi kitkettiin tai niiden annettiin ymmärtää olevan vähempiarvoisia, kuten saamelaiskielten, joita ei saanut kirkossa ja uskonnonopetuksessa käyttää. Myös saamelaisten arkaaiseen laulantaan, joikuun, suhtauduttiin pakanallisena kuten moniin muihinkin saamelaisten elintapoihin, kuten jutaamiseen eli porojen kanssa vuotuiskiertoon. Jutaamista pidettiin alkukantaisena elämisentapana, joka ei sopinut kristilliseen ihanteeseen paikallaan asuvasta talonpojasta. [--]

Saamelaisten kristillistämisen tapa on taustana sille, miksi luterilaiset entiset valtionkirkot aloittivat saamelaissovintoprosessit 1990-luvun alussa Norjassa ja Ruotsissa, ja 2000-luvulla Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa. Rakenteellisella tasolla tämä tarkoitti saamelaiskirkollisten elinten perustamista kirkkoihin. Kirkkojen saamelaisten neuvottelukuntien tehtävänä on vaalia ja suojella saamelaista kirkollista elämää. Tämä on tarkoittanut saamelaiskielten tukemista ja saamelaisuuden erityispiirteiden sallimista kirkoissa, kuten joiun. Symbolisella tasolla sovintoprosessit ovat johtaneet myös anteeksipyyntöihin niin Norjan kuin Ruotsin kirkossa sekä Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa. Oulun hiippakunnan silloinen piispa Samuel Salmi esitti kirkon puolesta anteeksipyyntönsä Inarissa helmikuussa 2012. Hän kertoi toivovansa, että myös Suomen valtiojohto pahoittelisi saamelaisten kohtelua historiassa, kuten Norjassa tehtiin vuonna 1997 ja Ruotsissa vuonna 1998.

7. **Huivikeskustelua suomalaisessa mediassa.** Tia-Maria Lehto, 2019, Katsomukset.fi-blogi. (<https://katsomukset.fi/2019/09/04/huivikeskustelua-suomalaisessa-mediassa/>) (Katkelma, julkaistaan kirjoittajan ja Katsomukset.fi:n luvalla)

Tasa-arvo ja uskonnonvapaus ovat teemoja, jotka toistuvat musliminaisten pukeutumisesta käydyssä mediakeskustelussa. Huivi liitetään diskursseissa naisten alistamiseen, mutta myös oikeuteen pukeutua oman uskonnon tai kulttuurin mukaisella tavalla, kirjoittaa yhteiskuntatieteiden maisteri, uskontotieteen opiskelija Tia-Maria Lehto.

Keski-Euroopan ja esimerkiksi Ranskan huivikeskustelut ovat johtaneet erilaisiin pukeutumista koskeviin rajoituksiin ja kieltoihin. Tutkimusten mukaan huiviin pukeutuvia musliminaisia on kuultu päätöksiä tehtäessä vain vähän. Keväällä 2019 valmistuneessa kandidaattintutkielmassani tarkastelin, millaisia diskursseja eli puhetapoja suomalaisessa huivi- ja burkinikeskustelussa on nähtävissä. Toteutin tutkimukseni etsimällä aihetta käsitteleviä tekstejä suomalaisten tiedotusvälineiden verkkojulkaisuista. Rajasin aineistoni siten, että valitsin tutkimukseeni neljä erilaista tapausesimerkkiä, jotka keskittyivät Suomessa asuvien musliminaisten pukeutumiseen. [--]

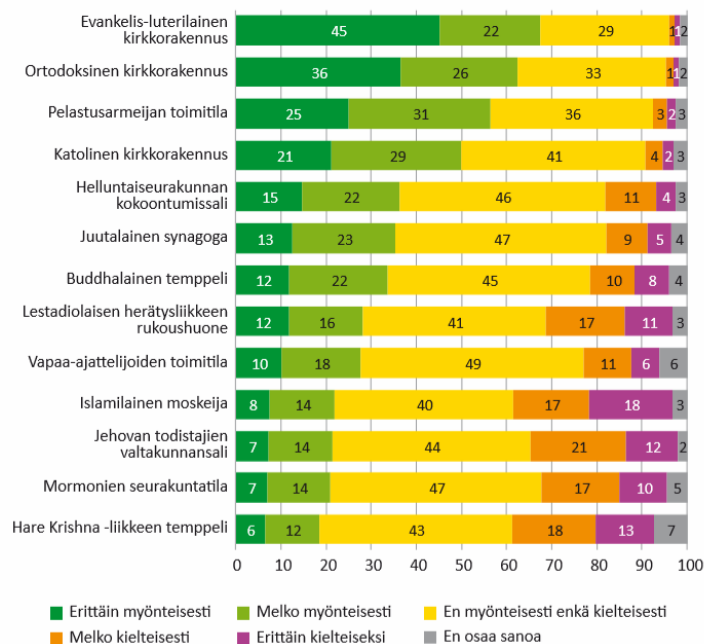
Kiinnostuin aiheesta mm. siksi, että siitä esitettiin hyvin vastakkaisia näkemyksiä. Toiset argumentoivat, että huivit liittyvät naisten alistamiseen ja puolsivat rajoituksia pukeutumiseen. Julkisuuteen tuli myös musliminaisia, jotka perustelivat, että heillä on oikeus pukeutua oman uskontonsa tai kulttuurinsa mukaisella tavalla. Keskustelussa toistuivat teemat, jotka liittyivät sukupuolten väliseen tasa-arvoon ja uskonnonvapauteen.

Joissakin musliminaisten kommentoissa kritisoitiin länsimaista feminismiä. [--] Sen ongelmaksi on nimetty puhuminen keskiluokkaisen, valkoisen naisen äänellä. Erilaisten etnisten tai uskonnollisten ryhmien äänet eivät ole tulleet kuulluiksi. [--]

Kielenkäyttö ja tapa esittää asioita vaikuttaa siihen, miten ymmärrämme maailmaa. Puhe-tavat myös heijastavat erilaisten ryhmien tai instituutioiden ajattelua sekä ideologiaa. Median puhetoilla, diskursseilla, on merkitystä esimerkiksi siinä, millaisia mielikuvia yleisö muodostaa musliminaisten pukeutumisesta.

8. Suomalaisen suhtautuminen eri uskontoja ja katsomuksia edustaviin rakennuksiin.

Kimmo Ketola, Maarit Hytönen, Veli-Matti Salminen, Jussi Sohlberg, Leena Sorsa, 2016, Osallistuva luterilaisuus, Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012-2015: Tutkimus kirkosta ja suomalaisista. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 125 (https://evl.fi/documents/1327140/47692525/Kirkon+nelivuotiskertomus_II+osa_Osallistuva+luterilaisuus_netiti.pdf/3dcadd52-154c-8693-2eb7-0920fe6a99b5) (Julkaistaan Kirkon tutkimuskeskuksen luvalla.)

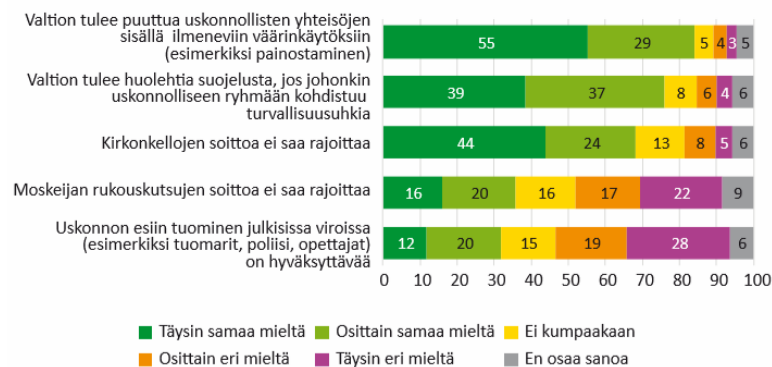

Kuvio 2.12

Suomalaisten suhtautuminen eri uskontoja ja katsomuksia edustaviin rakennuksiin omalla asuinalueellaan, % vastaajista. Gallup Ecclesiastica 2015, N=4 275.

9. **Suomalaisten suhtautuminen uskonnonvapauden turvaamiseen ja uskonnon julkiseen näkymiseen.** Kimmo Ketola, Maarit Hytönen, Veli-Matti Salminen, Jussi Sohlberg, Leena Sorsa, 2016, Osallistuva luterilaisuus, Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012-2015: Tutkimus kirkosta ja suomalaisista. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 125 (<https://evl.fi/documents/1327140/47692525/Kirkon+nelivuotiskertomus+II+osa+Osallistuva+luterilaisuus+netti.pdf/3dcadd52-154c-8693-2eb7-0920fe6a99b5>) (Julkaistu Kirkon tutkimuskeskuksen luvalla.)

Kuvio 6.7

Suomalaisten suhtautuminen uskonnonvapauden turvaamiseen ja uskonnon julkiseen näkymiseen, % vastaajista. Gallup Ecclesiastica 2015, N=4 275.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielipolitiikka

10. **Mitä on kulttuuri- ja katsomussensitiivisyys?** KuKaS-hanke – Kulttuuri- ja katsomussensitiivistä opetusta ja ohjausta kehittämässä. (<https://blogs.helsinki.fi/kulttuuri-ja-katsomussensitiivisyys/>) (Julkaistaan KuKaS-hankkeen luvalla.)

Kulttuuri- ja katsomussensitiivisyydellä tarkoitetaan herkkyyttä ja kykyä tarkastella reflektiivisesti omaa kulttuuritaustaansa, maailmankatsomustaan ja ihmiskäsitystään sekä olla ymmärtävässä vuorovaikutuksessa kulttuuri- ja katsomustaustaltaan erilaisten ihmisten kanssa. Katsomussensitiivisyys merkitsee myös sensitiivisyyttä sille, miten kukin yksilönä tulkitsee ja toteuttaa katsomustaan. Näin erilaisten ennako-odotusten vaikutus kohtaamiseen vähenee. Vaikka sensitiivisyys merkitsee lähtökohdiltaan positiivista ja ymmärtämään pyrkivää asennetta, se ei merkitse kaiken hyväksymistä. Sen sijaan sensitiivisyys antaa valmiuksia neuvotella asioista, joihin liittyy kulttuurisia ja katsomuksellisia tekijöitä.

11. Ohjeita vuoropuheluun ja yhdessä tekemiseen. Dialogikasvatus.fi (<https://dialogikasvatus.fi/yhteisymmarrysviikko/uskonto-ja-katsomusdialogi/>) (Julkaistaan Fokus ry:n luvalla.)

Uskontodialogi ymmärretään yleisesti niin uskontojen edustajien välisenä vuoropuheluna kuin yhteistyönä. Pyrkimyksenä on tutustua toisen uskonnon edustajaan tasaveroisessa kohtaamisessa. Samalla, kun perehdytään toisen uskoon ja/tai uskontoon tavoitellaan usein myös oman tradition rikastuttamista. UNESCO määrittelee uskontodialogin menetelmäksi, jonka tarkoituksena on muun muassa haastaa ihmisten tietämättömyys ja ennakkoluuloisuus toisista uskonnoista ja niiden edustajista.

Jotta dialogissa olisi mahdollisimman avoin ja reilu ilmapiiri tarvitaan empaattista läsnäoloa. Ymmärtämiseen pyrkivää osallistumista tukee aito, läsnäoleva kuunteleminen. Hyvältä kuuntelijalta vaaditaan valmiutta hidastaa tahtia sekä taitoa luopua omista ennakkoletuksista ja asenteista, tuomion sanoista, kyllästymisen tunteista ja oikeassa olemisen vaatimuksesta.

Mitä asioista uskontodialogissa olisi syytä ottaa huomioon, kun ihmiset useista eri uskonnoista kokoontuvat yhteen? Tässä muutamia hyväksi havaittuja ohjeistuksia:

- Sovi dialogin lähtökohdista, tarkoituksesta ja tavoitteista.
- Tunne omat taustasi ja näkemyksesi sekä kuuntele mitä muut kertovat omistaan.
- Määritä itsesi dialogissa ja anna toisten määrittää itsensä.
- Kunnioita ja kohtele toisia tasa-arvoisesti.
- Ole avoin, rehellinen ja luotettava.
- Luo luottamusta vahvistava ilmapiiri etsimällä ja löytämällä sitä, mikä yhdistää.
- Pyri totuudenmukaiseen tiedonjakamiseen ja sen välittämiseen eteenpäin. Älä unohda olla tarvittaessa itsekriittinen ja rakentava.
- Yritä nähdä asioita myös toisen näkökulmasta – asetu toisen asemaan.
- Kuuntele toista niin avoimesti ja myötätuntoisesti kuin mahdollista ymmärtääksesi.
- Älä tuomitse etukäteen – vertaa reilusti.
- Löydä sama aaltopituus palvelemalla, opettele vieraanvaraisuutta puolin ja toisin.
- Kunnioita sitä, mikä on toiselle pyhää.
- Ole kärsivällinen ja salli epätäydellisyys.

12. Moninaisuudesta uusi normaali suomalaisiin kouluihin. Tapani Innasen ja Anuleena Kimasen haastattelu, Teksti: Pekka Rautio, 2018. Helsingin yliopisto, teologinen tiedekunta (<https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/koulutus-kasvatus-ja-oppiminen/moninaisuudesta-uusi-normaali-suomalaisiin-kouluihin>) (Julkaistaan kirjoittajan ja Helsingin yliopiston luvalla.)

Uskonnonpedagogiikan yliopistonlehtori Tapani Innanen johtaa teologisessa tiedekunnassa toimivaa KuKaS-hanketta, jossa kehitetään kulttuuri- ja katsomussensitiivistä opetusta ja ohjausta.

Innasan mielestä koulun tulisi valmistaa Suomessa oppilaita joustavampaan ja moninaisempaan näkemykseen kulttuurista.

Puhuttaessa kulttuurisesti ja katsomuksellisesti sensitiivisestä opetuksesta törmätään usein ennakkoletuksiin, että kouluissa tulisi olla puhumatta sellaisista asioista, jotka ovat joidenkin vakaumusten vastaisia.

Hankkeessa työskentelevän tutkijatohtori Anuleena Kimasen mukaan tällainen lähestymistapa pitää erilaisuutta näkymättömissä, jolloin erilaisiksi itsensä kokevien oppilaiden olo voi tulla entistä tukalammaksi.

– Koska moninaisuutta on paljon, kaikki asiat tulee pystyä ottamaan puheeksi. Niiden pois pyyhkiminen aiheuttaa ristiriitoja.

Kvantitatiivisten tutkimusten perusteella kouluissa ja opettajakunnassa esiintyy suhtautumista moninaisuuden merkityksen tunnustamiseen laidasta laitaan.

– Monikulttuurisuuteen ja -uskonnollisuuteen tottuneillakin voi olla sokeita pisteitä, kun asi-oita huomaa katsovansa oman normaalina pitämänsä kulttuurisen linssin läpi, Kimanen korostaa.

– Meidän tulisi muistaa, että on olemassa esimerkiksi hyvin konservatiivisia arvoja ja kat-somuksia, mutta myös maallistunutta taustaa, jossa uskonnot ovat läsnä vain rajatulla alu-eella.

Kulttuurisen ja katsomuksellisen ymmärryksen lisääminen kouluissa on tasa-arvokysymys. Pitkällä tähtäimellä tavoitteena on auttaa eri taustoista tulevia oppilaita integroitumaan pa-remmin suomalaiseen koulutusjärjestelmään ja yhteiskuntaan.”

13. Väestö kielen mukaan 1980-2019. Väestörakenne 2019, Tilastokeskus.

(http://www.stat.fi/til/vaerak/2019/vaerak_2019_2020-03-24_tau_002_fi.html) (Lisenssi CC BY 4.0.)

Liitetaulukko 2. Väestö kielen mukaan 1980–2019

[Avaa taulukko suurempana](#)

Vuosi	Kieli				
	Koko väestö	Suomenkieliset	Ruotsinkieliset	Saamenkieliset	Muut kielet yhteensä
1980	4 787 778	4 476 807	300 482	1 343	9 146
1985	4 910 664	4 596 908	299 098	1 699	12 959
1990	4 998 478	4 675 223	296 738	1 734	24 783
1995	5 116 826	4 754 787	294 664	1 726	65 649
2000	5 181 115	4 788 497	291 657	1 734	99 227
2005	5 255 580	4 819 819	289 675	1 752	144 334
2010	5 375 276	4 857 903	291 153	1 832	224 388
2015	5 487 308	4 865 628	290 161	1 957	329 562
2019	5 525 292	4 822 690	287 954	2 004	412 644

14. Vähemmistökielet. Opetushallitus, Teksti: Minna Harmanen ja Gun Oker-Blom. Vähem-mistökielet (<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/suomen-kieli-ja-kirjallisuus>) (Julkais-taan Opetushallituksen luvalla.)

”Vaikka Suomen laissa ei määritellä vähemmistökieliä, muutamilla vanhoilla kielivähem-mistöillä on lainsäädännössä mainittuja oikeuksia. Suomessa alkuperäiskansan kieliä ovat koltan-, inarin ja pohjoissaamen. Maassa kauan käytettyjä kieliä ovat Suomen romanikieli, suomalainen ja suomenruotsalainen viittomakieli sekä karjalan kieli. Lisäksi Suomessa pu-hutaan runsaasti myös muita kieliä, esimerkiksi venäjän kieltä, viroa, somalia, englantia ja arabiaa. Kielivähemmistöjen myötä monikielisyys lisääntyy, ja yhä useampi suomalainen on kaksikielinen aivan lapsesta saakka. Monikielisyys ja kielten rinnakkaisuus vaikuttaa myös Suomen kansalliskielten asemaan ja käyttöön – ja muokkaa uusia kielimuotoja (Leh-tonen 2015). Kansalliskielet yhdistävät niin vanhojen kielivähemmistöjen puhujia kuin uus-suomalaisia, joten suomen ja ruotsin kielen käyttö, opetus ja tutkimus hyödyttävät laajasti kaikkia Suomessa asuvia ja turvaavat kielten tulevaisuuden.”

Ihmisoikeudet ja inklusiivisuus

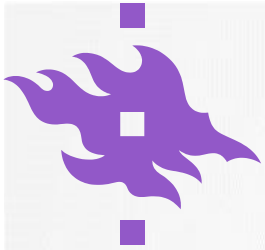
15. Esteettömyys. Invalidiliitto (<https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys>) (Julkaistaan Invalidiliiton luvalla.)

Esteettömyydessä on kyse ihmisten moninaisuuden huomioonottamisesta rakennetun ympäristön suunnittelussa ja toteuttamisessa. Se merkitsee palvelujen saavutettavuutta, välineiden käytettävyyttä, tiedon ymmärrettävyyttä ja mahdollisuutta osallistua itseä koskevaan päätöksentekoon. Esteettömyys mahdollistaa ihmisten asumisen kotonaan ja sujuvan osallistumisen muun muassa työntekoon, harrastuksiin, kulttuuriin ja opiskeluun. Esteettömyys merkitsee myös muun muassa palvelujen saavutettavuutta, välineiden käytettävyyttä, tiedon ymmärrettävyyttä ja mahdollisuutta osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon. Esteettömyys on yhdenvertaisuutta ja osa kestävästä kehityksestä. Esteettömyydessä ei ole kyse vain liikkumisen esteettömyydestä. Siinä otetaan huomioon myös esimerkiksi näkemiseen, kuulemiseen, kommunikaatioon ja sähköiseen viestintään liittyvät asiat. Esteettömyys merkitsee turvallisuutta ja laatua. Se kertoo ajattelutavasta, oikeista asenteista ja erilaisuuden huomioon ottamisesta. Esteetön ympäristö ei erottele ihmisiä heidän toimintakykynsä perusteella. Esteettömyydessä on yksinkertaisesti kyse ihmisten moninaisuuden huomioonottamisesta rakennetun ympäristön suunnittelussa ja toteuttamisessa. Esteetön ympäristö on välttämätön monille ihmisryhmille, mutta se auttaa suuresti myös muita tilojen käyttäjiä. Esimerkiksi tavaroiden kuljettaminen, siivous ja tilojen huolto helpottuvat, kun ei ole kynnyksiä, portaita tai jyrkkiä luiskia. Ympäristö tai yksittäinen rakennus on esteetön silloin, kun se on käyttäjille toimiva, turvallinen ja miellyttävä, ja kun rakennuksen kaikkiin tiloihin ja kerroksiin on helppo päästä. Esteetömyydessä ympäristössä tilat ja niissä olevat toiminnot ovat mahdollisimman helppokäyttöisiä ja loogisia.

16. Vammautumisen jälkeen. Invalidiliitto (<https://www.invalidiliitto.fi/tietoavamman-kanssa/vammautumisen-jalkeen>) (Julkaistaan Invalidiliiton luvalla.)

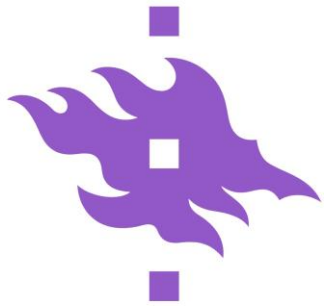
Vammautuminen tuo muutoksia toimintakykyyn ja muuttaa elämäntilannetta joko väliaikaisesti tai pitkäaikaisesti. Muutosten vaikutukset ovat yksilöllisiä johtuen elämäntilanteesta, iästä, toimintaympäristöistä, perhetilanteista ja taloudellisista tilanteista. Alkuvaiheessa vammautunut ihminen ja hänen läheisensä saavat tukea ja ohjausta terveydenhuollosta muun muassa alkuvaiheen sosiaaliturvan osalta. Alkuvaiheessa esiin tulevia keskeisiä asioita voivat olla taloudellinen toimeentulo, kuntoutus, asumisen järjestelyt, avustamiseen liittyvät tarpeet, liikkuminen kodissa ja kodin ulkopuolella. Vammaispalvelulain mukaisesti palvelut kohdentuvat vaikeavammaiselle ihmiselle. Ne ovat käyttäjälle maksuttomia, kuljetuspalvelun omavastuuta lukuun ottamatta. Kuljetuspalvelulla tuetaan kodin ulkopuolella liikkumista taksia tai invataksia käyttäen. Palvelusta peritään asiakkaalta julkisen liikenteen mukainen maksu (Vpl 4 §). Invalidiliitossa ohjataan ja neuvotaan tarvittaessa vammautuneita ihmisiä elämän uusissa tilanteissa, kuten sosiaaliturvan hakemisessa ja apuvälineasioissa sekä palveluiden hakemisessa. Lisäksi annamme neuvontaa vertaistukeen liittyen. Uusi tilanne on usein hämmäntävä ja täynnä kysymyksiä. Kysymyksiin saa vastauksia ja konkreettisia ratkaisuja.

APUKYSYMYKSET

1. Lue oma tekstisi ja pohdi seuraavia kysymyksiä:
  - Mikä tekstilaji on kyseessä?
  - Mitä eroja ja yhdistäviä tekijöitä teksteissänne on? Mistä ne johtuvat?
  - Mikä on tekstin tarkoitus? Miksi se on kirjoitettu?
  - Miten osallisuus näkyy / ei näy tekstissä?
  - Mitä uutta teksti kertoo osallisuudesta / osallisuuden puuttumisesta?
  - Lopuksi vastatkaa kysymyksiin yhdessä ryhmän kanssa.

Osallisuus ja oikeudenmukaisuus kristinuskon historiassa: keskustelukysymyksiä

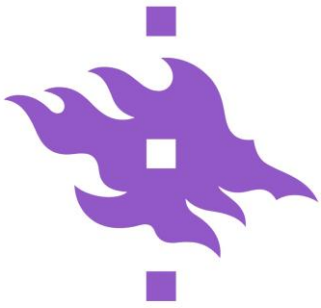
- **Kohderyhmä:** 7. –9. luokat
- **Tavoitteet:** 1.) herättää tietoisuutta sekä vallankäytöstä että pyrkimyksestä oikeudenmukaisuuteen oman uskonnon historiassa 2.) herättää pohtimaan omia mahdollisuuksia lisätä oikeudenmukaisuutta nykyaikana 3.) lisätä mielenkiintoa kristinuskon historiaa ja Raamattua kohtaan.
- **Kesto:** 15–30 min / teema
- **Opetussuunnitelma:** Uskonnon sisältöalue 1 *Suhde omaan uskontoon* kristinuskoon kuuluvissa oppimäärissä.

Harjoituksen kulku:

Materiaali sisältää keskustelukysymyksiä, joita voi käyttää joko opettajajohtoisesti, pienryhmissä tai kiertopisteissä. Kysymyksiä voi hyödyntää esimerkiksi teema kerrallaan, kun aihetta käsitellään. Yhteys nykypäivään sisältää myös ehdotuksia opetettaviksi sisällöiksi. Materiaali ei sisällä kaikkia sisältöalue 1:n tavoitteita, mutta kuljettaa oikeudenmukaisuuden teemaa Vanhasta testamentista nykyaikaan.

Historian teema	Yhteys nykypäivään	Muutoksen mahdollisuus
Vanhan testamentin aika: pakolaisuus, muukalaisuus	Pakolaisuus ja ”muukalaisuus” nykyaikana: miten kohdellaan, miten puhutaan?	Miten voitaisiin kohdella pakolaisia ja niitä, joiden tausta on muualla, siten, että he tulisivat osaksi suomalaista yhteiskuntaa?
VT:n ja UT:n aika: profeetat ja Jeesus sosiaalisen oikeudenmukaisuuden puolella	Kirkot ja kristilliset järjestöt sosiaalista oikeudenmukaisuutta kehittämässä	
Varhaisten kristittyjen vainot	Uskonnolliset vainot nykymaailmassa, turvapaikan hakeminen Suomesta uskonnollisella perusteella	Mitä voi tehdä vainojen uhrien hyväksi nyt? Miten puuttua esim. vihapuheeseen, joka voi johtaa vainoihin?
Kristinuskon leviäminen	Millaista on lähetystyö nykyään?	Uskonnon levittäminen kuuluu

	Mikä saa ihmisen kääntymään?	uskonnonvapauteen. Miten sen voisi tehdä kunnioittavalla tavalla?
Reformaatio	Olisitko valmis seuraamaan omatuntosi ääntä jonkin asian puolesta, vaikka rangaistus uhkaisi? Nykyajan kiistat: Kuka määrittelee harhaoppisuuden? Millä tavoilla nykyään puolustetaan omaa kantaa julkisuudessa?	Minä omantunnon puolesta toimijana? Määritelläänkö joillain sanoilla nykyään joitain ihmisiä ”vääräksi”, ”likaisiksi (vrt. uskonpuhdistus) tai ulkopuoliseksi? Mitä vaihtoehtoja niille voisi olla? Miten omaa kantaa voisi puolustaa julkisuudessa kunnioittavasti (vrt. reformaatioajan kuvaviestintä)?
Reformaation seuraukset Suomessa, kansankielisyys	Millainen merkitys äidinkielellä on ihmiselle ja hänen identiteetilleen?	Miten voi tukea toisten identiteettiä ja välttää esim. kulttuurista omimista?
Uskonnonvapauden kehitys Suomessa, kohti modernia yhteiskuntaa	Miksi uskonnonvapaus on tärkeä perusoikeus? Millä eri elämäntilanteilla uskonnolliset yhteisöt vaikuttavat ja miten sekä oikeus uskontoon että vapaus uskonnosta taataan?	Miten voi omalta osaltaan uskonnonvapautta esim. omassa koulussa? Huomaa positiivinen ja negatiivinen uskonnonvapaus!
Oma kirkko nykyään	Millaisia osallisuus- ja oikeudenmukaisuus tms. ongelmia omassa kirkossa (opiskeltavan uskonnon mukaan) on nykyään?	Miten päätöksenteko toimii omassa kirkossa ja miten asioihin voi vaikuttaa?
Globaali kristinusko nykyään	Kansainvälinen diakonia, uskontojen väliset suhteet, kirkkojen ja uskonnollisten yhteisöjen rauhantyö	Miten voisinkin vaikuttaa osallisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen globaalisti?

Osallisuus ja oikeudenmukaisuus kristinuskon historiassa: monilukutaitoa vahvistava ryhmätyö

- **Kohderyhmä:** Sopii parhaiten 7.-9.-luokkalaisille
- **Tavoite:** 1.) harjoittaa kriittistä monilukutaitoa 2.) lisätä mielenkiintoa kirkkohistoriaa ja Raamattua kohtaan. Kriittisellä monilukutaidolla tarkoitetaan tässä moninaisia tekstin lukemisen ja käyttämisen tapoja. Tekstiä voi tarkastella koodinmurtajana eli tulkitsemalla sen sisältämiä erilaisia vihjeitä. Sitä voidaan tulkita oman elämänhistorian valossa ja käyttää hyväksi vaikkapa väittelyssä. Lopulta tekstiä voi tarkastella kriittisesti sen kannalta, millaisia vaikutuksia sillä on eri ihmisille.
- **Kesto:** 75 – 90 min
- **Opetussuunnitelma:** katsomusaineet / monialaiset kokonaisuudet. Uskonnon sisältöalue 1 *Suhde omaan uskontoon* kristinuskoon kuuluvissa oppimäärissä.

Harjoituksen kulku

Oppilaat jaetaan kuuteen ryhmään, joilla on kullakin eri aihe, eri luettava teksti tai tekstit sekä yhteiset ohjeet. Tekstit löydät tätä ohjetta seuraavilta sivuilta.

Ryhmien aiheet:

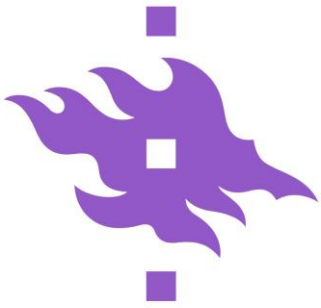
1. Kristinuskon / Raamattu oikeudenmukaisuuteen ohjaajana
2. Uskonnolliset vainot
3. Uskonnon levittäminen
4. Kääntyminen uuteen uskontoon
5. Uskonnon- ja omantunnonvapaus
6. Oikean uskon määrittelemine

Ryhmätyörunko

1. Tutkikaa saamaanne tekstiä / tekstejä.
  - a. Mikä tekstityyppi on kyseessä (esim. uutinen, tilasto, mielipidekirjoitus...)?
  - b. Miten tiivistäisitte tekstin viestin? Mitä sillä halutaan sanoa?
  - c. Mistä päättelitte tekstin viestin (sanamuodot, yksityiskohdat...)
  - d. Voiko tekstin viesti olla joku muukin jollekin toiselle henkilölle? Onko tekstissä piiloviestejä?
2. Muotoilkaa oikeudenmukaisuuskysymys tekstin aihepiiristä. Oikeudenmukaisuuskysymys voi alkaa esimerkiksi ”Onko oikein, että...?” ”Miksi ihmiset..., vaikka se on väärin?”

3. Kootkaa kristinuskon historiasta 1–3 ajanjaksoa tai tapausta, jotka liittyvät tähän oikeudenmukaisuuskysymykseen. Jos mieleen tulee lisää kysymyksiä oikeudenmukaisuudesta tai historiasta, kirjatkaa ne ylös.
4. Tehkää kuvameemi tai juliste, jossa käytätte yhtä historian kohtaa ottaaksenne kantaa johonkin oikeudenmukaisuuskysymyksistänne tai tuodaksenne sen esiin. Meemillä tai julisteella voi olla viesti nykypäivään (esim. mitä menneisyydestä pitäisi oppia), mutta se voi myös kohdistua vain historiaan (esim. mikä oli väärin jo silloisten käsitysten mukaan).
5. Esitelkää muulle luokalle sekä meeminne / julisteenne että keksimänne oikeudenmukaisuuskysymykset ja historian vaiheet, joihin ne liittyivät. [Jos ei käytetä kertauksena, vaan opiskeluna: Opettakaa luokalle valitsemistanne historian vaiheista sen verran, että muut ymmärtävät tilanteen ja sen taustat.]

Kristinusko / Raamattu oikeudenmukaisuuteen ohjaajana

1. **Raamatun käyttö on vallankäyttöä.** Hanne von Weissenberg, 2013, Uskallus-hanke (<https://blogs.helsinki.fi/uskallus-hanke/raamatun-kaytto-on-vallankaytto/>) (katkelma)

Vanhan testamentin kirjoittajissa oli niitä, joilla oli rohkeutta esittää kritiikkiä oman yhteiskuntansa valtaapitäviä kohtaan ja puolustaa marginaalissa olevia. Saarnaajan kirjan kirjoittaja, joka itse on kuulunut varakkaaseen ja oppineeseen yläluokkaan, näkee kärsivän ja korruptoituneen maailman. Tässä maailmassa oikeudenmukaisuus ei aina toteudu (Saarn.3:16).

Vanhan testamentin tunnetuin vallan kritiikki on luettavissa Aamoksen, Jesajan ja Miikan kirjoissa. Profeettojen vaatimat oikeus ja vanhurskaus tarkoittavat nimenomaan yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta. Yhä uudelleen huomio kiinnitetään yhteiskunnan heikommassa asemassa oleviin henkilöihin, maattomiin muukalaisiin sekä suojelijaa vailla oleviin orpoihin ja leskiin. Yhtä tärkeää kuin huolehtia jumalanpalveluselämän oikeaoppisesta noudattamisesta on suojella niitä, jotka ovat vaarassa vajota köyhyyteen ja yhteiskunnan turvaverkkojen ulkopuolelle.

Oikeudenmukaisuuden toteuttaminen ja vastuu heikompien suojelemisesta lepäsivät niiden harteilla, joilla oli eniten valtaa vaikuttaa yhteisössä. Kuitenkin suhtautuminen kuninkuuteen on vain osassa teksteissä myönteistä. Toisissa teksteissä kuningas nähdään Jumalan valitsemana ja voitelemana johtajana ja kuninkaan vallan ajatellaan tulevan ennen kaikkea Jumalalta. Toisaalta kuninkuuteen ja sen kansalle aiheuttamiin kustannuksiin suhtaudutaan usein myös epäilevästi ja varauksella, ehkäpä todellisiin kokemuksiin perustuen (esim. 1 Sam. 8). Hoosean kirjassa ei arvostella vain yksittäisiä, tehtävässään epäonnistuneita kuninkaita, vaan kuninkuus instituutiona tuomitaan ja rinnastetaan epäjumalanpalvelukseen (Hoos. 8:4).

Mitä merkitystä näillä Vanhan testamentin teksteillä on tänään? Ainakin ne osoittavat sen, että kaikkina aikoina on ollut ihmisiä, jotka ovat nähneet sen, että ihmisyhteisöissä voi toisinaan olla korjattavaa ja että valta ei aina tuo mukanaan viisautta ja tasapuolisuutta. Jokainen yhteisö tarvitsee niitä, jotka uskaltavat sanoa tämän ääneen. Valta tarvitsee aina myös vartijansa ja tarkkailijansa.

2. **Jesaja, Aamos, Job ja Sananlaskujenkirja suomalaisessa köyhyyskeskustelussa.** Hanne von Weissenberg, 2011, Uskallus-hanke (<https://blogs.helsinki.fi/uskallus-hanke/raamattu-ja-koyhyys/>) (katkelma)

Vanhan testamentin teksteillä on tähän päivään ainakin se yhteys, että köyhyys ihmisten elämäänsä vaikuttavana tosiasiana ei ole poistunut maailmasta. Vanhan testamentin tekstien kirjoittamisen aikaan köyhyys oli useimmiten absoluuttista kurjuutta, ja sitä se on yhä tänäänkin monissa kehittyvissä maissa. Silti köyhyys ei ole vain kehitysmaiden ja kaukana asuvien ihmisten ongelma. Köyhyyttä on myös rikkaissa teollisuusmaissa, myös meillä Suomessa.

Vanhan testamentin köyhyystekstien tulkinnassa on oleellista muistaa, että tekstit ovat oppineen yläluokan laatimia ja kokoamia, ja väistämättä tekstien kirjoittajien yhteiskunnallinen asema näkyy niissä muotoiluissa, joilla ne puhuvat köyhyydestä. Siksi onkin mielenkiintoista havaita, että myös nykyistä yhteiskunnallista keskustelua sävyttävät monet äänenpainot, jotka ovat tuttuja jo Vanhasta testamentista. Kuulemme sekä niitä tulkintoja, jotka pitävät köyhyyttä ihmisen omana syynä, että köyhyyteen myötätuntoisesti suhtautuvia ja yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta tiukasti vaativia ääniä. [--]
Vanhan testamentin kovaäänisin tuloerojen kasvun vastustaja löytynee profeetta Aamoksen nimellä kulkevasta kirjasta.

Aamos 2:6–86

Näin sanoo Herra:

– Koska Israel on tehnyt rikoksen rikoksen jälkeen, en päätöstäni peruuta.

He myyvät rehellisen rahastaja köyhän kenkäparista.

7 He polkevat heikot maan tomuunja ajavat vähävaraisten asiat umpikujaan.—

8 Pantiksi otetuilla vaatteilla heitä lojuu jokaisen alttarin ympärillä, he juovat pyhäkössä viiniä, jonka ovat velallisiltaan korkoina kiristäneet.

Aamoksen julistus on usein ajoitettu Israeliin, 700-luvulle eaa., aikaan, jolloin hyvinvointi lisääntyi, mutta kasautuen yläluokalle. Sen seurauksena tuloerot kasvoivat, rikkaat rikastuivat ja köyhät köyhtyivät. Vaikka kirjan syntyhistoria lienee tätä yksinkertaistusta monimutkaisempi, sen sanoma on selvä. Köyhyys ei synny sattumalta, vaan se on ihmisten, erityisesti valtaapitävien, toiminnan tulosta. Aamoksen kirja osoittaa, että kysymys yhteiskunnallisesta oikeudenmukaisuudesta, varallisuuden tasaisesta jakautumisesta ja mahdollisuuksien samanarvoisuudesta on ikivanha kysymys. Aamoksen kirja on myös väkivästi sitä mieltä, että eriarvoisuus ei ole oikein vaan ehdottomasti tuomittavaa. Mikään uskonnollinen riitti tai rituaali ei voi korvata yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden tavoittelua. *Vie pois minun luotani virsiesi pauhu! En halua kuulla sinun harppujesi helinää. Mutta oikeus virratkoon kuin vesi ja vanhurskaus kuin ehtymätön puro* (Aamos 5:23-24). Aamoksen kirjan vaatimat oikeus ja vanhurskaus tarkoittavat nimenomaan yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta. Erityiseen vastuuseen asetetaan ne, joilla on valtaa.

Uskonnolliset vainot

- 1. Oliko kirkon antisemitismi vakavasti otettava ilmiö Suomessa?** Paavo Ahonen, 2020, Teologia.fi (<https://teologia.fi/2020/01/oliko-kirkon-antisemitismi-vakavasti-otettava-ilmio-suomessa/>) (katkelma)

(antisemitismi = juutalaisvastaisuus)

Sata vuotta sitten Suomesta löytyivät kaikki eurooppalaisen antisemitismin yleisimmät stereotypiat, eivätkä juutalaisvastaisia ajatuksia kannattaneet ainoastaan asialle vihkiytyneet radikaalit, vaan esimerkiksi valtaosa keskeisestä papistosta aina kirkon johtoa myöten. Tämä ei yllätä, sillä antisemitismi on taustaltaan pitkälti kristillinen ilmiö ja sen juuret ulottuvat syvälle kirkon opetukseen ja Uuden testamentin tekstien juutalaiskuvaan. [--]
Ensimmäisen maailmansodan jälkeisissä mullistuksissa ympäri Eurooppaa levisi huhuja juutalaisten merkillisestä, salaisesta vaikutusvallasta, ja muutamassa vuodessa yleistyi

käsitys juutalaisten keskeisestä roolista niin kommunismin kuin kapitalismin takana. Teoriat kansainvälisistä salaliitoista saivat kannatusta myös Suomessa. Vallankumousoaallon ja sekavan maailmanpoliittisen tilanteen keskellä monille aivan täysjärkisille kirkonmiehille kelpasi hyvän selityksen puuttuessa huonompikin: juutalaiset.

Propagandan jälkiä on vaikea tunnistaa, kun peruste on yleisesti hyväksytty. 1920-luvun ensimmäisinä vuosina käytännössä koko Suomen kirkon johto oli vakuuttunut siitä, että jonkinlainen kansainvälinen juutalaisten salaliitto oli olemassa. Juutalaisten väitettiin ajaneen päämääriään esimerkiksi talouden, lehdistön, kulttuurin, vallankumousten ja eri poliittisten aatteiden, erityisesti sosialismin ja kommunismin kautta. Kun tilanne tasaantui ja analyysit selkenivät, menetti myös antisemitismi tenhoaan 1920-luvun puoliväliin mennessä. [--]

Vaikka Suomessa ei ryhdytty juutalaisvastaisiin toimiin, oli antisemitismi maassamme huomiota herättävä ilmiö, erityisesti ensimmäisen maailmansodan jälkeen. Papit olivat sen keskeisiä kannattajia ja levittäjiä, ja siksi sitä tulisi pitää yhtenä merkittävänä suomalaista kristillisyyttä muokanneena aatesuuntana.

Uskonnon levittäminen

- 1. Ristin ja rummun kipeä historia: Saamelaiden kristillistämisen tapa taustana kirkollisille sovintoprosesseille.** Helga West, 2019, Uskallus-hanke (<https://blogs.helsinki.fi/uskallus-hanke/saamelaiset-ja-sovinto/>) (katkelma)

Kun luterilainen lähetys organisoidusti alkoi 1600-luvun lopussa, iski se kaikkiin keskeisiin saamelaisuuden erityispiirteisiin, jotka kannattelivat kokonaisvaltaista uskomusjärjestelmää. Luterilainen käännytystyö tuhosi niin aineellista kuin aineetonta osaa saamelaisessa filosofiassa. Aineellisena tuhona voidaan mainita saamelaiden alkuperäiskansahengellisyyden fyysiset ilmenemismuodot, jotka tuhottiin tai takavarikoitiin: noitarummut ja niihin liittyvä esineistö sekä seidat eli pyhät paikat. Seitojen tuhoamiseen tarvittiin saamelaiden itsensä apua, mikä herätti saamelaisyhteisöissä hajaannusta ja riitoja. Todellisuudessa kuitenkin saamelaisen ei ollut mahdollista säilyttää esivanhempien uskonnollisuutta, koska kristillinen kirkko ulotti kontrollinsa kaikkiin elämän osa-alueisiin, olihan kirkko osa valtion julkishallinnollista koneistoa. 1800-luvulle tultaessa noitarummut oli hävitetty, mutta saamelaiden läheiset suhteet kuolleisiin esivanhempiin aiheuttivat edelleen harmia lähetystyöntekijöille. Monet saamelaisuuden keskeiset elementit, joita voisi kuvaila kognitiivisiksi tai aineettomiksi kitkettiin tai niiden annettiin ymmärtää olevan vähempiarvoisia, kuten saamelaiskielten, joita ei saanut kirkossa ja uskonnonopetuksessa käyttää. Myös saamelaiden arkaaiseen laulantaan, joikuun, suhtauduttiin pakanallisena kuten moniin muihinkin saamelaiden elintapoihin, kuten jutaamiseen eli porojen kanssa vuotuiskiertoon. Jutaamista pidettiin alkukantaisena elämisentapana, joka ei sopinut kristilliseen ihanteeseen paikallaan asuvasta talonpojasta. [--] Saamelaiden kristillistämisen tapa on taustana sille, miksi luterilaiset entiset valtionkirkot aloittivat saamelaissovintoprosessit 1990-luvun alussa Norjassa ja Ruotsissa, ja 2000-luvulla Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa. Rakenteellisella tasolla tämä tarkoitti saamelaiskirkollisten elinten perustamista kirkkoihin. Kirkkojen saamelaiden neuvottelukuntien tehtävänä on vaalia ja suojella saamelaista kirkollista elämää. Tämä on tarkoittanut saamelaiskielten tukemista ja saamelaisuuden erityispiirteiden sallimista kirkoissa, kuten joiun. Symbolisella tasolla sovintoprosessit ovat johtaneet myös anteeksipyyntöihin niin Norjan kuin Ruotsin kirkossa sekä Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa. Oulun hiippakunnan silloinen piispa

Samuel Salmi esitti kirkon puolesta anteeksipyyntönsä Inarissa helmikuussa 2012. Hän kertoi toivovansa, että myös Suomen valtiojohto pahoittelisi saamelaisten kohtelua historiassa, kuten Norjassa tehtiin vuonna 1997 ja Ruotsissa vuonna 1998.

Kääntyminen uuteen uskontoon

- 1. Uskon aitouden arviointi – puheenvuoroja eri kirkkokunnista.** Suomen eku-meeninen neuvosto, 2018, seminaari 22.11.2018 ([http://www.ekumenia.fi/etusivu/ajankohtaista - aktuellt/uskon aitouden arviointi puheenvuoroja erikirkkokunnista/](http://www.ekumenia.fi/etusivu/ajankohtaista-aktuellt/uskon-aitouden-arviointi-puheenvuoroja-erikirkkokunnista/)) (katkelma)

Kirkot ovat olleet huolissaan siitä, miten turvapaikanhakijoiden kääntymisen aitoutta arvioidaan Maahanmuuttovirastossa. [--]

Espoon vapaaseurakunnasta mukana oli [--] oleskeluluvan saanut turvapaikanhakija. Hän kertoi vaikeudesta asua vastaanottokeskuksessa, jossa ei ollut mitään tekemistä, ei työtä eikä opintoja. Sen sijaan elämä helpottui yhteisöön kuulumisen kautta. - *Olemme tulleet Suomeen raunioituneesta maasta, suuri osa tulijoista on lukutaidottomia. Migrin haastattelukysymykset ovat vaikeita, esimerkiksi vanhurskaus voi käsitteenä olla vaikea uusille kristityille, ja kysymykset jäävät epäselviksi.* [--] Kun turvapaikkapäätöksessä todetaan, että kertomus kääntymisestä jäi pinnalliseksi, saa se kirkon työntekijän pohtimaan, mikälaista uskottavuutta turvapaikkapuhutteluissa haetaan. [--]

Maahanmuuttoviraston uskontoasioista vastaava esimies Anu Karppi käsitteli kääntymistä turvapaikkaperusteena Maahanmuuttoviraston näkökulmasta. Kristinuskoon kääntymiseen on vedottu aina turvapaikkaperusteena, joten se ei ole uusi asia. [--] Suomen perustuslaissa ja Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa turvattuun uskonnovapauteen kuuluu myös oikeus vaihtaa uskontoa tai uskonnollista vakaumusta. [--] Maahanmuuttovirastolla on tiedossa, että osa hakijoista ei ole tosissaan uskonnollisen kääntymisen suhteen. [--]

Mia Leisti Pakolaisneuvonnasta toi paneeliin lakimiehen näkökulman. [--] - *Uskottavuuden arviointi on haaste lakimiehelle. Paras ohje turvapaikkahaastatteluun hakijalle on kehoitus kertoa omista kokemuksistaan ja tunteuksistaan mahdollisimman avoimesti.* [--]

Mia Leisti nosti myös esiin, että trauman vaikutus hakijan psyykkiseen ja fyysiseen terveyteen, hakijan koulutustaso ja ihmisten erilaiset tavat kokea ja kertoa kokemuksistaan ovat asioita, jotka lakimiehen on otettava huomioon uskottavuutta arvioidessaan. [--]

Suomen Helluntaikirkon toiminnanjohtaja Esko Matikainen kuvaili tilannetta kirkkojen näkökulmasta. [--] Hän allekirjoitti edeltävien puhujien arviot siitä, että kaikkien hakijoiden, jotka vetoavat kristinuskoon kääntymiseen turvapaikkaperusteena, kääntymys ei ole aitoa ja että seurakunnissa joudutaan tekemään arvioita. - *Kipupiste on siinä, että selkeästi aivan kaikilla mittareilla aitoa kääntymystä ei pidetä Maahanmuuttovirastossa uskottavana,* sanoi Matikainen. [--] - *Olemme ajautumassa erikoiseen tilanteeseen, jossa turvapaikanhakijoilta edellytetään aivan eri standardit kääntymisen tuntomerkkeinä kuin kantasuomalaisilta. Tämä sotii vastaan minun oikeustajuani ja vielä syvemmin käsitystäni pastorina ja teologina.* [--] Turvapaikanhakijoilta ei tule edellyttää muuta kuin keneltä tahansa seurakuntalaiselta, ja Matikaisen toiveena olikin, että dialogi viranomaisten kanssa tulisi johtaa yhteiseen näkemykseen asiasta.

2. Mitä on uskonnollinen kääntyminen. Helena Kupari, 2020, Katsomukset.fi (<https://katsomukset.fi/2020/01/15/mita-on-uskonnollinen-kaantyminen/>) (katkelma)

Julkinen keskustelu kääntymisestä eli konversiosta on usein kärjistynyttä. Erityisen kiistanalaisia ovat kysymykset haavoittuvassa asemassa oleviin henkilöihin kohdistuvasta kääntymisestä, uskonnollisista ääriilikkeistä sekä uskonnon yhteydestä taloudellisen voiton tavoitteluun. Itse olen kuitenkin kiinnittänyt ensisijaisesti huomiota siihen, kuinka keskustelussa rakennetaan kuvaa ”oikeasta” kääntymisestä.

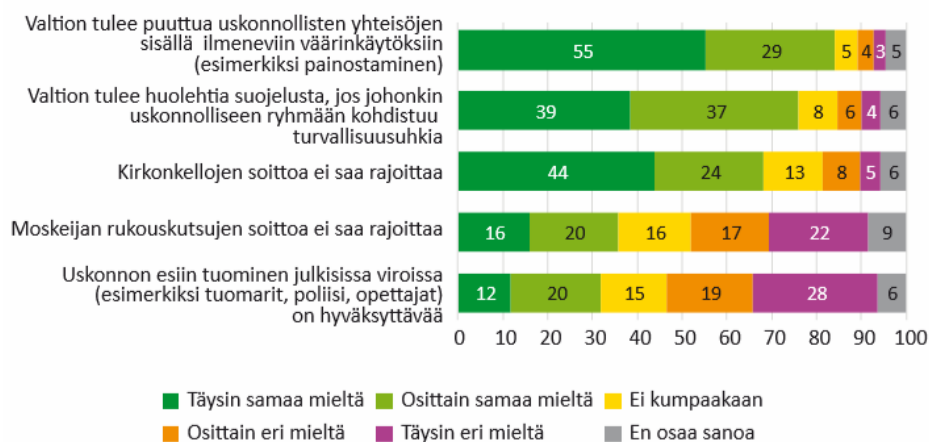
On kiinnostavaa, että samalla kun merkityksellisyyden tavoittelemisen, henkinen kehittyminen ja uuden oppiminen ovat suomalaisessa nykykulttuurissa myönteiseksi arvotettuja asioita, muutos uskonnollisessa identiteetissä herättää helposti epäilyksiä. Kääntyminen voidaan tulkita vaikka ”hurahtamiseksi”, ”shoppailuksi” tai ”aivopesun” seuraukseksi.

Tulkinnoissa keskeiseen asemaan nousee yksilön rooli. Kulttuurissamme kääntymisen tulee perustua omaehtoiseen pohdintaan ja valintaan. Jos muutokseen epäillään liittyvän muiden ihmisten – esimerkiksi lähipiirin tai uskonnollisen auktoriteetin – aktiivista vaikutamista, kääntynyt muuttuu toimijasta uhriksi.

Samanaikaisesti ratkaisu ei saa kuitenkaan olla liian itsenäinen ja harkittu. Muuten kääntyminen voi näyttäytyä opportunistisena toimintana: esimerkiksi huomion hakemisena tai taloudellisen hyödyn tavoitteluna. Alkusysäyksen kääntymiselle antaa Jumala tai muu yli-inhimillinen toimija, ei ihminen itse. [--]

Uskonnon- ja omantunnonvapaus

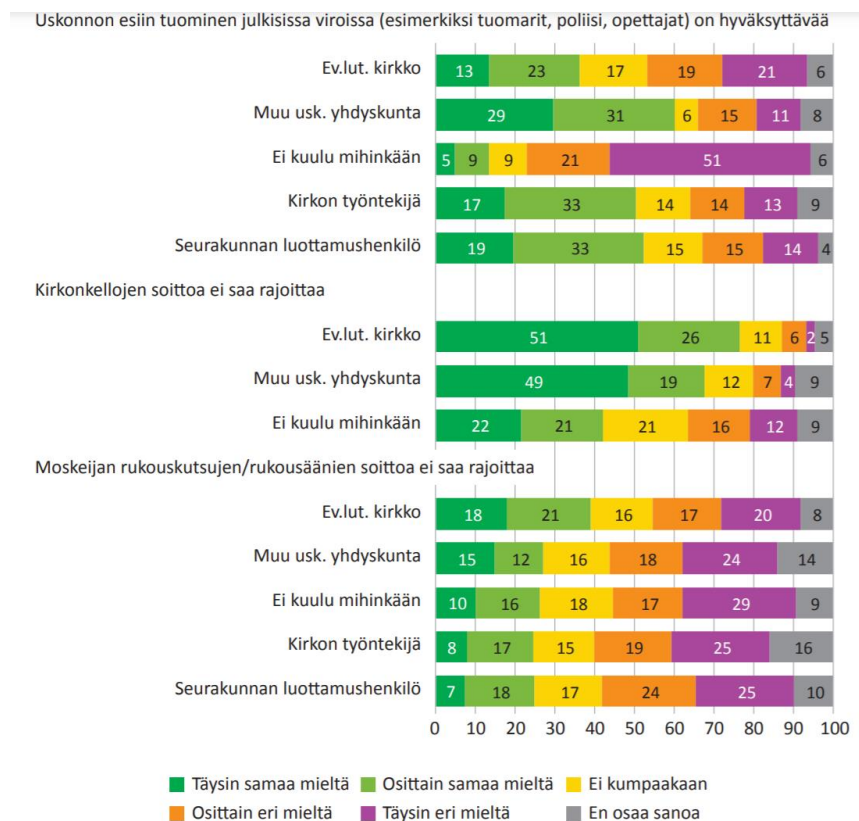
- Suomalaisten suhtautuminen uskonnonvapauden turvaamiseen ja uskonnon julkiseen näkymiseen.** Kimmo Ketola, Maarit Hytönen, Veli-Matti Salminen, Jussi Sohlberg, Leena Sorsa, 2016, Osallistuva luterilaisuus, Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012-2015: Tutkimus kirkosta ja suomalaisista. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 125 (https://evl.fi/documents/1327140/47692525/Kirkon+nelivuotiskertomus_II+osa_Osallistuva+luterilaisuus_netti.pdf/3dcadd52-154c-8693-2eb7-0920fe6a99b5) (Julkaistu Kirkon tutkimuskeskuksen luvalla.)

Kuvio 6.7

Suomalaisten suhtautuminen uskonnonvapauden turvaamiseen ja uskonnon julkiseen näkymiseen, % vastaajista. Gallup Ecclesiastica 2015, N=4 275.

2. Asennoituminen uskonnollisten yhteisöjen asemaan ja näkymiseen yhteiskunnallisessa elämässä. Kimmo Ketola, Maarit Hytönen, Veli-Matti Salminen, Jussi Sohlberg, Leena Sorsa, 2016, Osallistuva luterilaisuus, Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012-2015: Tutkimus kirkosta ja suomalaisista. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 125 (https://evl.fi/documents/1327140/47692525/Kirkon+nelivuotiskertomus_II+osa_Osallistuva+luterilaisuus_netti.pdf/3dcadd52-154c-8693-2eb7-0920fe6a99b5) (Julkaistu Kirkon tutkimuskeskuksen luvalla.)

Kuvio 6.8

Asennoituminen uskonnollisten yhteisöjen asemaan ja näkymiseen yhteiskunnallisessa elämässä, % vastaajista. Gallup Ecclesiastica 2015, N=4 725; Kirkon työntekijäkysely 2015, N=1 390; Seurakuntien luottamushenkilökysely 2015, N=1 185.

Oikean uskon määrittelyminen

1. Kuvitteellisen seurakuntalehden mielipideosasto:

Mihin unohtui Raamatun sanoma?

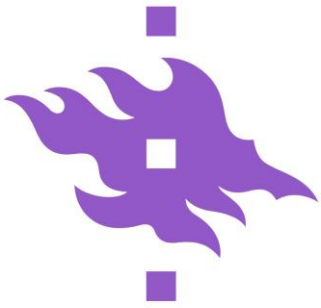
Olen kuulunut kirkkoon koko ikäni ja nyt huolestuneena seurannut nykyistä keskustelua avioliittokäsityksen muuttamisesta koskemaan samaa sukupuolta olevia pareja. Ei kirkko voi alkaa seurata kaikenlaisia nyky maailman trendejä ja unohtaa oman sanomansa Raamatun auktoriteetista. Jos kirkko unohtaa omat oppinsa ja alkaa muuntelemaan näkemyksiään uusien ”asiakkaiden” toivossa, on tämä koko kristillinen instituutio ajautunut väärälle tielle. Olen todella pettynyt siihen, kuinka eräät papit katsovat oikeudekseen muunnella Jumalan sanaa ja vihkiä samaa sukupuolta olevia pareja. Onko Raamatun sanalla teille enää mitään merkitystä vai luuletteko voivanne itse päättää mitä oikea kristillisuus on?

Nimim. Huolestunut

Kirkon on muututtava ajan mukana

Nimimerkki huolestunut kirjoitti täällä aiemmin huolestaan ja pettymyksestään koskien avioliittokäsityksen muuttamiseen liittyvää keskustelua ja eräiden pappien toimintaa. Hän vetoaa Raamatun auktoriteettiin, mutta vaikuttaa itse unohtaneen Jeesuksen sanoman lähimmäisenrakkaudesta. Tällainen kapeakatseisuus ja toisten tuomitseminen ei ole kristinuskon oikea sanoma! Vähemmistöjen tuomitseminen ”toisen luokan kansalaisiksi” seurakunnassa on täysin ristiriidassa kristinuskon alkuperäisen sanoman kanssa – Jeesuksen nimenomaan vietti aikaa yhteiskunnan hyljeksittyjen kanssa ja arvosteli kaavoihin kangistunutta opin noudattamista. Kirkon on oltava kiinni nykyajassa ja vastattava nykyisten seurakuntalaisten tarpeisiin tai se menettää merkityksensä. Raamatun kirjaimellinen tulkinta jättää kristinuskon oikean sanoman pimentoon.

Nimim. On muutoksen aika

Katsomusten kohtaaminen -draamaharjoitus

- **Kohderyhmä:** Sopii parhaiten 4.-9.-luokkalaisille. Tämä harjoitus voidaan kuitenkin hyvin soveltaa myös pienemmille oppilaille.
- **Tavoitteet:** Tuoda esille katsomusten edustajien vuorovaikutukseen liittyviä kipukohtia sekä erilaisia katsomuksiin liittyviä faktoja. Rakentavan ja ystävällisen vuorovaikutuksen oppiminen, dialogisuus.
- **Kesto:** 20 – 45 min.
- **Opetussuunnitelma:** Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: L2, L7, uskontoaineiden opetussuunnitelma S2 Uskontojen maailma.

Harjoituksen kulku:

- Harjoituksessa oppilaat jaetaan 2-5 henkilön pienryhmiin. Tehtävänä on suunnitella ryhmässä lyhyt kohtaaminen, jossa kaksi eri katsomusta kohtaavat oppilaiden ideoimassa kohtauksessa. Tarkoituksena on tehdä kohtaaminen, jossa vuorovaikutus epäonnistuu ja jossa voi lisäksi ilmetä jokin tiedollinen virhe.

VAIHTOEHTO1: Annetaan puolelle ryhmistä tehtäväksi tehdä kohtaaminen, jossa vuorovaikutus epäonnistuu, ja puolelle kohtaaminen, jossa vuorovaikutus on hyvää ja kohtaaminen onnistuu.

VAIHTOEHTO2: Käytetään valmista kohtausta, jonka pieni oppilasryhmä harjoittelee muiden tehdessä jotain muuta / opettaja esittää avustajan kanssa. (Siirry suoraan purkuun.)

- Tiedollisen virheen (asia, joka ei kuulu kyseiseen katsomukseen) sovittaminen kohtaukseen vaatii oppilailta jotain ennakkotietoja, joten pienemmät oppilaat voivat keskittyä vain vuorovaikutukseen. Vuorovaikutuksen epäonnistuminen voi tarkoittaa esimerkiksi järkyttyneitä ilmeitä, naureskelua tai kyseenalaistavaa ivailua. Ryhmä päättää itse, onko tulkinta hienovaraisempi vai dramaattinen ja liioiteltu. Tiivistettynä: toinen osapuoli ei siis tule arvostetuksi tai kunnioitetuksi.
- Opettaja jakaa ryhmille valitsemansa katsomukset joko valmiiksi tai antaa oppilaiden valita listalta itseään innostavat kaksi katsomusta. Erilaisten katsomusten edustajia: kristitty (valitse myös kirkkokunta tai muu yhteisö), muslimi, juutalainen, hindulainen, mormoni, Jehovan todistaja, ateisti, shintolaisuuden edustaja, taolaisuuden edustaja, wiccan edustaja, joku muu vapaavalintainen. HUOM. Tehtävässä voidaan keskittyä esimerkiksi kertaamaan maailmanuskontoja tai vaikkapa kirkkokuntia.
- Mikäli ryhmän ideointi ei lähde käyntiin, voi opettaja antaa esimerkiksi paikan ryhmälle valmiiksi (koulun ruokala, kirjasto, kauppakeskus, koti, yms.)

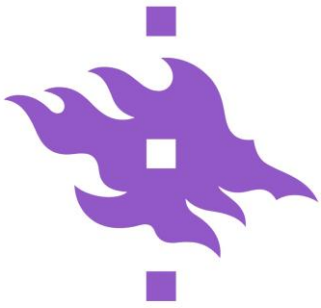
- Kohtaukset esitetään (vaihtoehdossa 1 ensin esitetään epäonnistuneet kohtaukset) ja keskustellaan seuraavista kysymyksistä:
  - Minkälainen tunnelma kohtauksessa oli?
  - Minkälaisia tunteita sinussa heräsi kohtausta katsoessasi?
  - Mikä kohtauksessa meni pieleen? (esim. kovaääninen ihmettely, epäystävällinen puhuminen ja elekieli, toisten tapojen vähättely ja oudoksuminen, yleistäminen, ennakkoluulot, tietojen puute)
  - Miltä kohtauksen henkilöistä todennäköisesti tuntui?
  - Oliko tilanne oikeudenmukainen? Miksi, miksi ei?
  - Minkälaisia neuvoja antaisit kohtausten henkilöille?
- Epäonnistuneet kohtaukset esitetään uudelleen neuvojen mukaan. Vaihtoehdossa 2 kohtaus esitetään niin monta kertaa, että kaikki ovat siihen tyytyväisiä. Vaihtoehdossa 1 voidaan uudelleen esittämisen sijaan kiinnittää huomiota siihen, miksi onnistuneet kohtaukset olivat erilaisia kuin epäonnistuneet.
- Keskustellaan siitä, miltä tuntui antaa neuvoja hyvään katsomusten kohtaamiseen ja siitä, miltä tuntuisi antaa ohjeita tositilanteessa.

Esimerkkikohtaus:

Kaksi kristittyä Kaisa sekä Kalle ja kaksi juutalaista Jenni sekä Johanna kohtaavat ruokalan linjastolla:

- Kaisa: (osoittaa Jennin ja Johannan tarjottimia) Kato noi otti kasvisruokaa.
- Kalle: (pyörittelee silmiään) Tosi outoo... Ei Jenni kyl aina ota sitä.
- Jenni: (harmistuneena) Kyllä me kuullaan, mitä te puhutte.
- Johanna: (ujosti) Me ollaan juutalaisia ja syödään vaan kosher-ruokaa.
- Kaisa: (ivallisesti) Tosi outoo, ei toi oo ees mikään oikee sana.
- Johanna: (puolustautuen) Meidän uskontoon kuuluu, että me ei syödä tiettyjä ruoka-aineita samaan aikaan. Ja tiettyjä ruokia me ei syödä ollenkaan.
- Kalle: Niin varmaan. Eihän tossa oo mitään järkeä.
- Kaisa: Te varmaan vaan halusitte parempaa ruokaa. Tuu Kalle mennään istuu jonnekin kahestaan! (poistuvat linjastolta)
- Jenni ja Johanna: (Jäävät surullisina ja loukkaantuneina linjastolle.)

Ohje purkuun: Vuorovaikutuksen epäonnistuminen näkyy läpi kohtauksen epäarvostavana ja epäystävällisenä suhtautumisena. Tiedollinen virhe liittyy kosheriin, joka oli Kaisalla ja Kallelle vieras käsite. Oppilaita on hyvä muistuttaa siitä, että kaikkea ei voi tai tarvitse tietää, mutta vieraisiin asioihin voi suhtautua kuitenkin asiallisesti ja ystävällisesti.

Oikeudenmukaisuus -ilmiötyöskentely

- Kohderyhmä: luokka-asteet 1-9. Tämä monialaisen oppimisen kokonaisuus voidaan soveltaa eri luokka-asteille sopivaksi ja toteuttaa myös useamman luokan yhteisenä työskentelynä.
- Kesto: 5-6 tuntia
- Tavoitteet: Tavoitteena on tarkastella oppilaiden kanssa oikeudenmukaisuutta yleisesti tai rajatumminkin (esimerkiksi koulussa/ Suomessa/ maailmassa/ tulevaisuudessa).
- Opetussuunnitelma: monialaiset kokonaisuudet / teemapäivät / katsomusaineet / yhteiskuntaoppi. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: L7. Erityisesti perusopetuksen ensimmäisillä luokilla (vuosiluokat 1-2) on tavoitteena keskustella oikeudenmukaisuudesta ja oikeudenmukaisesta tulevaisuudesta. Oikeudenmukaisuus on osa perusopetuksen arvoperustaa ja tehtävää. Oikeudenmukaisuus tulee ottaa huomioon koulutyön järjestämisessä, ja perusopetus pyrkii myös edistämään oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa.

Harjoituksen kulku:

LÄMMITTELY (0,5 TUNTIA)

- Esimerkiksi ”Osallisuus ja oikeudenmukaisuus leikkivarjolla” tai jokin sääntöleikki.

KYSYMYSTEN TEKEMINEN (0,5 TUNTIA)

- Taululle kirjoitetaan ”oikeudenmukaisuus” (tai rajatumminkin alakoululaisille ”oikeudenmukaisuus koulussa” tai yläkoululaisille ”oikeudenmukaisuus Suomessa” tai ”oikeudenmukaisuus maailmassa”). Oppilaita ohjataan tekemään kysymyksiä oikeudenmukaisuudesta. Mitä haluamme tietää oikeudenmukaisuudesta? Mitä meidän pitäisi kysyä, että ymmärtäisimme, mistä oikeudenmukaisuudessa on kysymys? Kysymykset voidaan kirjoittaa taululle tai käyttää apuna suuria muistilappuja tai sähköistä sovellusta. Myös opettaja voi keksiä kysymyksiä. Tässä vaiheessa kysymyksiin ei vielä vastata, vaan tarkoitus on keksiä mahdollisimman paljon hyviä kysymyksiä.

TYÖSTÄMINEN RYHMITTÄIN (2-3 TUNTIA)

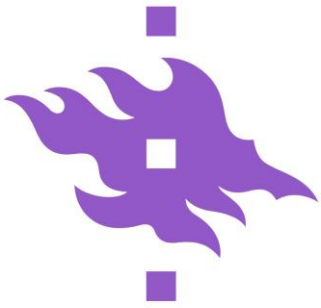
- Oppilaat jaetaan ryhmiin. Jokainen ryhmä valitsee yhden kysymyksen, jota se haluaa lähteä yhdessä selvittämään. Ryhmät pohtivat, mistä he voisivat saada vastauksia kysymykseensä (esim. oppikirjat, muut materiaalit, luokkatovereiden tai opettajan haastattelu jne). Opettajat kiertävät opetustiloissa ja auttavat ryhmiä etsimään ja pohtimaan vastauksia kysymyksiin. Tässä vaiheessa opettajat voivat pitää myös pienen tietoiskun tai voidaan katsoa jokin videoaineisto yhdessä.

- Seuraavassa vaiheessa ryhmät päättävät, minkälaisen tuotoksen haluavat löytämistään vastauksista tehdä muille nähtäväksi. Tuotos voi olla esimerkiksi sarjakuva, esitelmä, video, näytelmä tai mainos. Tuotoksia voidaan myös etukäteen rajata esimerkiksi niin, että kaikki ryhmät tekevät näytelmän.

YHTEINEN JAKAMINEN: (2 TUNTIA)

- Kun kaikkien ryhmien tuotokset ovat valmiit, kokoonnutaan taas yhteen. Ryhmät esittelevät tuotoksensa toisille. Jokaisen tuotoksen jälkeen keskustellaan tai kirjoitetaan ylös, mitä oikeudenmukaisuudesta opittiin kyseisen tuotoksen äärellä.

Osallisuus- ja oikeudenmukaisuusharjoituksia leikkivarjolla

- **Kohderyhmä:** 1. – 9.-luokkalaiset
- **Kesto:** 5–15 min
- **Opetussuunnitelma:** Sopii mihin tahansa oppiaineeseen virikkeeksi oppituntiin, jolla on tarkoitus käsitellä osallisuutta tai oikeudenmukaisuutta, myös monialaisiin kokonaisuuksiin. Laaja-alainen osaaminen L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen.
- **Tavoitteet:** Virittäydytään yhteiseen työskentelyyn. Harjoitellaan yhteiseen hiileen puhaltamista. Lisätään osallisuuden kokemusta omassa ryhmässä. Osa harjoituksesta voi lisäksi auttaa tiedostamaan eriarvoisuuden ja epäoikeudenmukaisuuden kokemuksia.

Harjoitusten kulku:

- Värikästä leikkivarjoa voi käyttää usean oppitunnin alussa virikkeenä ja vuorovaikutusta kehittäväksi harjoituksena, jota voi varioida ja joka voi johdattaa erilaisten kysymysten äärelle.

OSALLISUUSHARJOITUS 1, PALLOLEIKKI:

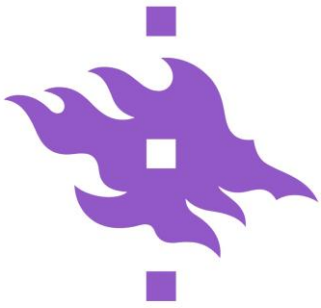
- Koko opetusryhmä kokoontuu suuren leikkivarjon ympärille ja ottaa reunoista kiinni niin, että varjo on kireänä ilmassa. Leikkivarjon päälle asetetaan pallo, joka ryhmän täytyy yhdessä ohjata keskellä olevaan reikään. Sen jälkeen harjoitusta voidaan varioida:
- Harjoitusta voidaan vaikeuttaa ottamalla leikkiin kaksi palloa, joista toinen täytyy saada reiän läpi ja toista estää menemästä reikään.
- Harjoitus voidaan toteuttaa myös kahden joukkueen välisenä kilpailuna, jolloin kummallakin on oma pallonsa, jota yritetään reikään. Harjoituksen jälkeen voidaan keskustella, mitä eroa oli vuorovaikutuksessa silloin, kun koko ryhmällä oli yhteinen tavoite, ja silloin, kun kahdella joukkueella oli keskinäinen kilpailu.
- Joka toisen osallistujan silmät voidaan sitoa, jolloin näkevien tulee sanallisesti ohjata ”sokeiden” osallistumista. Sen jälkeen vaihdetaan niin päin, että näkevien silmät sidotaan ja toiset antavat ohjeita. Tämän jälkeen voidaan keskustella, miltä tuntui olla silmät sidottuina ja miltä tuntui olla silmät auki ja neuvoa toisia. Tässä yhteydessä voidaan jutella myös esimerkiksi auttamisesta ja erilaisista lähtökohdista elämään.

OSALLISUUSHARJOITUS 2, SAMASSA RYTMISSÄ:

- Ryhmä ottaa kiinni varjon reunasta oikealla kädellä ja alkaa kulkea ympyrää samaan tahtiin. Taustalla voi soida musiikkia. Opettaja (tai joku oppilaista) antaa ohjeita siitä, miten kuljetaan: esimerkiksi kuljetaan kyykyssä, hypitään, hiivitään, kuljetaan takaperin, kuljetaan silmät kiinni, juostaan...

OIKEUDENMUKAISUUSHARJOITUS:

- Koko opetusryhmä kokoontuu suuren leikkivarjon ympärille ulkona tai liikuntasalissa ja ottaa reunoista kiinni. Ensin varjoa voidaan yhdessä nostaa ylös ja alas. Kukin oppilas tarkistaa, minkä värin kohdasta hän pitää varjosta kiinni. Kun opettaja huutaa esimerkiksi "keltaiset", vaihtavat paikkaa varjon alta juosten ne oppilaat, jotka pitivät kiinni varjon keltaisista sektoreista. Muut oppilaat voivat auttaa nostamalla varjoa ilmaan, jolloin varjon alta on helpompi juosta. Opettaja voi huutaa myös useamman värin kerralla tai "kaikki värit". Silloin kaikki vaihtavat paikkaa ja täytyy olla varovainen, ettei varjon alla tule törmäyksiä. Kun perusidea on tuttu, voidaan harjoitusta varioida:
- Opettaja huutaa värejä mutta jättää tietoisesti jonkin värin huutamatta. Oppilaat todennäköisesti kiinnittävät tähän pian huomiota, mutta opettaja ei silti huuda kyseistä väriä. (Vaihtoehtoisesti opettaja voi jatkuvasti "juoksuttaa" tietyn värin kohdasta kiinni pitäviä oppilaita.)
- Kun harjoitusta on jatkettu hetken, pysähdytään keskustelemaan oikeudenmukaisuuden ja epäoikeudenmukaisuuden kokemuksesta. Miksi leikki tuntuu epärealistiselta? Kiinnitetään huomiota siihen, että osa oppilaista ei pääse juoksemaan varjon alta vain siksi, että he sattuvat ottamaan kiinni tietyn värisestä varjon kohdasta (tai toiset joutuvat juoksemaan koko ajan).
- Sovitaan, miten leikkiä muutetaan, että siitä tulisi kaikille mukavampi. Sen jälkeen jatketaan leikkiä vielä hetken niin, että opettaja huutaa tasapuolisesti kaikkia värejä. Kaikki pääsevät mukaan. Siitäkin kokemuksesta voidaan jutella.
- Ennen paikkojenvaihtoleikin aloittamista voidaan varjoa pyörittää käsissä niin, että oppilaat seisovat paikoillaan ja varjo pyörii myötäpäivään. Kun opettaja huutaa "seis", varjo pysähtyy. Näin oppilaat osuvat satunnaisesti tietyn värin kohdalle.

Ristin ja rummun kipeä historia:

Saamelaisten kristillistämisen tapa taustana kirkollisille sovintoprosesseille

Kysymys sovinnosta ja historian hyvittämisestä saamelaisille on noussut ajankohtaiseksi Pohjoismaissa, joissa saamelaisia perinteisesti asuu: Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa. Näiden lisäksi saamelaisia asuu Venäjällä. *Sápmi* eli saamelaisten kotiseutualue ulottuu neljään nykyvaltioon aina Keski-Norjasta Kuolan niemimaalle saakka. Saamelaisuus koostuu useista saamelaisryhmistä, jotka eroavat toisistaan kielen, perinteisen elinkeinon, historian ja uskonnon mukaan. Saamelaisia arvioidaan olevan noin 80 000, joista suurin osa, 50 000 asuu Norjassa. Huomattava osa saamelaisista asuu jo perinteisen saamelaisalueen ulkopuolella, kuten pääkaupunkiseuduilla Oslossa, Tukholmassa, Helsingissä ja Pietarissa. Tässä kirjoituksessa valotetaan kirkollisia saamelaissovintoprosesseja ja niiden taustoja. Toivottavasti kirjoitus tarjoaa työvälineitä siihen, kuinka sovintoa yhtäältä voidaan lähestyä, ja toisaalta auttaa ymmärtämään, minkälaisista historiallisista taustoista kumpuavat ne saamelaisten alkuperäiskansaaänet, joissa vaaditaan historiallisten tapahtumien poliittista tunnustamista.

Pohjoismaiden saamelaiset kohtasivat kristinuskon vaikutteet jo 1000-luvulta lähtien ensin katolisessa lähetyksessä, joka osoittautui tehottomaksi saamelaisten käännytystyössä. Venäjän saamelaiset, mukaan lukien koltasaamelaiset, jotka pakkoevakuoitiin Venäjältä toisen maailmansodan jälkeen, käännyttiin ortodoksisen uskon 1500-luvulta lähtien. Kun Ruotsi, jonka osa nykyinen Suomi oli, sekä Tanska, jonka osa nykyinen Norja oli, hyväksyivät luterilaisuuden valtionuskonnokseen 1500-luvulla, tarkoitti se uudenlaista uskontopoliittikkaa suhteissa saamelaisiin. Uskonnolla ajateltiin tuolloin olevan myös turvallisuuspoliittinen rooli kansakunnan yhtenäisyyden tukemisessa. Vanhatestamentillisesti ajateltiin, että saamelaisten pakanalliseksi katsottu samanistinen alkuperäiskansahengellisyys vaaransi koko kansakunnan turvallisuuden. Niin poliittisista kuin teologisista syistäkin oli tärkeää saattaa saamelaiset kristinuskon piiriin. Tämä tarkoitti kahden hyvin erilaisen filosofisen järjestelmän yhteentörmäystä: monoteistisen kristillisen maailmankuvan ja animistisen alkuperäiskansahengellisyyden.

Saamelaisten alkuperäiskansahengellisyydestä on säilynyt vain pirstaleisia tiedonlähteitä meidän päiviimme saakka. Eri alueiden saamelaisyhteisöissä uskomusjärjestelmät ovat myös vaihdelleet. Uskontotieteelliseen tutkimukseen nojaten voidaan kuitenkin tehdä joitain yleisiä huomioita, jotka viittaavat tuon alkuperäiskansahengellisyyden olleen kokonaisvaltaisesti kytköksissä ympäristöön. Saamelainen ei mitä todennäköisimmin tehnyt eroa itsen ja muun ympäristön kanssa, vaan ihmisen ajateltiin olevan vain yksi olento muiden uskomusolioiden ja eläinten kanssa. Tämä selittää yleissaamelaista uskomusta eläintransformaatioon, jossa ihminen voi muuttua eläimeksi, kuten karhuksi. Usko eläintransformaatioon tulee ymmärrettäväksi vain sellaisessa ympäristösuhteessa, jossa ihmi-

sen ja muun elollisen suhde on hyvin tiivis. Saamelaisessa animistisessä elämänkatsannossa eroa elottoman ja elollisen välillä ei ole mielekästä tehdä, koska ympäröivä todellisuus kivineen, puineen, vesineen koetaan elolliseksi.

Koska ympäristö koetaan elolliseksi, on sen kanssa neuvoteltava. Saamelaiset ovat käyneet neuvotteluita ennen kaikkea seitojen kautta. Seidat ovat poikkeavia luonnonmuodostelmia, joiden kanssa saamelaiset tekivät vaihtokauppaa elinkeino-onnesta ja tulevaisuudesta. Seidoille, jotka saattoivat olla kivimuodostelmia tai puita, annettiin lahjoja, kuten poronsarvia. Tulevaisuuden ennustaminen ja enteiden lukeminen oli keskeisessä asemassa ja siinä auttoi noitarumpu, jollainen joka perhekunnalla oli. *Noaidi* eli saamelainen shamaani auttoi erikoistehtävissä, kuten sairaiden parantamisessa. Suhteet kuolleisiin esivanhempiin olivat tärkeitä, ja saamelaiselle lapselle annettiin sen esivanhemman nimi, jonka hyvät ominaisuudet toivottiin siirtyvän nimen kautta uudelle sukupolvelle. Nimi, loveen lankeaminen ja joiku toimivat portteina eri aikoihin ja paikkoihin. Saamelaista alkuperäiskansahengellisyyttä leimaakin syklinen aikakäsitys, joka tarkoittaa sitä, että eri ajat voivat olla läsnä yhtäaikaisesti.

Kun luterilainen lähetystyö organisoidusti alkoi 1600-luvun lopussa, iski se kaikkiin keskeisiin saamelaisuuden erityispiirteisiin, jotka kannattelivat kokonaisvaltaista uskomusjärjestelmää. Luterilainen käännytystyö tuhosi niin aineellista kuin aineetontakin osaa saamelaisessa alkuperäiskansahengellisyydessä. Aineellisena tuhona voidaan mainita saamelaisten alkuperäiskansahengellisyyden fyysiset ilmenemismuodot, jotka tuhottiin tai takavarikoitiin: noitarummut ja niihin liittyvä esineistö sekä seidat. Seitojen tuhoamiseen tarvittiin saamelaisten itsensä apua, mikä herätti saamelaisyhteisöissä hajaannusta ja riitoja. Todellisuudessa kuitenkin saamelaisen ei ollut mahdollista säilyttää esivanhemiensa uskomusjärjestelmää, koska kristillinen kirkko ulotti kontrollinsa kaikkiin elämän osa-alueisiin, olihan kirkko osa valtion julkishallinnollista järjestelmää. 1800-luvulle tultaessa noitarummut oli hävitetty, mutta saamelaisten läheiset suhteet kuolleisiin esivanhempiin aiheuttivat edelleen harmia lähetystyöntekijöille.

Monet saamelaisuuden keskeiset elementit, joita voisi kuvailla kognitiivisiksi tai aineettomiksi kitkettiin tai niiden annettiin ymmärtää olevan vähempiarvoisia, kuten saamelaiskielten, joita suuressa osassa saamelaisaluetta ei saanut kirkossa ja uskonnonopetuksessa käyttää. Myös saamelaisten arkaaiseen laulantaan, joikuun, suhtauduttiin pakanallisena kuten moniin muihinkin saamelaisten elintapoihin, kuten jutaamiseen eli porojen kanssa vuotuiskiertoon. Jutaamista pidettiin alkukantaisena elämisentapana, joka ei sopinut kristilliseen ihanteeseen paikallaan asuvasta talonpojasta. Vaikka luterilainen kristillinen läheytys tuhosi ison osa saamelaista uskomusjärjestelmää, toi se mukanaan luku- ja kirjoitustaidon, kun oppivelvollisuus ulotettiin myös saamelaisiin. Yleisesti ottaen kristilliset kirkot olivat osa laajempia valtioiden assimilaatio- eli sulauttamistoimia. Vaikka tämän päivän näkökulmasta assimilaatiotoimenpiteet olivat rajuja ja kokonaisvaltaisia, on tärkeää ymmärtää niiden taustalla vaikuttaneet poliittiset ja ideologiset syyt, joiden mukaan ajateltiin, että oli saamelaisyhteisöjen oman edun mukaista saattaa heidät länsimaisen kehityksen piiriin.

Saamelaisten kristillistämisen tapa on taustana sille, miksi luterilaiset entiset valtionkirkot aloittivat saamelaissovintoprosessit 1980-luvulla ensin Norjassa, sen jälkeen Ruotsissa, ja 2000-luvulla Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa. Rakenteellisella tasolla tämä tar-

koitti saamelaiskirkollisten elinten perustamista kirkkoihin eli saamelaistyön neuvottelukuntien. Niiden tehtävänä on vaalia ja suojella saamelaista kirkollista elämää. Tämä on tarkoittanut saamelaiskielten tukemista ja saamelaisuuden erityispiirteiden sallimista kirkkoissa, kuten joiun. Symbolisella tasolla sovintoprosessit ovat johtaneet myös anteeksi-pyyntöihin niin Norjan kuin Ruotsin kirkossa sekä Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa. Oulun hiippakunnan silloinen piispa **Samuel Salmi** esitti kirkon puolesta anteeksi-pyyntönsä Inarissa helmikuussa 2012. Hän kertoi toivovansa, että myös Suomen valtiojohto pahoittelisi saamelaisten kohtelua historiassa, kuten Norjassa tehtiin vuonna 1997 ja Ruotsissa vuonna 1998.

Kirkolliset saamelaissovintoprosessit ovat kiehtovia ainakin kahdesta syystä. Ensinnäkin ne nivoutuvat maailmanlaajuiseen keskusteluun alkuperäiskansojen kohtelusta ja siihen, minkälainen rooli kristillisellä kirkolla on tuossa kohtelussa ollut. Toisekseen ne osoittavat, kuinka evankelisluterilaiset kirkot ovat määrätietoisesti lähteneet purkamaan omaa kolonialistista menneisyyttään ja julkisesti tunnustaneet tekemiänsä ylilyöntejä saamelaisten kristillistämässä. Kirkkojen saamelaissovintoprosessit ovat raivanneet tilaa myös valtiolisille sovintoprosesseille. Kaikissa kolmessa saamelaisten asuttamassa Pohjoismaassa valtiot ovat ryhtyneet totuus- ja sovintokomissioprosessiin, jonka tarkoituksena on tarkastella valtioiden roolia saamelaisten norjalaistamis-, ruotsalaistamis- ja suomalaistamispolitiikassa. Pisimmällä tässä on Norja, jonka komissio on perustettu ja jonka loppuraportti julkaistaneen vuoden 2022 syksyllä. Se on Pohjoismaiden ensimmäinen totuus- ja sovintokomissio, joka saamelaisten lisäksi keskittyy myös kveenien ja norjansuomalaisten pakonorjalaistamiseen. Tätä kirjoitusta kirjoittaessa Ruotsissa valtiojohto neuvottelee paria Ruotsin saamelaiskäräjien kanssa totuus- ja sovintokomission sisällöstä ja ehdoista. Niin Norjassa, Ruotsissa kuin Suomessakin saamelaiskäräjät toteuttavat saamelaisten kulttuurista itsehallintoa. Suomen saamelaisten totuus- ja sovintokomissiolla on valtioneuvoston, saamelaiskäräjien ja kolttien kyläkokouksen hyväksymä mandaatti sekä ehdokkaat komission komissaareiksi. Suomessa saamelaisten totuus- ja sovintokomissio pyritään asettamaan vuoden 2021 aikana. Voi sanoa, että 2020-luvulle tultaessa saamelaisten kohtelu ja historiallinen hyvitys ovat siis ajankohtaisempia Pohjoismaissa kuin koskaan aikaisemmin.

Kirjoittaja Helga West, saamelaiselta nimeltään Biennaš-Jon Jovvna Piera Helga, on teologian maisteri, joka työskentelee tohtorikoulutettavana Helsingin yliopistossa. Hän on kotoisin Tenojokilaaksosta, Utsjoelta. Väitöskirjassaan West tutkii kirkollisia saamelaissovintoprosesseja ja sitä, kuinka saamelaiset itse sanoittavat sovintoa.

Suosittelavaa lukemista aiheesta:

Halinen, Petri, Pulkkinen, Risto & Seurujärvi-Kari, Irja (toim.): Saamentutkimus tänään. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2011.

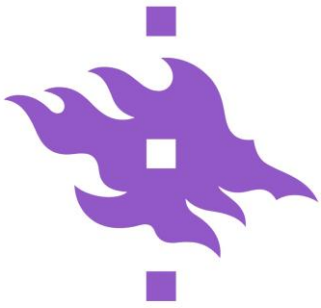
Kanninen, Jaana & Ranta, Kukka: Vastatuuleen. Saamen kansan pakkosuomalaistamisesta. Helsinki: Kustantamo S&S, 2019.

Kylli, Ritva: Saamelaisten kaksi kääntymystä. Uskonnon muuttuminen Utsjoen ja Enontekiön lapinmailla 1602–1905. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2012.

Löfström Jan (toim.): Voiko historiaa hyvittää? Historiallisten vääryyksien korjaaminen ja anteeksiantaminen. Helsinki: Gaudeamus, 2012.

Pentikäinen, Juha: Saamelaiset. Pohjoisen kansan mytologia. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1995.

Rydving, Håkan: The End of Drum-time. Religious Change among the Lule Saami 1670s–1740s. Acta universitatis Upsaliensis. Uppsala University. Diss. Uppsala: Uppsala University, 1995.

Miten uskonnonvapaudesta puhuttiin antiikin Roomassa?

Rooman valtakunnassa harjoitettiin monia uskontoja ja palvottiin lukemattomia jumaluuksia erilaisine ilmenemismuotoineen. Roomalaiset vallanpitäjät käytännöllisessä politiikassaan sallivat erilaisten uskontojen ja kulttien harjoittamisen valloittamillaan alueilla. Kunkin kaupungin ja etnisen ryhmän oikeudet hoitaa omaa hallintoa ja noudattaa omia lakeja ja uskonnollisia perinnäistapoja määriteltiin erikseen. Silloin kun uskonnonvapautta määriteltiin, se liitettiin usein ryhmän, kaupungin tai alueen oikeuksiin. Keisarikauden vilkkaassa uskontoelämässä ryhmän oikeuksien rinnalle kehkeytyi kuitenkin ajatus yksilön tekemistä valinnoista ja sen myötä yksilön uskonnonvapaudesta. Sallivuudella oli kuitenkin omat rajansa, joita roomalaiset vallanpitäjät määrittelivät aina uudestaan poliittisten suhdanteiden muuttuessa. Hallinto suhtautui epäluuloisesti ja välillä vihamielisesti esimerkiksi gallialaisten druidien uskontoon, kristinuskoon ja juutalaisuuteen, ja tässä uskontoasiat nivoutuivat yhteen poliittisten ristiriitojen ja lojaalisuuskysymysten kanssa.

Antiikin monien jumalien maailmassa jonkin jumaluuden palveleminen ei sulkenut pois muita jumalia. Monijumalaisuus ei kuitenkaan tarkoittanut kaikki käy -asennetta. Rajoja hyväksytyyn ja ei-hyväksytyyn uskonnon välillä vedettiin toisella tavalla, esimerkiksi rituaalien kohdalla. Oleellista oli se, miten toimittiin, ei niinkään se mitä palvottiin. Usein valtaväestö suhtautui epäluuloisesti ryhmiin, jotka eivät halunneet osallistua valtion ja kaupunkien yhteisökultteihin. Näitä ryhmiä olivat juutalaiset ja kristityt.

Antiikissa pohdinnat uskonnon valitsemisen vapaudesta nousivat esiin silloin, kun oman uskonnon harjoittamista rajoitettiin tai se kiellettiin kokonaan. Niinpä kristityt kirjoittajat 100-200-luvuilla ja ei-kristityt kirjoittajat 300-luvulla pohtivat uskonnollista suvaitsevaisuutta ja valinnanvapautta nimenomaan tilanteissa, joissa kirjoittajien oma uskonnollinen traditio oli uhattuna.

Kristityt kirjoittajat anovat vapautta oman uskontonsa harjoittamiseen

Siten myös kristittyjen kirjoittajien vetoamukset oman uskontonsa puolesta syntyivät kristittyjen ryhmien ollessa vähemmistöasemassa 100–200-luvuilla. Ahtaalle joutuneet uskonnolliset ryhmät etsivät tunnustamista valtiovaltalta eli keisarilta. Puolustuskirjoitukset oli usein osoitettu keisarille tai paikalliselle käskynhaltijalle, mutta varsinainen kohdeyleisö olivat kristityt itse.

Kristityt kirjoittajat esittivät, että kristittyjen oli saatava harjoittaa uskontoaan siinä missä valtakunnan muidenkin kansojen. Esimerkiksi Tertullianus (n. 155–n. 220) vaati kristityille samanlaista asemaa kuin muille uskonnollisille ryhmille. Jokainen provinssi ja kaupunki sai pitää omat jumalansa, hän kirjoitti. Vain kristityt eivät saaneet harjoittaa omaa uskontoaan, hän valitti. Tertullianus totesi, että rajoitukset uskonnon harjoittamiseen olivat itse

asiassa loukkaus uskontoa vastaan. Hänen varoituksensa loukkauksesta uskontoa kohtaan liittyi kristittyjä vastaan esitettyihin syytöksiin, joissa näitä oli moitittu roomalaisen uskonnon loukkaamisesta: kristityt kun eivät tunnustaneet roomalaisia jumalia. Tertullianus heitti syytöksen takaisin roomalaisia vastaan: todellinen loukkaus uskontoa kohtaan oli kieltää vapaus uskonnonharjoittamiseen.

Tertullianus toi esiin kysymyksen yksilön valinnasta. Yksilön vapaus valita uskontonsa oli uusi käänne antiikin ajattelussa. Yleensä vapaus harjoittaa tiettyjä uskonnollisia tapoja miellettiin yhteisön tai ryhmän saavuttamaksi etuoikeudeksi. Ajatus yksilöllisestä vapaudesta on nähty ilmentymänä varhaisella keisarikaudella kehkeytyneestä monien uskontojen yhteiselosta, jossa nousi ajatus yksilön valinnasta. Yksilön valinnan rinnalla Tertullianus kuitenkin korosti jatkuvasti ryhmän oikeutta palvoa omaa jumaluuttaan. Vetoomukset uskonnonvapauden puolesta on syytä ymmärtää Rooman valtakunnan monenkirjavan hallinnon taustaa vasten, osana provinssien, kaupunkien ja ryhmien etuoikeuksien tilkkutäkkiä. Oman ryhmän oikeuksista oli vielä matkaa ajatukseen yksilöiden universaalista uskonnonvapaudesta.

Lactantius (n. 250–320) oli Pohjois-Afrikasta kotoisin oleva kristitty retoriikan opettaja, joka eli keisari Diocletianuksen kristittyjä vastaan suuntaamien vainojen aikana. Lactantius kirjoitti uskonnollisen painostuksen hyödyttömyydestä: vallanpitäjät typeryydessään kuvittelivat voivansa painostaa kaikki ihmiset uskontonsa piiriin uhkailuilla ja väkivallalla, sen sijaan että yrittäisivät taivuttaa keskustelemalla ja järkiperusteilla. Ihmistä ei tarvinnut eikä pitänyt pakottaa väkivallalla ja vääryydellä tietyn uskonnon piiriin, sillä uskontoa ei voinut pakottaa.

Lactantius asetti vastakkain kristittyjen keskustelemalla tapahtuvan vakuuttamisen ja vallanpitäjien harjoittaman painostuksen. Väkivallan tilalle hän tarjosi keskustelua ja kutsui roomalaisia väittelyyn uskonnosta. Tässä kutsussa ratkoa uskonnollisia kysymyksiä oli kuitenkin ennako-oletuksena se, että hänen kiistakumppaninsa tulisivat häviämään väittelyn. Heillä ei voinut olla kunnan argumentteja oman uskontonsa tueksi. Siinä mielessä Lactantiuksen kehoitus ei ollut kutsu aitoon dialogiin – mikäli dialogi määritellään vuoropuheluksi, jossa pyritään mielipiteiden vaihtoon ilman, että tarkoituksena on osoittaa olevansa oikeassa tai määritellä väittelyn voittajia ja häviäjiä.

Näin siis vetosivat kristityn vähemmistön kirjoittajat ollessaan ahtaalla. Tilanne muuttui 300-luvun alkupuolella. Konstantinuksen (keisarina 306–337) tuella ja myötävaikutuksella alkoi kristinuskon nousu, ensin 300-luvun alkupuolella tunnustetuksi uskonnoksi valtakunnan muiden uskontojen joukkoon ja sittemmin 300-luvun lopussa valtauskonnoksi. Monissa julistuksissaan Konstantinus ei mitenkään peitellyt vastenmielisyyttään perinteisiä uskontoja kohtaan. Hän kuitenkin salli julkiset perinteiset rituaalit, mutta kielsi monia yksityisesti suoritettuja rituaaleja. Voisiko Konstantinuksen politiikkaa kutsua vastentahdoiseksi suvaitsevaisuudeksi? Hän ilmoitti toivovansa, että 'pakanat' kääntyisivät kristinuskoon, mutta samalla hän vaati, että heidän erehdyksiään oli siedettävä eikä heitä saanut pakottaa kääntymään kristinuskoon.

Konstantinuksen jälkeen lähes kaikki keisarit olivat kristittyjä ja tukivat kristittyjä lahjoituksin ja erioikeuksin. Kristityt eivät olleet yhtenäisen ryhmä, joten useat eri suuntaukset kilpailivat siitä, mille kristinuskon tulkinnalle vallassa oleva keisari antoi tukensa. Keisarit määräsivät temppeleitä suljettaviksi ja kielsivät monia rituaaleja. Keisarien ja piispojen

huomio suuntautui kuitenkin suureksi osaksi kristillisen yhtenäisyyden tavoitteluun, ja monet lainsäädännön kiellot ja rajoitukset koskivatkin kerettiläisiksi julistettuja kristittyjä suuntauksia. Koko 300-luvun ajan uskonnollisten ryhmien väliset voimasuhteet vaihtelivat. Se mikä nykyajan tarkkailijan silmissä näyttää selvästi lopputuloksena eli nikealaisen, nk. katolisen kristinuskon voitto ei ollut itsestään selvää.

'Pakanat' pyytävät vapautta uskonnon harjoittamiseen

Keisarien tuesta ja lainsäädännöstä huolimatta valtakunta näyttää kristillistyneen hitaasti – kaupungeissa nopeammin kuin syrjäseuduilla. Meille on säilynyt joitakin mainintoja uskonnollisten ryhmien välisistä yhteenotoista eri puolilta valtakuntaa. Paikallisiin konflikteihin sekoittui muitakin ristiriitoja, kuten maanomistukseen ja sosiaaliin etuisuuksiin liittyviä ongelmia. Uskonto oli usein vain yksi osa konfliktia, kuten nykyäänkin. Polemiikin ja yhteenottojen lisäksi meillä on mainintoja myös yhteiselosta ja yhteistyöstä.

Kristityt olivat todennäköisesti pitkään vielä vähemmistö, mutta keisareiden tukema vahva vähemmistö. Paine kääntyä keisarien tukemaan kristinuskoon oli huomattava. Perinteiset uskonnot, joita kristityt kirjoittajat kutsuivat yhteisnimityksellä 'pakanuus', olivat uhattuina. Muuttuneisiin suhdanteisiin sijoittuvat ei-kristittyjen puhujien vetoamukset uskonnonvapauden ja perinteisten uskontojen puolesta 300-luvun lopulla.

Konstantinopolilainen filosofi Themistios (317–388) esitti, että uskonnollisen suvaitsemisen politiikka oli kaikkein edullisinta politiikkaa valtakunnalle. Uskonnon vapauden turvaava politiikka oli yhtä tärkeä kuin Persian kanssa äskettäin solmittu rauha, sillä rauha Persian kanssa teki lopun sodasta 'barbaarien' kanssa, mutta uskontojen välinen sopu takasi rauhan valtakunnan sisällä. Themistios totesi, että ihmisen oli mahdotonta harjoittaa uskontoaan sen mukaan, millaisia ihmisten antamia käskyjä ja hirviömyönteisyyksiä hänen oli pelättävä. Uskonnonvapauden rajoittaminen johti opportunistiin. Samat ihmiset kävivät perinteisten jumalien alttareilla ja tempeleissä ja sitten kristittyjen alttareilla.

Themistios korosti, että korkein jumaluus ei hyväksynyt uskonnollista yhtenäisyyttä, jota ajettiin painostuksella. Pakon käyttö uskonnollisissa asioissa oli turhaa. Kaikki hyve ja kunnioitus jumalallista kohtaa kuuluivat pakottamisen ulkopuolelle ja olivat vahvempia kuin vaino ja väkivalta. Themistios esitti pohdintoja korkeimmasta jumaluudesta, jota kaikki ihmiset uskontojensa kautta tavoittelivat. Tässä hän vetosi aikansa käsityksiin korkeimmasta jumaluudesta, jonka ilmentymiä tai osia kaikkien uskontojen jumalat lopulta olivat. Ihmiset etsivät totuutta monin eri tavoin, ja valtakunnan uskonnot olivat yhtä käyttökelpoisia lähestyessään korkeinta jumaluutta. Themistios julisti, ettei ollut vain yhtä korkeimman jumaluuden luo johtavaa tietä. Oli monta tietä, joista yksi on vaikeampi ja toinen helpompi, yksi on kivinen ja toinen tasainen, mutta ne kaikki vievät kohti samaa päämäärää. Themistios kuvasi uskonnollista moninaisuutta sanalla poikilia, 'kirjavuus'. Niin kuin keisari oli ilahtunut uskollisten palvelijoidensa moninaisuudesta – oli sotilaita, maanviljelijöitä, puhujia, virkamiehiä ja filosofejia – niin myös korkein jumaluus, maailmankaikkeuden luoja, iloitsi palvojiensa moninaisuudesta. Korkein jumaluus on luonut tuon inhimillisen kirjavuuden.

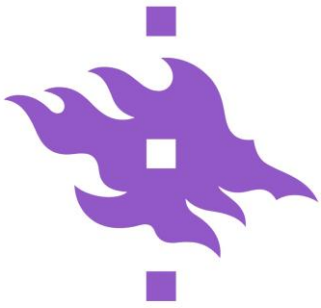
Roomalainen senaattori Symmachus (345–n. 402) puolusti perinteistä roomalaista uskontoa vetoamalla uskonnolliseen suvaitsemiseen vuonna 384. Themistioksen tapaan hän

vetosi siihen, että kaikki uskonnot palvelivat korkeinta jumaluutta. Lisäksi hän esitti, että kaikilla uskonnoilla oli yhteinen perusta: ihmiset oikeastaan palvoivat yhtä ja samaa jumaluutta kunnioittaessaan omia jumaliaan. Kaikilla ihmisillä oli omat uskonnolliset tapansa ja riittänsä, ja tämä uskontojen erilaisuus oli korkeimman jumaluuden luomaa. Symmachus esitti, että kaikilla ihmisillä oli paljon yhteistä:

Me katselemme samoja tähtiä, taivas on meille yhteinen, sama maailma ympäröi meidät kaikki. Sen tähden, mitä väliä on sillä, millä opilla kukin pyrkii totuuteen? Niin suurta salaisuutta ei voi saavuttaa vain yhtä tietä kulkemalla.

Lopuksi

Miksi antiikissa ei useimpina aikoina noussut keskustelua uskonnon valitsemisen vapaudesta? Syynä on usein nähty se, ettei valinnan vapauden ongelma noussut esiin moniuskontoisessa Välimeren maailmassa. Meille saakka säilyneet vetoamukset jonkin ryhmän uskonnonvapauden puolesta syntyivät tilanteissa, joissa ryhmää painostettiin. Varhaisella keisarikaudella näitä olivat juutalaiset ja kristityt. Myöhäisantiikissa 300–400-luvuilla perinteisten uskontojen eli 'pakanuuden' harjoittamista rajoitettiin ja lopulta se kiellettiin. Näissä tilanteissa ahtaalle joutuneet ryhmät puhuivat oman uskontonsa vapauden puolesta, kuten kristityt Tertullianus ja Lactantius ja 'pakanat' Themistios, ja Symmachus.

Uskonnot ja hyväksyvä tunnustaminen kouluympäristössä

Kulttuurien, uskontojen ja katsomusten moninaisuudesta on viimeisten vuosikymmenien aikana tullut osa monien koulujen arkea. Kansainvälistymisen myötä kaikissa kouluissa ollaan tavalla tai toisella tekemisissä uskonnollisia ja katsomuksellisia ulottuvuuksia sisältävien ilmiöiden kanssa. Tutkimuksellisesti koulumaailman piirissä tapahtuvia uskontojen ja katsomusten kohtaamisia voidaan tarkastella useasta eri näkökulmasta. Tässä tekstissä esitellään tunnustamisteoreettinen lähestymistapa uskontojen ja katsomusten kohtaamiseen kouluympäristössä.

Mitä on ”tunnustaminen”?

Tunnustamisteorioiden keskeisin käsite ”tunnustaa” kääntyy suomen kielelle huonosti. Erilaisissa yhteyksissä ”tunnustamisella” voidaan tarkoittaa esimerkiksi tunnustamista, hyväksymistä tai arvostamista. Näiden merkitysten erottaminen toisistaan auttaa hahmottamaan, millaisesta ilmiöstä tunnustamisesta on kysymys.

Yksinkertaisimmillaan tunnustaminen tarkoittaa siitä, että joku tahon ”A” tunnustaa jonkin tahon ”B” jonkinlaiseksi (X). Koulumaailmassa on useita esimerkkejä tällaisista tunnustamistapahtumista. Esimerkiksi opettajan arkeen kuuluva arviointi voidaan ymmärtää tunnustamistapahtumana, jossa opettaja tunnustaa osaamisen ja tunnustaa sen antamalla arvosanan. Peruskoulun päättötodistuksella tunnustetaan peruskoulun suorittaminen ja annetaan oppilaalle peruskoulun suorittaneen status. Myös esimerkiksi yhteisten pelisääntöjen noudattamisen voi ymmärtää tunnustamiseksi. Sitoutumalla yhteisesti sovittuihin sääntöihin tunnustan toisten oikeuden samoihin asioihin kuin mihin ajattelen itselläni olevan oikeus. Tunnustamisen kohteet voivat olla erilaisia, esimerkiksi arvoja, uskomuksia, käytänteitä tai kokonaisia instituutioita.

Eräs keskeinen tunnustamiseen liittyvä ulottuvuus ovat tunnustamiseen liittyvät asenteet. Tuntuu luonteelta, että tunnustaminen tapahtuu varsinaisesti vain, jos tunnustuksen antaja on tosissaan; se ei esimerkiksi toteudu vitsillä tai loukkaamismielessä. Tunnustamisen taustalla olevat asenteet ovat olennaisia puhuttaessa yksittäisten ihmisten välillä tapahtuvasta tunnustamisesta. Yleensä ajatellaan, että instituutioilla, esimerkiksi koululla tai valtiolla, sen sijaan ei ole asenteita. Instituutioiden antama tunnustaminen toteutuu yksinomaan tunnustamistapahtumassa. Esimerkiksi kouluinstituutio voi tunnustaa oppilaan muualla suorittamat opinnot osaksi hänen tutkintoaan. Opintojen tunnustamisen aitous ei tässä riipu kenenkään asenteesta vaan ainoastaan siitä, että tunnustamispäätös on tehty.

Tunnustaminen, identiteetti ja status

Yhtenä nykyisen tunnustamis-keskustelun taustana on kanadalaisen filosofin Charles Taylorin esiin nostama keskustelu tunnustetuksi tulemisen merkityksestä yksilön identiteetille. Taylorin keskeinen väite on, että tunnustetuksi tuleminen ja tunnustuksetta jääminen muokkaavat merkittäväällä tavalla ihmisen identiteettiä. Yksilöllisellä tasolla on oleellista tulla tunnustetuksi lähisuhteissaan, eli oman perheensä tai muun lähipiirin joukossa. Yhteisön tasolla tunnustetuksi tuleminen ilmenee yhdenvertaisuutena ja yhtäläisten oikeuksien toteutumisenä. Yksilöiden erilaisista identiteeteistä johtuen yhtäläiset oikeudet eivät kuitenkaan tarkoita samanlaista, vaan yhdenvertaisuutta edistävää kohtelua. Esimerkiksi yhtäläisen oikeuden kouluruokailuun voidaan ajatella toteutuvan vain, jos ruokailussa huomioidaan erilaiset katsomukseen perustuvat ruokavaliot.

Tunnustetuksi tulemisen teemat ovat viimeisten vuosikymmenien aikana nousset merkittäväksi osaksi poliittista keskustelua ja liikehdintää. Tämä on näkynyt eräänlaisena tunnustamistaisteluna, jossa ilman yhteisöllistä tunnustamista jääneet ovat alkaneet vaatia tunnustetuksi tulemistä. Esimerkkeinä ovat muun muassa kansalisoikeusliikehdintä, naisasialiike sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia edistävät liikkeet. Erilaisten ryhmäidentiteettien tunnustamista ja hyväksymistä sekä identiteetteihin liittyviä yhdenvertaisuuksien kysymyksiä nimitetään usein identiteettipoliitikaksi. Identiteettipoliitikan käsitettä on käytetty erilaisilla tavoilla kuvailemaan sitä, miten erilaisiin ryhmiin tunnustautuvat yksilöt kokevat tulevansa nähdyksi ja olevansa osa yhteiskuntaa ja sen poliittista päätöksentekoa.

Identiteetteihin perustuvaa tunnustamista on kritisoitu muun muassa eräänlaisesta kömpelyydestä tai ”esineellistämisestä”. Kenenkään minuus ei määrity vain yhden piirteen kautta ja erilaisten ryhmäidentiteettien rajauksista käydään jatkuvaa keskustelua. Amerikkalainen kriittinen teoreetikko Nancy Fraser onkin esittänyt, että identiteettien tunnustamisen sijaan tulisi keskittyä osallisuuden ja arvoaseman tai statuksen kysymyksiin. Fraserin lähestymistavassa ensisijaista ei ole tunnustaa jokin tietty ryhmäidentiteetti, vaan tarkastella niitä kulttuurisia arvoasetelmia, jotka vaikuttavat erilaisten toimijoiden asemaan yhteiskunnassa. Fraser väittää, että yhteiskuntien rakenteisiin on muodostunut erilaisia alistavia instituutioita, jotka sulkevat ulos tai asettavat joitakin ihmisiä heikompaan asemaan. Tunnustamisen politiikan sijasta Fraser puhuu tunnustamisen, edustajuuden (representaatio) sekä vallan ja resurssien uudelleenjaon politiikasta. Tavoitteena tulisi olla yhdenvertaisuus sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Koulun arjessa tällaisia mahdollisesti rakenteellisesti ulossulkevia instituutioita voivat olla esimerkiksi heteronormatiiviset tai binääristä sukupuolikäsitystä edellyttävät toimintamallit. Monissa kouluissa yhdenvertaista osallisuutta on edistetty esimerkiksi sukupuolineutraaleilla tai yksityisillä wc- ja pukutiloilla tai uudistamalla kodin ja koulun yhteistyömalleja niin, että esimerkiksi sateenkaariperheet voivat olla yhdenvertaisesti osallisia koulun arjesta.

Uskontojen tunnustaminen kouluympäristössä

Uskonnollisten identiteettien yhteydessä tarkastellaan usein yksilöllisten identiteettien rinnalla jaettuja tai ryhmäidentiteettejä. Kokemus johonkin ryhmään kuulumisesta voi vaihdella hyvin löyhästä ja muodollisesta hyvin voimakkaaseen ja selvästi tunnustettavaan.

Ryhmäidentiteetit ovat tunnustamisteoreettisesti haasteellisia, vaikka kuuluvatkin sen ytimeen. Erityisesti identiteettipolitiikan näkökulmasta tunnustamisessa on kysymys nimenomaan jonkin joukon, esimerkiksi uskonnollisen ryhmän, oikeuksien toteutumisesta. Yksilöllisten identiteettien suhteutuminen ryhmäidentiteetteihin on kuitenkin ennakoimatonta. Yksilöiden ”tunnustaminen” ryhmäidentiteettien kautta näyttää lähes välttämättä johtavan oikein tunnustamisen sijaan väärin tunnustamiseen. Räikeänä esimerkkinä tästä on niin sanottu etninen profilointi, jossa yksilö tunnistetaan yksinomaan joidenkin oletettujen etnisyyteen, kulttuuriin tai uskontoon liitettyjen piirteiden perusteella ja hänen toimintaansa arvioidaan näistä oletetuista piirteistä käsin.

Fraserin esiin nostama näkökulma yhdenvertaisuudesta sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tulee kotimaisessa koulukeskustelussa esimerkiksi inklusion ja monikulttuurisuuden käsitteen kautta. Inklusion käsite liitetään erityisesti erityistarpeisten oppijoiden osallisuuden lisäämiseen. Tunnustamiseen liittyvät kysymykset ovat voimakkaasti esillä sosiaalisen inklusion ja moninaisuuden kunnioittamiseen liittyvissä teemoissa. Kanadalainen Laidlaw Foundation on esittänyt viisi kulmakiveä, jonka varaan sosiaalinen inklusio koulussa rakentuu. Näitä ovat: (1) arvostava tunnustaminen, (2) kehityksen mahdollistaminen, (3) osallisuus ja osallistuminen, (4) läheisyysperiaate ja (5) materiaallinen hyvinvointi. Olennaista sosiaalisen inklusion kulmakivissä on, että ne yhdistävät yksilön persoonan erityislaatuisuuden tunnustamisen ja arvostamisen näkökulmia sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja yhteisen hyvän edistämiseen. Ne painottavat jokaisen yksilön toimijuutta ja mahdollisuutta toisten arvostuksen saamiseen sekä oikeutta konkreettiseen osallisuuteen yhteisön toiminnassa. Kasvatuksellisesta näkökulmasta sosiaalisen inklusion taustalla on sosiaalisen ja emotionaalisen oppimisen edistäminen.

Miltä uskontojen hyväksyvä tunnustaminen voisi näyttää sosiaalisen inklusion näkökulmasta? Jos sosiaalista inklusiota tarkastellaan tunnustamisen näkökulmasta, on kysyttävä, mitä tunnustetaan, kun tunnustetaan ”uskonto”.

Yksi vaihtoehto on kohdistaa tunnustaminen ensisijaisesti uskonnollisiin identiteetteihin. Tässä lähestymistavassa selkeänä haasteena on vähemmistöidentiteettien erityisyyden ylikorostuminen. Avainkysymyksenä on, miten eri taustoista tulevilla oppilailta ja opiskelijoilla voisi olla yhdenvertainen mahdollisuus osallistua kouluyhteisön elämään. Minkälaisissa tilanteissa kouluyhteisön elämässä tapahtuu uskontoon liittyvää tunnustamista?

Koulun kasvatuksellisesta tehtävästä käsin on tärkeää huomioida tunnustamiskäsitteen eri ulottuvuudet. Tunnustaminen merkityksessä ”tunnistaa” edellyttää riittävää oikeaa tietoa erilaisten ilmiöiden havaitsemiseen. Tämä tunnustamisen ulottuvuus on koulun yhteydessä hyvin luonteva, sillä asiatiedon oppiminen on yksi koulun tehtävistä. Uskonnoista puhuttaessa on tärkeää saada oikeaa tietoa uskontoon liittyvistä uskomuksista, käytännöistä ja kulttuureista.

Kaikkia tunnistettuja ilmiöitä ei kuitenkaan ole pakko hyväksyä. Tunnustaminen kunnioittamisena edellyttää hyväksymään toisten oikeuden sellaisiinkin näkökulmiin tai tapoihin, joita itse en hyväksy. Kunnioitan toista esimerkiksi kun en edellytä hänen pukeutuvan, tervehtivän tai syövän samalla tavalla kuin minä. Kouluyhteisön tasolla erilaisten tapakulttuurien samanaikaisuus voi johtaa myös ristiriitoihin. Uskonnollisilla ryhmillä voi olla esimerkiksi opetussuunnitelmasta poikkeavia käsityksiä sukupuolten välisestä roolijaosta tai

siitä, minkälaiseen seksuaalikasvatukseen lapset ja nuoret voivat osallistua. Lähtökohtaisesti voidaan ajatella, että tiedonsaannin ja osallistumisen rajoittaminen eivät voi olla ensisijaisia ratkaisuja, eivätkä ne edistä sosiaalista inklusiota ja vastavuoroista tunnustamista.

Tunnustamisesta voidaan erottaa myös arvostamisen ulottuvuus. Tunnustaminen arvostamisena merkitsee sitä, että osoitamme erityistä arvostusta sille, mitä tunnustamme. Arvostuksen osoittaminen on mahdollista kun meillä on riittävästi tietoa ja kunnioitamme toisen oikeutta uskontoon ja katsomukseen. Erityisen arvostuksen osoittamisen edellytyksenä on positiivisen uskonnon vapauden toteutuminen. Sekä kunnioittaminen että arvon antaminen rakentuvat hyvien sosio-emotionaalisten taitojen varaan. Psykologiselta kannalta tunnustamisen edellytyksenä on paitsi toisten tunnustaminen oikein ja toisten kunnioittaminen myös itsensä tunnustaminen ja itsensä kunnioittaminen.

Lisää aiheesta:

Bernstein, Mary. "Identity Politics." *Annual Review of Sociology* 31, no. 1 (August 2005): 47–74. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.29.010202.100054>.

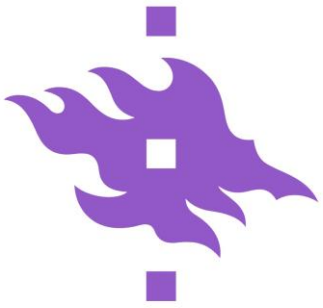
Fraser, Nancy. "Social Justice in the Age of Identity Politics: Redistribution, Recognition, and Participation," 1996.

Laitinen, Arto. "On the Scope of 'Recognition': The Role of Adequate Regard and Mutuality." In *The Philosophy of Recognition. Historical and Contemporary Perspectives*, edited by Hans-Christoph Schmidt am Busch and Christopher F. Zurn, 319–42. Lanham-Boulder-New York-Toronto-Plymouth: Lexington Books, 2010.

Lingard, Bob, and Amanda Keddie. "Redistribution, Recognition and Representation: Working against Pedagogies of Indifference." *Pedagogy, Culture & Society* 21, no. 3 (October 2013): 427–47. <https://doi.org/10.1080/14681366.2013.809373>.

Taylor, Charles. "The Politics of Recognition." In *Multiculturalism: Examining the Politics of Recognition*, edited by Amy Gutman, 25–73. Princeton: Princeton University Press, 1994.

Wotherspoon, Terry. *The Dynamics of Social Inclusion: Public Education and Aboriginal People in Canada*, 2002.

Uskontojen välisestä yhdenvertaisuudesta yhdyskuntien rekisteröinnissä

Uskonnollisen yhdyskunnan rekisteröinti perustuu ainakin yhdeltä osin pyrkimyksele antaa muillekin kuin evankelisluterilaiselle tai ortodoksiselle kirkolle mahdollisuus vakinaistaa asemaansa suomalaisessa yhteiskunnassa. Lisäksi se mahdollistaa pääsyn laissa mainittujen erityisoikeuksien piiriin. Vaikka lähestulkoon kaikkiin hakemuksiin tarvitaan jonkinlainen päivitys sanamuotoon tai kuvaukseen, harva hakemus lopulta hylätään. Millä perusteilla uskontoja arvioidaan?

Uskonnollisten yhdyskuntien rekisteröintivaatimukset kuvataan Uskonnonvapauslain toisessa luvussa. Jäsenmäärän tulee olla vähintään 20 henkeä ja toiminnankuvauksen tulee perustua ”uskontunnustukseen, pyhinä pidettyihin kirjoituksiin tai muihin yksilöityihin pyhinä pidettyihin vakiintuneisiin toiminnan perusteisiin”. Arviointilautakunta tulkitsee hakemuksen rinnalla uskonnollisen liikkeen laajempaa kontekstia, eli miten siihen on esimerkiksi tutkimuskirjallisuudessa ja muissa yhdyskunnasta riippumattomissa lähteissä suhtauduttu. Rekisteröinnillä yhdyskunta saa rikosrauhan suojan jumalanpilkkua ja uskonrauhanrikkomista vastaan. Moni muukin laki puhuu uskonnollisista yhdyskunnista tarkoittaen nimenomaan rekisteröityjä sellaisia. Yhdyskunnan on lisäksi mahdollista hakea jäsenilleen avioliittoon vihkimisoikeutta, vaatia oman uskonnon opetusta ja jäsenmäärän kasvassa myös valtion avustuksia.

Tapauksissa, joissa rekisteröimishakemus hylätään kokonaan, on usein ollut kyse siitä, että arviointilautakunnalla ei ole kylliksi tietoa uskonnollisesta liikkeestä, eikä yhdyskunta onnistu tarjoamaan lähteitä, jotka lautakunta katsoo kyllin riippumattomiksi tai muuten soveliaiksi. Usein kyseessä on uskonto, joka ei vastaa yleistä käsitystä uskonnosta, jota niin kutsutut maailmanuskonnot edustavat: liike on esimerkiksi nuori sekä perustuu yksilöllisyyteen, eikä siinä välttämättä ole selkeitä pyhinä pidettyjä kirjoituksia tai uskontunnustusta. Eräs vaihtoehto on sekin, että hakemusta epäillään lautakunnan pätevyyttä testavaksi vitsiksi. Rekisteröinnissä epäonnistuneita ovat olleet esimerkiksi Suomen Vapaa Wicca Yhdyskunnan, Suomen Pastafarisen Kirkon, ekumeenisen kristilliseen lähimmäisenrakkauteen pohjaavan Sociedad Del Amor De Diosin sekä diskordianistisen Suomen Äärimmäisen Vapaan Eristisen Liikkeen hakemukset.

Ei-maailmanuskontoperinteistä ainoastaan Karhun kansa (väen-/suomenusko) on onnistunut rekisteröitymään. Senkin hakemuksessa lautakunta nosti esiin kysymyksen liikkeen tarjoaman uskontunnustuksen sopivuudesta ja vaati kirjallisia lähteitä ja tarkempaa kuvausta uskonnon harjoittamisesta. Karhun kansa voi edelleen melko vapaasti harjoittaa uskontoaan huolimatta yhdyskuntajärjestyksensä muotoilusta. Heistä poiketen esimerkiksi wiccat kaipasivat kuitenkin oman hakemuksensa käsittelyssä sen huomioimista, että wiccan harjoittamiseen kuuluu keskeisesti vapaa ja luova improvisaatio. Voi olla, että Karhun kansan tapaan yhdyskunnan toiminnan kuvausta tarkentaen myös Suomen Vapaa Wicca Yhdyskunta tai vastaava wiccaan perustuva yhteisö onnistuisi rekisteröitymään uskonnolliseksi yhdyskunnaksi.

Tässä kirjoituksessa pohdin sitä, miksi uskonnollisen yhdyskunnan rekisteröinti koetaan niin tärkeäksi, että oman uskonnon kuvaus halutaan sovittaa muottiin, johon se ei ehkä luonnostaan sovi – ja toisaalta sitä, mitä suomalainen yhteiskunta voisi tehdä laajemman uskonnollisen tasa-arvon tai yhdenvertaisuuden saavuttaakseen.

Uskonnollisen yhdyskunnan aitouden mitta

Mikä on ns. aito uskonto ja kuka sen määrittelee? Suomessa ei uskontoa harjoittaakseen ole välttämätöntä kuulua rekisteröityyn uskonnolliseen yhdyskuntaan. Tämä luokittelu kuitenkin ylläpitää uskontojen välistä epätasa-arvoa ja toisaalta vahvistaa tiettyjen kirkkojen valtiollista asemaa: mainitsehan laki erikseen Suomen evankelisluterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan muiden rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien edellä. Lisäksi se syrjii suurten maailmanuskontojen ulkopuolisia uskonnollisia yhteisöjä.

Koska Suomi ei tee väestölaskentoja, väestörekisteri on edelleen yksi tärkeimpiä tapoja selvittää ihmisten uskonnollista suuntausta. Se ei tunnetusti sisällä muita kuin rekisteröityjä uskonnollisia yhdyskuntia. Tilastointi jättää ulkopuolelleen siis suuren osan liikkeitä, jotka eivät ole onnistuneet tai eivät halua rekisteröityä – syystä tai toisesta. Rekisteröimättä jättäminen ei johda siihen, että harjoittaminen olisi jollain tapaa laitonta tai lainsuojatonta. Sen sijaan se merkitsee muun muassa sitä, että kun esimerkiksi pandemian aikaisia liikkumisrajoituksia suunniteltiin, jouduttiin tarkentamaan, että laki koskisi muitakin kuin rekisteröityjä uskonnollisia yhdyskuntia: ”itsensä uskonnollisiksi ymmärtäv[ät ryhmät], jotka eivät ole [Uskonnonvapauslain 453/2003 2 §] pykälässä tarkoitettuja uskonnollisia yhdyskuntia, mutta jotka kuitenkin nauttivat perustuslain 11 §:n mukaista omantunnonvapauden suojaa”.^[1]

Lain erityisoikeuksien ulkopuolelle jäämisen lisäksi rekisteröimättömyys tarkoittaa helposti sitä, että sosiaalisessa tietoisuudessa pieni uskonnollinen liike mielletään vähintäänkin epäilyttäväksi, ellei uhkaavaksi. Tai vaihtoehtoisesti se joutuu vähättelyn kohteeksi ja sitä pidetään naurettavana. Eräs haastatteleman epäonnistuneessa hakemuksessa mukana ollut wicca kertoi asenteista, joihin on törmännyt esimerkiksi sosiaali- ja terveystalveissa. Hänen kuultensa on puhuttu esimerkiksi ”kuun ulvomisesta”, kun on viitattu wiccarituaaleihin, jotka noudattavat kuun kiertoa. Pakanoilla on myös kokemuksia mielenterveys-työntekijöistä, joiden mielestä pakanayhteisöön kuuluminen on kyseenalaista, mutta yleinen epäily pakanoiden kesken on, ettei moneenkaan kristilliseen seurakuntaan kuulumista pidettäisi samalla tapaa mielenterveyden ongelmien syynä.

Arviointilautakunnan asenteet heijastuvat tulkintoihin

Puhe enemmän tai vähemmän ”aidoista” uskonnollisista yhdyskunnista on noussut esiin myös, kun olen väitöstutkimustani varten keskustellut uskonnollisten yhdyskuntien rekisteröintiä arvioivan lautakunnan jäsenten kanssa.

Esimerkiksi Suomen Äärimmäisen Vapaan Eristisen Liikkeen hakemus on erään lautakuntalaisen sanoin ”läppähakemus”, vaikka yhdyskunta kirjoitti yhdyskuntasääntöihinsä tuomitsevansa diskordianismin parodisen harjoittamisen lautakunnan ensimmäisen lausunnon jälkeen. Diskordianismin tapauksessa keskeinen pyhä kirja tavoittelee lukijan

huomiota perinteisestä uskontokuvastosta poiketen huumorilla. Liike itsessään on ollut olemassa jo 1960-luvulta. Hakemus ei siis ollut lautakunnan silmissä vain vähän erilaisen tai parodisen uskonnon edustajan hakemus, vaan he kyseenalaistivat koko rekisteröintiyrityksen. Tästä asenteesta kertoo osaltaan myös toisen lautakunnan kommentti, jossa hän vertaa puolestaan Suomen pastafarisen kirkon hakemusta kiusaamiseen: "[...] on näitä, jotka on ihan **aitoja yhdyskuntia** [...], et se on niinku jonkun ihmisen ulkonäköä alkais nauraa, että [...] ei me siinä niinkun siinä mielessä oltu niin hirveen huvittuneita siitä." Jos diskordianistien hakemus nähdään vain "läppähakemuksena" uskonnon sisältämän huumorin vuoksi, on lautakunnan helppo ohittaa mikään muu tulkinta uskonnon sisällöstä, vaikka sille annettaisiin taustatietoa ja tutkimusta uskonnon harjoittamisesta. [\[iii\]](#)

Arvokkaampia hakemuksia puolestaan tuntuvat olevan ne, joissa ongelmat ovat lähinnä teknisiä, eivätkä haasta lautakuntaa sen kummemmin miettimään hakijoiden motiiveja. Mielenkiintoista on myös se, miten haastatteluissa asiantuntijat korostavat käyttäneensä mahdollisimman vähän käsittelyaikaa tulkitun huumorin vuoksi epäilyksenalaisiin hakemuksiin, jotta aikaa ei vaikuttaisi tuhlatun vitseihin. Samalla kuitenkin vakuutetaan, että lautakunta kyllä pohti vähintään syytä sille, miksi esimerkiksi Suomen Pastafarinen Kirkko on hakemuksensa lähettänyt.

Uskontojen välinen yhdenvertaisuustyö on vielä kesken

Mitä Suomi sitten voi tehdä luodakseen ympäristön, jossa kaikkien uskontojen edustajat kokevat pääsevän osalliseksi yhteiskunnalliseen toimintaan? Rekisteröintijärjestelmästä luopuminen voisi toki olla yksi ratkaisu. Vastaavasti rekisteröintiin liittyvän arvion ei tarvitsisi koskea uskonnollista sisältöä, mikä on käytäntö esimerkiksi Ruotsissa. Tämän myötä syntyisi todennäköisesti myös painetta muuttaa erioikeuksia, joita rekisteröinnillä saadaan. Esimerkiksi Ruotsissa ei kouluissa opeteta uskontoja uskonnollisen yhdyskunnan mukaan vaan yhteisenä uskototietoaaineena, mitä vaihtoehtoa on Suomessakin ehdotettu ja nykyisen lain salliessa myös testattu. Jos haluamme pyrkiä kohti tasa-arvoisempaa yhteiskuntaa, laajempi osallistaminen, mielipiteen kuuleminen ja keskusteluyhteyteen pyrkiminen lienevät mahdollisia ilman suuria laki- ja järjestelmä uudistuksia.

Ehkä myös uskontojen suhteen tulisi ryhtyä puhumaan laajemminkin yhdenvertaisuudesta. Yhdenvertaisuus eroaa tasa-arvosta siinä, että se ottaa huomioon eri ryhmien lähtökohdat ja taustat sen lisäksi, että mahdollistaa kaikille samoja tavoitteita. Avoimempi ja kohtaavampi keskustelu saattaisi mahdollistaa rehellisemmän kansalaisyhteiskunnan kehittämisen. Vaikka wiccat saavat edelleen olla wiccoja ja diskordianismia voi harjoittaa huumorilla tai ilman, on moni haastattelemieni yhdyskuntien jäsen sitä mieltä, että rekisteröity uskonnollinen yhdyskunta mahdollistaisi paremman palvelun vaatimisen esimerkiksi juuri mielenterveys- tai sosiaalityön parissa. Karhun kansan saama julkisuus rekisteröinnin jälkeen varmasti lisäisin suuren osan suomalaisia tietoutta vaihtoehtouskonnollisuudesta. Näkyvyyden lisäksi ammattilaisten asenteisiin voi vaikuttaa myös koulutuksen kautta.

Uskontojen välinen yhdenvertaisuuskeskustelu unohtuu helposti maassa, jossa tietty uskonto on ollut historiassa niin vahvassa valta-asemassa, että yleisessä tietoisuudessa se määrittää uskonnon mallin. Uskonnollisen kentän monimuotoistuesssa ja uskonnollisiin yhteisöihin kuulumattomuuden kasvaessa lisääntyy paine myös luoda puolueettomampaa

ympäristöä. Usein muutospaine liitetään maahanmuuttajien uskontoihin, vaikka moninaisuudella on pitkä historia. Suomi ei ole ollut koskaan täysin kristitty maa, vaikka sille identiteetille valtio onkin aikanaan rakennettu. Olisi siis itse kullekin hyvä keskittyä oppimaan monimuotoisuudesta, kun vaalittu idea yhtenäiskulttuurista alkaa olla historiaa. Vähemmistöuskontojen osallistaminen voisi sitouttaa monenlaisia kansalaisia yhteistyöhön toistensa kanssa ja hälventää epäilyksiä enemmistöjen ja vähemmistöjen välillä.

[ii] Hallituksen esitys HE 39/2021 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisesta rajoittamisesta https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_39+2021.aspx (13.5.2021)

[iii] SÄVEL:en tapauksessa lautakunta tutustui ainakin opinnäytetyöhöni suomalaisista diskordianisteista: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201206085940> (13.5.2021). Lisäksi olen kirjoittanut tarkemmin hakemusten tulkinnoista esimerkiksi Tiede-lehti Hybriksen artikkelisani ”On näitä, jotka on ihan aitoja”. Uususkonnollisten yhdyskuntien rekisteröinnin arviointiperusteista 2000-luvun Suomessa” <https://hybrislehti.net/uususkonnollisten-yhdyskuntien-rekisterinnin-arviointiperusteista-2000luvun-suomessa> (13.5.2021)